STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 00443

DRAMEN

David Pinski

•

Permanent preservation of this book was made possible by
Dena G. & Irving Greenberg

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

דוד פינסקי
דראַמען

פערלאַג „פועלי ציון“
ניו יאָרק
1918

Copyright by David Pinski, 1918.

PINSKI-MASSEL PRESS
NEW YORK

די אָרדנונג פון די פינף בענד דראמען און פון די דראמען אין די פינף בענד איז נישט כראָנאָלאָגיש, נישט נאָך דער צייט פון זייער בעשאפונג, און נישט נאָך זייער וויכטיגקייט — ווייל זיי זיינען אלע גלייך וויכטיג אין די אויגען פון דעם דיכטער. עס איז בעשטרעבט געוואָרען, אַז יעדער באנד זאָל מיט זיך בילדען אן איינהייט. אין יעדען באנד זיינען דערפאר איינגעשלאָסען דראמען, וועלכע דריקען מיט זיך אויס אן עהנליכע שטימונג אָדער אידעע. ווען יעדער איינצעלנער איינהייטליכער באנד וואָלט אָנגערופען געוואָרען מיט א בעזונדער נאָמען, וועלכער זאָל אָנ־ווייזען אויף דער שטימונג אָדער אידעע, וועלכע ער איז כולל, וואָלט דער ערסטער באַנד אָנגערופען געוואָרען *שמערץ*, דער צווייטער *קאָמעדיען* אָדער *טראגאָ*־קאָמעדיען, דער דריטער *בעל־חלומות*, דער פיערטער און פינפטער *ליעבע*.

מיין האָדל.ען, מיין טרייער, טייערער העלפערין.

ערשטער באַנד

אינהאַלט פערצייכניס פון דעם ערסטען באַנד:

פּראָפעסאָר ברענער, דראמע אין דריי אַקטען.
יעדער מיט זיין גאָט, דראמע אין פיער אַקטען.
בעסער נישט געבאָרען ווערען, דראמע אין פיער אַקטען.
די מוטער, דראמע אין דריי אַקטען.
גליקפערגעסענע, דראמע אין איין אַקט.
יסורים, דראמע אין איין אַקט.

פּראָפעסאר ברענער

דראַמע אין דריי אקטען

(יוני—יולי, 1911)

פערזאנען:

ארטור ברענער, פּראָפעסאָר פון מאלעריי.
מרס. ברענער, זיין בלינדע מוטער.
מיסס עממא העררים.
מר. העררים.
מרס. העררים.
פינקעל, מאַלער.
דער קוזין.
מר. קופּער.
מר. פרענק.
ערסטע מיידעל.
צווייטע מיידעל.
נעסט.

ערסטער אַקט

פּראָפעסאָר ברענער'ס מאַלער־אַטעליע. די לינקע וואַנד איז גאַנץ גלאָז. אין הינטער־גרונד צוויי טירען: לינקס צום ארויסגאַנג, רעכטס — צו די וואוינצימער. אין דער רעכטער וואַנד די טיר צום פּראָפעסאָר'ס ביבליאָטעק־צימער. פאַר דער גלעזערנער וואַנד ציהט זיך אַ פּאָדיום, אויף וועלכען עס שטעהען עטליכע שטולען; דאָס פּאָדיום איז בעדעקט מיט ווייסע בערפּעלען. פאַר דעם פּאָדיום צוויי מאָל־שטענדערס; אויבער פאָרנט, דער אַנדערער הינטען; טישלעך מיט מאָל־חפצים פאַר זיי. די ווענד זיינען בעדעקט מיט בילדער און צייכנונגען. מאַרמאָרנע און בראָנזעווע פיגורען פילען אוים די ווינקלעך. די פּאָדלאָגע איז בעדעקט מיט אַ גרויסען טעפּיך.

פּינקעל (אַ דרייסיגער, מיט געדיכטע וואָנצעס, אייגזעצענדיג מרס. ברענער אויפ'ן פּאָדיום פאַר דעם הינטערסטען מאָל־שטענדער). דעם קאָפּ אַ ביסעלע אויפגעהויבען.

מרס. ברענער. אַ שווערע זאַך. ער ציהט ארונטער.

פּינקעל. דאָך. אָט אזוי אַ. יעצט גאַנץ רוהיג. (געהט צו דעם הינטערסטען שטענדער, בעטראַכט נאָך אַ מאָל מרס. ברענער און העבט אָן צו מאָלען. נאָך אַ קליינער פּאוזע.) ווייסט איהר זשע, ווי דאָס בילד וועט הייסען?

מרס. ברענער. „מרס ברענער, די בלינדע מוטער פון פּראָפעסאָר ארטור ברענער".

פּינקעל. שפּאָס! נישט אזא נאָמען מיין איך. איך האָב אַן אנדער נאָמען. אַ זעהר פּאַסענדען, נישט קיין פּערזענליכען.

מרס. ברענער. אלזאָ, גאַנץ געוויס אַ הויכער נאָמען, וואָס זאָל שוין אין דעם אויסשטעלונגס־קאַטאַלאָג אַלעמען פער־אינטערעסירען.

פינקעל. האלט איהר מיך פאר אזא רעקלאמע־מאכער?

מרס. ברענער. על כל פנים, ניט פאר א ליעבהאבער פון איינפאכקייט.

פינקעל. דאך דאס מאל וועט דער נאמען זיין די איינ־פאכקייט אליין. איהר האט איהם מיר איינגעגעבען.

מרס. ברענער. איך? ווען און ווי?

פינקעל. מיט אייער וועזען, אייער נשמה, אייער זעהן זאכען, אייער טיעפען קוק.

מרס. ברענער. אלזא... אלזא...

פינקעל. דאס בילד וועט הייסען „די זעהערין".

מרס. ברענער. דאס איז א בייזער וויץ.

פינקעל. ניין, אבער נאר נישט! דער נאמען בעט זיך. יעדער איינציגער וועט מוזען גלייך איינזעהן, אז די בלינדע זקנה דא אויפ'ן בילד „זעהט" — זעהט ווייטער און טיעפער ווי די געזינדסטע אויגען.

מרס. ברענער. דאס וועט אבער נישט זיין מיין בילד. איך בין קיין „זעהערין" נישט און האלט מיך נישט פאר אזא. איך בין נאר אן אלטער מענש, מיין יונגער פריינד. האב אב־געלעבט אכט און זיעבציג יאהר, א סך איבערגעלעבט, פיעל זיך אנגעזעהן און נאך מעהר איבערגעקלערט. דאס איז אלץ.

פינקעל. אך, איהר האט יעצט אן אויסדרוק אין געזיכט, וועלכער פאסט מיר גאנץ פארטרעפליך. דאס גאנצע געזיכט, די גאנצע געשטאלט האט געזעהן יעצט פאר זיך דורות און וועלטען.

מרס. ברענער. ניין, בלויז דלית אמות, מיין פריינד. בלויז די פארקומעניסען אונטער מיין נאז צווישען די איינגע ווענד פון מיין איינענער היים. איהר סימבאליזירט. איהר לעגט אריין אין מיין געשטאלט, וואס איך האב אין מיר נישט. על כל פנים, ווען עס זאל אייך געלינגען, קאן עס זיין אן אינטערעסאנט בילד.

פינקעל. מיין מייסטערווערק. אבער אין גאנצען ווי

איהר לייבט און לעבט. ווען איך האב געזאגט דעם פראפעסאר, ווי איך וויל אנרופען דאס בילד...

מרס. ברענער. אה, ער איז מיר א שלעכטער עדות. איהם מוז מען מאכען זיין מאמען וואס שענער, וואס הערליכער און בערייטונגספולער.

פינקעל. און אויך מיסס הערערס —

מרס. ברענער. זי האט נאטירליך אויך געפאטשט אין די הענד.

פינקעל. זי האט געזאגט, דער נאמען פאסט זיך צו אייך און וועט געוויס זיך פאסען צום בילד.

מרס. ברענער. נא, זי איז מיר אויך א שלעכטער עדות.

פינקעל. נא נו, וואס פאר א געזיכט האט איהר פלוצלונג געמאכט? ניין, נישט אזוי אנגערוקט. טוט אייך עפעס וועה?

מרס. ברענער. מיין געזיכט דארף אייך גוט פאסען. עס איז געוועזען א „זעהערינגס" געזיכט.

פינקעל. דאך די רוה האט געפעהלט.

מרס. ברענער. איך האב אייך געזאגט, אז איך בין זעהערין אין מיינע פיער איילען, און דארטען קאן איך אפט פער־ליערען מיין רוה.

פינקעל. איך זעה נישט איין, פאר וואס מיסס הערערס' נאמען זאל אוועקנעמען ביי אייך די רוה.

מרס. ברענער. איהר זעהט נישט איין?

פינקעל. ניין — — (קוקט זיך אין איהר איין.) אדער — אדער —

מרס. ברענער. אוהום!

פינקעל. זעה איך דאך ווידער נישט איין, פאר וואס איהר זאלט אייך פיהלען בעאונרוהיגט.

מרס. ברענער. נא, יא.

פינקעל. געפעלט אייך מיסס הערערס נישט?

מרס. ברענער. איהר ווייסט מיין מיינונג וועגען איהר.

פינקעל. נאַ, אלזאַ?

מרס. ברענער. אַ שאָד, וואָס איך האָב אייך דערוויילע אויפגעדעקט דעם פּראָפּעסאָר'ס סוד.

פינקעל. איך בין טאַקע איבערראַשט. דאָס איז געווען פאַר מיר אַ פאַלשטענדיגער סוד. דער פּראָפּעסאָר האָט זיך מיר אפילו מיט אַ וואָרט נישט ארויסגעגעבען.

מרס. ברענער. מיר אויך נישט.

פינקעל. פון וואַנען ווייסט איהר עס זשע?

מרס. ברענער. זעהט איהר דאָך.

פינקעל. און איהר זייט זיכער?

מרס. ברענער. גאַנץ געוויס.

פינקעל. און איך זאָל אייך נישט רופען „זעהערין"?

מרס. ברענער. שוין גלייכער „הערערין". פון דער אַרט און וויזע, ווי ער רעדט צו מיר וועגען מיסס העררים, ווי ער ברייננגט ארויס איהר נאָמען, אין דעם טאָן פון זיין שטימע האָב איך ארויסגעהערט זיינע געפיהלען. די אויערן, מיין פערשאַרפט געהער האָבען עס געבראַכט צו מיין מוטער־ אָדער פרויענהאַרץ, און אזוי האָב איך דערגאַנגען זיין סוד.

פינקעל. אָבער פאַר וואָס זייט איהר בעאונרוהיגט?

מרס. ברענער. דאָס איז אַן אַנדער קאַפּיטעל.

פינקעל. מיינט איהר, ער ליעבט זי, זי איהם נישט?

מרס. ברענער. ווי נייגיעריג איהר זייט געוואָרען!

פינקעל. ווי אַ קינד! גאַנץ פערברעכעריש! איהר וועט מיר ענטשולדיגען, אָבער איך וואָלט וויים נישט וואָס אוועקגעגעבען, אום צו וויסען אַלע אייערע געדאַנקען.

מרס. ברענער. איהר וועט זיי וויסען אָהן געצאָהלט.

פינקעל. אלזאַ! אלזאַ! איך ברען! ארויס מיט דער שפּראַך!

מרס. ברענער. דער פּראָפּעסאָר קומט.

פינקעל. איך וועל די טיר צושליסען! איך וועל איהם משלח זיין! איהר מוזט מיר זאָגען!

מרס. ברענער. רוהיג, מיין יונגער פריינד, רוהיג.

פראָפעסאָר ארטור ברענער (אַ מאַן אין די פופ־ציגער, מיט אַ גרויסען באָרד און געדיכטע וואָנצעס, שוין שטאַרק פער־גרויט, קומט אריין): גוטען טאָג, מאמוניו! (קושט זי.) גוטען טאָג, פינקעל!

פינקעל (אָנקוקענדיג איהם מיט אַ פאַרשענדען בליק). גוטען טאָג, פראָפעסאָר!

ארטור. נו, ווי געהט'ס? (בעטראַכט דאָס בילד און די מוטער). שיין איז זי, ווי? איהר וועט קריגען דעם ערסטען פרייז, זאָג איך אייך. וואָס פאר אַ קאָפּ, הא? פּראכטפול, ווי? די „זעהערין" ! וויסט, ווי ער וויל אָנרופען...

מרס. ברענער. איך וויים שוין, ער האָט עס מיר געזאָגט. דו ביזט נאַטירליך ענטציקט.

ארטור. גאנץ גרויסארטיג. איך וואונדער מיך, ווי בין איך נישט געקומען אויף דעם נאָמען. איך האָב שטענדיג בלויז מיין מוטער געזעהן. מיר האָט געפעהלט די אָביעקטיוויטעט. אַ פרעמדער האָט זיך גלייך געכאפּט. גרויסארטיג, פינקעל, גרויס־ארטיג. די „זעהערין" ! (קלאַפּט איהר לאַסטענדיג אויפ'ן רוקען.) ביזט שוין איינע.

מרס. ברענער. אַ „שמעקערין" ! איך שמעק שוין, אַז אין קיך האָט עטוואָס צוגעברענט ביי נעלי'ן! (שטעהט אויף.)

פינקעל. ניין, ניין, זיצען בלייבען! זיצען בלייבען! איך רוף אריין נעלי'ן! איך לויף אין קיך!

מרס. ברענער (טאַפּענדיג צו דער רעכטער טיר אין הינ־טערגרונד). ניין, איך בין שוין סיי ווי סיי אַ ביסעל מיד פון זיצען. בין גאנץ שטייף געוואָרען. (זי ווערט אַרויסגעהאָלפען פון פּראָפעסאָר. פינקעל אַרבייט ביי דעם בילד. אַרטור קומט צוריק און קוקט איהם צו.)

אַרטור. אַן אויסגעצייכענטע אויפפאַסונג! אַן אויסגע־צייכענטע אויפפאַסונג! זינט איהר האָט עס מיר געזאָגט, האָב איך נישט אויפ צו טראַכטען. און דער נאָמען פאַסט זיך צו איהר. אַ זעהערין איז זי, אַ ווירקליכע זעהערין. ווי די בלינדע וויים, וואָס עס טוט זיך אַרום איהר, איז צום ערשטוינען. צום ערשטוי־נען! מען דאַרף מיט איהר פאַרזיכטיגער זיין, ווי מיט אַ זעהענ־דיגען. און ווי זי דרינגט אריין אין די זאַכען אין תיכן אריין, ביז אויף דעם גרונד... יאָ, יאָ, אַ זעהערין.

פינקעל. פשוט אַ סודות־ענטדעקערין...

אַרטור. יאַ, יאַ. אַ סודות־ענטדעקערין. אַ סו־דות־ענט־דע־קערין! דאָס האָט איהר אויך געמערקט?

פינקעל. און אַט ערסט אפילו.

אַרטור. האהאהאהא... אייערען אַ סוד ענטדעקט? אַט ערסט? האהאהא...

פינקעל. ניין, אייערן.

אַרטור. ווי? מיינעם? אַ סוד?

פינקעל. יאַ, יאַ, פּראָפעסאָר.

אַרטור. ווי—ווי—ווי—ווי... וואָס פאַר אַ סוד?

פינקעל. דאָס קאָן איך אייך נישט זאָגען.

אַרטור. אָבער דאָך... אָבער דאָך...

פינקעל. איהר האָט דאָך מיר דעם סוד נישט ענטדעקט.

אַרטור (פערלאָרען). נו יאַ... נו יאַ... אַ סוד! אפשר האָט זי אַ טעות געהאַט?

פינקעל. מעגליך.

אַרטור. הום... אינטערעסאַנט צו וויסען, וואָס האָט זי דאָרטין...

פינקעל. אַט קומט זי, פרעגט זי.

אַרטור. יאַ, יאַ... איהר'ט ענטשולדיגען, פינקעל.

פינקעל. איך בעגרייף.

אַרטור. נאָר אויף אַ פּאָר מינוטען.

פינקעל. איך בין שוין ניטאָ. קאָן איך אין אייער ביב־ליאָטעק־צימער?

ארטור. אָבער וואָס פאר א פראגע? דאָס שטעהט שטענ־דיג אָפען פאר אייך.

פינקעל. פערפליה איך אהין. (געהט אריין אין ביבליאָ־טעק־צימער.)

ארטור (בעגלייט איהם). איהר'ט'אָך ענטשולדיגען. איך בין אזוי נייגיעריג...

מרס. ברענער (קומט אריין). א נאָז האָט זי! אונטער דער נאָז האָט געברענט און גאָר נישט. (ארטור העלפט איהר צו איהר שטול.) דו, ארטור? דאָס איז פינקעל ארוים אין ביבליאָטעק־צימער?

ארטור. יא. איך האָב איהם געבעטען אויף א ווייל'ע.

מרס. ברענער. אהא...

ארטור. האָסט איהם אויפגעדעקט מיינעם א סוד, וואָלט איך געוואָלט...

מרס. ברענער. פאר דיר איז עס דאָך קיין סוד נישט.

ארטור. דאָך... געגוייער...

מרס. ברענער. האָסטו א סך סודות פון מיר?

ארטור. האהא... דו טרייבסט מיך צו דער וואנד... ווילסט, איך זאָל אָנהעבען...

מרס. ברענער. פאר וואָס טאקע נישט? פאר וואָס זאָל איך נישט וועלען, דו זאָלסט קומען צו מיר: „מאמע, אָט אזוי און אזוי שטעהט עס מיט מיר...“

ארטור. דאָס וואָלט איך גאנץ געוויס געטאָן... אין א געוויסען מאָמענט...

מרס. ברענער. אויב דער מאָמענט איז נאָך נישט געקומען, לאָמיר ווייטער שווייגען.

ארטור. ניין, אָבער אז דו ווייסט שוין...

מרס. ברענער. יא, איך ווייס, מיין זוהן, און איך

ווייס, אַז דו לײַדסט אַ סך, און עס איז שוין לאַנג געווען מײַן אײַנציגסטער וואונש, מיר זאָלן אונז אויסרעדן.

אַרטור (אַרומגעהענדיק זייער אויפגערעגט, קנוייטשענדיק און גרײַזלענדיק דעם באָרד). יאַ, יאַ... רעד, מאַמוניו, רעד.

מרס. בערנער. איך זאָל רעדן? גיב דאָך דו צוערשט דאָס טעמאַ.

אַרטור. אַך, דו ווייסט, דו ווייסט...

מרס. בערנער. דו אומבעהאָלפן קינד מײַנס! קום־צו צו מיר.

אַרטור. איך וויל אַרומגעהן, מאַמוניו.

מרס. בערנער. דאָך, דאָך... קום־צו צו מיר. גיב מיר דײַן האַנט. אָט אַזוי אָ. יעצט צו מיר. ניש־קשה, דער טעפּיך איז נישט שטויביק. אָט אַזוי אָ, אויף די קני לעבען מיר... יעצט האָב איך אויף מײַן ברוסט דײַן קאָפּ, דײַנע באַקען, דײַן אויפגערעגטען אָטעם און קלאַפּענדיק האַרץ. גאַר ווי אַ מאָל. אָבער יעמאָלט האָסטו דײַן גרויסען באָרד נישט געהאַט, און דײַנע בעקעלעך זײַנען געווען סאַמעט־גלאַט. אָבער זײַנען עס אַ סך, אַ סך יאָהרען! גאָט, ווען איך גיב נאָר אַ טראַכט... יאַ, יאַ, נאָר נישט אומגעדולדיק ווערען. איך קום שוין צום ענין. דו דאַרפסט נישט, זוהן מײַנער, דו דאַרפסט נישט טראַכטען וועגען מיסס הערריס.

אַרטור (שטעהט שנעל אויף, בלייך און רויט ווערענדיק, און לעגט אַרויף ביידע הענד אויף די אויגען, בלײַבענדיק ווי פּערגליווערט).

מרס. בערנער (שאָקעלט שווער מיט׳ן קאָפּ). ביזט אויפגעשפּרונגען, ווי אַ שלאַנג וואָלט דיך אַ ביס געטאָן. קום, קום, אַרטור, גיב מיר דײַן האַנט, זײַ רוהיג. פאַר וואָס שווײַגסטו? מיר ווערט גאַנץ מאָדנע...

אַרטור (מיט די הענד נאָך אויף די אויגען, לאָזט זיך אַראָב אויף די קני, אָנשפּאַרענדיג זיך מיט זײַנע עלענבויגענס אָן איהר שויס).

מרס. ברענער (גלעט איהם דעם קאָפּ). ביזט שוין צו אַלט, זוהנעניו, צו אַלט. (נעמט אַוועק זיינע הענד פון זיינע אויגען.)

אַרטור. האָב איך מיך געקאָנט פערליעבען, בין איך נישט צו אַלט.

מרס. ברענער. קינדיש, מיין זוהן. ליעבען און לעבען זיינען צוויי בעזונדערע זאַכען.

אַרטור. ליעבען איז לעבען.

מרס. ברענער. איך מיין לעבען — חתונה האָבען, מאַן־און־ווייב־לעבען. דו ביזט איין און פופציג, זי איז קוים צוואַנציג. דו ביזט צו אַלט פאַר איהר.

אַרטור. דער מאַן איז קיינמאָל נישט צו אַלט.

מרס. ברענער. דער מאַן! מיר רעדען דאָך נישט טעאָרעטיש. דער מאַן איז אפשר קיינמאָל נישט צו אַלט אויף צו פערליעבען זיך, צו ליעבען, קינדער צו זעצען אויף דער וועלט. אָבער דו, פּראָפעסאָר אַרטור ברענער, מיט דיינע איין און פופציג יאָהר דאַרפסט נישט חתונה האָבען מיט אַ צוואַנציג־יעהריגער מיידעל.

אַרטור. פאַר וואָס? פאַר וואָס?

מרס. ברענער. ווייל דו ביזט דו.

אַרטור. האָבען דען נישט אַ סך עלטערע פאַר מיר חתונה מיט גאַנץ יונגע מיידלעך? מיט וואָס בין איך ערגער פאַר זיי?

מרס. ברענער. דו ביזט בעסער פאַר זיי. דאָס איז עס. פאַר וואָס איז דיין שלאָף אונרוהיג? פאַר וואָס געהסטו אַרום צורודערט? פאַר וואָס זיצסטו ביים עסען אַ צושטרויטער? פאַר וואָס זינגסטו אָפט טרויער־מאַרשען? וואָס קעמפּפסטו דאָ אַזוי מיט דיר?

אַרטור (אויפשטעהענדיג). אַך, איך בין שטענדיג אַן אונענטשלאָסענער, שטענדיג פול צווייפעל. יעדע זאַך, וועלכע איך טו, מוז איך דרעהען אַהין און אַהער. אַזוי און אַזוי און

טאָמער פערקערט. עס איז ווי אַ קללה וואָלט גערוהט אויף מיר. איך ליעב און איך ווייס, אַז איך ווער געליעבט.

מרס. ברענער. ענטשולדיג, וואָס איך ריים דיך איבער. דו האָסט עס פון איהר נאָך נישט געהערט?

ארטור. ניין. אָבער איך ווייס עס, איך זעה עס.

מרס. ברענער. גוט, גוט. איך ווייס עס אויך.

ארטור. דו? ווי אזוי?

מרס. ברענער. ווי אזוי! איך האָב זי געהערט רעדען מיט דיר, געהערט זי ארויסרעדען דיין נאָמען...

ארטור. אלזאָ, זעהסטו!... איך ליעב, מיין הארץ איז מיר יונג, בין פיזיש און גייסטיג קרעפטיג, געזונד און פריש, און אַ יונג, קלוג, שיין מיידעל געפינט מיך פאר ליעבענסווערט, פערליעבט זיך אין מיר — פאר וואָס־זשע זאָל איך דאָס גליק נישט נעמען? פאר וואָס זאָל איך נישט צוגרייפען? נישט אויפשרייען פאר פרייד? פאר וואָס בעפאלען מיך אונצעהליגע צווייפעל?

מרס. ברענער. דו האָסט אַ שארף געוויסען, מיין זוהן, און דאָס מאָל ביזטו גאנץ גערעכט אין דיינע צווייפעל.

ארטור. דו פערשטעהסט, איך צווייפעל נישט אין מיסס הערדים׳ כאראקטער. איך פערטראכט נישט אויף שלעכטס...

מרס. ברענער. דאָס דארפסטו גאנץ געוויס נישט. זי איז אַ וואונדערבאר קינד, עטוואָס גאנץ רייגעס...

ארטור. עטוואָס גאנץ הערליכעס! גאנץ זעלטענעס! ערקוויקענדעס! זונענשיין און לעבען! און זי קאָן זיין מיינע, געהערען מיר אין גאנצען, און מיר ברענט נאָר אין מארך: ווי, ווען נאָך אַ קורצען לעבען מיט מיר וועט אין איהר אויפוואכען אַ בייגקענים נאָך יוגענד, נאָך מענליכער יוגענד?!

מרס. ברענער. דאָס איז עס! דאָס איז עס!

ארטור. נאָר גענגען איהר ווילען, נאָר אלס אַ נאטורגעזעץ, אלס אַ מוז. דאן וועה מיר, ווען זי וועט געטריבען ווערען צו אונטרייהייט, און נישט וועניגער וועה מיר, ווען זי וועט בע־

קעמפּפען אין זיך די ביינקעניס און מיר טריי בלייבען, ווייל גאַנץ גליקליך וועט זי דאָך נישט זיין.

מרס. ברענער. דאָס איז דאָך געוויסהייט, מיין זוהן. מיט אַט דעם עהרליכען געדאַנק אין קאָפּ, מוזט דו דיך דאָך אָב־זאָגען איינמאָל פאַר אַלעמאָל פון דעם אַנדער געדאַנק וועגען חתונה האָבען מיט מיסס הערריס. וואָס קעמפּפסטו נאָך?

אַרטור. יאַ, אָבער דער עהרליכער געדאַנק איז דאָך בלויז אַ געדאַנק, אַ מעגליכקייט, נישט אפילו אַ וואהרשיינליכקייט. ווי אַזוי קאָן איך צוליעב אַ פערמוטונג אָבזאָגען זיך פון גליק און אויך איהר אַזוי וועה טאָן?

מרס. ברענער. אָבער זיי דאָך עהרליך. די בייגקענים נאָך יוגענד מוז אין איהר קומען, וועט אין איהר קומען.

אַרטור. אַ פערמוטונג בלויז, אַ פערמוטונג! און דאַן — וואָס זאָל איך מיך פערטראַכטען וועגען וואָס עס קאָן זיין אין דער ווייטער צוקונפט? צוגרייפען, נעמען, דאָס איז די קונסט פון לעבען! נישט פערטראַכטען, נישט איבערלעגען, נישט מורא האָ־בען פאַר יעדען שריט...

מרס. ברענער. דער אָרעמער האַמלעט גיסט זיך שטאָל אין די אָדערן.

אַרטור. און ווען!... און ווען!... דו העלפסט מיר דאָך! מיט דעם האָב איך דאָך געוואָלט קומען צו דיר, דו זאָלסט מיר ארויסהעלפען אין מיינע צווייפעל. צושטרוי זיי מיר. צוטרייב זיי מיר...

מרס. ברענער. שפּאַרט זיך אָן אַ שטאַרקער מאַן אָן זיין שוואַכער, בלינדער מוטער?

אַרטור. אָך, דו טוסט מיר וועה! דו פערשטעהסט דאָך מיך נוט און...

מרס. ברענער. זוהן מיינער, לאָז מיך אויס דעם שפּיעל, פרעג ביי מיר גאָרנישט, זוך נישט מיין שטיצע. איך

בין ניטאָ מעהר. ביי מיינע אכט און זיעבציג יאָהר קאָן עס דאָך מאָרגען טאקע אמת זיין...

ארטור. וויל דיך נישט ארויסדרעהען, מאַמע! איך בין א קורצזיכטיגער מענש אין לעבען. איך זעה און זעה נישט; איך זעה געפאהרען, וואו זיי זיינען ניטאָ, און פערזעה געפאהרען ביי זיך אונטער דער נאָז. דו ביזט וויטזיכטיגער פאר מיר, דו ביזט א זעהערין — העלף מיר יעצט. איך וויל זעהן מיין וועג קלאָר.

מרס. ברענער. איך זעה איהם קלאָר. דו דארפסט נישט חתונה האָבען מיט מיסס הררים. צו דעם פונקט, וועלכען דו האָסט ארויסגעבראכט, קאָן איך דיר צוגעבען נאָך עטליכע. ווילסטו זיי הערען?

ארטור. דו ווייזט מיר א וועג צו פינסטערניס און טרויער, און איך וויל א וועג צו ליכטיגקייט און פרייד און גליק.

מרס. ברענער. ווילסט הייסט עס דוקא, איך זאָל דיר בעווייזען מיט א סך טעמים, אז דו דארפסט יא חתונה האָבען? ניין, ליגען זאָגען וועל איך נישט קאָנען.

ארטור. איך אליין קאָן דיר אָנרעכענען אונצעהליגע טעמים אויף ניט. אָבער וואָס איך וויל איז — מוט, לעבענס־פרייד, אן אייזערנע בריק איבער אלע צווייפעל, אן אויפיובעלן, א טריאומף־געפיהל...

מרס. ברענער. דאָס זוך אין דיר אליין, ארטור. דו האָסט עס דאָך אין דיין קונסט, האָב עס אויך אין לעבען. אָבער געדענק, דאָס זיינען זאכען, וועלכע קאָנען דיך אריבערזעצען איבער אלע שווערינקייטען אויף א געוויסע צייט. זיי וועלען אָבער די שווערינקייטען ניט אָבשאפען. דו קאָנסט חתונה האָבען מיט מיסס הררים, אָבער די שלעכטע פאָלגען וועלען קומען.

ארטור. אָה, ווארף מיר נישט קיין שטאָק צווישען די פיס! רעד מיר נישט ווי א בייז געוויסען!

מרס. ברענער. יעצט וועל איך שווייגען. (שטעהט אויף.)

ארטור. איך האָב דיר נישט געוואָלט וועה טאָן, מאמע. אָבער דו פערשטעהסט דאָך...

מרס. ברענער. גוט, גוט...

ארטור. געה דאָך נישט אַוועק. איך רוף אריין פינקלען.

מרס. ברענער. ניין. איך בין יעצט נישט אויפגעלעגט מעהר. מאָרגען.

ארטור. זיי דאָך נישט בייז אויף מיר.

מרס. ברענער. אָבער געווייס נישט. קום, איך וויל דיך אַ קוש טאָן. (בויגט איהם אָן דעם קאָפּ און קושט איהם אויף דער שטערן.) איך קוש דיר ארויס אלע ספקות. איך קוש דיר אריין מוט.

ארטור. צו וועלכער טהאַט, זעהערין?

מרס. ברענער. אַ זעהערין, ווי דער דעלפישער אָראַקעל, דריקט זיך קיינמאָל נישט אויס בעשטימט.

ארטור (לאַכט אויף). לאַנג לעבען זאָלסטו מיר!

מרס. ברענער. איך וועל מיך בעמיהען. (געהט אַרויס.)

ארטור (העבט אָן ארומצוגעהן איבער'ן צימער, קנוטשענדיג און גריזלענדיג און בייסענדיג דעם באָרד, זינגט אונטער, גיט זיך פּלוצלונג אַ כאַפּ צו זיין זייגער, גיט אַ קוק די צייט, ווערט אונרוהיגער, געהט־צו צו דעם פּאָרדערסטען שטענדער, קוקט אַ וויילע אויף דאָס בילד, געהט ווידער אום, ענדליך עפּענט ער אויף די ביבליאָטעק־טיר און רופט אריין). פינקעל!

פינקעל (קומט אריין). יאַ?

ארטור. די מוטער פיהלט זיך מיד און וועט היינט נישט קאָנען מעהר זיצען. אָבער איך האָב צו אייך אַ בקשה.

פינקעל. רעדט, אייער דיענער הערט.

ארטור. מיסס העררים דאַרף דאָ גלייך זיין. אָבער... איך וועל היינט נישט קאָנען... זעהן זי... די מאַמע האָט דאָך אייך אויפגעדעקט מיין סוד...

פינקעל. יאַ. אייגענטליך האָב איך איהם מעהר גערעטען. אָבער יעצט דעם צוזאַמענהאַנג — — ?

אַרטור (אַרומגעהענדיג). איך בין... איך בין... צו אויפ־געגערעגט! די מוטער האָט מיך גאַנץ צוטומעלט, צורייצט. איך וועל זי נישט קאָנען זעהן... איך מוז ביי מיר אויסמאַכען... קלאָר ווערען אין מיר אליין... איהר פערשטעהט? אַהין אָדער אַהער. יא אָדער נישט. איןביידע אופנים וועל איך בערוהיגט ווערען. אויך דאָס אָבזאָגען־זיך, די רעזיגנאַציאָן וועט מיך בערוהיגען. שלאָף, אַלט הארץ, און פאַרטיג, און דאָס אַלטע הארץ וועט שלאָפען. אָבער די צווייפעל, דאָס שאָקלען זיך אין ביידע זייטען... איהר פערשטעהט? דאָס מאַכט שרעקליך אונרוהיג און אונזיכער. איך וועל היינט נישט קאָנען אַרבייטען, נישט קאָנען רעדען מיט איהר. איך וועל מיך געווים נאַריש מאַכען מיט די פאַרבען ווי מיט דער צונג... איהר מערקט, די הענד זיינען קאַלט, טרייסלען זיך...

פינקעל (מיט גלאָץ־אויגען און אַן אָנגעקנייטשטער שטערן, ווי צו וועלען בעגרייפען). איך האָב נישט אָנגעהויבען צו פער־שטעהן.

אַרטור. וואָס וואָלט איהר געטאָן, פינקעל, ווען איהר זייט איין און פופציג יאָהר אַלט, מיט גרויע האָר און אַ סך קנויטשען, און איהר פערליעבט אייך אין אַ יונג מיידעל און איהר האָט אורזאַכען צו גלויבען, אַז זי ליעבט אייך?...

פינקעל. ווי הייסט, וואָס וואָלט איך געטאָן?

אַרטור. נו יא. איהר זייט איין און פופציג און זי צוואַנציג...

פינקעל. און מיר ליעבען אונז? הוררא און יוכהיי! די ליעבע וואָלט אויסגענאָסען געוואָרען ביז אויפ'ן דעק!

אַרטור. הם, יא, יא... איהר אין ליעבע־זאַכען זייט שטענ־דיג לייכטזיניג געוועזען.

פינקעל. אין ליעבע איז ניטאָ קיין לייכטזיניגקייט. ווען דו ליעבסט עהרליך און אמת, איז דאָ נאָר איין קאָנסעקווענץ: אויסלעבען די ליעבע, אויסגעניסען זי.

אַרטור. אָבער ווען אַן עלטערער מענש האָט חתונה מיט

אַ גאַנץ יונגער, דאַרף ער נישט מורא האָבען, אַז זי וועט זיך נישט באַלד פערביינקען נאָך מענליכער יוגענד?

פּינקעל. נאַרישקייט, פּראָפעסאָר, איהר וועט מיר ענט־שולדיגען! פון וואַנען ווייס איך, צו וועט זי מיר פריהער נישט דערעסען? און אַז אַ יונג פּאָר האָט חתונה אויס ליעבע, איז ־דען די ליעבע ביי זיי אַ גאַראַנטירטע אייביגקייט? ווייסט איהר אַ סך פעלע פון אייביגער ליעבע? מען פערליעבט זיך, האָט חתונה און — מען לעבט! מען לעבט — כאָטש אָפט איז פון דער ליעבע קיין שפּור נישט געבליעבען. איין און צוואַנציג, איין און דרייסיג אָדער איין און פופציג, אַלץ איין מזל. דאָס איז דער גאַנג פון דער וועלט. וואָס זייט איהר געבליעבען שטעהן און פער־טראַכט זיך?

אַרטור. יאַ, יאַ. איך זעה די זאַך אַנדערש. אַ יונג פּאָר קאָן נישט פּאָראויסזעהן, וואָס וועט זיי פּרעמד מאַכען, אָבקיהלען. אָבער איך קאָן... איך קאָן. און צובינדען צו זיך אַ מענשען, וועלכער זאָל באַלד אָנהויבען צו פיהלען זיך אונגליקליך — איך קאָן נישט... איך קאָן נישט... איך מוז מיר די זאַך גוט איבערלעגען.

פּינקעל. ליעבע האָט נאָר איין אויסוועג — איין אויס־וועג! אַלע אַנדערע זיינען געוואַלטטהאָטען — איבער זיך און איבער דעם געליעבטען וועזען. אומזיסטע יסורים! — איז מרס. ברענער געגען?

אַרטור. אָבער גאַנץ שטאַרק.

פּינקעל. אויס זעהערין מעהר! אויס! שוואַרצזעהערין איז זי!

אַרטור. דאָך, דאָך... זי זעהט די ווייטע קאָנסעקווענצען. און איך זעה זיי אויך. איך בין דאָך קיין דאָן זשואַן קיינמאָל נישט געוועזען און צוליעב צייטווייליגען גענוס... איהר פערשטעהט, איך מוז מיך דערטראַכטען ביז'ן סוף... וועט איהר אַזוי פריינדליך זיין... זי קומט גלייך... זי מוז שוין דאָ גלייך זיין... וועט איהר אַזוי גוט זיין און זאָגען איהר —

פינקעל. אַז איהר זייט אַוועקגערופען געוואָרען.

אַרטור. אין דער אַקאַדעמיע... זעהר נויטיג... וועט איהר עס איהר זאָגען?

פינקעל. אַלץ, וואָס איהר וועט מיר הייסען. אָבער פאָלגט מיך און בלייבט, בעגעגענט אייער בליק מיט אָפענע אָרמס, זייט העררר איבער אייער שיקזאַל.

אַרטור. ניין, ניין... יעצט נישט... יעצט נישט. איך בין צו אָבגעשטומפּט... וועט איהר איהר זאָגען? אין דער אַקאַדעמיע... גאַנץ נויטיג. יאָ, פינקעל?

פינקעל. אָבער געוויס.

אַרטור. בעסטען דאַנק, פריינד, בעסטען דאַנק!... שאַ! (הערט זיך צו.) עס האָט געקלונגען. דאָס מוז זי זיין, אַלזאָ... (ער איילט אַוועק אין ביבליאָטעק-צימער.)

פינקעל (שאָקעלט מיט'ן קאָפּ, שמייכעלט און ווענדעט זיך צו זיין שטענדער. עס קלאַפּט אין טיר). אַריין!

עממא הערריס (קומט אַריין). גוטען טאָג! (קוקט זיך אַרום.) גוטען טאָג, מר. פינקעל! וואו איז דער פּראָפעסאָר?

פינקעל. גוטען טאָג, מיסס הערריס! דער פּראָפעסאָר לאָזט זיך ענטשולדיגען. ערסט אַוועקגערופען געוואָרען אין דער אַקאַדעמיע.

עממא. אַה־ה!

פינקעל. גאַנץ דרינגענד. ער'ט נישט געקאָנט אפילו אָבוואַרטען צו זעהן זיך מיט אייך, ביי זיין בעסטען ווילען נישט. ער לאָזט זיך פיעל מאָל ענטשולדיגען.

עממא. ווען קאָן ער קומען צוריק?

פינקעל. דאָס קאָן איך אייך נישט זאָגען. מעגליך, אַז זעהר שפּעט. אַז נישט, וואָלט ער אייך געוויס געבעטען וואַרטען.

עממא. די בייזע אַקאַדעמיע!

פינקעל. יאָ, זי פערדיענט צוגעשלאָסען צו ווערען. אַזוי אַריינמישען זיך אין פּריוואַטע אַנגעלעגענהייטען!

עממא. איהר מאכט שפאס, און איך וועל אָבער האָבען אַ שלעכטען טאָג.

פינקעל. מיין מיטגעפיהל. דער טאָג, ווען איך זעה נישט דעם פּראָפעסאָר, איז אויך פון מיינע שלעכטעסטע.

עממא (פערלעגען). פון וואנען ווייסט איהר, אז איך האָב עס אזוי געמיינט?

פינקעל. ווי? — אָבער דאָס איז דאָך זעלבסטפערשטענדליך.

עממא. זעלבסטפערשטענדליך איז גוט! ליעבט איהר אזוי דעם פּראָפעסאָר? (זעצט זיך.)

פינקעל. דארפט איהר עס נאָך פרעגען? איך גלויב, איהר ווייסט עס.

עממא. גליקליכער מענש! און איהר'ט קיינמאָל נישט געדארפט דערקלערען זיך איהם אין ליעבע?

פינקעל. דאָס האָב איך. און נישט איינמאָל.

עממא. אויף די קני?

פינקעל. איך וועל באלד חושד זיין, אז מען האָט זיך אייך נאָך קיינמאָל נישט דערקלערט אין ליעבע, און איהר האָט עס אויך נאָך קיינמאָל נישט געטאָן.

עממא. אַך, איהר האָט געטראָפען!

פינקעל. אויף די קני שטעלט מען זיך אין ראָמאנען און אין הומאָריסטישע בלעטער. אין לעבען ווערט ליעבע ארויסגעזאָגט גאנץ איינפאכער און געוועהנליכער.

עממא. אָדער ווערט גאָרנישט ארויסגעזאָגט.

פינקעל. גאנץ ריכטיג.

עממא. מען דערפיהלט זי. מען דערקענט זי. אין אַ קוק, אין אַ בעוועגונג.

פינקעל. איך בויג מיין קאָפּ פאר אייער אויטאָריטעט. דאָך דאָס איז נישט געזאָגט געוואָרען פאר אלעמען. פאראן אזעלכע הארטהויטיגע, וועלכע נויטיגען זיך אין אַ וואונק מיט אַ שטעקען.

עממא. צווישען מענער?

פינקעל. ניין, מעהר צווישען פרויען. דערפון נעמט זיך דאָך עס, וואָס די פרויען ווארטען אלץ, מען זאָל זיך שטעלען פאר זיי אויף די קני — יעמאָלט ווייסען זיי, אז מען ליעבט זיי.

עממא (שטעהט אויף). נישט אמת.

פינקעל. איך רעד פון ערפאהרונג, מיין ליעבע מיסס הערריס.

עממא. און איך...

מרס. ברענער (קומט אריין). ארטור!

עממא (איילט איהר ענטגעגען). אָה, גוטען טאָג, ליעבע מרס. ברענער! ווי געהט עס? (קושט זי.)

מרס. ברענער. גוטען טאָג! א דאנק! מען הערט דאָך דאָ עפּעס דעם פראָפעסאָר נישט.

עממא. אַך, ער איז דאָ טאקע נישטאָ. איהר ווייסט עס גאָרנישט? ער איז דאָך אוועקגערופען געוואָרען!

מרס. ברענער. אוועקגערופען געוואָרען?

פינקעל. גאנץ פּלוצלונג. זעהר דרינגליך.

עממא. די בייזע אקאדעמיע!

פינקעל. האָט מסתמא פערגעסען אין איילעניש צו מעלדען זיך ביי אייך פאר'ן אוועקגעהן.

מרס. ברענער. אזא איילעניש, אז ער האָט מיך פער-געסען?... נו, יא... (געהט צו דער ביבליאָטעק-טיר, טאַפּט זי אָן און, אומקעהרענדיג זיך צוריק, נייגט זי אָן דאָס אויער קוים בעמערקבאָר.)

עממא (פערפאָלגט איהרע בעוועגונגען, ווערט אונרוהיג). טרעפט עס אזוי זעלטען?

מרס. ברענער. אָה, זעלבסטפערשטענדליך! זעלבסט-פערשטענדליך.

עממא. מוז זיין וואָס גאנץ אונגעוועהנליכעס דאָרטין — אין דער אקאדעמיע?

מרס. ברענער. נאטירליך, נאטירליך.

עממא. מרס. ברענער, איך וואלט אייך געוואלט עפעס זאגען. קאן איך מיט אייך אריין א ווילע אין דאס ביבליאטעק־צימער?

מרס. ברענער. אין דאס...?

פינקעל. איך קאן ארויס. איך קאן אייך לאזען אליין. (מאכט א בעוועגונג ווי אוועקצוגעהן.)

עממא. ניין, ניין... בלייבט! איך האב מיך איבער־לעגט. איך וועל עס זאגען איין אנדערס מאל. דאס איז א צו לאנגע טעמא, און איך וויל יעצט אוועקגעהן.

מרס. ברענער. איך האב אייך געוואלט איינלאדען אין עסצימער. דארטין וואלטען מיר געקאנט רעדען און נאשען. ווילט איהר? עס וועט מיך זעהר פרעהען.

עממא. א שיינעם דאנק. אבער אן אנדערס מאל. אדער מארגען. יא? יעצט וועל איך געהן. בלייבט מיר רעכט געזונד, גוטע מרס. ברענער. (קוסט זי.) אדיע, מר. פינקעל! מענער זיינען הארטהויטיגער! האהאהא... און זייט אזוי גוט און פריינד־ליך און זאגט דעם פראפעסאר, אז מארגען זאל ער זיך נישט לאזען אוועקרופען אין דער אקאדעמיע אין מיין צייט. אדיע! (דריקט מרס. ברענער די האנד און געהט שנעל אוועק.)

מרס. ברענער. דער פראפעסאר איז דאך נישט אוועק־גערופען געווארען.

פינקעל. ניין, און מיסס הערריס ווייס עס יעצט אויך. ווי אויפגערעגט זי איז געווען צולעצט!

מרס. ברענער. ער האט זיך אבגעטראגען. בעהאלטען זיך.

פינקעל. ער האט נישט געוואלט זעהן זיך יעצט מיט מיסס הערריס.

מרס. ברענער. דער שוואכער מענש!

פינקעל. דאס זאג איך אויך.

מרס. ברענער. קינדיש! קינדיש!

פינקעל. גאַנץ מיינע ווערטער.

מרס. ברענער. וואָס האָט איהר איהם געזאָגט?

פינקעל. דאָס פערקעהרטע פון דעם, וואָס איהר האָט איהם געזאָגט.

מרס. ברענער. דאָס האָב איך מיר געקאָנט פאָר־שטעלען.

פינקעל. לאָזט מיך אייך זאָגען, אַז דאָס מאָל זעהט איהר די זאַך זעהר קרום.

מרס. ברענער. איהר ווילט מעסטען אַלע מענער מיט אייער מאָס. און וואָס איהר וואָלט געקאָנט טאָן, דאַרף דער פראָפעסאָר נישט טאָן. — ער איז ביי זיך אין זיין ביבליאָטעק?

פינקעל. אויב ער איז פון דאָרטין נישט ענטרונען אין דאָס עסצימער.

מרס. ברענער. ער איז דאָרטין.

פינקעל. מיר קאָנען עס גלייך אויסגעפינען. ווילט איהר צו איהם?

מרס. ברענער. ניין, מיך זאָל ער יעצט נישט זעהן. ער וועט זיך שעמען. ער וועט רויט ווערען פאַר זיין שוואַכקייט.

פינקעל. מען מוז איהם אָבער שוין בעפרייען פון זיין געפיינגנים.

מרס. ברענער (ווענדט זיך צו דער רעכטער טיר). בע־פרייט איהם! בעפרייט איהם!... איך געה אוועק. (פינקעל העלפט איהר.) זאָגט איהם אויך, אַז מיסס הערריס וויים פון זיין בע־האַלטענים.

פינקעל. דאָס וועט איהם אָבער שטאַרק וועה טאָן.

מרס. ברענער. וועט איהם אויך גוט טאָן. וועט ער זיך מעהר נישט בעהאַלטען. יעצט וועט ער מוזען אהין אָדער אהער. זאָגט עס איהם. יא, פינקעל?

פינקעל. גוט, גוט.

מרס. ברענער (געהט אַרויס).

פינקעל (רופט). פראָפעסאָר! (געהט צו דער ביבליאָטעקטיר, קלאַפּט אָן.) פּראָפעסאָר! (געהט צוריק צו זיין שטענדער.)

ארטור (קומט ארויס נאָך אַ קליינער פּאוזע, ווי אַ שולדיגער, פערשעמט שמייכלענדיג, גרייזלענדיג זיין באָרד). שוין געווען און אוועק?

פינקעל. געווען — און אוועק.

ארטור. אזוי שנעל.

פינקעל. נו יא — וואָס זאָל זי דאָ טאָן אָהן אייך?

ארטור. פוי, צום ערסטען מאָל האָב איך געברויכט די אַקאַדעמיע פאר א צוועק, פאר וועלכען זי איז נישט בעשטימט געוואָרען!

פינקעל. און נישט געלונגען אויך.

ארטור. ווי?

פינקעל. ווייל מיר האָבען פערגעסען מרס. ברענער.

ארטור. די מוטער? ווי קומט זי?

פינקעל. זי איז אריינגעקומען, האָב איך געמוזט אָבגעבען איהר דיזעלבע ערקלערונג.

ארטור. אה!... און מיסס העררים?

פינקעל. האָט זיך גלייך געכאַפּט. פאר'ן אוועקגעהן האָט זי געבעטען איבערגעבען אייך, אז מאָרגען זאָלט איהר אייך נישט לאָזען אוועקרופען אין דער אַקאַדעמיע אין איהר צייט.

ארטור. אזוי האָט זי געזאָגט?

פינקעל. וואָרט אין וואָרט.

ארטור. הם! — מיאוס! מיאוס! — דאָס קומט דערפון...

פינקעל. וואָס מען איז שוואַך.

ארטור. יא, יא, יא... יעצט מוז עס אָבער נעמען אַ סוף... יעצט וועל איך מוזען ארויסקומען מיט קלאָרע דיבורים... איך וועל דאָך נישט קאָנען שטעהן אויף דארויף, אז מען האָט מיך אוועקגערופען אין דער אַקאַדעמיע, ווי? דאָס וועט דאָך זיין... ניין, דאָס וועל איך נישט קאָנען. איך וועל איהר מוזען ערקלערען,

פאר וואָס איך האָב זי נישט געוואָלט זעהן. איך וועל עס דאָך מוזען, ווי?

פינקעל. אָבער זעלבסטפערשטענדליך.

ארטור. נו יא... נו יא... וועל איך עס טאָן. וועל איך עס מאָרגען טאָן. אָדער זאָל איך עס שוין היינט טאָן? אריבער־געהן צו איהר און ערקלערען איהר... אהין אָדער אהער...

פינקעל. דאָס וואָלט געווען די גלייכסטע זאַך.

ארטור. די גלייכסטע זאַך... די גלייכסטע זאַך... גאָט, וויפיעל עצות האָב איך מענשען צוגעבען, און יעצט לויף איך אום איבער'ן צימער, גאַנץ גאַריש אין קאָפּ... אהין אָדער אהער... ווען איך וואָלט געווען יעצט איין און דרייסיג יאָהר אַלט, וואָלט איך דאָך געווען דער גליקליכסטער!... ווען איך וואָלט געווען איין און פיערציג, וואָלט איך דאָך אויך קיין שום צווייפעל נישט גע־האַט... און נאַר... און נאַר... פינקעל, גלויבט איהר אין מיר, אין מיין טאַלענט, אין מיין שאַפענסקראַפט?

פינקעל. דאַרף איך עס אייך נאָך זאָגען, פּראָפעסאָר? זעהר ווייניגע קאָנען זיך פערגלייכען מיט אייך אין קראַפט און אין דער לעבעדיגקייט פון דער פאַנטאַזיע. עס ליעגט פרישע יוגענד־קראַפט אין אַלץ, וואָס איהר שאַפט און — —

ארטור. גענוג, גענוג... אזוי וועט עס זיין. איך געה צו איהר. אָדער... אָדער...

פינקעל. אָהן „אָדער", פּראָפעסאָר! געהט און נעמט אייער גליק.

ארטור. איהר פערשטעהט, דאָס וועט אפשר אויסזעהן צו איינגליש.

פינקעל. וואָס מאַכט עס אוים? זייט אַ מאָל אַ איינגעל!

ארטור. דאָס איז אַ גוט וואָרט. זיין אַ מאָל אַ איינגעל! בעפרייען זיך פון דעם יאָך פון די יאָהרען און ערלויבען זיך דאָס פערגניגען צו האַנדלען ווי אַ איינגעל. דאָס איז אַ טייער וואָרט. און אייגענטליך איז דאָס נישט איינגליש, נאָר מוטיג. אריינקומען

און זאָגען: יא, איך בין נישט געוועזען אין דער אקאַדעמיע, נאָר האָב מיך בעהאַלטען, און דאָס איז דערפאַר און דערפאַר. און ווייטער זאָל זיין וואָס עס וועט זיין. — פוי, ווי בעפריי איך מיך יעצט פון מיר אליין! עס גריבעלט און גריבעלט און גריבעלט אין מיר. עפּעס אַ ריס טאָן זיך, עפּעס... עפּעס...

פינקעל. וועט איהר מיר ערלויבען אַרויסצושטופּען אייך פון טיר?

אַרטור. יא, איך גער!

פינקעל. און זאָל זיין מיט גליק, פּראָפעסאָר! (דריקט איהם די האַנד.)

אַרטור. איהר וועט זיין מיין אונטערפיהרער, פינקעל.

פינקעל. מיט'ן גרעסטען פערגניגען!

אַרטור. יא, וואָס האָב איך אייך געוואָלט נאָך זאָגען?...

פינקעל. גאָרנישט. גערט!

אַרטור. עפּעס דאָך. וואַרט... טאָמער...

פינקעל. אי, אי... ספקות!... איך וויל גאָרנישט הערען!

אַרטור. האַהאַהאַ... יא, איך גער. ווי האָט איהר פריהער געזאָגט? יא: הערר זיין איבער'ן אייגענעם שיקזאַל! הערר זיין איבער'ן לעבען! (געהט אַרויס.)

(פאָרהאַנג פאַלט.)

צווייטער אַקט

דאָס זעלבע צימער. — אַרטור שטעהט מיט צוויי גירעס אין די הענד און מאַכט גימנאַסטיק. מרס. ברענער זיצט און מאַכט אַ זאָק.

אַרטור. דאָס האָב איך שטענדיג געדאַרפט טאָן, וואָלט איך יעצט נישט אַזוי אַלט אויסגעזעהן מיט מיינע איין און פופציג יאָהר. איך זעה דאָך אויס ווי אַן אַלטער מאַן. אַך, איבער דער קונסט האָב איך דאָס לעבען פערגעסען.

מרס. ברענער. וואַרף נישט אַרויף די שולד אויף דיין קונסט.

אַרטור. עס איז דאָך אַזוי.

מרס. ברענער. פאַראַן קינסטלער, און זעהר גרויסע קינסטלער, וועלכע געפינען צייט אַ פּאָר גימנאַסטיק אַ פּאָר נאָך אַנדערע זאַכען.

אַרטור. איך — איך אָבער.

מרס. ברענער. יאָ, דו. בעשולדיג דיך, אָבער נישט דיין קונסט. דו וואָלסט געוויס נישט וועניגער דערגרייכט אין דיין קונסט, ווען דו וואָלסט אוועקגעגעבען אַ שעה אין טאָג אויף גימ־נאַסטיק, אָבער ווייס דיך דער גוטער, פאַר וואָס דו האָסט עס נישט געטאָן. האָסט דיך איינפאַך געפוילט.

אַרטור. מיר האָט זיך שטענדיג אויסגעדוכט, אַז איך וועל בעגעהן אַן עברה, ווען איך וועל אוועקנעמען קאָסטבאַרע צייט פון מיינע פאַרבען אָדער מיינע ביכער און אוועקגעבען איך ווייס דאָרטען עפּעס אַ נאַרישקייט, אַן אַרומוואַרפענים מיט די הענד אַרויף, אַראָב, און רעכטס און לינקס. און גערעכט ביזטו: איך וואָלט נישט וועניגער דערגרייכט אין מיין קונסט. דאָס איז גע־ווען אַ רעכענפעהלער פון מיר, און ער לאָזט זיך יעצט מערקען.

מרס. ברענער. פערגעס נאָר נישט, מען ווערט אַלט

אויך מיט גימנאַסטיק. און איך ווייס גאָרנישט, צו דו ביזט אזוי אַלט. דו ביזט יעצט בלויז אויפגעלעגט צו ברומען.

ארטור. ניין, עס פערדריסט מיך יעצט בלויז אויף די פערגאַנגענע יאָהרען. איך בין דאָך א נאַר געוועזען. דאָס לעבען איז פאַר מיר געוועזען א נעבענזאַך, די קונסט אַלץ, און איך האָב דאָס גאַנצע לעבען פערנאַכלעסיגט.

מרס. ברענער. ווילסטו יעצט אָניאָגען?

ארטור. יא, יעצט וויל איך לעבען. איך בין נאָך יונג גענוג.

מרס. ברענער. דו האָסט הייסט עס בעשלאָסען...

ארטור. יא.

מרס. ברענער. זאָל זיין מיט גליק, מיין זוהן.

ארטור. איך וועל זיין יעצט אזוי יונג ווי איך בין נאָך קיינמאָל נישט געוועזען. איך וועל יעצט לעבען נישט פון דער קונסט וועגען, נאָר צוליעב דעם לעבען וועגען. לעבען און געניסען דאָס לעבען. איך האָב אזויפיעל געלעבט פאַר דער קונסט און שטעה יעצט אויף אזא הויכער שטופע, אז איך קאָן מיר פערגינען צו געניסען אין פולען, וואָס איך האָב דערגרייכט. מיין בעריהמט־הייט, מיין גרויסער נאָמען, אַלץ מוז מיר יעצט דיענען צום גענוס. איך און מיין יונג ווייב — מיר וועלען עס א הוליע טאָן!... האָסטו גאָר גאָרנישט צו זאָגען דאַגעגען?

מרס. ברענער. ווי? —— ניין!

ארטור. דאָך נעכטען...

מרס. ברענער. איך האָב דיר געגעבען מיין ברכה. ווי דו נעמסט דיך פאָר צו טאָן, זאָלסטו זיין געבענשט. קיין עצות וועל איך דיר נישט געבען.

ארטור (גלעט זי). מאַמעלע! מאַמעלע! (עס קלאַפּט אין קאָרידאָר־טיר. ער בעהאַלט אויף גיך די גיריעס.) אריין!

פינקעל (קומט אריין, די וואָנצעס אָבראַזירט, לאַכענדיג). גו־טען טאָג!

אַרטור (פּערוואונדערט אָנקוקענדיג, נישט דערקענענדיג). גוּ־טען טאָג! פינקעל? משוגע צו חסר דעה! וואו האָט איהר אהינ־געטאָן די וואַנצעס?

פּינקעל (לאַכענדיג). איך קאָן אייך געבען די אדרעסע פון דעם באַרבער. אויב ער האָט זיי נאָך נישט ארויסגעקעהרט, וועט איהר זיי דאָרטין נאָך געפינען, פרישע, צאַפּעלדיגע.

מרס. בּרענער. ווי? ער האָט אראָבגענומען די וואַנ־צעס? און איך, די זעהערין, וואָלט געקאָנט אָברעדען מיט איהם דעם גאַנצען טאָג און וואָלט דערפון נישט געוואוסט.

אַרטור. וואָס איז דאָס געוועזען פאַר אַן איינפאַל?

פּינקעל. אַט אַזוי איז מיר איינגעפאַלען. איהר זאָגט מיר בעסער, וואָס...

אַרטור (ווינקט איהם שטאַרק מיט הענד און אויגען, ער זאָל שווייגען).

פּינקעל (קוקט איהם פערוואונדערט אָן). דאַרף איך אייך...

אַרטור (ווינקט איהם נאָך שטאַרקער). וואָס עפּעס מיט אַ מאָל אראָבגענומען די וואַנצעס? — גאַר פּלוצלונג!

פּינקעל (קוקענדיג אויף דעם פּראָפּעסאָר נאָך אַלץ פערוואונ־דערט). ווי אַלע גוטע זאַכען. איך האָב זיי שוין לאַנג געוואָלט אראָבנעמען. נאָר עס האָט מיר געפעהלט מוט. אין דער לעצטער מינוט פּלעג איך ווערען שוואַך אין די קני. אָבער ווי אַלע וועגען פון שיקזאַל האָבען קיין ערקלערונג נישט, אַזוי קאָן איך נישט ערקלערען, פון וואַנען האָט זיך היינט גענומען צו מיר דער מוט. אָדער דאָך... דאָס איז דערפאַר, וואָס איהר האָט אייך נעכטען אָנגענומען מיט מוט... איך האָב מיך אָנגעשטעקט...

אַרטור (ווינקט איהם שטאַרקער און שטאַרקער).

פּינקעל. בקיצור, איך האָב עס געטאָן.

אַרטור. און גוט געטאָן. עס קליידט אייך זעהר גוט. און אינגער זייט איהר געוואָרען. וואָלסט איהם יעצט זעהן, מאַ־מוניו. אינגער אויף צעהן יאָהר. נישט צו דערקענען. איך בין

באלד א בעלן פטור צו ווערען פון מיין פערוואקסעניס. דאס פאסט מיר יעצט צו מיין פראגראם.

פינקעל. איך האב טאקע געטראכט, אז איהר דארפט עס טאן.

מרס. ברענער (דערשראקען). דאס דארף ער נישט!

ארטור. פאר וואס נישט?

פינקעל. פאר וואס טאקע נישט? אט זעה איך יעצט אוים ווי א צוואנציג־יעהריגער. איך האב ליעב די צוואנציגער יאהרען און קאן מיך מיט זיי נישט צושיידען. קאן איך זיי נישט אבשטעלען, לאמיך כאטש אויסזעהן.

מרס. ברענער. דער פאלשער שיין! וועמען ווילט איהר נארען?

פינקעל. כאטש מיך אליין. איך פיהל מיך זעהר יונג מיט מיינע דרייסיג יאהר, און איך וויל, אז דער שפיעגעל זאל מיך נישט ארויסרייסען פון מיינע געפיהלען.

ארטור. וואס זאל איך שוין זאגען?

מרס. ברענער. טראג געזונטערהייט דיין לאנגען בארד און זאג גארנישט. עס איז פאראן א געוויסע גרענעץ, ווען אזעלכע זאכען זיינען אונמעגליך. דיינע איין און פופציג יאהר זיינען גע־ווים אזא גרעניץ. און ענדליך בעט איך דיך, דו זאלסט עס נישט טאן. איך וויל עס נישט.

פינקעל. און דאס, וואס מען קאן עסען סוף אהן דער געפאהר, אז פון די וואנצעס וועט ארויסקאפען אויף די מלבושים, גראד ווען די סערוויעטקע ליעגט אונטער די פיס?

מרס. ברענער. די געפאהר האט דער פראפעסאר נישט: ביי איהם קאפעט אראב אויפ׳ן בארד.

ארטור. און נאך ווי! אפט האב איך אין בארד א גאנצע שפייזקאמער. דערפאר אליין האב איך געדארפט...

מרס. ברענער. דו וועסט עס נישט טאן. פון מיינעט־וועגען וועסטו עס נישט טאן. איך געדיינק דיין געזיכט מיט בארד

און וואַנצעס. אז דו וועסט זיי אראָבנעמען, וועל איך נישט וויסען מעהר, ווי דו זעהסט אויס.

ארטור. וועסטו דיך דערמאָנען, ווי איך האָב אויסגעזעהן, איידער מיין געזיכט איז פערוואקסען געוואָרען.

מרס. ברענער. אָבער דאמאָלס האָסטו די פיעלע קנוי־טשען נישט געהאט: נישט ארום מויל און נישט אויף דער שטערן, און נישט אונטער די אויגען. איך קאָן מיך אפשר דערמאָנען, ווי מיין זיעבצעניעהריגער זוהן האט אויסגעזעהן אָהן באָרד און וואַנצעס, אָבער איך וועל בשום אופן נישט וויסען, ווי עס זעהט אויס מיין איין און פופציג יעהריגער זוהן. זוהן מיינער, נאר מיין זכרון נישט. לאָמיך נישט נאָך שטארקער פיהלען מיין בלינדקייט.

ארטור. נו, נו, מאמוניו... איך געה עס דאָך נישט טאָן.

מרס. ברענער. זאָגסטו מיר צו, אז דו וועסט דיך אויף אזוי וויים נישט בענארישען?

ארטור. די פאָרם איז צו הארט. איך זאָג דיר צו, מיין באָרד און וואַנצעס שטעהט נאָך פארלויפיג קיין סכנה נישט פאָר. נישט, כל זמן דו וועסט זיך אָננעהמען פאר זיי.

מרס. ברענער. איז גוט. איז אַ דאנק דיר. און יעצט וועל איך אוועקגעהן. פינקעל האט געוואָלט עפּעס וויסען פון דיר, און דו האָסט איהם אָבגעשטעלט. וועל איך אייך לאָזען אליין.

ארטור. אָבער, מוטער...

פינקעל. אָבער, מרס. ברענער!

מרס. ברענער. יא, יא... איך האָב נישט געזעהן, אָבער איך וויים. האָסט אויך אַרומגעפּאַכעט מיט די הענד אין דער לופט ווי אַ ווינדמיהל. בלייבט אייך אליין... בלייבט אייך אליין... (געהט צו דער טיר.)

ארטור. אָבער, מוטער! אָבער, מאמע! (וויל זי אָב־האַלטען.)

מרס. ברענער. דאָך... דאָך... רעדט אייך אוים. רעדט אייך אוים...

פינקעל. איך האָב דאָך געוואָלט אָנגעהן מיט אונזער ארבייט.

מרס. ברענער. בין היינט נישט אויפגעלעגט... גאָר־נישט אויפגעלעגט... (געהט אַרויס.)

ארטור. ווי מען דאַרף מיט איהר פאָרזיכטיג זיין. איך האָב איהר גאָרנישט דערצעהלט פון מיין נעכטיגען געהן צו מיסס הערריס און נישט געוואָלט, זי זאָל עס וויסען.

פינקעל. איהר וועט מיר ענטשולדיגען, איך האָב עס נישט געוואוסט. — אלזאָ דאַרף איך אייך פרעגען...?

ארטור. איך בין ביי מיסס הערריס נישט געוועזען.

פינקעל. ווי?!

ארטור. נישט געוועזען.

פינקעל. נאָך דעם פעסטען בעשלוס?

ארטור. אויף דער גאַס איז ער ביי מיר צוקראָכען געוואָרען.

פינקעל. פאר וואָס? וואָס איז?

ארטור. איך האָב מיך איבערלעגט...

פינקעל. גאָט אין הימעל!

ארטור. נאָך אַ נאַכט די זאַך איבערצוטראַכטען קאָן דאָך נישט שאַדען. היינט, ווען זי קומט, מוז דאָך סיי ווי סיי אָבגעגמר'ט ווערען אַהין אָדער אַהער. און ביי דער נאַכט, ווען איך ליעג אין דער פינסטערניס מיט צוגעמאַכטע אויגען, טראַכט איך אַם שטאַרקסטען, אינטענסיווסטען. איהר ווייסט דאָך, מיינע בעסטע געדאַנקען זיינען אויסגעאַרבייט געוואָרען פון מיר אין שלאָפלאָזע נעכט... האָב איך געוואָלט...

פינקעל. האָט איהר שוין אַלץ איבערגעלעגט, איבערגעטראַכט, אויסגעפּלאַנעוועט? איז שוין אַ סוף צו די גריבעלייען?

ארטור. איך בין די גאַנצע נאַכט אָבגעשלאָפען ווי אַ געהרג'עטער.

פינקעל. דאָס וויל הייסען, אז היינט וועט איהר אויך אוועקגערופען ווערען?

אַרטור. דאָך, איך בין אויפגעשטאַנען מיט אַ פעסטען בעשלוס.

פינקעל. דאַרף איך איהם וויסען?

אַרטור (שלעפט אַרויס די גירעס). אַז איך דאַרף אָנהעבען מאַכען גימנאַסטיק און זעהן, איך זאָל עפּעס ווערען עלאַסטישער.

פינקעל. דאָס איז אַ גוטער בעשלוס, אָבער...

אַרטור. איך האָב נאָך איינעם אויך.

פינקעל. און דאָס איז?

אַרטור. אַז איך וועל צו קיין בעשלוס נישט קומען.

פינקעל. האהאהאהא!

אַרטור. אַך, דאָס איז דער איינציגער בעשלוס, צו וועלכען איך האָב געקאָנט קומען.

פינקעל. אַלזאָ, הייסט עס, אָבטראָגען זיך?

אַרטור. ניין, איך בלייב. שוין דערפאַר אַליין, וואָס איך האָב זי נעכטען נישט געזעהן. צוויי טעג נישט זעהן זי, וועט זיין צופיעל פאַר מיר. זי וועט קומען, איך וועל זי זעהן, מיר וועלען רעדען, און אפשר וועלען מיר אונז צו עטוואָס דעררעדען.

פינקעל. אַזוי ווילט איהר, הייסט עס, אַלץ איבערלאָזען דעם צופאַל?

אַרטור. דאָס וואָלט געוועזען די גלייכסטע זאַך. דאָך ביז זי וועט קומען, האָב איך נאָך אַ פּאָר שעה צו טראַכטען. אפשר וועל איך מיך צו עפּעס דערטראַכטען.

פינקעל. און דער איינציגער בעשלוס, צו וועלכען איהר זייט געקומען?

אַרטור. איהר ווייסט דאָך: גוטע רעזאָלוציאָנען ווערען געמאַכט, כדי עס זאָל אַרויסקומען פערקעהרט.

פינקעל. אַך, פּראָפעסאָר, פּראָפעסאָר, אייער לעצטער

בעשלום וועט שוין זיין דער ריכטיגסטער. איהר וועט אייך צו גאָרנישט דערטראַכטען, צו קיין בעשלום נישט קומען.

אַרטור. דאָך, דאָך.. ווייסט איהר דען נישט, ווי אַ מאָל אין מיטען שאַפען בלייבט איהר שטעהן פאַר אַ שווערען פּונקט. אייך פעהלט עפּעס. איהר טראַכט און טראַכט, שטרייגגט אָן אייער מאַרך, און אומזיסט — שעה נאָך שעה, טאָג נאָך טאָג. איהר ווערט פערצווייפעלט. אייך דוכט זיך אויס, אַז איהר וועט שוין קיינמאָל נישט געפינען, וואָס איהר זוכט. און פּלוצלונג אין דעם מאָמענט פון דער גרעסטער פערצווייפלונג, ווען איהר ווילט שוין אַראָברייסען דאָס לייוועגט פון דעם שטענדער, געהט אייך אויף אַ ליכט אין די אויגען — דאָס, וואָס איהר האָט אַזוי שווער געזוכט אין די ווייטסטע חדרים פון אייער מאַרך, איז גאָר גע־לעגען אַזוי אויבען־אויף, פּשוט פאַר דער נאָז...

פּינקעל. וועל איך אייך לאָזען טראַכטען.

אַרטור. איהר וועט דאָך אויף מיר קיין פּאַראיבעל נישט האָבען, וואָס איך וועל אייך יעצט נישט פערהאַלטען.

פּינקעל. אָבער, פּראָפעסאָר! איך ווינש אייך גאָר פון גאַנצען הארצען, אַז דאָס ליכט זאָל אייך ענדליך אויפגעהן. גוטען טאָג! מיין בעסטען גליקוואונש!

אַרטור. אַ דאַנק, אַ דאַנק, ליעבער פריינד, גוטען טאָג!

פּינקעל (געהט אַוועק).

אַרטור (לעגט אַוועק די גירעס, געהט אום איבער'ן צימער, זינגט אונטער, פערזונקען אין געדאַנקען; בלייבט ענדליך שטעהן פאַר'ן בילד אויף דעם פּאָרנסטען שטענדער, און ביסלעכווייס עסט ער זיך איין אין איהם מיט די אויגען, פול ליעבע און ליידענשאַפט). דו, דו, דו, דו, דו! — ווי ליעב איך דיך! — ווי וואָלט איך דיך — אַך, דיך קוסען! (נעהמענדיג זיינע ליפּען צום בילד. אַ קלאַפּען אין דער קאָרידאָר־טיר. ער שפּרינגט אָב גאַנץ מבולבל, פערלאָרען, ווייס עפּעס נישט וואָס צו טאָן מיט זיך. דאָס קלאַפּען חזר'ט זיך איבער. ענדליך קומט ער צו זיך און רופט אויס). אַריין!

עממא (קומט אריין, מיט אַ פערלעגענעם לאַכען). גוטען טאָג, פּראָפעסאָר!

ארטור (גאַנץ איבערראשט). איהר? יעצט? דאָ? וויפיעל איז דער זייגער?

עממא. צוערסט ענטפערט „גוטען טאָג".

ארטור. גוטען טאָג! אָבער... (העלפט איהר אַראָבנעמען מאַנטעל און הוט.)

עממא. איך האָב מורא געהאַט, איהר זאָלט ווידער אוועקגערופען ווערען אין דער אַקאַדעמיע, בין איך געקומען פריער. אויסערדעם מוזען די עלטערען מאַכען אַ וויכטיגען בעזוך ביי מיין באָבען מיט מיר צוזאַמען, און אום נישט צו פערפעהלען דאָ...

ארטור. איך דאַנק אייך בעסטענס.

עממא. דאָס פערגניגען איז געגענזייטיג.

ארטור. דאָס פרעהט מיך זעהר ריעזיג.

עממא. אָבער איהר האָט דאָ געמוזט שלאָפען... איהר האָט מיך געלאָזט ווארטען אויף אייער „אריין".

ארטור. איך בין געשטאַנען פאַר אייער בילד.

עממא. אין ענטציקטער פערזונקענהייט און פערזונקענער ענטציקונג, און נישט געשפּירט און נישט געפיהלט, אז דאָס שיינע אָריגינאַל שטעהט הינטער דער טיר.

ארטור. אַך, דעם מענשענס אָרמזעליגקייט! ער איז קלוג, קלוג, וויים, וואָס עס טוט זיך אויף די ווייטסטע שטערען און וויים דאָך נישט, וואָס עס טוט זיך הינטער זיין טיר. דער עיקר, ווען ער האָט אַ זייגער, וועלכער זאָגט איהם, אז די, וועלכע ער ערוואַרט הינטער זיין טיר, דאַרף דאַרטין זיין ערסט אין דריי שטונדען ארום.

עממא. ווי קומט עס אָבער, וואָס איהר האָט אייך נעכטען געלאָזען אוועקרופען אין דער אַקאַדעמיע, גראָד ווען די ערוואַרטעטע האָט געדאַרפט אָנקומען?

ארטור. איך בין נעכטען נישט געוועזען אוועקגערופען.

עממא. איהר זייט גאָר געווען ביי זיך אין ביבליאָטעק־צימער.

ארטור. איהר האָט דאָס ריכטיג ארויסגעזעהן מיט מיין מוטער'ס בלינדע אויגען.

עממא. און וואָס זאָל דאָס בעהאַלטעניס בעדייטען?

ארטור. אַז איך האָב אייך נעכטען גישט געקאָנט זעהן.

עממא. דארף איך וויסען — פאַר וואָס?

ארטור. ווייל — ווייל איך האָב געדאַרפט אין עפּעס קלאָר ווערען.

עממא. זייט איהר עס?

ארטור (קוקט זי שאַרף אָן, ווי וועלענדיג יעצט אויסמאַכען ביי זיך).

עממא (אָראָבלאָזענדיג די אויגען). וואָלט איהר היינט אויך בעהאַלטען אייך?

ארטור. איך האָב אויף אייך געוואַרט.

עממא. דאָס וואָלטען געווען צוויי טעג.

ארטור. דערפאַר האָב איך געוואַרט.

עממא (פאַלט איהם אויפ'ן האַלז). דו ליעבער!

ארטור (אַרומנעמענדיג און צודריקענדיג זי צו זיך). מיין ליעבע! מיין לעבען! מיין יוגענד! (בויגט איהר אָן דעם קאָפּ אויף הינטען און קוסט זיך איין אין איהרע ליפּען; דערנאָך קוקט ער זיך איין אין איהרע אויגען, און קוסט זי אין קליינע פּאַוזען, ליידענשאַפטליך, ענטציקט.) מיין גליק! מיין פריידי! מיין פריהלינג!

עממא (טוליענדיג זיך צו איהם). אַך, האָב איך געבענקט נאָך דעם מאָמענט! ווי האָט אַלץ אין מיר געשריען, געלעכצט! אַך, ווי איך ליעב דיך! ווי איך ליעב דיך!... עס שווינדעלט מיר פון דעם איבערפלייצענדיגען געפיהל!... און דו ליעבסט מיך אויך? ליעבסט מיך? ליעבסט מיך? טייערער, ליעבער!... (עסט זיך איין אין איהם מיט אַ לאַנגען קוס.)

ארטור (אָוועקזעצענדיג זי אויף אַ שטול און אָראָבלאָזענדיג

זיך פאַר איהר אויף די קני, קוקט ארויף צו איהר, ארומנעמענדיג איהר געזיכט מיט ביידע הענד). צו איך ליעב דיך! צו איך ליעב דיך!

עממא. זאָג עס מיר! לאָז עס מיך הערען!

ארטור. קאָן איך עס דען מיט ווערטער ארויסרעדען? און איך וויל גאָר נישט רעדען. איך וויל דיך קוסען, קוסען, ארייג־קוסען דיר מיין גאנצע נשמה און ארויסקוסען דיינע אין מיר, און דאָך קיינמאָל נישט זאט ווערען, און שרייען פאר איבערמענשליך גליק. דו יוגענד מיינע און לעבענסקראפט! (קוסט זי.)

עממא (טוליענדיג זיך צו איהם). ווי איך האָב דיך ליעב! דו גרויסער, גרויסער קינסטלער מיינער! איך וויל גאָר ווערען א טייל פון דיר, צוגעבען מיין נשמה צו דיין נשמה. און דו וועסט יעצט מוזען וואָס גרויסעס שאפען, מיט א פערגרעסערטער נשמה.

ארטור (דריקט איין מיט ביידע הענד איהרע באַקען, אז זי קאָן נישט ווייטער רעדען). ווי דו ליעבסט — ליעבסט — דעם קינסטלער אין מיר! — גלויבסטו שטארק אין מיר?

עממא (שאָקעלט שטארק מיט'ן קאָפּ, ביז ארטור לאָזט אָב איהרע באַקען). צו איך גלויב? איך שעם מיך צו זאָגען, ווי איך גלויב אין דיר. איך זעה אין דיר דעם גרעסטען. דאָס, וואָס דו האָסט געשאפען ביז יעצט, איז הערליך. אָבער איך פרעה מיך אויף דיין קומענדיג שאפען. יעצט וועסטו דיך נעמען צו אַלע דיינע גרויסע פּלענער. אלע דיינע גרויסע אידעען, וועלכע פלעגען מיר פערכאפּען דעם אָטעם, וועסטו יעצט ארויסברייגנען אויפ'ן לייוועגט. איך וועל ביי דיר זיצען צופוסען, שטיל, מיט איינ־געהאַלטענעם אָטעם, און צוזעהן, צוזעהן, און פיהלען, ווי דיין הארץ קלאַפּט שטארק פון דיינע גרויסע געדאנקען, וועלכע דו ווילסט פער־קערפּערן. וועט זיין גוט אזוי? וועסטו קאָנען שאפען מיט מיר ביי דיר צופוסען?

ארטור. ווי דו רעדסט! ווי דו רעדסט!

עממא. אָה! ווי איך ליעב דיך! ארטור! ארטור! מיינער! אָה! (דריקט איהם צו זיך, אומאַרמט איהם, קוסט איהם.)

ארטור. איך פיהל, אז עס עפענען זיך פאר מיר נייע האריזאנטען. דאס בעסטע אין מיר וועל איך יעצט ארויסברייננגען, יעצט וועל איך ערסט דער קינסטלער ווערען. און ווייסטו אין דער לעצטער צייט, אין מיין בייגקענים נאך דיר, בין איך געוועזען ווי געלעהמט. איך האב געמיינט, אז מיט מיר איז עס שוין אויס.

עממא. און דאך האט געהאמערט אין דיר א ריעזען־קראפט, ווען דו פלעגסט מיט מיר רעדען פון דיינע פלענער.

ארטור. דאס איז געוועזען א זעלבסט־פערגעסען אויף א ווײלע, ווען דיין אנוועזענהייט האט מיך בעגייסטערט. אבער נאך דיין אוועקגעהן האב איך קיין ענערגיע נישט געהאט צו גאר־נישט. דאן פלעג איך ארומגעהן בלויז איבער מיין צימער, קוקען און גארנישט זעהן, זינגען און נישט הערען וואס, אבער געווים עטוואס טרויעריגס, בייגקענדיגס.

עממא. איז עס שוין לאנג?

ארטור. מיר דוכט, זינט איך קען דיך.

עממא. אלזא — אויפ'ן ערסטען בליק! פאר וואס־זשע ביזטו געוועזען אזוי אונענטשלאסען? האסט דיך בעהאלטען, גע־דארפט אין עפעס קלאר ווערען...

ארטור. פערשטעהסטו עס אליין נישט?

עממא. וואס זאל איך דא פערשטעהן?

ארטור (אננעמענדיג זיין בארד). און דאס?

עממא. דאס איז א בארד. א גרויסער, שיינער בארד, וואס קליידט דיר אזוי שיין.

ארטור. און די גרויע האר?

עממא. דערמיט שטאלצירען דאך היינטיגע יונגע לייט. אבי זיי האבען האר.

ארטור. און מיינע קנויטשען?

עממא. איך האב זיי קיינמאל נישט געזעהן.

ארטור. און מיינע איין און פופציג יאהר?

עממא. גארנישט, גארנישט האב איך נישט בעמערקט.

ארטור. האָסט נישט בעמערקט?

עממא. גאָרנישט. אבסאָלוט גאָרנישט.

ארטור. נישט בעמערקט האָסטו?

עממא. ווי פרעגסטו עס עפעס?

ארטור. און אז דו וואָלסט בעמערקט?

עממא. נארישקייטען! איך ווייס, אז דו ביזט נישט די ערסטע יוגענד, און ליעב דיך דאָך מיט דער גאנצער קראפט פון מיין נשמה.

ארטור. בעגרייפסט דאָך אָבער, אז איך האָב געמעגט זיין אונענטשלאָסען. עס איז עטוואָס — נישט אַלטעגליכעס. די ליעבע צווישען אַ איין און פופציג יעהריגען און אַ צוואנציג־יעהריגער...

עממא. איין און צוואנציג יעהריגער, ביטטע!

ארטור. . . . די איז נישט קיין געוועהנליכע ערשיינונג. איך שטעה יעצט פאר דיר און גלויב מיינע אויגען נישט; איך הער דיך רעדען און גלויב מיינע אויערן נישט — —

עממא. און מיר קוסען אונז, און דו מיינסט, אז דו טרוימסט. אָבער איך פיהל אויך דאָסזעלבע. דאָס גליק איז אזוי גרויס, דאָס גליק פון דיר געליעבט צו ווערען איז אזוי אונענדליך גרויס, אז איך קאָן עס גאָר נישט פאסען.

ארטור. ווען נישט מיין פעקעל יאָהרען, ווי וואָלט איך געיובעלט אין דעם געפיהל פון מיין ליעבע! דאָך יעצט האָב איך מיך דערשראָקען, ווען מיין געפיהל צו דיר איז מיר קלאָר געוואָרען. ווי עפעס אוננאטירליכעס, גאנץ אונמעגליכעס וואָלט זיך ארייג־געגנב׳עט צו מיר.

עממא. און אויף געגעגליעבע האָסטו דיך גאָרנישט דער־וועגט צו ריכטען!

ארטור. אפילו ווען איך האָב דיין ליעבע געפיהלט און געזעהן — —

עממא. האָסטו עס? און דו האָסט דיך געמאכט נישט

וויסענדיג? האָסט מיך געלאָזען אין מיין אונגעוויסהייט און געלאָזען מיך ליידען! דו בייזער מענש!

א ר ט ו ר. דאָס איז עס. מיין צווייפעל האָבען מיך נישט אבגעלאָזען. עס טאָר צווישען אונז צו גאָרנישט קומען, האָט עס אין מיר גערעדט.

ע מ מ א. פאר וואָס? ווארום? ווען מיר ליעבען אונז אזוי שטארק?!

א ר ט ו ר. פרעג נישט! פרעג נישט! ליעבע און לעבען מיינס! פערשטאָפּ מיר ליעבער דאָס מויל. לאָז מיך נישט רעדען. אלע מיינע צווייפעל שטעלען זיך פאר מיר אויס ווי צום מוסטירען. די פראגען פאר וואָס? און ווארום? האָב איך מיך נישט אויפגעהערט צו פרעגען, אָבער די ענטפערס, וועלכע איך האָב מיר געגעבען... אך, איך קאָן זיי יעצט מיט דיר נישט דורכגעהן! און איז עס יעצט די צייט?

ע מ מ א. ניין! ניין! זאָל גאָט אויסהיטען! נישט יעצט און נישט מאָרגען, און איבערהויפּט נישט אזוי שנעל. ערסט שפּעטער, ווען אויך ביי מיר וועלען זיך בעוויזען קנויטשען אויף דער שטערן, און ארום די אויגען, און ביים מויל, וועל איך דיר זאָגען: ארויס אהער מיט אלע דיינע אמאָליגע צווייפעל און טענות, און לאָמיר האָבען א גוטען לאַך. יעצט וויל איך זיי נישט הערען! ווארום וואָס זיי זאָלען דאַרטען נישט זיין, מיט וואָס וועל איך דיך קאָנען איבערצייגען, אז דו ביזט אונגערעכט? נאָר די צייט איז דער בעסטער דיספּוטאַנט.

א ר ט ו ר (צודריקענדיג זי צו זיך און קושענדיג און לאַסטענדיג). דו יוגענד און קראַפט מיינע!

ע מ מ א. און דו ביזט מיר דער אדלער, וועלכער וועט מיך טראָגען אויף זיינע מעכטיגע פליגעל.

א ר ט ו ר. דו זאָלסט מיר נאָר גליקליך זיין! שטענדיג — גליקליך — זיין!

ע מ מ א. דאָס וועל איך גאַנץ בעשטימט. ווי קאָן איך

אנדערס, ווען איך וועל זיין דיין ווייב! דו ליעבער, ליעבער! — אה, ווען איך קוק אין דיינע אויגען, וועלכע יוגענד ליעגט אין זיי און וועלכע קראפט!... אה!... (עס קלינגעלט.) שא, דאס מוזען זיין מיינע עלטערן. זיי קומען אוועקצונעמען מיך צו דער באבען. ששש, זאג זיי גארנישט. נעם שנעל דיין פאלעטע, איך זעץ מיך אוועק אין מיין פאזע... (עס קלאפט.)

ארטור (נעמענדיג שנעל פינזעל און פאלעטע און אוועק־שטעלענדיג זיך ווי אין דער ארבייט): אריין! (מר. און מרס. הערריס קומען אריין. בעגריסונג, האנדדרוק.)

מרס. הערריס. גוטען טאג, פראפעסאר!

מר. הערריס. ווי געהטס, פראפעסאר? א שיינער טאג היינט, ווי? אן אפריל־טאג ווי אין יולי.

ארטור. גוטען טאג, מרס. הערריס! — וואס מאכט איהר, מר. הערריס? יא, א פראכטפולער טאג.

מרס. הערריס (צו עממא'ן). נו, האט זיך געלוינט צו קומען אויף דער קליינער ווייל?

עממא. אבער געוויס.

מרס. הערריס. איהר שטעהט דאכט זיך אויף דעמ־זעלבען ארט ווי עהערנעכטען.

ארטור. אבער ניין, מרס. הערריס. איך האב היינט ארויסגעקראגען, וואס איך האב ביז היינט נישט געקאנט. מיר איז עס איינפאך נישט געגאנגען.

מרס. הערריס. טאקע עפעס דא ארום די אויגען. יא? זיי זעהען יעצט עפעס אנדערש אויס. עפעס טיעפער. איך וואלט זאגען, גלאנציגער. יא?

עממא. וואו? ביי מיר אדער אויפ'ן בילד?

מרס. הערריס. עפעס... עפעס... מערקסטו עס, אייב?

מר. הערריס. איך האב דאס בילד נישט געזעהן שוין גאנצע זיעבען טעג, איז עס פאר מיר פול מיט א סך נייע „עפעס'ען".

מרס. הערריס. וואונדערבאר, גאנץ וואונדערבאר.

עממא. זעהסטו, האָט זיך שוין געלוינט צו קומען אויף דער ווילע? און וואָס איז ווערט, וואָס איך האָב דערוויילע ארוים־ געקראָגען ביים פּראָפּעסאָר, אז איהם קומט מזל טוב?

מרס. העררים. ווי?

מר. העררים. אזוי?

עממא. ער איז געוואָרען א חתן.

מרס. העררים. אָה, גראַטולירע! פון גאנצען הארצען גראַטולירע!

מר. העררים. מזל טוב, פּראָפּעסאָר! מזל טוב!

ארטור. דאנק, דאנק, ליעבע פריינד!

מרס. העררים. דארפען מיר וויסען, מיט וועמען?

עממא. מיט א שיינער יונגער מיידעל.

מרס. העררים. אָבער גאנץ געווים. אין דעם האָב איך נישט געצווייפעלט.

מר. העררים. דער העגר פּראָפּעסאָר מיט זיין גע־ שמאַק — איך קאָן מיר שוין פאָרשטעלען. א רעכט יונגינקע, ווי, פּראָפּעסאָר?

מרס. העררים. דארפסט נאָך פרעגען? ווען איך וואָלט געוועזען א יונג מיידעל, וואָלט איך מיך די ערסטע פערליעבט אין פּראָפּעסאָר.

מר. העררים. רעד נישט, איך וועל אייפערזיכטיג ווערען.

מרס. העררים. אָך, איך בין שוין קיין יונג מיידעל נישט, און פאַר מיין יאָהרגאנג האָט דער פּראָפּעסאָר קיין אויגען נישט. האָהאָהאַ... אלזאָ, ווער איז די גליקליכע?

עממא. דיין טאָכטער, מאַמע.

מר. און מרס. העררים. ווי?!

עממא. איך האָב געטאָן, וואָס די מאַמע וואָלט געטאָן, ווען זי וואָלט געוועזען א יונג מיידעל — (ארומנעמענדיג ארטור'ן) — און מיט דער גאנצער נשמה פערליעבט מיך אין מיין טייערען,

ליעבען, גרויסען קינסטלער און פאַמעליך אריינגע׳גנב׳עט זיך צו איהם אין הארצען — (ווענדט זיך צו די עלטערן) — און אַט שטעהען מיר פאַר אייך — —

מרס. הערריס (פאַלט איהר אויפ׳ן האַלז). מזל טוב דיר, מיין טאָכטער! (בעדעקט זי מיט קוסען.)

מר. הערריס. איך בין — איך בין — פּראָפּעסאָר, גיט אַ גוטען האנדדרוק! (זיי דריקען זיך די האנד וואַרם און האַר־ציג.) איך גיב אייך מיין ברכה. מיר זאָלען דערלעבען פון אייך ביידען אַ סך נחת!

מרס. הערריס. און מיין ברכה, פּראָפּעסאָר. (גיט איהם די האַנד.)

מר. הערריס (נעמט אַרום עממאַ׳ן און קוסט זי).

מרס. הערריס (צו אַרטור׳ן). לאנגע, לאנגע יאָהרען — איהר זאָלט אייך צוזאַמען עלטערן און... און... איהר ווייסט דאָך! איך בין אַזוי איבערראַשט און אַזוי דערפרעהט, אַז איך קאָן גאַר קיין ווערטער נישט געפינען! מזל טוב דיר, טאַטע! (פאַלט מר. הערריס׳ן אויפ׳ן האַלז און צוקוסט זיך מיט איהם.)

עממא (אָננעמענדיג אַרטור׳ן פאַר ביידע הענד). ביזטו נישט פרעהליך? ביזטו נישט איבערגליקליך?

ארטור. ביז אין דער טיעפסטער טיעפענים פון מיין נשמה. עס מאַכט מיך גאַנץ שטום.

מרס. הערריס. אָך, ווער דאַס די באָבע איבערראַשט זיין!

עממא. ארטור, דיין מוטער!

מרס. הערריס. אָך, מרס. ברענער וויים נאָך נישט?

ארטור (דריקענדיג עממאַ׳ן די הענד). אַ דאנק! אַ גרויסען דאנק! (איילט צו דער טיר.) מוטער! מוטער!

מרס. הערריס. מיר ווילען געהן צו איהר. צו וואָס זי בעמיהען אהער?

אַרטור. זעהר ליעבענסווירדיג. ביטע. (ווייזט אָן אויף דער רעכטער טיר.) אַך, דאָ איז זי שוין!

מרס. ברענער (אין דער טיר). דיין קול קלינגט ווי פון גרויסער פרייד.

אַרטור. דו זאָלסט אונז מזל טוב אָבגעבען, מיר מיט עממא׳ן. און דאָ זיינען אויך מר. און מרס. הערריס.

מרס. ברענער. מזל טוב! פיעל גליק און פיעל פרייד דיר, מיין זוהן! (נעמט איהם אַרום און קוסט איהם.) און דיר, מיין טאָכטער! (שטרעקט אויס די האַנד, וועלכע עממא כאַפּט אָן און קוסט מיט וואַרמקייט). פיעל גליק און פיעל פרייד! (קוסט זי האַרציג. שטרעקט אויס די הענד צו די הערריסעס.) און אייך, פאָטער און מוטער! (מר. און מרס. הערריס נעמען אָן איהרע הענד און דריקען זיי.)

מר. הערריס. מזל טוב! מזל טוב!

מרס. הערריס. מזל טוב! מיר האָבען שוין געוואָלט געהן צו אייך —

מרס. ברענער. בין איך געוועזען פלינקער. זיין רוף האָט מיך געטראָגען.

אַרטור (טראָגט איהר אונטער אַ שטול). זעץ דיך, מאַמוניו.

מרס. ברענער (זעצט זיך).

עממא (לאָזט זיך אַראָב פאַר איהר אויף די קני).

אַרטור. זעצט אייך, מרס. הערריס. מר. הערריס, ביטע, נעמט פּלאַץ.

מרס. הערריס. אַ דאַנק. (זעצט זיך.) ווער קאָן גאָר זיצען? איך וואָלט יעצט... אייבערעהעם, וואָס שטעהסטו עפּעס ווי אַ חתן־בחור? זעהט נאָר דעם מחותן?

מר. הערריס. וואָס ווילסטו דען? צום ערסטען מאָל אין אַזאַ וויכטיגער ראָליע און אַזוי איבעררּאַשט. איך שטעה די גאַנצע צייט און טראַכט, וואָס איך זאָל רעדען, וואָס איך זאָל

זאָגען. זעהסט דאָך, דער פּראָפעסאָר אליין איז אויך וואָרטקאַרג. עס רעדט זיך נישט.

מרס. הערריס. ווען דאָס הארץ איז איבערגעפילט.

מרס. ברענער. יא, יא, עס רעדט זיך נישט. אָט איך האָב אַ סך צו זאָגען. מיר דוכט אַ גאַנץ לעבען אויסצורעדען. און עס ווילט זיך מיר שווייגען. איך פיהל, אַז מען ווייס שוין, וואָס איך וויל זאָגען. (גלעטענדיג עממאַ'ס קאָפּ.) יאָ, טאָכטער, דו ווייסט שוין, וואָס איך וויל זאָגען. פיהלסט עס, יא? דאָס גאַנצע גליק פון דער וועלט ווינש איך דיר. און דער עיקר, זאָלסט קיינמאָל נישט חרטה האָבען. דו ווייסט, ווען דו האָסט דיר אויסגעקליעבען, וועמען דו האָסט דיין ליעבע געשיינקט. דו קענסט איהם, דו זעהסט איהם מיט זיינע גרויע האָר און זיינע קנויטשען אויפ'ן געזיכט.

מרס. הערריס. אָך, וואָס!

מר. הערריס. זאָל נאָר דער פּראָפעסאָר אָבראַזירען באָרד און וואָנצעס אזוי ווי איך...

מרס. ברענער. ליעב איהם שטענדיג. ער פערדיענט געליעבט צו ווערען. זעה און איהם שטענדיג דעם יונגען, שאַ־פענדיגען. און געדיינק, דו קאָנסט איהם נאָך אינגער מאַכען. — — אָך, ווי טוט מיר וועה, וואָס איך קאָן דיך נישט זעהן, וואָס איך קען דיך נישט. (טאַפּט אַרום עממאַ'ס געזיכט.) ארטור האָט מיר שוין אפילו אַ סך מאָל בעשריעבען דיין געזיכט, און איך רוף עפּעס ארויס אַ געזיכט פון אַ יונגער מיידעל פאַר מיינע אויגען, אָבער דאָס איז געוויס נישט דיין געזיכט. איך האָב עס געוויס אראָבגעגנב'עט פון אַ פּאָרטרעט, וואָס איך האָב געזעהן איידער איך בין בלינד געוואָרען. אָבער קאָנסט זיין שטאָלץ, דאָס פּאָר־טרעט איז געוועזען זעהר שיין. און איך ליעב דיך סיי ווי סיי. און איהר, מרס. הערריס, וועט דאָך זיין אַ גוטער פריינד מיין ארטור'ען. און אויך איהר, מר. הערריס. איהר וועט ערסט דער־קענען דעם פּראָפעסאָר...

מרס. הערריס (געריהרט און טריקענדיג זיך די אויגען). אָה, מיר קענען איהם זעהר גוט. מיר וועלען זיין די בעסטע פריינד און וועלען איהם הארציג ליעבען.

מר. הערריס. אָבער גאַנץ געוויס. דער פּראָפעסאָר וועט נאָר דארפען אויסלערנען זיך וויהסט שפּיעלען, דאַן האָט ער מיך פאר אן אייביגען פריינד. נאַטירליך, וועט ער מוזען ביי מיר פערליערען.

מרס. הערריס. און איך שטעל קיין שום בעדינגונג נישט, ווי נאָר ער זאָל שטענדיג ליעבען מיין עממאַ'ן, און אַז ער וועט מאָלען מיין בילד, זאָל ער מיך מאַכען וואָס שענער...

מרס. ברענער. קומט יעצט מיט מיר אין עסצימער, מיר וועלען עפּעס געניסען.

מרס. הערריס. א גרויסען דאַנק. מיר וואָלטען עס גאַנץ געוויס. מען דארף דאָך עפּעס טרינקען „לחיים". אָבער מיין מוטער ווארט שוין אויף אונז. זי מוז שוין דאַרטין אונ־געדולדיג זיין, און אַז זי ווערט אונגעדולדיג, איז נאָכדעם נישט צו בערוהיגען זי. וועלען מיר טאַקע גלייך געהן.

מרס. ברענער. אָבער עממאַ בלייבט דאָ. זי האָט מיר נעכטען פערשפּראָכען היינט צו זיין מיין גאַסט ביים טיי.

עממא. יאַ, יאַ, איך וועל בלייבען דאָ.

מרס. הערריס. דאָך, דאָך... די באָבע וועט זיך שטארק בעליידיגען.

עממא. אָך, איך וועל זי איבערבעטען. איך וועל אונטער־קומען שפּעטער מיט ארטור'ן.

מרס. הערריס. דאָס איז גוט. זאָל זיין אַזוי.

מרס. הערריס. וועסט מיך אָבער בעגלייטען צום אויטאָ־מאָביל. איך וויל דיר עפּעס זאָגען. א גוטען טאָג, מרס. ברענער! (צוקוסט זיך מיט איהר.) א גוטען טאָג, פּראָפעסאָר! אָדער — ארטור! יאָ?

ארטור. אָבער נאַטירליך. א גוטען טאָג!

מר. הערריס. אַ גוטען טאָג, מרס. ברענער! אַ גוטען טאָג, צוקינפטיגער איידים!

אַרטור. אַ גוטען טאָג, שווער!

מר. הערריס. אַ גוטען טאָג! אַ גוטען טאָג! (צו מרס. הערריס.) דו, יעצט מעהר דרך ארץ פאַר מיר. איך בין דער שווער פון פראָפעסאָר ברענער!

מרס. הערריס. און איך די שוויגער. בין איך נאָך אַלץ בעל־הבית'טע איבער'ן הויזשליסעל, האַהאַהאַ. (געהען ארויס, בעגלייט פון עממאַ'ן.)

אַרטור (בעגלייט זיי ביז דער טיר, דאַן קעהרט ער זיך אום צו מרס. ברענער). נו, מאַמוניו?

מרס. ברענער. פיעל גליק דיר, מיין זוהן, פיעל גליק, און קיינמאָל קיין חרטה נישט האָבען.

אַרטור. און דו ביזט ווירקליך פרעהליך און צופריעדען?

מרס. ברענער. דו פרעגסט, ווי דו אַליין וואָלסט אין דיר אונרוהיג געוועזען!

אַרטור (לאַכט פערלעגען).

מרס. ברענער. וואָס זאָל דאָס בעדייטען? איז דאָס דיין גליקסגעפיהל?

אַרטור. איך בין איבערגליקליך, מאַמוניו. איך וואָלט געקאָנט שרייען פאַר פרייד. אָבער ערגעץ־וואו זיצט עפּעס אין מיר און נאָגט.

מרס. ברענער. הער דיך נישט צו. טאָרסט דיך יעצט נישט צוהערען. האָסט געטאָן דעם ערסטען שריט, יעצט מאַרשיר ווייטער פעסט און שטאַרק און זיעגעסבעוואוסט. איך בין געוועזען געגען דעם ערסטען שריט, דאָך יעצט בעשווער איך דיך, דו זאָלסט פערטרייבען פון דיר אַלע צווייפעל און אַלע בייזע פערטראַכטעניסען.

אַרטור. אָבער בעגרייף...

מרס. ברענער. איך וויל גאָרנישט בעגרייפען.

אַרטור. זי האָט מיך ליעב אַלס דעם קינסטלער...

מרס. ברענער. געוויס. געוויס. ווי דען זאָל זי דיך ליעבען?

אַרטור. זי איז פערליעבט אין מיין קונסט, אין מיין טאַלאַנט.

מרס. ברענער. נו יא, נו יא. האָסט געוואָלט, זי זאָל זיך פערליעבען אין דיין גרויען באָרד, אין דיינע קנוימשען?

אַרטור. אַך, עס איז נאַריש, אָבער עס נאָגט. עס ווילט זיך אזוי, אז כאָטש א ביסעלע זאָל זי מיך ליעבען פון מיינטוועגען; אזוי צו זאָגען, די פּערזאָן, דעם מאַן....

מרס. ברענער. א ביסעלע — טוט זי מסתמא.

אַרטור. ווי, ווען מיין שאַפונגסקראַפט וועט געבראָכען ווערען?

מרס. ברענער. זאָל גאָט אויסהיטען! וואָס רעדסטו עפּעס אזוינס?!

אַרטור. איך בין שוין איין און פופציג. ווי לאַנג קאָן מיין קראַפט וואַקסען? אָדער אפילו אָנהאַלטען?

מרס. ברענער. איך האָב און גלויב, אז מיין זוהן'ס טאַלאַנט וועט אייביג יונג זיין און אייביג פריש.

אַרטור. יא, יא. אָבער דאָך.

מרס. ברענער. און דאַן וועט זי דיר א נייע יוגענד זיין, א לעבענסקוואַל.

אַרטור. דאָס איז עס. מיר איז, אז זי קאָן עס מיר זיין, נאָר ווען זי זאָל דעם מאַן אין מיר ליעבען.

מרס. ברענער. דו העבסט מיך אָן צו שרעקען, אַרטור.

אַרטור. ניין, ניין, מאַמוניו. דו קענסט דאָך מיך. איך מוז צווייפלען, גריבלען, אויסטייטשען אויף שלעכט. אָבער אין דער איינגענער צייט ווייס איך, אז ווען איך וועל צוגעהן צו מיין קומענדיגען נייעם ווערק, וועט אַלץ אין מיר זינגען און יובלען אין דעם גרויסען געפיהל פון איהר ליעבע, און איך וועל וואָס גרויסעס,

הערליכעס שאפען. — אך, אָט קומט זי. איך הער איהרע טריט. געבענשט זאָלסטו מיר זיין, מיין גליק! (עפענט אויף די טיר און שטעלט זיך אויף מיט אויסגעשפּרייטע אָרמס.)

עממא (קומט אריין און וואַרפט זיך אריין מיט אַ גליקליכען לאַבען אין זיינע אָרמס).

מרס. ברענער (שאָקעלט שווער מיט'ן קאָפּ).

(פאָרהאַנגג פאלט).

דריטער אַקט

אַ צימער ביי די הערריס'עס. אין דער הינטערוואַנד אַ גרויסע נישע מיט אַ לעדערבאַנק איבער איהר גאַנצער לייגג; אין דער לינקער וואַנד צוויי טירען, פאָרנט און הינטען; אין דער רעכטער אַ גרויסער „מענטעל פיס" און אַ פייערפּלאַץ; פיער גרויסע לעדערנע פאָטעלס שטעהען פאר איהם. צווישען ביידע טירען לינקס אַ גרויסער ביכערשראַנק. דעם מיטען צימער פערנעמט אַ קיילעכדיגער טיש מיט לעדערשטולען ארום איהם; איבער איהם איין עלעקטרישע שענדאליער. אין די ווינקלעך סטאַטועטקעס; אויף די וועגד בילדער. — אַ געדויש פון אַ סך שטימען דרינגט אריין, פון רעדען און לאַכען. פון דער הינטערסטער טיר קומען אריין דער קוזין, מר. קופּער און מר. פּרענק.

דער קוזין. איך בין אָבער גאַנץ מיד געוואָרען פון זיצען ביים טיש.

קופּער. די רעדעס זיינען געווען צופיעל און צו לאַנג.

פּרענק. זיי זיינען געוועזען אין גאַנצען איבריג, און די פערלאָבונג בכלל האָט געמאַגט נישט אזוי שרייענדיג זיין.

קוזין. מיין טאַנטע האָט עס געוואָלט זעהר פּאַראַדנע.

קופּער. נו, עפּעס דאָך אַ בעריהמטהייט.

קוזין. ביי מיר האָט זיך געריסען פון צונג אַ שפּאָט־טאָסט אויף אייך יונגעלייט, וועלכע האָבען געלאָזען אוועקנעמען ביי זיך אזא פּערל ווי מיין קוזינע.

קופּער. אָן מיר איז קיין מניעה ניט געוועזען. איך האָב געטאָן מיין בעסטעס. איך בין אָבער קיין בעריהמטהייט נישט.

פּרענק. חתונה האָבענדיג מיט אן אלטער בעריהמטהייט, איז זי נאָך פאר אונז ניט פערלאָרען.

קוזין. ניין, מיין קוזינע איז נישט פון דעם שטאָף. איהר

וועט מוזען ווארטען, ביז ער וועט צומאכען די אויגען, און דאָס קאָן געווערען אַ היבש ביסעל צייט.

קופּער. דאָס איז, וואָס איך האַלט פאַר פערקעהרט. האָסטו שוין חתונה מיט אַן אַלטען, האָב דאָך חתונה מיט אַזאַ, וואָס זאָל זיך באַלד אָבטראָגען. ווי אַלט איז דער פּראָפּעסאָר?

פרענק. שש... ער קומט. (אַ גרופּע יונגעלייט און מיידלעך קומען אריין מיט רעש, הינטער זיי אַרטור און פינקעל.)

אַרטור. גאָט זיי דאַנק, וואָס דער רעדנערצעטעל איז נישט לייגנער געוועזען. זיצען און הערען ליבערעדען און ברכות איז נישט מיין ליעבלינגסארבייט. איך האָב זיי שטענדיג אויס־געמידען, און גראָד היינט האָב איך געמוזט דערמיט בעשטראָפט ווערען. מיר וואָלטען געקאָנט פערברייינגען די צייט פיעל שטיפּע־רישער און שפּיעלערישער. (שטעלט זיך ביים ביכערשראַנק; איבער־הויפּט סטאַרעט ער זיך אַזוי צו שטעהן, אַז הינטער איהם זאָל זיך קיינער נישט געפינען, אַז זיין רוקען זאָל זיין פריי. זיין בליק איז דאָס רוב אונרוהיג און ער וואַרפט איהם אין אַלע זייטען, פאַרשענדיג, ארייננדרינגענדיג.)

פינקעל. דער אָוועגד איז נאָך פאַר אונז. מיר וועלען נאָך האָבען צייט פאַר אַלץ.

איין מיידעל. לאָמיר טאַקע אין עפּעס שפּיעלען.

אַ צווייטע. טאַנצען!

פינקעל. עס איז דאָ אַ פאָרשלאַג אויף אין עפּיס שפּיעלען און אַן אַנדער פאָרשלאַג אויף טאַנצען. ווער וויל דאָס וואָרט?

אַרטור. גענוג גערעדט שוין היינט.

אַ יונגערמאַן. אָבשטימען!

אַלע. אָבשטימען! אָבשטימען! אָבשטימען!

פינקעל. איך וואָלט געמיינט, אַז ווער עס וויל נישט טאַנצען, זאָל שפּיעלען, און ווער עס וויל ניט שפּיעלען, זאָל טאַנצען.

אַרטור. דאָס וואָלט הייסען צוטיילען די געזעלשאַפט.

פינקעל. בעסער ווי ארויפצווינגען א שפּיעלערישע מאַ־יאָריטעט אויף א טאַנצענדיגער מינאָריטעט אָדער אומגעקעהרט.

קופּער. מיר זיינען אין א לאַנד, וואו די מאַיאָריטעט רעגיערט.

פרענק. עס דוכט זיך בלויז.

קוזין. נישט פּאָליטיש ווערען.

שטימען. אָבשטימען! אָבשטימען! אָבשטימען!

פינקעל. איך גיב מיך אונטער. ווער עס איז פאר שפּיעלען, זאָל אויפהעבען די האנד. (הענד העבען זיך אויף. פינקעל צעהלט.) איינס, צוויי, דריי, פיער, פינף, זעקס, זיעבען... דאַנקע. ווער איז פאר טאַנצען, זאָל אויפהעבען די האנד. (הענד העבען זיך אויף. פינקעל צעהלט ווידער.) איינס צוויי, דריי, פיער, פינף, זעקס, זיעבען... דאַנקע. א גלייכע צאָהל.

ערסטע מיידעל. דער הערר פּראָפעסאָר האָט נישט געשטימט.

ארטור. איך בין פאר ביידע זאַכען.

ערסטע. דאָס געהט נישט. איהר מוזט אויסקלייבען איינס.

ארטור. דאָס איז מיר די שווערסטע זאך. גאַנץ אונמעגליך.

צווייטע. וואָס ווילט איהר צוערסט?

ארטור. איך צוברעך מיר שוין דעם קאָפּ און קאָן ביי מיר נישט אויסמאַכען. דאָס טאַנצען זיצט מיר אין די פיס, און דאָס שפּיעלען ליעגט מיר אין זין...

קופּער. דער הערר פּראָפעסאָר מאַכט שפּאַס. ער וויל ביידע זאַכען נישט.

ארטור. וואָס פאלט אייך איין!

ערסטע מיידעל. וואו איז עממא?

קוזין. זי אונטערהאַלט זיך מיט מרס. ברענער און איז שטאַרק פערטאָן.

קופּער (שטיל). זי האַלט יעצט מיט אַלטע יאָהרגיינג.

אַרטור (וואַרפט אויף איהם זיין אונרוהיגען פאַרשענדיגע בליק, ווי ער וואָלט וועלען וויסען, וואָס שעפּטשעט יענער).

צווייטע מיידעל. לאָמיר צונויפקלייבען דאָס גאַנצע יונגוואַרג.

פינקעל. לאָמיר ציהען קניפּלעך.

שטימען. יאָ, יאָ! קניפּלעך! קניפּלעך!

אַרטור. דאָס איז אַ גליקליכער איינפאַל. אָט איז מיין טאַשענטוך. (בינדט אַ קניפּעל.) איך זאָל נאָר נישט פערגעסען אָבבינדען איהם, אַז נישט וועל איך מיר דערנאָך ברעכען דעם קאָפּ, וואָס אַזוינס דאַרף ער מיר דערמאָנען. אַלזאָ, דער קניפּעל איז פאַרטיג. (שליעסט איין דאָס טאַשענטוך אין דער פויסט, לאָזענדיג אַרויסשטעקען צוויי עקען. ווענדט זיך צום ערסטען מיידעל.) מיסס וואָולף, איהר האָט גראַד געקוקט אָן אַ זייט און מיינע קניפּעל־בעוועגונגען נישט נאָכגעפאָלגט, זייט אַזוי פריינדליך און ציהט. דער קניפּעל וועט בעדייטען — וואָס? זאָל זיין טאַנצען — יאָ?

שטימען. טאַנצען! טאַנצען!

אַרטור. אַלזאָ, ציהט איהר אַרויס דעם קניפּעל, וועלען מיר טאַנצען.

מיסס וואָולף (מאַכט אַ קניקס און ציהט אַרויס דעם קניפּעל).

אויסגעשריי ען. טאַנצען! טאַנצען! טאַנצען! (מען לאָזט זיך צו די טירען.)

קופּער (געהענדיג מיט פרענקען צו דער פאָרנסטער טיר). איך וואָלט מיך געפיהלט פרייער, ווען דער פּראָפעסאָר וואָלט אוועק צו די שפּיעלער ביי די גרינע טישלעך.

פרענק. איהם ווילט זיך אָבער זיין יונג מיט די יונגע.

קופּער. אַ רחמנות אויף די יונגע.

פרענק. און אויף איהם. (געהען אַרויס.)

אַרטור (שטעהענדיג בישט וויים פון דער הינטערסטער טיר און פאַרבייל אָזענדיג פאַרביי זיך די אַרויסגעהענדיגע, וואַרפט זיין בליק

אויף קופער'ן און פרענק'ען, פערבייסט די אויבערסטע ליפּ, גרייזעלט זיך דעם באָרד און געהט לאַנגזאַם אַרויס. — דאָס צימער איז אַ ווײַלע לעדיג. פון אַ ווייטערען צימער דערהערט זיך טאַנצמוזיק, פּיסקלאַפּען און אַ געמיש פון שטימען. עממאַ קומט אַריין, פיהרענדיג מרס. ברענער).

מרס. ברענער. ניין, ווירקליך, געה דאָך בעסער טאַנצען מיט איהם.

עממא. איך וועל שוין. איך וועל שוין. (פיהרט זי צו די גרויסע פאָטעלס. זיי זעצען זיך.)

מרס. ברענער. איך וועל מיך דאָ אין דער איינזאַמ־קייט אַ ביסעל פעררוהען.

עממא. איך בין אזוי פעראינטערעסירט. דערצעהלט מיר נאָך עפּעס פון איהם.

מרס. ברענער. טאָכטער מיינע, ער וועט דיר שוין אַלץ דערצעהלען, און אַ סך בעסער ווי איך. און ווען ער וועט דיר דערצעהלען, קוק איהם אין די אויגען. זיי זיינען גאַנץ וואונ־דערבאַר, ווען ער דערצעהלט וואָס.

עממא. דאָס ווייס איך. איך קען זייער מאַכט. איך באָד מיך אין זיי.

מרס. ברענער. קוקט מען אין זיינע אויגען, ווייס מען, אז ער איז וואָס. ער האָט זיין טאַטען'ס אויגען. איבער־הויפּט איז ער זעהר עהנליך אויף זיין טאַטען.

עממא. מר. ברענער איז שוין לאַנג געשטאָרבען?

מרס. ברענער. ניינצעהן יאָהר. — אָבער אויב שטאַרבען הייסט פערגעסען ווערען, איז ער נאָך נישט געשטאָרבען. היינט האָב איך אפילו געהאַט אַ גרויסען פערדראָס איבער איהם.

עממא. אַ פערדראָס?

מרס. ברענער. איך האָב מיך דערמאָנט, אז איך האָב איהם עפּעס פערגעסען צו דערצעהלען. אַ קלייניגקייט. טאַקע וועגען אַרטור'ן: דאָס וואָלט איהם שטאַרק אינטערעסירט און הנאה געטאָן.

עממא. ווי גליקליך אזא צוזאמענלעבען!

מרס. ברענער (שמייכלענדיג גליקזעליג, שאָקלענדיג מיט'ן קאָפּ, ווי זי וואָלט עפּעס איבערגעלעבט): טאָכטער מיינע, דו ווייסט דאָך, וואָס ליעבע איז, און דאָס געפיהל האָט געהאַלטען ביי אונז אין שטענדיגען וואקסען. שטענדיג זיינען מיר געוועזען איינס אין איינס. גוף און נשמה, הארץ און אָטעם.

עממא. דאָס וועט זיין אונזער לעבען אויך!

מרס. ברענער. הלואי, טאָכטערקע, הלואי!

עממא. הערר ברענער איז געוועזען... (רייסט זיך איבער און לאָזט פּערלעגען אָב.)

מרס. ברענער (זוכט־אויף איהר האַנד און גלעט זי). מיט פינף יאָהר עלטער, מיין טאָכטער.

עממא. נאריש. איך וואונדער מיך, ווי קום איך דאָס צו פרעגען.

מרס. ברענער. עס מאכט נישט אויס. דאָס ליעגט אויף דער האנד.

עממא. פינף אָדער פינף און צוואנציג — וואו ליעבע איז, דאָרטין איז גליק — דאָרטין איז גליק! און ארטור'ס היים וועט זיין דאָס גליקליכסטע. ער וועט ניט דארפען מקנא זיין זיין פאָטער.

מרס. ברענער. געבענשט זאָלסטו זיין!

עממא. איך וועל —

ארטור (איילט אריין). נו, איך האָב גענוג געוואַרט, יעצט אָבער מוזטו מיט מיר.

עממא (שפּרינגט אויף). מיט'ן גרעסטען פערגניגען. (כאַפּט זיך.) אָבער די מוטער?

מרס. ברענער. לאָזט אייך ניט שטערן. איך וועל מיך פערדרוהען. אפשר גאָר כאַפּען א דרימעל.

ארטור. מיר וועלען באלד ווידער קומען. נאָר א ביסעל דורכשפּאַצירען זיך.

מרס. ברענער. און אפילו א פּולע. לאָזט אייך נישט שטערן. איך וועל מיך פּעררוהען, וועל איך ארויסקומען אין זאל.

עממא. אפשר טאַנצען מיר דאָ?

ארטור. מען וועט מיינען, אז איך שעם מיך פאר לייטען צו טאַנצען.

מרס. ברענער. יא, יא. געהט, געהט אין זאל. אָדער דאָך. טאַנצט א ביסעל דאָ. איך וויל הערען, ווי איהר טאַנצט. דארפסט וויסען, עממא, אז איך בין א מאָל געווען א גרויסע טענצערין.

ארטור. מען הערט די פּיאַנאָ נישט דייטליך.

מרס. ברענער: דאָך... דאָך... (זי כאַפּט־אויף די טאַקטען פון דעם וואַלצער, וואָס ווערט געשפּיעלט אין זאל.)

ארטור און עממא (טאַנצען, עממאַ אונטערזינגענדיג. ארטור טאַנצט אונגעשיקט, ווי איינער, וועלכער איז נישט זיכער אין זיין קאָנען).

מרס. ברענער: גוט... גוט... פיין... פיין... טאַנצט ווייטער... טאַנצט ארויס... צו דער מוזיק... אין זאל. טאַנצט.. לאָזט אייך נישט שטערן. (ארטור און עממאַ טאַנצען אַרויס פון דער הינטערסטער טיר. מרס. ברענער שמייכעלט א וויילע, באַלד ווערט איהר געזיכט ערנסט. זי שאָקעלט מיט'ן קאָפּ.) נע, נע, נע...

פינקעל (איילט אריין פון דער פאָרנסטער טיר). נא, וואו זייט איהר, חתן־כלה? (קוקט זיך אַרום.) ווי? ניטאָ דאָ גאָר? (צו מרס. ברענער.) און איהר גאָר גאַנץ אליין?

מרס. ברענער. דער פּראָפּעסאָר האָט ערסט ארויס־געטאַנצט אין זאל מיט מיסס הערריס. און איך וויל מיך א ביסעל פּעררוהען.

פינקעל. לויף איך צו מיין טאַנץ. (איילט צו דער טיר.)

מרס. ברענער. פינקעל!

פינקעל. איהר ווינשט וואָס?

מרס. ברענער. ווי זעהט אויס דער פּראָפּעסאָר?

פינקעל. שטראַהלענדיג.

מרס. ברענער. גרייזעלט ער דעם באָרד?

פינקעל. נישט בעמערקט.

מרס. ברענער. און ער איז די גאַנצע צייט מיט די יונגע?

פינקעל. פאר וואָס דען נישט?

מרס. ברענער. העהע.

פינקעל. וואָס ווילט איהר דערמיט זאָגען?

מרס. ברענער. איהר קענט דאָך דעם פּראָפעסאָר נישט.

פינקעל. ארוים מיט קלאָרע דיבורים!

מרס. ברענער. איין אנדערם מאָל. יעצט געהט צו אייער טאַנץ. אָדער ווארט. קוקט ארוים און זאָגט מיר, ווי טאנצט דער פּראָפעסאָר.

פינקעל (געהט צו דער הינטערסטער טיר, קוקט ארוים, זוכט אַ ביסעל). וואו איז ער נאָר? אָ, יאָ. איך זעה איך שוין. גאַנץ אויסגעצייכענט. טאַנצט אָבער אויסגעצייכענט.

מרס. ברענער. נו, נו, איהר זייט גלייך מיט אייער התפעלות.

פינקעל. אָבער ווירקליך. פלינק, געשיקט, ווי גאָר יונג.

מרס. ברענער. ער האָט דאָ געטאַנצט אַ ביסעל פאר מיר. איך האָב געהערט זיין טאַנצען און ווייס, ווי אויסגעצייכענט.

פינקעל. ער האָט שוין בלויז לאַנג נישט געטאַנצט.

מרס. ברענער. אַהאַ!

פינקעל. אָבער...

מרס. ברענער. נו, גענוג. איך האָב אָבער צו אייך נאָך אַ בקשה. זעהט, אז דער פּראָפעסאָר זאָל נישט בלייבען אליין. האַלט אַן אויג אויף איהם.

פינקעל. וואָס זייט איהר חושד?

מרס. ברענער. איהם קאָן זיך פערוועלען גריבלען זיך

א ביסעל, און דאָס דאַרף ער ווירקליך נישט היינטיגען אָוונד. פערשטעהסט איהר מיך?

פינקעל. אָבער געוויס.

מרס. ברענער. און ווייסט איהר גאָר וואָס? (שטעהט אויף.) פיהרט מיך ארויס אין זאַל. ארטור און עממא וועלען זיך רוהיגער פיהלען.

פינקעל. און טאַקע פאַר איך גלייכער, ווי זיצען דאָ איינע אליין. (פיהרט זי ארויס פון דער פאָרנסטער טיר. א ווײַלע שטעהט דאָס צימער לעדיג. עס הערט זיך די מוזיק, דאָס טאַנצען, שטימענגערויש. באַלד טאַנצען אריין אַרטור מיט עממאַ'ן.)

עממא. איך וואָלט געשוואָרען, אַז איך האָב געזעהן די מוטער מיט פינקלען. (קוקט ארויס אין טיר.) יא, דאָרט איז זי טאַקע.

ארטור (אָננעמענדיג זי פאַר דער האַנד). איז גוט, עממא. זי וועט שוין דאָרטען ניט זיין אליין. קום, מיר וועלען אונז דאָ צוזעצען.

עממא. ביזטו מיד?

ארטור. מיד? פון דעם ביסעל אונגעשיקטען טאַנצען? דאָס גראָד נישט. זעה איך דען מיד אויס? — ווי דו קוקסט מיך אָן! איך זעה יעצט אויס אַלט, ווי?

עממא. אַך, וואָס! דו האָסט מיך געפרעגט, צו זעהסטו אויס מיד...

ארטור. ניין, ניין, איך בין לגמרי נישט מיד. אָבער איך וויל מיט דיר בלייבען א ווײַלע גאַנץ אליין. האָסטו נישט דאָס בעדירפנים?

עממא (לאַסצענדיג זיך צו איהם). שטאַרק אפילו. זעהר שטאַרק.

ארטור. נא, אלזאָ. (זיי זעצען זיך ביים פייערפלאַץ.) מיר איז גאָר אנדערש צו מוט, ווען איך בין מיט דיר אליין.

עממא (צודריקענדיג זיך צו איהם). דאָס פיהל איך אויך.

אַרטור. וואָלסטו געוואָלט מיט מיר אין איינזאמקייט?
עממא. מיט דיר וועל איך ערגיץ נישט איינזאם זיין.
אַרטור. ערגיץ אויף איין איינזאמער אינזעל —
עממא. פערוואָרפען אין מיטען ים —
אַרטור. אין איין איינזאמען פּאלאַץ —
עממא. בעהאלטען אין אַ געדיכטען וואלד צווישען הימעל־הויכע בוימער —
אַרטור. ווי אין אַ מעשה'לע!
עממא. ווי אין אַ קינסטלער'ס טרוים!
אַרטור. מיינסט עס ערנסט?
עממא. דאָס דארפסטו דאָך פיהלען. איך מיין עס מיט מיין גאנצער נשמה.
אַרטור. און דו וואָלסט אויסגעהאלטען אזא איינזאמקייט?
עממא. פאר וואָס דען נישט?
אַרטור. דו מיט דיין גרויסער יוגענד?
עממא. איך מיט מיין גרויסער ליעבע!
אַרטור. און שטעל דיר פאָר, איך בין יונג...
עממא. איז וואָס?
אַרטור. וואָלסטו — יעמאָלט אויך געוואָלט — בעהאלטען זיך מיט מיר?
עממא (גאנץ דערשראָקען). ווי טייטשסטו אוים מיינע רעד!
אַרטור (קוסט און לאָסצעט זי). אַך, דו דארפסט אויף מיר קיין פאראיבעל נישט האָבען. איך ווייס אליין נישט, וואָס עס רעדט אין מיר.
עממא. ווען דו וואָלסט געוועזען יונג, גאנץ יונג, און וואָלסט דאָך געוואָלט די איינזאמקייט, איך וואָלט זי מיט דיר געטיילט, ווען איך וואָלט דיך געליעבט, ווי איך ליעב דיך יעצט. איך וויל דיך און דיין קונסט און דיין שאפען — וואָס געהט מיך אָן די גאנצע וועלט?

אַרטור. מערקווירדיג: עס איז שטענדיג געוועזען אין מיר אַ נייגונג צו איינזאַמקייט, אויך אַלס סטודענט. און דאָך, ווען איך וואָלט יונגערהייט פערזעצט זיך מיט דיר אין איינזאַמ־קייט, וואָלט איך געוואוסט, אַז איך טו עס דורך איינגעבאָרענער נייגונג און ווייל איך האָב אין דיר אַלץ, וואָס דאָס לעבען און די וועלט קאָנען מיר געבען. און יעצט —

עממאַ. און יעצט?

אַרטור. דוכט זיך מיר אויס, אַז איך וויל עס טאָן, ווייל איך וויל מיך בעהאַלטען. אָדער — דיך בעהאַלטען.

עממאַ. טראַכט נישט אַזוי, טייערער! מאַך דיר דאָך נישט אומזיסטע שווערע געדאַנקען. דאַרפסט דיך ניט בעהאַלטען און מיך אויך נישט. אין דער גרעסטער מאַסע און דעם גרעסטען טומעל וועלען מיר דאָך געהן אונזער אייגענעם וועג, האַרץ אין האַרץ, נשמה אין נשמה.

אַרטור. דו — מיין ליעבע און לעבען!

עממאַ. טראַכט נישט, טראַכט נישט דיינע בייזע געדאַנ־קען! זאָג מיר צו, אַז דו וועסט זיי נישט טראַכטען.

אַרטור. געדאַנקען קומען און געהען. איך וויל זיי גאָר נישט האָבען. איך בין אַ ביסעל ציטערדיג, דאָס איז אַלץ.

עממאַ. ידו, וועלכער האָט געשאַפען קראַפטגעשטאַלטען!

אַרטור. דאָס איז עס. איך קאָן מיך אויפהעבען צו דער גרעסטער ענערגיע אין מיין קונסט, און דערנאָך ווי אָבגעשוואַכט ווערען און זיין גאַנץ קראַפטלאָז אין מיין אייגענעם לעבען, פול צווייפעל און מורא. זעהסט, אַז דו וועסט מיך נעהנטער דער־קענען, וועסטו נאָך חרטה האָבען...

עממאַ. פאַר דאָס וואָרט קריגסטו... (וויל איהם שלאָגען אויפ'ן מויל.)

אַרטור (האַלט אָב איהר האַנד לאַבענדיג, נעמט זי אַרום, קוסט זי, קוקט איהר אריין אין די אויגען). זאָג, וועסט מיך שטענדיג ליעבען?

עממא. דאָס זאָלסטו גאָרנישט פרעגען!

אַרטור. און ווי אַז מיינע בילדער וועלען מיר פּלוצלונג נישט געלינגען...

עממא. שוין ווידער! שוין ווידער בייזע געדאַנקען!

אַרטור. איך מיין, איך בין דאָך נישט קיין מלאך. איך שאַף גוט, גוט, גוט — און פּלוצלונג... און דו ליעבסט דאָך דעם קינסטלער אין מיר...

עממא. יעצט שלאָג איך דיך אָבער אויפ'ן מויל!

אַרטור (האַלטענדיג איהרע הענד צוריק). וועט עס זיין אַן ענטפער?

עממא. און דערנאָך וועל איך דיך קוסען און קוסען, אַרויס־קוסען אַלע דיינע צווייפעל. אָבער צוערסט מוז איך דיך שלאָגען אויפ'ן מויל. וועלכע רעד! וועלכע געדאַנקען! גאָט! דאַ האָסטו! (קלאַפּט איהם אויפ'ן מויל.)

אַרטור. נו, און יעצט קוסען!

עממא. וואַרט, קיינער קוקט נישט? (קוקט זיך אַרום.) איז שנעל איינס... צוויי... דריי. (קוקט זיך אַרום.) פיער... פינף... זעקס... זיבען... אַכט... וועסטו דיך אַרומטראָגען מיט אַזעלכע געדאַנקען?

אַרטור. עס לוינט זיך שוין.

עממא. מיינע קוסען וועסטו סיי ווי סיי קריגען. פון גאַנצען האַרצען בעט איך דיך, שלאָג דיר אַרויס פון קאָפּ אַלע אַזעלכע געדאַנקען. לאָז זיי נישט צו צו דיר. פערגעס גאָר אין גאַנצען, אַז דו ביזט עלטער פאַר מיר, ווי איך טראַכט נישט פון דעם. איך טראַכט בלויז, אַז דו ביזט מיין מאַן, מיין לעבענס־גענאָסע, מיין לעהרער, מיין געליעבטע, געליעבט אַרטורל. איך בעט דיך...

קופער (לויפט אַריין פון דער הינטערסטער טיר, קוקט זיך אַרום, דערזעהט זיי). אַך, ענטשולדיגט! (קומט־צו, פערבויגט זיך פאַר עממאַ'ן.) מיסס הערערים, מיין וואַלץ.

עממא. אַך, יעצט...

קופּער. יעצט האָט אויף איך קיינער קיין רעכט נישט, אויסער מיר. איך האָב אייער וואָרט. איך לאָז עס אייך נישט אָב.

עממאַ. דעם נעכסטען...

קופּער. ניין, איך בעשטעה אויף מיין רעכט.

עממאַ. איהר זייט אַ שלעכטער. — איין מאָמענט, ביטע.

קופּער. אָבער נאַטירליך! (דרעהט זיך אָב אַן אַ זייט.)

עממא (צו אַרטור׳ן, שטיל). קום מיט. איך וויל דיך דאָ אליין נישט לאָזען.

אַרטור. ניין, נאָכ׳ן טאַנצען וועסטו קומען אַהער. וועט זיין לייכטער, ווי מיר ביידע זאָלען ווידער פערשווינדען.

עממאַ. און דיינע געדאַנקען?

אַרטור. איך וועל אויסזוכען די פרעהליכסטע.

עממאַ. געדענק עס! (ווענדט זיך צו קופּער׳ן.) מיין הערר!

קופּער (שטעלט איהר אונטער דעם אָרם און זיי געהען אַרויס).

אַרטור (קוקט איהר נאָך, מאַכט באַלד צו די אויגען, קלאַפּט מיט דער רעכטער פויסט אין דער לינקער האַנד, שטעהט אויף און הערבט אַן אַרומצוגעהן). די פרעהליכסטע! פרעהליכסטע!... (באַלד הערבט ער אָן אונטערצוזינגען עטוואָס גאַנץ טרויעריגעס.)

פינקעל (קומט אַריין). אליין גאַר?

אַרטור (בלייבט שטעהן און קוקט אַרויס אין פענסטער). יאַ.

פינקעל. און אַ טרויעריגער ניגון?

אַרטור (לאַכט־אויף).

פינקעל. פּראָפעסאָר, וואָס איז מיט אייך?

אַרטור. איהר ווייסט, אויף וואָס האָב איך מיך יעצט דערמאָנט? איך האָב אַ מאָל געלייענט אין אַ ציימונג, אַז אַן עלטערער מענש איז בעגאַנגען זעלבסטמאָרד, ווייל ער האָט דער־פיהלט, אַז זיין יונג ווייב איז נישט אין גאַנצען גליקליך. ער איז קוים עלטער געוועזען פאַר מיר. פינף און פופציג איז ער געוועזען.

פּינקעל. פּראָפעסאָר, וואָס פאַר געדאַנקען!

אַרטור. אייגענטליך פערפאָלגט מיך די דאָזיגע צייטונגס־נאָטיץ שוין זעהר לאַנג. אָבער יעצט איז זי ווידער אַרויפ־געשוואומען.

פּינקעל. זיצט נישט אַליין! איהר זייט קראַנק! איהר שרעקט מיך! קומט אַרויס צו די טאַנצענדיגע!

אַרטור (העבט אָן אַרומצוגעהן). מיינע געדאַנקען וועט עס נישט פערטרייבען, פּינקעל. צווישען די טאַנצענדיגע וועט מיר נאָך שווערער זיין.

פּינקעל. וואָס זאָל עס בעדייטען?!

אַרטור. איהר ווייסט, איך האָב קיינמאָל נישט מורא געהאַט פאַר דער יוגענד. אַלס לעהרער האָב איך געזעהן צו געבען דער יוגענד דאָס בעסטע אין מיר און וועקען אין איהר דאָס בעס־טע, און נישט מורא געהאַט, אַז אַ תלמיד וועט מיך אַריבער־יאָגען, פערדונקלען מיין רוהם. יעדע יונגע קראַפט האָט מיך יונג געמאַכט, געוועקט מיינע כחות, אָנגעטריבען זיי. איהר ווייסט דאָך. און יעצט געה איך דאָ אַרום און האָב מורא פאַר דער יוגענד. פון אָט דער געפאַהר האָב איך קיינמאָל גאָרנישט גע־טראַכט. זי האָט זיך מיר ערסט היינט אַרויסגעשטעלט. אַלע יונגעלייט אַרום עממאַ'ן זיינען מיר שרעקליך. נישט אייפער־זוכט, פערשטעהט מיך, נאָך עטוואָס עקעלהאַפטיגעס: מורא! אַ מורא נעמט מיך אָן. איך האָב מורא פאַר אַ פיזישען פער־גלייך מיט יעדען יונגען מאַן. פּינקעל, וואָס זאָגט איהר דערצו?

פּינקעל. איך לאַך.

אַרטור. איהר לאַכט — און איך האָב מורא לעכערליך צו ווערען. דענקט אייך, עס איז מיר איינגעפאַלען צו שפּיעלען דעם יונגען מענשען, דרעהען זיך צווישען יונגע, רעדען און קוואַ־טשען און שפּרינגען און נאַריש מאַכען מיך ווי אַלע יונגע. קאָן עס לעכערליבער זיין?

פּינקעל. ווער הייסט אייך עס? צו וואָס טוט איהר עס?

אַרטור. אָבער מיר איז עס דאָך איינגעפאַלען! איך האָב עס דאָך געטאָן! פאַר וואָס איז דאָס מיר איינגעפאַלען? און פאַר וואָס זעה איך, ווי מען שמייכעלט הינטער מיין רוקען?

פינקעל. ווער שמייכעלט? קיינער שמייכעלט נישט. די מוטערס און טעכטער זיינען מקנא מיסס הערריס איהר גליק!

אַרטור. איך האָב שוין אָבער דעם שמייכעל פערשפּירט! און איך ווייס, אַז וואו איך וועל מיך בעווייזען מיט מיסס הערריס, וועט מען אונז אָננעהמען פאַר פאָטער און טאָכטער, און אַז מען וועט זיך דערוויסען אונזערע אמת׳ע בעציהונגען, וועט מען שמייכלען הינטער מיין רוקען. און היינט האָב איך שוין דעם שמייכעל בעמערקט. מיין הויט איז מיר צו עמפּפינדליך, און אַ שמייכעל אפילו הינטער׳ן רוקען, מאכט זי מיר גענזיג. און דאָס וועל איך איבערלעבען יאָהר־אויס יאָהר־איין... יאָהר־אויס יאָהר־איין... יאָהר־אויס יאָהר־איין...

פינקעל. איהר זייט קראנק! איהר זאָלט מיר ענטשולדיגען, פּראָפּעסאָר, איהר ליידט פון פערפאָלגונגסוואהן!

אַרטור. און דאָס איז דאָך די ריינע לאָגיק. דאָס איז דאָך די ווירקליכקייט.

פינקעל. צו וואָס פיהרט עס? וואָס וועט אייך ארויסקומען פון אזעלכע געדאנקען?

אַרטור. זיי פּלאָנטערן זיך אין קאָפּ ווי אונגעבעטענע געסט.

פינקעל. קומט ארויס צו די געסט. עס איז גלאַט נישט שיין, מוז איך אייך בעמערקען.

אַרטור. דאָס זייט איהר באלד גערעכט. איך וועל באלד ארויסקומען.

פינקעל. פערשפּרעכט איהר עס מיר?

אַרטור. איהר האָט געהערט.

פינקעל. איז גוט. (איילט אַרויס.)

אַרטור (העבט אן ווידער ארומצוגעהן, זינגט אונטער טרויע־

ריג, געהט צו צום פענסטער און קוקט אַרויס. נאָך אַ קליינער פּאַוזע).
ווען — איך — וואַרף — מיך יעצט — אזוי ארויס, וואָלט עס — געהייסען צופאַל — (רוקט ארויף דאָס פענסטער און זעצט זיך ארויף.)

מרס. ברענער (טאַפּט זיך אריין אין צימער). אַרטור... (העכער.) אַרטור!

אַרטור (שפּרינגט אויף, דערשראָקען, בלייך ווערענדיג). די מוטער!

מרס. ברענער. אַרטור, ביזטו דאָ?

אַרטור (רייסט זיך אָב פון פענסטער און געהט צו איהר, מיד, קוים שלעפענדיג די פיס, שעפּטשענדיג). מוטער!

(פאָרהאַנג פאַלט.)

יעדער מיט זיין גאָט

דראמע אין פיער אקטען

(סעפטעמבער, 1912)

פערזאָנען:

מנשה ריווקין.
דאָבע, זיין צווייטע פרוי.
אייזיק, זיין זוהן.
איידע, אייזיק'ס פרוי.
שפרה קונין, זיין פלימעניצע.
מאָררים נעלסאָן, א שריפטשטעלער.
יוסף נוימאַן.
א שכנה.

די האנדלונג קומט פאָר אין ניו יאָרק, ארום 1910.

ערסטער אקט

(א טענעמענט־קיך, וואָס איז אויך דאָס עס־צימער און ארויסגאנגס־צימער. רעכטס פאָרנט די אַריינגאנגס־טיר. ווייטער הינטען דער „סינק" און דער „וואַשטאָב". לינקס פאָרנט די טיר צו די שלאָפצימער, ווייטער הינטען דער גאַז־אויוועו און דער גלעזער־שראַנק. אין דער הינטער־וואַנד די ברייטע רוק־טיר צום „פראָנט־רום". אין מיטען גאַנץ פאָרנט אַ טיש מיט שטולען. די ארויסגאַנגס־טיר איז אָפען. א י ד ע, וועלכע איז בעשעפטיגט מיט דעקען דעם טיש און אָנשטעלען אויף איהם טעלער און גלעזער און ארויפלעגען אויף אַ טעלער ווארשט און צונג, לויפט צו איטליכע ווייל'ע צו דער טיר, קוקט אַרויס, הערט זיך צו. ביים דריטען־פיערטען מאָל ווערט זי אָבגעשטעלט פון דער ש כ נ ה.)

ד י ש כ נ ה: וואָס, ניטאָ נאָך אייערע „גרינע"?

א י ד א (אריינטרעטענדיג): נאָך ניטאָ. שוין דריי א זייגער. איך ווייס שוין נישט וואָס איבערצוקלערען.

ד י ש כ נ ה (אריינטרעטענדיג): „עלענד"־איילענד! א קליינינקייט, ביז מען קריגט עמיצען פון דאָרטין אַרויס.

א י ד ע: איך בין גאַנץ אויסער זיך. שוין אכט זייגערנע שעה, אז מיין אייזיק איז נאָך זיי אוועק.

ד י ש כ נ ה: אפשר האָט מען זיי פערהאַלטען?

א י ד ע: זאָל גאָט אויסהיטען! פאר וואָס זאָל מען זיי עפּעס פערהאַלטען? מיין שוועהר איז נאָך גאָר אַ יונגער מאַן און האָט ביי זיך געלט.

ד י ש כ נ ה: איז עס גלאָט אזוי עפּעס. קיינער איז דאָך פון זיי נישט קראַנק געוואָרען?

א י ד ע: אוי, איך וויל עס גאָר נישט טראַכטען.

די שכנה: איך ווייס, מען קאָן דאָרטין גוט קראַנק ווערען.

אײדע: אַך, רעדט שוין בעסער נישט.

די שכנה: וואָס מען לייענט זיך אַלץ אָן אין די פּייפּערס, און איך ווייס, אז איך בין אריבערגעקומען — —

אײדע: שאַ — איך וואָלט געשוואָרען — מיין אייזיק'ס שטימע! (לויפט צו דער טיר, די שכנה געהט אַרויס. אַ געמיש פון שטימען. מען הערט מנשה'ן רופען: „הויך, אָבער הויך וואוינ־סטו!" אייזיק, מנשה און דאָבע — די ערסטע ביידע מיט טשעמאָ־דאַנעס אין די הענד, די לעצטע מיט פערשיעדענע ביגדלעך — קומען אריין. אײדע מאַכט צו די טיר.)

מנשה (אראָבלאָזענדיג דעם טשעמאָדאַן, ווישט זיך אָב דעם שווייס און גיט אײדע'ן די האנד): איז אַט דאָס ביזטו? מיין אייזיק'ס ווייבעל? מיין שנור? מיין טאָכטער? מעגען מיר, הייסט עס, צוקוקען זיך. וואָרום איך בין איך — אייזיק'ס טאַטע אליין. (נעמט זי אַרום און קוסט זי האַרציג. דערנאָך צייגט ער אויף דאָבע'ן.) און דאָס איז זי — פרוי ריווקין נומער צוויי. אָדער ווי איהר זאָגט דאָ: מיסיס ריווקין. זעהסט, איך קען שוין ענגליש.

אײדע און דאָבע (גיבען זיך די הענד און קוקען זיך אָן, נישט געפינענדיג קיין ווערטער).

מנשה (אויסטוענדיג פון זיך דעם מאַנטעל, וועלכען אייזיק נעמט פון איהם אַוועק): שלום עליכם — עליכם שלום! צוקוסט אייך! (ברייננגט צונויף זייערע קעפּ.) אַ שטיפשוויגער קאָן דאָך נישט זיין ערגער ווי אַן אמת'ע שוויגער.

אײדע און דאָבע (צוקוסען זיך).

מנשה: אַט אזוי אַ. און זייט גוטע פריינד! שטיפּ־שוויגער — שטיפּשנור — זייט גוטע פריינד!

דאָבע (אויסטוענדיג איהר מאַנטעל מיט אייזיק'ס הילף): קאָן איך מיך איבערהויפּט אַ ביסעל איבערטאָן?

אייזיק: געוויס, קומט, איך וועל אייך אריינברייננגען אין אייער צימער. (צו איידע'ן.) שטעהט דאַרטען שוין פריש וואסער?

איידע: זעלבסטפערשטענדליך.

אייזיק: וועט איהר אייך דאַרטען ארומוואשען און איבערטאָן. אין וועלכען טשעמאָדאן — ? איך וועל שוין נעמעןביידע. (נעמט ביידע טשעמאָדאַנעס און טראָגט לינקס.)

דאַבע (געהט איהם נאָך).

מנשה (וועלכער האָט זיך מיד אַראָבגעלאָזען אויף אַ שטול, קוקט אָן איידע'ן): איז אזוי, ביזטו דאָס איידעלע? קום נאָר אהער, איך וויל דיך אַ ביסעל ארוממוסטירען. (נעמט זי אָן פאַר דער האַנד און דרעהט זי אַרום.) גוט. — און יעצט לאָך. איך וויל הערען, ווי דו לאכסט. האָט דיר אייזיק גאָרניט געזאָגט, אז ביי מיר מוז מען קאָנען גוט לאכען? קאָנסטו גוט לאכען, האלטסטו ביי מיר אוים דעם עקזאמען אויף פינפען.

איידע (לאַכט אויף).

מנשה: דאָס איז אַ ביסעל געצוואונגען, אזוי זיך אַ געלעכטער. ווארט, איך וועל דיר פאַרלאכען. (צולאַכט זיך.)

איידע (ברעכט אוים אין אַ הארציגען געלעכטער).

מנשה: דאָס איז גוט, אויסגעצייכענט. עהרליך, הארציג. (קלאַפּט איהר אויף דער פּלייצע, נעמט זי ארום און קוסט זי.)

אייזיק (קומט אַריין): נא, דו האָסט זי שוין געמאכט צו לאכען. ווי איז דיר עפּעס געפעלען מיין שידוך?

מנשה: נאָך אַ מאָל מזל טוב דיר, מיין זוהן. (נעמט איהם אַרום, קוסט און גלעט איהם.) עס געפעלט מיר דיין שידוך. און — ווי געפעלט דיר עפּעס מיין שידוך? — יא. איך וויים, איך וויים — דו וואָלסט בעסער געוואָלט, די מאמע זאָל לעבען און קומען מיט מיר. (זיפצט אויף.) יא, נישט צו מאכען. האָט געבעך שטארק געליטען. — האָסט דאָך אויף מיר קיין פאראיבעל נישט, וואָס איך האָב חתונה געהאט. איך בין דאָך נישט קיין

אַלטער מאַן, און אַליין זיין — נאַ! (קלאַפּט איהם אויפ'ן רוקען.) דו פערשטעהסט דאָך! —

אייזיק (זיפצט אויף): יאַ! — ווילסטו זיך נישט איבערטאָן?

מנשה: דאָס וואָלט טאַקע געווען אַ גוטע זאַך, איז אפילו גאַנץ נויטיג. אָבער עפּעס קאָן איך מיך ניט אוועקרייסען פון איידעלען. אַזוי וואָלט איך געקוקט און געקוקט אויף איהר.

איידע: און איהר מוזט דאָך מסתמא שטאַרק הונגעריג זיין.

מנשה: ניין. איך וועל אָבער עפּעס צובייסען. דער עיקר אָבער — טיי, טיי! און אויך ארומוואַשען זיך אביסעל.

איידע: איך וועל גלייך אַריינברייננגען אַ האַנדטוך. (איילט אין פראָנט־רום.)

מנשה: איז אַזוי־אַ זעהען מיר אונז, און אין אַמעריקא, אין נעוו יאָרק. זעקס יאָהר ניט געזעהן זיך. יאַ. זעקס יאָהר. די מאַמע געשטאָרבען, אַ פּאָגראָם דורכגעמאַכט, דאָס געלט פער־לאָרען, און —

איידא (קומט אריין מיט אַ האַנדטוך און גיט עס מנשה'ן): און דאָ איז זייף. (לעגט עס אַוועק איבער'ן סינק.)

מנשה: אַ גרויסען דאַנק. איז וואו וואַשט מען זיך דאָ ארום?

איידע (צייגט אויפ'ן סינק): אָט־אָ דאָ. (דרעהט אויף דעם קראַנט און לאָזט דאָס וואַסער לויפען.)

מנשה: אָט דאָ טאַקע גופא. איז גאָר גוט. (הערבט אָן צו וואַשען זיך.) ארומוואַשען זיך, מאַכען אַ שנאַפּס — געבראַכט מיט זיך אמת'ען רוסישען שנאַפּס. האָסט שוין לאַנג געטרונקען רוסישען שנאַפּס, אייזיק? קריגט מען איהם דאָ? — איהר ווייסט, דאָס וואַסער איז דאָ אויך — נאַס. פּונקט ווי ביי אונז — האָבען מיר זיך גאָר נישט וואָס צו שעמען. און די זייף איז זייף — עסט אין די אויגען — ביטער, פע! — פּונקט ווי

ביי אונז. — נאָ, אָבגעוואשען זיך, ריין, שיין. געה נאָר, אייזיק, אין דעם קלענערען טשעמאָדאנטשיק וועסטו געפינען דאָס פלעשעל.

אייזיק: די — די — איז אפשר נאָך נישט פארטיג.

מנשה: אהא, ווילסטו נישט אריין. אויך גערעכט. דעם טאטען'ס ווייב און דאָך נישט קיין מאמע. אויך גערעכט. אָבער מיט „די — די —" וועסטו נישט קאָנען אויסקומען. רוף זי מאמע, מוהמע, דאָבע. רוף זי דאָבע. די גלייכסטע זאך. זי איז דאָך כמעט אין איינע יאָהרען מיט דיר, זי איז איין־און־דרייסיג און דו ביזט באלד זיבען־און־צוואנציג. רוף זי דאָבע. איהרץ זי, איהרץ זי נישט, דאָס מאכט שוין אויס צווישען אייך. אָבער דערווייל קלאפ איהר אָן אין טיר און זאָג איהר, אז זי זאָל ארויסברייגנען דעם שנאפס.

אייזיק (געהט ארויס).

מנשה: נו, איידעלע, ווי געפעל איך דיר עפּעס אָן אָב־געוואשענער? ווארט, איך וועל מיך נאָך פערקעמען, פערבארשטען דעם באָרד — (טוט עס. דאָבע און אייזיק קומען אריין. אייזיק שטעלט ארויף שנאפּס־גלעזלעך אויפ'ן טיש.)

דאָבע: איך בין שוין פארטיג.

מנשה: און איך אויך. אָבער דאָס מאָל האָב איך מיך געפוצט נישט פון דיינטוועגען, נאָר פון איידעלע'ס וועגען.

איידע (שטעלט ארויף גלעזער טיי אויפ'ן טיש).

דאָבע: אך, טיי! טיי! (זעצט זיך און העבט אָן צו טרינקען.)

מנשה: און איך וועל מאכען א לחיים, פערבייסען מיט א שטיקעל ווורסט און נעמען זיך אויך צום טיי. (גיסט אָן די גלעזלעך.) לחיים, קינדערלעך! עס זאָל עפּעס אָנהעבען דאָ א נייע לעבען מיט א נייעם מזל פאר אונז אלעמען. (טרינקט און פערבייסט.)

איידע (צו דאָבע'ן): בייסט עפּעס צו. אָוועגד־ברויט וועלען מיר עסען, ווען שפרה וועט קומען. איך האָב דאָך נישט

געוואוסט, ווען איהר וועט קומען, האב איך מורא געהאט צו קאכען דינער.

מנשה: וואס קאכען? דינער? אה, איך פערשטעה! ווארמעס. דינער בלע"ז. דינער, דינער, דינער, קנעכט, עבד, שקלאף. — און שפרה קומט ערסט אין אוונד. אה, איך וואלט זי שוין אזוי געוואלט זעהן. ווי האסטו געזאגט, וואס איז זי היינט?

אייזיק: ביזי.

מנשה: ביזי. א סך ארבייט הייסט עס. אן ארבייטערקע געווארען. שפרה א פשוט'ע ארבייטערקע געווארען. געשטודירט, גימנאזיום געענדיגט און אן ארבייטערקע געווארען. אמעריקא! און אזוי ווי איז זי עפעס? ווי זעהט זי עפעס אויס? און מסתמא פערטאן אין חברות, רעוואלוציעס...

שפרה (לויפט אריין, גאנץ פערסאפעט, אטעמלאז, און בלייבט איין מאמענט שטעהן אין טיר).

מנשה: זעה, דאס איז זי דאך! (שפרינגט אויף.)

שפרה (שרייט אויס): פעטער! (לאזט זיך צו איהם און ווארפט זיך איהם אויפ'ן האלז.)

מנשה (קוסענדיג זי און קלאפענדיג איהר אויפ'ן רוקען): שפרהטשקע! שפרהטשקע!

שפרה (האלטענדיג מנשה'ן מיט דער לינקער האנד, גיט דאבע'ן די רעכטע): שלום עליכם, מוהמע!

דאבע (אויפשטעהענדיג): עליכם שלום, פלימעניצע! (צוקוסען זיך.)

שפרה (ווענדט זיך צוריק צו מנשה'ן, אננעמענדיג איהם מיט ביידע הענד): זייט איהר דא! איך האב ניט געקאנט איינזיצען אין שאפ. עס האט מיך געהויבען פון ארט. ביז איך האב א ווארף געטאן די ארבייט און געפלויגען אהער, נישט טויט נישט לעבעדיג. איז וואס מאכט איהר עפעס? לאזט אייך אנזעהן. א ביסעל עלטער געווארען. גרויע האר. — און איהר,

דאָבע, קוים אַ ביסעל עלטער. דער פּאַריק בלויז. אָך, פּעטער, ווי פרעה איך מיך! ווידער אין איינעם. וואָס קוקט איהר אַזוי אויף מיר?

מנשה: ווי האָסט דו זיך געענדערט פאַר די פינף יאָהר! דו זעהסט מיר אויס — אַ גאַנץ אַנדער שפרה עפּעס.

דאָבע: יאָ, איך וואָלט אויך געשוואָרען, אַז —

מנשה: ביזט דאָ אַן ארבייטערקע געוואָרען. געשטו־דירט, געשטודירט און געוואָרען אַן — וואָס ארבייטסטו דאָ? (צו אייזיק'ען.) ווי האָסטו אָנגערופען ביי וואָס זי ארבייט?

אייזיק: ביי ווייסטס, ביי בלוזקעס.

מנשה: בלוזקעס. פּשוט אַ שניידערקע געוואָרען. און ווי שטעהט דאָ עפּעס מיט איבערקעהרען אַ וועלט, אראָבזעצען קיסרים? אַ שיינע זאַך האָט זיך אויסגעלאָזען פון דיין רעוואָ־לוציע. הא? אַ בוידעם — איך מעג עס דאָך זאָגען? ווי? ווי דו זעהסט מיר עפּעס אויס! אזא טרויעריגע, בלאַס, רענדער אונטער די אויגען... איך וואָלט שווערען, אַז דו האָסט שוין אויך גרויע האָר!

שפרה: עקזאַמינירט, פּעטער, עקזאַמינירט.

מנשה: ווייסט איהר גאָר וואָס, קינדער, פּערנעמט אייך מיט אייער טיי — איך וויל מיך דורכרעדען אַ ביסעל מיט איהר. אָדער מיר וועלען אונז פערנעמען מיט אונזער טיי.

שפרה (איבעררעשט): וואָס איז פאַראַן דורכצורעדען זיך. איך האָב קיין סודות נישט. איך זעה אַ ביסעל מיד אויס, פון דער ארבייט איינפאַך. איך האָב היינט שווער געארבייט, איבער־הויפּט די לעצטע פּאָר וואָכען. און איך בין דאָך דאָ נישט אינגער געוואָרען, פּעטערקע.

מנשה: דאָך, דאָך.

איידע: מיר זיינען שוין ניטאָ. (צו דאָבע'ן.) איהר האָט דאָך נאָך נישט געזעהן אונזער פראָנט־רום. קומט, מיר וועלען אריין אין פראָנט־רום. (געהט אַהין מיט די גלעזער.)

דאָבע: „פראָנט־רום" — וואָס איז דאָס? (געהט נאָך איידע'ן.)

שפרה: אָבער ווירקליך, איהר דאַרפט נישט.

אייזיק: אַז דער טאַטע וויל, ווייסטו דאָך. (פערנעמט צוקער און זיין גלאָז און געהט אַרויס, צומאַכענדיג הינטער זיך די פראָנט־רום־טיר.)

מנשה: נו, שפרהטשקע, זאָג, וואָס איז מיט דיר, זיי זיך מתודה.

שפרה: ווער האָט אייך געזאָגט, אַז מיט מיר איז עפּעס, אַז איך האָב מיך וואָס מתודה צו זיין?

מנשה: מיר זיינען דאָך עפּעס אַלטע גוטע פריינד. און ווייסט דאָך, מיר דאַרפסטו קיין פינגער אין מויל נישט אריינ־לעגען. איך זעה, אַז עפּעס דריקט דיך. איך האָב דיך שוין פינף יאָהר נישט געזעהן און ווייס נאַטירליך נישט אַלץ, וואָס איז פאָרגעקומען דאָ אין דיין לעבען, אָבער איך קאָן שווערען...

שפרה (לאָזט אַראָפּ דעם קאָפּ אין די הענד).

מנשה: זעהסטו, זעהסטו — קום יעצט אַרויס מיט דער שפּראַך, מאַך לייכטער דיין האַרץ. (גלעט זי איבער'ן קאָפּ.)

שפרה (טאָנלאָז, מיט די אויגען אויסגעגלאָצט ערגעץ ווייט): פעטער, ווייסט איהר, וואָס הייסט גאָט פערליערען?

מנשה (איבערראשט): גאָט פערליערען? (ווייזט מיט דער האַנד צום הימעל.) גאָט?

שפרה: ניין. (צייגענדיג אויפ'ן האַרץ.) דעם אייגענעם גאָט, דעם גאָט, וועלכער איז אייך געזעסען אין האַרצען, וועלכער האָט אויסגעפילט אייער גאַנץ וועזען, וועלכער האָט אויסגעמאַכט אייער נשמה?

מנשה: איך וויל ווייטער הערען, וועל איך בעסער פער־שטעהן. דאָס איז פאַר מיר אַ ביסעל חקירה. איך ווייס, אַ יעדער מוז האָבען גאָט אין האַרצען; האָט ער איהם נישט, איז ער אַ שלעכטער מענש, פעהיג צו אַל דאָס בייז. אַזוי מיינסט

דו עס דאָך נישט? ביזט דאָך דאָ נישט שלעכט געוואָרען?
שפרה: איהר ווייסט, וואָס מיך האָט אויסגעפּילט אין רוסלאנד, איהר ווייסט, אויף וואָס איך האָב דאָרטען אוועקגעגעבען מיינע טעג און יאָהרען, מיין גאַנץ לעבען. די רעוואָלוציע, דער סאָציאַליזם — דאָס איז געוועזען מיין גאָט, וועלכען איך האָב געדיענט מיט מעהר טרייהייט און פייער, ווי דער פרימסטער איד צו זיין גאָט. און איהם —
מנשה: האָסטו דאָ פערלאָרען?
שפרה: האָב איך דאָ פערלאָרען.
מנשה: אין דער פרייער אמעריקא?
שפרה: אין דער פרייער אמעריקא.
מנשה: האָסטו איהם פערלאָרען, דארפסטו דאָ איהם מסתמא נישט האָבען. דאָס איז געוועזען מסתמא א רוסישער אָבגאָט, וועלכער פּאַסט זיך נישט פאר אמעריקא. מיר האָבען איין גאָט אַן אמת'ען פאר דער גאנצער וועלט און א סך אָבגעטער פאר פערשיעדענע פעלקער און לענדער און מענשען.
שפרה: עס קאָן זיין, אז איהר זייט גערעכט. אָבער דער רוסישער אָבגאָט איז געוועזען מיין לעבען, האָט גענעהרט מיין נשמה. יעצט אָהן איהם בין איך פּוסט, פערגעהט מיין נשמה פאר הונגער, ווייס איך נישט, צו וואָס איך לעב אויף דער וועלט.
מנשה: קום, איך וועל דיר זאָגען אויפ'ן אויער. וועסט חתונה האָבען, האָבען קינדער און לעבען, ווי אַלע אידישע טעכטער לעבען. וואָלסטו זעהן, אין רוסלאנד אליין איז דער אָבגאָט געשטאָרבען אָדער פערלאָרען געוואָרען — דער גוטער רוח ווייס איהם. וואָלסטו זעהן, אַלע דיינע חבר'טעם און חברים האָבען חתונה געהאט, האָבען קינדער, טוען געשעפטען, פּראַקטיצירען, זיינען מענשען מיט אַלעמען צוגלייך. בורזשויעם געוואָרען.
שפרה (כאַפּט זיך פאר'ן קאָפּ): ווי שרעקליך! ווי שרעקליך!
מנשה: זאָג דעם אמת, האָט זיך עפּעס נישט געמאכט

קיין ליטישער יונגערמאַן? זאָל זיין אַ ליעבע אָדער נישט קיין ליעבע.

שפרה (כאַפּט איהם אָן): פּעטער! (בייסט איהר אַרבעל, אום איינצוהאַלטען זיך פון וויינען.)

מנשה: אָבער, שפרהטשקע! אָבער גאָט איז מיט דיר!

שפרה: אַז איך זאָל קאָנען אויסהערען אַזעלכע רייד און נישט צושרייען זיך און נישט אויסזידלען אייך! אָבער איהר האָט געטראָפען דעם אמת, פּעטער. ווי איך האָב מיין גאָט פערלאָרען, ווי איך האָב דערפיהלט, אַז אין מיר ווערט עס פּוסט און לעער, האָט מיר מיין הארץ אָנגעהויבען וועה צו טאָן פאַר מיין פערלאָרענער יוגענד, פאַר אַלע פערלאָרענע יאָהרען, און דער ערסטער געדאַנק איז געוועזען: חתונה האָבען!

מנשה: נו, וואָס דען!

שפרה: איך קאָן די מענשהייט נישט גליקליך מאַכען, לאָמיך אַליין כאָטש אַ ביסעל גליקליך זיין. מיין אייגענעם ווינקעל האָבען, מיין אייגענע היים.

מנשה: נו, יאָ! נו, יאָ! אַלזאָ, נו?

שפרה: איהר זעהט דאָך, פּעטער, קיינער האָט מיך נאָך נישט אויסגעבאַפּט.

מנשה: וועט נאָך קומען.

שפרה: אָבער בעגרייפט איהר, פּעטער, וואָס הייסט פאַר מיר זיצען און וואַרטען און אויסקוקען די אויגען, אַז „וועט נאָך קומען"? פאַר מיר, אַ מיידעל מיט הויכע אידעען און אידעאַלען, וועלכע האָט דאָך געגלויבט עהרליך און אמת אין דעם, אין וואָס זי האָט געגלויבט! אָבער עס קומט נאָך ערגער.

מנשה: ערגער?! שפרה!

שפרה (זוכענדיג ביי זיך אין האַנד־בייטעל): איך בין גאַנץ טיעף געזונקען.

מנשה (שרייט אויף): שפרה! שפרה! דאָס איז דאָך אונמעגליך!

שפרה (אַרויסנעמענדיג אַן אויסשניט פון אַ ציימונג): פערטראכט אויף גאַרנישט, פעטער. נאַט, לייענט.

מנשה (כאַפּט אַן מיט ציטערדיגע הענד דעם אויסשניט און לייענט): „איך בין זיעבען־און־צוואַנציג יאָהר אַלט, שיין, קלוג, געבילדעט, אין דער היים געענדיגט גימנאַזיום, מיטגעמאַכט די רעוואָלוציאָן, דאָ געוואָרען אַ „וויסטמייקערין". איך פיהל מיך זעהר עלענד דאָ אין אמעריקא — זוך איך די בעקאַנטשאַפט פון אַ יונגען מאַן אין מיינע יאָהרען און אויך אַ ביסעל עלטער, מיט דיזעלבע מעלות, וועלכע איך האָב אויסגערעכענט אין מיר אַליין, און וועלכער איז דאָ אויך אַזוי עלענד, ווי איך. די מיד געוואָרענע".
(איבערלייענדיג, קוקט ער עס נאָך אַ מאָל איבער, דרעהט עס איבער אויף דער אַנדער זייט, און ענדליך קוקט ער אַרויף צו איהר, ווי ער וואָלט נישט גאַנץ פערשטאַנען.)

שפרה: דאָס איז אַן אַדווערטייזמענט, אַן אַנאָנסע אין אַ טעגליכער ציימונג.

מנשה: אַן אַנאָנסע?

שפרה: איך האָב זי אַריינגעגעבען. דאָס האָב איך אַנאָנסירט, דאָס האָט אין מיר געפּלאַצט די געדולד צו וואַרטען און איך האָב אַנאָנסירט: דאָ בין איך, איך וויל חתונה האָבען. ווער עס וויל, זאָל קומען און נעמען מיך. ווי איז דאָרטען אין דער הגדה פאַר די פיער קשיות? ווער.... ווער עס וויל, זאָל קומען און עסען!... שפרה קונין, וועלכע האָט געקעמפּפט פאַר נייע אידעען, פאַר אַ נייער מענשהייט, וועלכע איז געזעסען איבער אַ יאָהר אין אַסטראָג און איז שיער ניט געהאַנגען געוואָרען פאַר איהרע אידעען — שפרה קונין אַנאָנסירט נאָך אַ חתן, נאָך אַ מאַן! טראָגט זיך אַרויס אין מאַרק אַריין: קויפט מיך! איך בין צום קויפען! (בייסט זיך וויעדער דעם אַרבעל.)

מנשה: ווען האָסטו זי אַריינגעגעבען, די אַנאָנסע?

שפרה: האַ־האַ־האַ, איהר טראַכט שוין וועגען תכלית, איהר געהט צום פונקט. האַ־האַ־האַ. — מיט פיער טעג צוריק,

און נעכטען איז זי געווען געדרוקט. איך האָב מיך געאיילט פאר אייער קומען. איך האָב געפיהלט, אז איך וועל עס נישט קאָנען טאָן, ווען איהר וועט דאָ זיין. איהר וועט מיר אָנברייגנען היימישע לופט, ארייגטראָגען א ביסעל פון דעם גלאנץ פון די אמאָליגע יאָהרען. איהר וועט מיך דערמאָנען, וואָס איך בין געוועזען. האָב איך מיך בעאיילט. אויף גיך! אויף גיך! זיי וואָס שנעלער מקבר דיין גאָט און דיין גאנצע פערגאנגענהייט! האַ־האַ־האַ.

מנשה (גלעטענדיג און בערוהיגענדיג זי): איך בין א איד פון אן אנדער וועלט מיט אנדערע געדאנקען און אנדערע השגות. ארייגשטעלען אין א צייטונג, אז איך זוך א כלה, וואָלט איך אפשר ניט געקאָנט. אי, פארוואָס א שדכן יא און א צייטונג נישט? איז עס פשוט. מיט א שדכן רעד איך אונטער פיער אויגען אין מיינע פיער ווענד. אָבער א צייטונג איז שוין צופיעל עפענטליך. ווי דו האָסט געזאגט: ארויסגעטראָגען זיך אין מארק. עס פעהלט די בושה. אָבער אויב דאָ איז דאָס אָנגענומען אין עולם, זעה איך נישט איין —

שפרה: פעטער, איהר ווייסט נישט, וואָס דאָס האָט מיך געקאָסט! איך וואונדער מיך, וואָס איך לעב נאָך, וואָס איך האָב מיר קיין מיתה נישט אָנגעטאָן. איך האָב מיך געדארפט צוזאמענעמען מיט אלע כחות אויף אויפשרייבען די פאָר שורות. איך האָב זיך בעגאָסען מיט ביטערע טרערען, עס האָט אין מיר געציטערט יעדער אבר. און אז איך האָב ארייגעוואָרפען דעם בריעף אין קאסטען, האָב איך מיך אזוי דערשראָקען פאר דעם קלאַפּ, אז איך האָב געמיינט, דער הימעל איז אייגעפאלען אויף מיר. איך האָב מיך געלאָזט לויפען איבער די גאסען, איך האָב מורא געהאט אומצוקערען זיך אהיים אין מיין צימער, איך האָב מורא געהאט, איך וועל משוגע ווערען.

מנשה: אָך, רעד נישט, דערצעהל נישט. דו האָסט עס דאָך שוין אָבגעטאָן, און די אנאָנסע איז דאָך שוין געדרוקט. און

ווי איך פערשטעה, טוען עס דאָך דאָ א סך, איז עס דאָך דאָ אזא מנהג — איינפאַך א פּאַפּיערענער שדכן. איז וואָס איז פּאַראַן צו רעדען? זאָג מיר בעסער, ווען קאָנסטו ערוואַרטען עפּעס רעזולטאַטען?

שפרה (צולאַכט זיך היסטעריש, פערגראָבענדיג דאָס געזיכט אין איהר לינקען אָרם און ציטערנדיג מיט אַלע אברים. — עס קלינגעלט. זי נעמט זיך צוזאַמען, דריקט אָב די קנאָפּקע און ענטלויפט לינקס אין צימער. איידע, אייזיק און דאָבע קומען אַרויס פון פראָנט־רום).

איידע: עמיצער קומט. איהר האָט דאָ שוין אָבגערעדט? וואו איז שפרה?

מנשה: זי איז אריין אהער אין צימער. (געהט צו דער טיר, הערט זיך צו, מאַכט זי אויף.) וועסט באַלד ארויסקומען, שפרהטשקע?

שפרה: באַלד. (עס קלאַפּט אין דרויסען־טיר.)

איידע: קאַם־אין!

מנשה: אריין, הייסט עס. קאַם־אין — אריין, קאַם־אין — אריין... (נעלסאָן קומט אַריין.)

נעלסאָן (געהט צו צו מנשה׳ן, גיט איהם די האַנד): שלום עליכם, פּאַני ריווקין!

מנשה (קוקט איהם פערוואונדערט אָן): עליכם שלום! — ווער איז א איד? און אונזעריגער?

נעלסאָן: אדרבא, טרעפט. (גיט די האַנד דאָבע׳ן.) שלום עליכם, דאָבע רב קאַלמען דעם דיין׳ס.

דאָבע: אָי, איך וואָלט געשוואָרען, אז דאָס איז —

נעלסאָן: נו, שווערט, שווערט.

דאָבע: מאַאיסיי קאטצענעלענסאָן!

נעלסאָן: געטראָפען! און איז אפילו רויט געוואָרען.

מנשה: מאַאיסיי קאטצענעלענסאָן? וואָס דו נישט

זאָגסט? טאקע, יעצט דערקען איך איהם אויך! וואו איז דאָס אהינגעקומען אייער בערדעל מיט די וואָנצעס?

נעלסאָן: אמעריקא האָט זיי ביי מיר אָבגעגריזשעט.

דאָבע: מאָאיסיי קאטצענעלענסאָן — ווי שווער צו דערקענען.

נעלסאָן: איהר האָט דאָך אָבער.

דאָבע: אָן די אויגען עפּעס. — איהר זייט דאָך גאָר אינגער געוואָרען.

נעלסאָן: וואָס דען, מיינט איהר, ווערט מען אין אמעריקא? און איהר ווערט נאָך אַלץ רויט?

איידע: א גלעזעל טיי, מיסטער נעלסאָן?

נעלסאָן: איך וועל מיך נישט אָבזאָגען.

מנשה: ווי האָסטו איהם גערופען? אוי יאָ, דאָ הייסט איהר דאָך מאָרים נעלסאָן!

נעלסאָן: אוהום.

מנשה: מיר האָבען זיך דאָרטין אַלץ געוואונדערט, ווי ווערט עס פון קאטצענעלענסאָן — נעלסאָן? יעצט זעה איך: אמעריקא האָט אָבגעגריזשעט. אָבער ווי ווערט עס מאָרים פון משה?

נעלסאָן: הלמאי וועט איהר דאָ באַלד הייסען מייק?

מנשה: אזוי אפילו? מייק! עס איז דאָ, הייסט עס, אזא גזרה, אז מנשה מוז הייסען מייק. נישט צו מאכען. יעמוד רב מייק ברב — מיין טאַטע האָט געהייסען נפתלי — שא, און ווי וועט עס עפּעס הייסען דאָבע?

נעלסאָן: לאכט, לאכט, אָבער איהר וועט שוין א סימן האָבען. אייער נאָמען וועט געענדערט ווערען, אייער באָרד וועט נעלם ווערען — —

מנשה: מיין באָרד?! מיין שיינער באָרד?

נעלסאָן: און אייער שיין ווייב וועט אויסטאָן דעם פּאריק און וועט נאָך שענער ווערען.

מנשה: הערסט, ווי ער מאכט דאָס קאָמפּלימענטען!... דאָס אַרט מיך שוין גראָד נישט. איך האָב איהר אויך אין אונזער שטעדטעל נישט געהייסען איהם טראָגען. אָבער מיין באָרד! אַלץ יאָ, און דאָס נישט! זאָל פון „מנשה" אוועקגענאשט ווערען דאָס גאַנצע „נשה", אָבער מיין באָרד טאָר אַ האָר נישט גערירט ווערען.

נעלסאָן: נישקשה, אז שקצים אין גאס וועלען אייך אָנהעבען צו צופּען פאר'ן באָרד...

מנשה: ווי? מעשה רוסלאַנד גאָר?! דאָבע, צוריק!

נעלסאָן: דער חילוק איז, וואָס דאָרטין טוט מען עס אוים אידען־האס און דאָ אוים האס צום אידישען באָרד. אידישע אינגלעך אַליין וועלען אייך צופּען פאר'ן באָרד.

מנשה: מיר איז אַלץ איינס. דאָבע, צוריק! נעם האק און פּאַק און צוריק!

דאָבע: האָסטו אויף הוצאות?

מנשה: שאַ, שטיל, זאָג נישט אוים. אין מחשבות'ן, ווי ווערט מען דאָ עפּעס רייך? אין די גאסען, וועלכע איך בין דורכגעגאנגען, האָט זיך קיין געלד נישט געוואַלגערט. אפשר האָב איך נישט געקוקט אונטער די פיס, ווייל איך האָב אַלץ געדאַרפט פערדרייסען דעם קאָפּ ארויף. איז ווי אַן ערך...

נעלסאָן (וויכטיג, מעשה פּראָפעסאָר): אַמעריקא איז אַ לאַנד פון אונבעגרענצטע מעגליכקייטען. עס וואַלגערט זיך טאַקע געלד אין די גאסען, גאַנצע אוצרות, נאָר דאַרף מען עס קענען דערזעהן און אויפהעבען. מען דאַרף דערקענען, אזוי צו זאָגען, די אייגענע מעגליכקייט. מאָמענט און פּלאַץ און געלעגענהייט און אייגענע פעהיגקייט. אונצעהליגע זיינען אהער געקומען אָהן אַ גראָשען געלד און זיינען דאָ געוואָרען ריעזיגע מיליאָנערען. אפשר זייט איהר אזא איינער.

מנשה: וואָס מיינט איהר? מיט פינף־און־צוואנציג יאָהר צוריק בין איך געקומען אין מאָסקווע מיט אַ הונדערט רובעל

אין קעשענע, א יונגערמאנטשיקעל, ערשט פון דער איי אַרויס, און אַ קליינשטעטעלדיגער נאָך דערצו. און אין איינע פיער יאָהר בין איך שוין געוואָרען איינער פון די גרעסטע קאָמיסיאָ־נערען. ווען נישט די גזרה אויף אידען — ווען נישט דאָס ארויסטרייבען פון מאָסקווע, ווער וויים, וואו איך וואָלט יעצט געהאַלטען. דער גירוש מאָסקווע האָט מיך גאנץ רואינירט. פּאָליציי האָט מיך אין גאַנצען אויפגעגעסען, און צום סוף האָב איך ערסט געמוזט פערלאָזען מאָסקווע עירום ובחסר כל. ווי איך בין געקומען, אזוי האָב איך זי פערלאָזען. און איהר ווייסט דאָך, ווי איך האָב מיך דערנאָך ארויפגעשלאָגען אין אונזער שטעדטעל. נישט צו פערזינדיגען געוועזען, ווי? וויפיעל האָט איהר איבערגענומען ביי מיר לעהר־געלט פאר איהם? האָב איך עפּעס גוט געצאָהלט, הא? האָט איהר א השגה, וויפיעל איך בין ווערט געוועזען? איז עס אָבער רוסלאנד. דארף זיין א פּאָגראָם, און אלץ ווערט פערברענט און צושטערט און בעראַ־בעוועט. קוים מיט'ן לעבען זיך ארויסגעראטעוועט. דאָס גאַנצע קאַפּיטאַל אין איין טאָג אוועק, ווי נישט געוועזען.

נעלסאָן: איז וואָס מיינט איהר, פאר אזא מענשען ווי איהר קאָן אמעריקא טאקע ווערען א גאָלד־לאנד.

איידע: אוי, הלואי!

מנשה: וואַרט נאָר, איך פערקאַשער מיינע ארבעל און ביים צונויף די ציין. עס מוז ווערען!

איידע: דאָס וועט עפּעס פאר אונז אלעמען א גליק זיין.

מנשה: עס מוז ווערען! איהר ווייסט, איך וואָלט דאכט זיך גלייך ארויסגעלאָפען אין גאַס, גלייך עפּעס אָנגעהויבען צו טאָן, גלייך אָנגעהויבען צו זוכען, ווי איהר זאָגט, מיין מעגליכקייט. אין מחשבות'ן, וואָס העבט מען אָן צו טאָן? צו וואָס נעמט מען זיך?

נעלסאָן: עס הייננט אָב דערפון, וואָס איהר האָט אין קעשענע.

מנשה: לעבער. א צוגעווינד בלאָזט דאָרטין, אז א סכנות נפשות. מען קען לייכט קריגען לונגענענטצינדונג און טשאכאָטקע. און דערפון ווערט מען דארפען אויסגעבען אויף א דירה, אויף א ביסעל מעבעל...

נעלסאָן: איך זעה שוין, איהר ווערט מוזען ווערען א שניידער, ווי אלע אידען. נייען בלוזקעס אָדער הויזען, אויס־נייען לעבער, איינגייען קנעפלעך, דערווייל ווערט איהר זעהן אָפּשפּאָרען א ביסעל געלט, ווי אלע אזעלכע אידען טוען, און דערווייל ווערט איהר אייך א ביסעל ארומקוקען...

מנשה (אין געדאנקען): יא, יא, איך פערשטעה. א ביסעל א צו לאנגער וועג, א „פאָלג־מיך־א־גאנג“. העב אָן מיט דער נאָדעל, כאָטש דו האָסט דיין גאנץ לעבען קיין נאָדעל נישט געהאלטען אין דער האנד, און ענדיג מיט — (זיפצט.) יא, יא! — נא, און איהר? ווי שטעהט עס דאָ מיט אייך? האָט איהר שוין דאָ ענטדעקט אייער מעגליכקייט? אָדער איהר מאכט זיך נאָך אלץ נישט אוים פון געלט? איהר זייט דאָ דאכט זיך געוואָרען א גאנצער שרייבער?

נעלסאָן: א גאנצער שרייבער.

מנשה: און נו? ווי שטעהט עס מיט מיליאָנער ווערען?

אייזיק: יא, ער האָט שוין ביי מיר געבאָרגט פינף דאָלאר.

נעלסאָן: און נאָך נישט אוועקגעגעבען.

מנשה: זייט איהר הייסט עס געבליבען דער אייגענער. געלעבט פון האנד אין מויל, וועגען מאָרגען זאָל גאָט זאָרגען. גליקליך אזא מענש! און נאטירליך, סאָציאליזם, פערזאמלונגען, פּארטייען — יא, יא, א יעדער האָט זיך זיין וועג אין לעבען. דאָס איז עס. א יעדער זיין וועג. בין איך געוועזען א סוחר, וועל איך ווערען א שניידער, דערנאָך — מען דארף פרעגען שפרה׳ן, וואָס זאָגט זי דערצו. (געהט צו דער טיר לינקס, קלאַפּט אָן און עפענט זי פאַמעליך אויף.) וואָס זאָגסטו עפּעס? זעה, דו ליעגסט גאָר? וואָס ליעגסטו? (געהט אריין אין צימער.)

אײדע: זי ליעגט גאָר? (געהט אויך אַהין.)

אײזיק: מסתמא שוין ווידער מיגרען. (געהט צו שפרה'ן.)

דאָבע (מאַכט אַ בעוועגונג אויפצושטעהן).

נעלסאָן (שנעל): האָט איהר מיך דערקאַנט. איהר ווייסט, אַז איהר האָט אייך גאָר נישט געביטען. נאָר דער פאַבריק, וועלכען איהר טראָגט — פּע! — זאָגט דעם אמת, האָט איהר אָנגעטאָן דעם פאַבריק, ווייל איהר האָט אליין געוואָלט, אָדער ווייל איהר האָט אנדערס נישט געקאָנט, ווייל איהר האָט נישט געקאָנט געהן געגען אייער טאַטען דעם דיין און געגען אַלע ווילדע דאָרטין.

דאָבע (פּערלעגען, שעמעוודיג): מען וואָלט דאָך דאָרטין געטייט אויף מיר מיט די פינגער, ווען איך וואָלט איהם נישט געטראָגען.

נעלסאָן: דאָ אָבער וועט מען אויף אייך טייטען מיט די פינגער, ווען איהר וועט איהם יאָ טראָגען. און ס'איז איינפאַך אַ פערברעכען, איהר זאָלט טראָגען אַ פאַבריק. איהר האָט דאָך געהאַט אזעלכע וואונדערבארע האָר. איך האָב מיר געווינשט, אַז אויב די רוסישע רעגיערונג וועט מיך אַ מאָל פער'משפט'ען צום טויט, זאָל איך אויפגעהאנגען ווערען אויף אייער צאָפּ, אויף מיין עהרענוואָרט. זיינען אייערע האָר אַלץ נאָך אזוי שיין, אָדער איהר האָט זיי אָבגעשאָרען און אָבגעגאָלט? דאָס וואָלט געוועזען דאָס גרעסטע פערברעכען, וואָס איז בעגאנגען געוואָרען אונטער'ן הימעל, אויף מיין עהרענוואָרט. וואַרט, דאָ קוקען זיי ארויס פון אונטער'ן פאַריק. דאָ קוקען זיי ארויס, די שיינע, בלאָנדע...

דאָבע (לאַכט).

נעלסאָן: איך בין אַ בעלן צו פאַלען פאַר אייך אויף די קני, איהר זאָלט אראָפּנעמען אייער פאַריק, און איך זאָל ווידער קענען בעוואונדערען אייערע האָר.

דאָבע (לאַכט).

נעלסאָן: וואָס קוקט איהר און לאכט אזוי קאלט און איראָניש? וואונדערט איהר אייך נישט, וואָס נאָך אזויפיעל יאָהרען האָב איך נאָך נישט פערגעסען, וואָס פאר א האָר איהר האָט געהאט? איך וועל אייך נאָך דערצעהלען, ווי איהר האָט זיי געטראָגען. איך געדענק נאָך גוט, ווי איהר פלעגט אייך פערקעמען. איך האָב אייך איבערהויפט א האָר נישט פערגעסען. און ווען איהר וואָלט געוואוסט, ווי איך האָב אייך שוין געוואָלט זעהן — איהר וואָלט דאָך אלץ געלאכט אזוי קאלט און נישט־ריהר־מיך־אָן, דיזעלביגע דאָבע רב קאלמען דעם דיין'ס, אַן אייז־קאלטע שיינהייט, א פער'כשופ'טע פרינצעסין, וועלכע איז פאר איהר קאלטקייט און שטריינגקייט בעשטראָפט געוואָרען מיט אַן אלטען מאַן!

דאָבע (שטרייננ): גאָספּאָדין קאטצענעלענסאָן!

נעלסאָן: אך וואָס, איך האָב ליעב צו זאָגען דעם אמת!

מנשה (בעוויייזט זיך אין טיר, אייזיק און איידע הינטער איהם): אָבגעמאכט, איך ווער אַ שניידער! זעהט, ווי שנעל איך מאך א נאָדעל־פאָדים. איינס—צוויי—פארטיג! איך ווער א שניידער!

שווער צו זיצען איינגעבויגען,
ארויסצונעמען זיך די אויגען,
שווער, 'ך לעבען, שווער —
דאָס שווער איך ביי מיין שער!
א מעלה איז דאָך א גרויסע
ביי אונזער שניידעריי:
מען קנאקט אריין א כוסה,
ווערט מען ווידער חי!

הא־הא־הא־הא! (פּרייננעמענדיג דעם באָרד אין האַנד, ערנסט, מיט אַ זיפץ.) רב מנשה ריווקין ווערט א שניידער!

פאָרהאַנג.

צווייטער אַקט

אין אַ חדש ארום. ביי מנשה'ן. אַ קוים מעבלירט „פראָנטרום“ — אַ טיש אין מיטען צימער, אַ סאָפע צווישעןביידע מיט גאַרדינען פערהאַנגענע פענסטער ביי דער לינקער וואַנד, עטליכע שטולען. אין דער הינטער־וואַנד אַ גרויסע טיר צו דער קיך, אין דער רעכטער האַנד די טיר צו די אַנדערע צימער. — עס איז שבת־צו־נאַכט נאָך הבדלה. דאָס צימער איז בעלויכטען פון אַ גאַז־מאַנטעל און איז זעהר ריין און זויבער. אויפ'ן טיש ליעגט אַ טעפּיך־טישטוך. — פון דרויסען לאָזט זיך אָפט הערען אַ פארבייגעהענדיגע עלעקטרישע קאַר. — מ נ ש ה, שבת'דיג אָנגעטאָן, געהט אום איבער'ן צימער און זינגט די זמירות: „אליהו הנביא, אליהו התשבי...“ ד אָ ב ע, אין אייגענע האָר, מאָדיש פערקעמט, שטעהט פאַר'ן שפּיעגעל, וועלכער הייגגט רעכטס אויף דער הינטער־סטער וואַנד, און ענדיגט איהר טואַלעט.

מ נ ש ה (איבעררייסענדיג די זמרות): אָבער טיי וועסטו דאָך מיט מיר טרינקען?

ד אָ ב ע: איך וויל קיין טיי נישט.

מ נ ש ה: דאָס טעאטער העבט זיך אָן האלב נאָך אכט, און נעלסאָן איז נאָך ניטאָ, קאָנסטו דיך דאָך אוועקזעצען און אויס־טרינקען מיט מיר א גלעזעל טיי.

ד אָ ב ע: אַז איך וויל קיין טיי נישט.

מ נ ש ה: איז ווי דו ווילסט דיר! וועל איך אליין טרינקען. אָבער דעם טיי צושטעלען און אָנגיסען?

ד אָ ב ע: אַז איך וועל פארטיג ווערען. קאָנסט דאָך אָבער אליין אונטערצינדען די גאַז און ארויפשטעלען דעם טשייניק.

מ נ ש ה: אויך גע'פועל'ט. אָבער אָנגיסען דעם טיי וועסטו

מיר. (קוקט זי אָן, אָבער זי קוקט זיך אויף איהם נישט אום, און ער געהט אַרוים, דריקענדיג די ציין און אונטערבורטשענדיג די זמרות.)

דאָבע (וואַרפט איהם נאָך אַ בייזען, פערעכטליכען בליק).

מנשה (אריינקומענדיג, אונטערזינגענדיג און דורכגעהענדיג זיך אַ ביסעל איבער׳ן צימער): און דו ביזט טאַקע בייז? — קוקסט אפילו נישט אין מיין זייט, אזוי בייז ביזט דו. — וואָס פאר אַ טעם וועט האָבען דיין טעאטער, אז דו ביזט אזוי בייז? — זאָג דאָך כאָטש אַ וואָרט.

דאָבע: איך האָב נישט וואָס צו רעדען.

מנשה: איז ווייס איך. איז האָב איך געהערט. האָסט נישט מיט מיר וואָס צו רעדען, איז פארטיג. (פעסט דריקענדיג די ציין.) און אז איך וועל וועלען, דו זאָלסט מיט מיר רעדען?

דאָבע (פארטיג מיט איהר טואַלעט, נעמט אַראָב דאָס טעפּיך־טישטוך און לעגט עס צונויף).

מנשה: איך וויל, דו זאָלסט מיט מיר רעדען.

דאָבע: וואָס ביזט דו צוגעשטאַנען? וואָס טשעפּעסט דו זיך?

מנשה: קום זעץ דיך צו, קוק מיר גלייך אין די אויגען אריין, און איך וועל דיר זאָגען, וואָס איך טשעפּע מיך.

דאָבע: איך קאָן הערען פון ווייטען.

מנשה: איך וויל, דו זאָלסט מיר קוקען אין די אויגען.

דאָבע: איך האָב נישט וואָס צו קוקען דיר אין די אויגען. איך האָב ביי דיר גאָרנישט גע׳גנב׳עט. (טראָגט אַוועק רעכטס אין צימער דאָס טישטוך.)

מנשה (געהט אום איבער׳ן צימער אונטערזינגענדיג דעם זמרות־ניגון).

דאָבע (קומט אריין מיט אַ ווייסען טישטוך און לעגט עס אויפ׳ן טיש).

מנשה (איבעררייסענדיג אַ ווײלע שפּעטער דאָס זינגען): מיינסט דו, אז איך בין געוואָרען אַ שניידער, בין איך געוואָרען

אויס מאן? מיינסט דו, אז איך פערדיען ווענינ, האב איך פער־
לארען די דעה? איך בין ווייך, ווייך, און פלוצלונג — —

דאבע: שרעק נאר נישט די גענז.

מנשה: לאמיר זיך דורכרעדען מיט גוטען, דאבע. איך מיין עס גאנץ ערנסט. נעכטען אין אוונד און היינט דעם גאנצען טאג האב איך עפעס דעם שבת נישט געוואלט פערשטערען. האסט דיך געבלאזען, האסט קיין פריינדליך ווארט נישט געזאגט, האב איך געליטען, געקוקט און געשוויגען. אבער יעצט וועט עס מוזען נעמען א סוף. איך האב פיינט צו רעדען צו דער וואנד. קום, זעץ דיך צו צו מיר און — (עס קלינגעלט.) שוין נעלסאן?

דאבע (געהט עפענען).

מנשה (געהט צו דער טיר): אה, דאס זייט איהר? (אייזיק און איידע קומען אריין.) גוט וואך אייך, קינדערלעך.

אייזיק: גוט וואך, טאטע!

איידע: גוט וואך, שווער. ווי געהט'ס? וואס מאכט איהר, דאבע?

מנשה: ששש, זי איז בייז.

דאבע: וועסטו אויפהערען!

איידע: וואס איז עפעס?

מנשה: אט דאס האב איך מיך געוואלט מיט איהר אויס־טענ'ען, איידער איהר זייט אריינגעקומען. טוט אייך אויס, קינ־דערלעך, לעגט אב די מאנטלען.

איידע: מיר זיינען נאר אויף א וויילע, דאס זיינען מיר ארוים עפעס קויפען.

מנשה (אראבנעמענדיג פון איהר דעם מאנטעל): דאך, דאך. וועט איהר טרינקען טיי מיט מיר, קינדערלעך?

אייזיק (אבלעגענדיג זיין מאנטעל): טיי זאל זיין טיי. וואס האסטו עפעס אויסגעמאכט די וואך, טאטע?

מנשה: ששש, וועגען דעם שפעטער. יעצט, דאבע, טיי, דאס וואסער מוז שוין קאכען.

דאָבע (געהט אַרויס אין קיך).

מנשה (צו איידע'ן): ווערסטו אויך אזוי בייז? דו קאָנסט נישט אזוי בייז זיין.

איידע: אַט זאָל ער איך זאָגען.

מנשה: און ווען ער פערדיענט וועניג?

אייזיק: ווען פערדיען איך דען א סך?

מנשה: זיין מאמע האָט אויך נישט געקאָנט זיין אין כעס. — נו, יאָ. — האָסט דאָך געוואָלט וויסען, וואָס האָב איך אויסגעמאכט די וואָך? ניין דאָלער דרייסיג סענט.

איידע: הם!

מנשה: וועניג, וואָס? דערפאר ארבייט איך אָבער פינף און א האלב טעג בלויז.

איידע: ניין דרייסיג. ווי קאָן מען גאָר אויסקומען?

מנשה: אויסקומען מוז מען שוין. אָבער ווי קאָן מען ארויסקומען? ארויסדרעהען זיך פון שניידערייי און דערשלאָגען זיך צו עפּעס. זי איז אין כעס, וואָס איך — (עס קלינגעלט.) דאָס מוז זיין נעלסאָן. ער נעמט זי אין טעאטער.

איידע: נעלסאָן? זי אליין?

מנשה: נו, וואָס דען? ער קריגט אומזיסטע בילעטען. צוויי בלויז. קאָן איך דאָך נישט מיטגעהן. און צאָהלען האָב איך נישט —

דאָבע (קומט אַריין מיט דריי גלאָז טיי אויף א טאַץ).

נעלסאָן (הינטער איהר): א גוט אָוועגד אייך אלעמען.

דאָבע (אַוועקשטעלענדיג דעם טאַץ אויפ'ן טיש): דאָ האָט איהר טיי. יעצט געה איך.

מנשה: איז עס שוין אזוי שפּעט?

נעלסאָן: ניין, עס איז נאָך פריה, איהר קאָנט נאָך מיך אויך מכבד זיין מיט א גלאָז טיי.

דאָבע (אונגעדולדיג): איז עס דען נאָך אזוי פריה?

מנשה: אז ער זאגט, ווייס ער. (קוקט אויף זיין זייגערל.) עס איז ערשט קוים נאָך זיבעגן. פויל דיך נישט און גיב איהם אָן א גלאָז טיי. אפשר וועסטו יעצט אויך טרינקען? איהר דארפט וויסען זיין, מיסטער נעלסאָן, זי איז ברוגז.

דאָבע (געהט ארויס).

מנשה: זי וועט איך נאָך פערדארבען דאָס גאנצע טעאַטער. סיידען איהר האָט עפּעס א תרופה צו כעס. עפּעס א מין בוימעל.

נעלסאָן: נאָר א פּאָר מאָל א לאך טאָן, און יעדער כעס איז פאַרביי. און היינט וועט זי זיך שוין אביסעל אָנלאכען. — האָט איהר נאָך עפּעס פון אייערע רוסישע פּאַפּיראָסען?

מנשה (גיט איהם זיין פּאָרטסיגאָר): זייט אייך מכבד.

דאָבע (קומט אריין מיט צוויי גלאָז טיי).

מנשה: זעהסט, איך האָב גאָר פערגעסען די בעסטע תרופה צו דיין כעס. געדאַרפט דיך א ביסעל קיצלען, דו זאָלסט לאכען.

נעלסאָן: דארף מען וויסען, פאר וואָס עפּעס אין כעס?

מנשה (צו דאָבע'ן): זאָל איך זאָגען? דעם דיין'ס טאָכטער איז אין כעס, פאר וואָס איך ארבייט נישט אום שבת.

איידע: אזוי גאָר?

מנשה: וואונדערסט דיך?

נעלסאָן: ניטאָ זיך וואָס צו וואונדערען. זי איז אויך גערעכט.

מנשה: שלעכט, איהר פערדארבט מיר די דאָליע!

נעלסאָן: ניין, אין ערנסט טאקע. וואָס זייט איהר מיט א מאָל פרום געוואָרען? איך געדענק דאָך גוט די צייט, ווען מיר האָבען ביידע געהאַרעוועט אום שבת.

דאָבע: און איך ווייס עס דען נישט, וואָס?

מנשה: אָבער איך האָב קיין מאָל אום שבת נישט געארבייט.

דאָבע: וואו האָסטו געזאָלט ארבייטען אום שבת? ביי אונז אין שטעדטעל?

מנשה: אויך אין מאָסקווע האָב איך נישט געארביים.

דאָבע: איך וויים נישט, וואָס אין מאָסקווע איז געוועזען.

מנשה: מיין עהרענוואָרט. אייזיק, דו געדענקסט דאָך א ביסעל די מאָסקוועער יאָהרען — ווי איז ביי אונז שבת צוגע־גאנגען? איך האָב אפילו בריעף נישט אויפגעעפענט. גערויכערט, אָבער געשעפטס־בריעף נישט געלייענט. שבת איז שבת, האָב איך געזאָגט. גערוהט דארף ווערען! אוים געשעפט, קאָפּ פריי. איין מאָל אין וואָך מוז א מענש וויסען, אז ער איז קיין לאסט־פערד נישט. אזוי איז עס ביי מיר געוועזען אפילו אין מאָסקווע, אין א גויאישער שטאָדט.

דאָבע: נו, איז עס ביי דיר אזוי געוועזען אין מאָסקווע!

איידע: אָבער ווי קומט עס, איהר זאָלט וועלען, ער זאָל ארבייטען אום שבת?

מנשה: מיט דעם אראָבוואַרפען דעם פאבריק איז איהר דער קאָפּ אויפגעדעקט און אויפגעעפענט געוואָרען, און זי איז מיט א מאָל געוואָרען אן אויפגעקלערטע.

דאָבע: וואָס איך בין געוואָרען, מאכט נישט אוים. איך זאָג אָבער, אז אויב דו האָסט געקאָנט רויכערען פאפיראָסען אום שבת, קאָנסטו אויך ארבייטען אום שבת, און אז דאָ ארבייטען הונדערטער טויזענדער אידען, וועלכע האָבען אין דער היים נישט גערויכערט אום שבת, מאָגסט דו דאָך א ודאי. און אז דו ארבייטסט נישט, זאָג איך, אז דו פוילסט דיך, אז דו ווילסט נישט ארבייטען, אז דיך ארט נישט, אז דו פערדיענסט ניין דאָלאר א וואָך, באָטש דאָס מיינט אייביגע אָרמקייט.

מנשה (הארט): דו ווייסט, אז דו זאָגסט ליגען.

נעלסאָן: אָבער, מיסטער ריווקין!

מנשה: זי זאָגט ליגען! זי וויים, אז איך פויל מיך נישט.

זי וויס, אז איך וואָלט געארבייט יעדען טאָג כאָטש פיער־און־צוואנציג שעה.

נעלסאָן: אָבער אין א כשר'ען אידישען שאָפּ, וואו מען ארבייט נישט שבת, קאָנט איהר זיך דאָך נישט ארויפארבייטען!

מנשה: דאָס איז וואָס אנדערס. זאָל זי מיר אָבער נישט זאָגען, אז איך פויל מיך.

נעלסאָן: פוילט איהר אייך נישט, איז דאָך אן עברה אייערע כחות.

מנשה: שבת ארבייטען וועל איך נישט. וואָס איך האָב נישט געטאָן אין מאָסקווע, וועל איך נישט טאָן אין ניו יאָרק.

נעלסאָן: אין מאָסקווע האָט איהר נישט געדארפט, דאָ מוזט איהר עס. אין מאָסקווע זייט איהר געווען רייך, האָט איהר אייך געקאָנט פערגינען אזא לוקסוס, דאָ אָבער איז עס א ברויט־פראגע.

מנשה: ווען איך וואָלט אין מאָסקווע געפיהרט געשעפט אום שבת, וואָלט איך פיעל רייכער געוועזען, און ווען איך וואָלט קיין איד נישט געוואָלט זיין, וואָלט איך נאָך יעצט געווען אין מאָסקווע און וואָלט פון קיין שום צרות נישט געוואוסט.

נעלסאָן: א איד בלייבען און שבת ארבייטען זיינען צוויי בעזונדערע זאכען.

מנשה: דער שבת איז ביי מיר א נשמה־זאך, און איך וועל מיין נשמה נישט פערקויפען פאר א רובעל.

דאָבע: און איך זאָל פער'חשך'ן אין אָרמקייט, אָבאר־בייטען זיך אויף וועש וואשען, אויסגעריסען ווערען נאָך מיינע יאָהרען און טעג.

מנשה: איך וועל שבת נישט ארבייטען.

נעלסאָן: פון וואנען קומט צו אייך פּלוצלונג אזא פריני־ציפּען־פעסטקייט?

מנשה: נישט אומזיסט זייט איהר געווען א לעהרער ביי מיר אין שטוב אזויפיעל יאָהר.

נעלסאָן: איהר שטעכט זיך?

מנשה: איך מיין עס ערנסט. זייט איהר דאָך געוועזען בערייט צו זיצען אין אָסטראָג און צו געהן אין סיביר פאר אייערע פּרינציפּען. און וואָס זייט איהר יעצט? נישט קיין סאָציאַליסט? האָט איהר זיך דאָ עפּעס געביטען?

אייזיק: האהאהא! אויב דו ועסט וועלען ווייטער אָבלערנען זיך פון איהם, טאטע, וועסט דו מוזען אָנהעבען ארבייטען אום שבת. זעהסט דו דעם סאָציאַליסט? ער שרייבט אין נישט־סאָציאַליסטישע צייטונגען גאנץ נישטסאָציאַליסטישע ארטיקלען.

נעלסאָן: און בין נישט קיין ערגערער סאָציאַליסט ווי געוועזען. עס איז ביי מיר א לעבענס־פראגע. איך מוז מאכען א לעבען. איך מוז עסען. גיט מיר א סאָציאַליסטישע צייטונג און בעצאָהלט מיר גוט, וועל איך אייך שרייבען סאָציאַליזמוס, אָבער אז איך האָב נישט קיין סאָציאַליסטישע צייטונג, שרייב איך אין א קאפּיטאַליסטישער, און נאטירליך מוז איך שרייבען, וואָס מיין ברויטגעבער פערלאנגט.

מנשה: אזוי איז עס מיט אייך? (שאָקעלט מיט'ן קאָפּ.) איך וועל מיך פון אייך מעהר גאָרנישט אָבלערנען... דאָבע, דו וועסט נישט — גאָרנישט, גאָרנישט. עס מוז שוין שפּעט זיין, איהר דארפט שוין געהן אין טעאַטער. ווייסט איהר, נעלסאָן, אלס קאטצענעלענסאָן ביי אונז אין שטעדטעל זייט איהר מיר א סך מעהר געפעלען געוועזען.

נעלסאָן: איך האָב מורא, אז איך וועל עס אייך דארפען זאָגען. איהר ווערט א פאנאטיקער.

מנשה: דאָס, וואָס איהר זייט געוועזען. און איך וועל אייך בעטען, רעדט מיט איהר, מיט מיין ווייב, וועגען טעאטער, אקטיאָרען, וועטער, פאר־א־יאָהריגען שניי, אָבער נישט וועגען אייערע נייע געדאנקען און אידעען.

נעלסאָן: אפשר וועט איהר מיר אויפשרייבען דאָס גע־

שפּרעך? האהאהא... נא, איך וועל זי שוין פון וועג נישט אראָב־פיהרען.

דאָבע (אָנגעטאָן אין מאַנטעל): קומט, עס איז שפּעט.

נעלסאָן: יא, מיר געהען, א גוטע נאכט אייך אלעמען. נאָך א רוסישען פּאפּיראָס? איך וועל נעמען עטליכע. מאָג איך? דהענק יו! גוטע נאכט. (גיט אַלעמען די האַנד.)

דאָבע (אין טיר): גוטע נאַכט.

מנשה: ווילסט גאָר קיין האנד נישט געבען? מילא מיר — ביזטו ברגז, אָבער אייזיק'ען און איידע'ן?

דאָבע (געהט אַוועק. נעלסאָן נאָך איהר).

מנשה: איהר דארפט אויף איהר קיין פּאראיבעל נישט האָבען.

איידע: איך וואָלט זי נישט געלאָזען געהן אליין מיט נעלסאָנ'ען אין טעאטער.

מנשה: דו וואָלסט נישט — וואָס וואָלסטו נישט? — וואָלסט דו געוואָלט, אז אייזיק זאָל דיך נישט לאָזען מיט נעלסאָנען אליין?

איידע: איך ווייס נישט, איך —

מנשה: רעד קיין נארישקייט נישט.

אייזיק: טו אזוי ווי איך.

איידע: דו שווייגסט דאָך גאָר.

אייזיק: דאָס מיין איך טאַקע. — און יעצט קום.

מנשה: ווארט נאָך, קינדערלעך. וואָס איילט איהר אייך? דער אָווענד האָט זיך דאָך ערסט אָנגעהויבען, די קראָמען זיינען שפּעט אָפען. ווארט כאָטש ביז שפרה וועט קומען. איך וואָלט מיט דיר געשפּיעלט א שאָך, האָבען די פּאַגראָמטשיקעס צוּבראָכען מיין גוטען שאָך, און צו קיין נייעם האָב איך מיך שוין מעהר נישט דערשלאָגען. (צו איידע'ן.) איז מיינסטו אויך, אז איך האָב זי נישט געדארפט לאָזען?

איידע: אויך? ווער מיינט עס נאָך? קיינער מיינט

עס דאַך נישט, און ביי מיר האָט זיך ארויסגערעדט א נארישקייט.

מנשה: און מיינט איהר, איך האָב אויף איהר פאר־איבעל, וואָס זי איז אין כעס? עס איז אויף איהר טאקע א גרויסער רחמנות. זי האָט דאָך איהר גאַנץ לעבען נישט געוואשען קיין וועש. און וואָס מיינט איהר, האָבען אי אן אלטען מאן אי קיין ברויטגעבער נישט — — — — —

דאָבע: אך, אן אלטען מאן!

מנשה: מיט נײַנצעהן יאָהר עלטער פאר איהר. — ווייסט איהר, מיט שניידעריי וועט זיך גאָרנישט אויסלאָזען. איך וועל מוזען אָבזאָגען זיך פון שניידעריי. שבת ארבייטען וועל איך נישט, בשום אופן נישט. זאָל זיין, אז דאָס איז ביי מיר א קאפריז, א משוגעת. איך וועל מיך נישט אונטערגעבען! אין דער פרייער אמעריקא פערקויפען זיך דעם דאָלאר? בשום אופן נישט! אָט פיהר איך אוים און טראָג מיין באָרד. לאכט מען פון מיר, זאָל מען לאכען. און ווער לאכט? שקצים! לויפערס! די רוסישע שקצים נישט נאָכגעגעבען, און די אמעריקאנער שקצים יאָ נאָכגעבען? און דער אמעריקאנער דאָלאר וועט ניט זיין שטארקער ווי דער רוסישער רובעל. שבת איז ביי מיר שבת. מיין רוה־טאָג. גערוהט צוזאמען מיט גאָט, האהאהא... נו, וואָס שווייגט איהר אזוי ביידע? (גלעט איידע׳ס האַנד.) קעצעלע מיינס! וואָס גיט מען היינט אין טעאטער? ווען איך האָב געלד, געהען מיר יעצט אלע דריי אין טעאטער.ווארט, איך וויים אפילו נישט, אין וועלכען טעאטער זי איז געגאנגען. דאָ זיינען דאָך עפּעס פאראן א סך טעאטערס. נו, איז זיצען מיר אין דער היים.

אייזיק: צו וואָס ווערסטו דיך יעצט נעמען, טאטע?

מנשה (ווי אויפגעוואַכט): צו וואָס? — אך, יאָ... דאָס איז שוין ביי מיר אן אָבגעמאכטע זאך. איך בעווייז עס גלייך. (איילט אַרוים אין קיך.)

איידע: א רחמנות אויפ׳ן טאטען.

אייזיק: נאָר פאַרזיכטיג רעדען מיט איהם. ער האָט וואונדען אין הארצען און מען דארף שטארק פאַרזיכטיג זיין מיט ווערטער, וועלכע קאָנען בלויז שיטען איהם זאלץ אויף די וואונדען.

אײדע (זיפצט): יאָ, יאָ. (זיצען שטיל.)

מנשה: (קומט אריין מיט א גרויסען זאַק): דאָס!

אייזיק: ווי?

אײדע: א זאַק איז עס דאָך!

מנשה: נו יאָ, א זאַק. (וואַרפט אַרויף דעם זאַק אויף דער פּליִיצע.) אי קעש קלאָטה! אי קעש קלאָטה! אי קעש קלאָטה!

שפרה (קומט אַריין): גוט וואָך! וואָס איז דאָס?

אײדע (מיט גרויס שרעק אין די אויגען): א פעדלער וויל ער ווערען!

מנשה: האָט עס דיך אזוי דערשראָקען? קעצעלע מיינס! וואָס פאר אויגען זי האָט דאָס געמאכט! מיט וואס איז עס ערגער און מיאוסער ווי שניידעריי? אבי נאָר עהרליך דאָס ברויט פערדיענען. און איך האָב אויסגעפונען, אז מיט פעדלעריי קאָן איך א סך בעסער אויסמאכען. אויסערדעם בין איך מיר מיין אייגענער בעל הבית, און שבת איז שוין גאָר קיין פראגע נישט. איך בין געוועזען א סוחר און מוז זיין א סוחר. צו פעדלעריי דארף מען האָבען א ביסעל קאָפּ און א סך שטימע, און דאָס האָב איך. הערט נאָר, ווי דאָס וועט ביי מיר קלינגען, ווי ביי אן אמת'ען בעל־תפלה. (לעגט אונטער א פינגער אונטער דער גאָרגעל.) „אי קעש קלאָטה! אי קעש קלאָטה!" גוט, האַ? (צו אײדע'ן.) וואָס וויינסטו, נארעלע? זי וויינט נאָר! האַ־האַ־האַ!...

אייזיק: קום, אײדע, מיר וועלען געהן.

מנשה: געהט, געהט, קינדערלעך. מיט מיר איז איצט דאָ נישט פרעהליך. (צו אײדע'ן.) אויף מיין נגינה פערשטעהסטו זיך נישט. געה, איך האָב פון דיר מעהר געהאַלטען.

אײדע: איז אז נישט שניידעריי, מוז עס זיין פעדלעריי?

מנשה: איך קאָן אויך זיין אַ באַנקיר, אויב דו ווילסט. איך פערשטעה מיך גאַנץ גוט אויף באַנקגעשעפט. אָבער צוערסט, פערשטעהסטו, מוז איך דורכגעהן די שולע פון פעדלעריי. דאָס איז שוין דאָ אַזוי. האָסטו דאָס גאָר נישט געהערט פון נעלסאָנען?

אייזיק: אַ גוטע נאַכט, שפרה!

מנשה: אַ גוטע נאַכט, אייזיק! אַ גוטע וואָך, זוהן! ווערסט דיך דאָך ניט שעמען מיט דיין טאַטען.

אייזיק: וואַרט נאָך, אפשר מאַכען מיר נאָך שותפות.

מנשה: איך אויף איין זייט גאַס, דו אויף דער אַנדערער! גוט!

אייזיק (קלאַפּט איהם אויפ'ן רוקען גוט־ברידערליך און ליעבע־פול און געהט צו דער טיר).

איידע (דורך טרערען): אַ גוטע נאַכט, שווער! אַ גוטע נאַכט, שפרה!

מנשה: אַ גוטע נאַכט דיר, קינד מיינס. (צערטעלט איהר האַנד.) וואַרט, איך ווייס נאָך ניט, צו זאָל איך איהר זאָגען פון מיין נייער בעשעפטיגונג אָדער נישט. זי קאָן נאָך גאָר נעמען און אַנטלויפען פון מיר, העהעהע. איהר וועט אפשר גאָר נישט אָנשטעהן. אָדער — אָדער — — איהר זאָגט איהר גאָרנישט. איך וועל שוין זעהן. איך וועל מיר — אַ גוטע נאַכט דיר, קעצעלע! (בויגט איין איהר קאָפּ און קוסט זי.) האַנדעל איין גוטע מציאות. איך האָב אפילו פערגעסען צו פרעגען, וואָס איהר געהט קויפען. נאַ, אַ גוטע וואָך אייך.

אייזיק און איידע (געהען אַוועק).

שפרה (וועלכע איז געשטאַנען אין מיטען צימער מיט אַ שווערען, לייזענדיגען אויסדרוק אויפ'ן געזיכט, אָפּט צומאַכענדיג די אויגען אין טיעפען שמערץ און קוים ענטפערענדיג אייזיקען און איידען אויף זייער „גוטע נאַכט", ווענדט זיך יעצט אָב או העבט אָן אַראָב־צונעהמען פון זיך דאָס היטעלע און דעם מאַנטעל).

מנשה: נו, און דו, וואָס ביזטו אַזוי געשטאַנען, אַז אָט־

אַט פאַלסטו אין חלשות? וואָס האָסטו געדענקט, וועט דיין פעטער דאָ ווערען?

שפרה (טראָגט אַריין איהרע זאַכען אין דאָס אַנדערע צימער).

מנשה: העהעהע. (נעמט דעם זאַק, בעטראַכט איהם פון אַלע זייטען און קריכט אַריין מיט דער האַנד, צו זעהן, ווי טיעף ער איז. לאַכט ווידער.) העהעהע. „אי קעש קלאַטה!“

שפרה (קומט אַריין): וואו איז עפּעס די מוהמע?

מנשה: אין טעאַטער. מיט נעלסאָנען אַוועק אין טעאַטער. ער האָט געבראַכט צוויי בילעטען, דריי קריגט ער נישט. איי־גענטליך, פאַר וואָס זאָל אַ קריטיקער נישט קריגען דריי בילעטען? און ווי, אַז ער האָט אַ ווייב און אַ שוויגער? העהעהע. זעה נאָר, פאַר אַן ערנסט געזיכט! איך מאַך אַ וויץ, און דו לאַכסט גאָר נישט. ביזט אויך דאַגעגען, וואָס איך האָב זי געלאָזען געהן מיט נעלסאָנען אליין אין טעאַטער?

שפרה: איך בין גאָר הונגעריג. איך געה מיר נעמען מיין עסען. (געהט אין קיך.)

מנשה (אין טיר): זעהסט טאַקע, איך האָב גאָר פערגעסען, אַז דו דאַרפסט עסען. ווייסט דו, איך וועל אויך עפּעס עסען. מיר וועלען מאַכען אַ סעודה. וואַרט, דו מאַך צורעכט די גע־ריכטען, און איך דעק דאָ דעם טיש. (נעמט אַראָב די גלעזער, לעגט אַרויף אויפ'ן טיש מעסער, גאָפּעל, טעלער, ברויט און זאַלץ, אונטער־זינגענדיג אונטער דער נאָז.) „אי קעש קלאַטה!“ „אי קעש קלאַטה!“

שפרה (אַריינברייננגענדיג דאָס עסען): איהר חזר'ט איין, איהר זאָלט ניט פערגעסען.

מנשה: ווי? וואָס מיינסטו? אָה, „אי קעש קלאַטה“! העהעהע. גאַנץ אין געדאַנקען עפּעס. גאַנץ אין געדאַנקען.

שפרה (זעצט זיך און הויבט אָן צו עסען).

מנשה (טוט עס אויך): איז וואָס זאָגסטו צו מיין נייער בעשעפטיגונג?

שפרה: אַ בעשעפטיגונג ווי אַלע. וואָס מאַכט עס אויס,

צו איהר האָט אָבגעשטעפּט א בלוזקע אָדער אָבגעקויפט אַן אַלטען ראָק?

מנשה: געזונד זאָלסטו מיר זיין. זי אָבער, דאָבע, האָב איך מורא, וועט זיך שטעלען אויף די הינטערפיס, וועט מאכען אַ סקאַנדאַל מיט אַ יללה. זי דעם דיין'ס טאָכטער! דאָס שטעהט אין אונזערע תנאים נישט, אַז איך זאָל ווערען אַ פּעדלער.

שפרה: און אַ בלוזקע-נייהער?

מנשה: דאָס איז עפּעס גאַנץ אַנדערש. דאָס איז דאָך נעלסאָן אויך געוועזען, איידער ער איז געוואָרען אַ שרייבער. האָט ער, הייסט עס, געאַרבייט די פּראָפעסיאָן. ווייסט, איך האָב אַלץ דיר נישט געוואָלט גלויבען וועגען איהם, וועגען נעלסאָנען. איך האָב געמיינט, ווייל איהר האָט געהערט צו פערשיעדענע פּאַר־טייען — אַן אַלטע שנאה. אָבער יעצט וויים איך, אַז ער טויג טאַקע נישט. וואָלסטו דאָ געהערט פון איהם דיבורים! איך האָב זי נישט געדאַרפט לאָזען מיט איהם אין טעאַטער.

שפרה: שלאָגט אייך עס אַרויס פון קאָפּ, פּעטער. אַ וואָרים טאָטשעט אין אייך און גאַנץ אומזיסט.

מנשה: איך האָב איהר שוין געוואָלט זאָגען, אַז זי וועט נישט געהן. אָבער איך האָב מיך אָבגעשטעלט, פערכאַפּט זיך.

שפרה: גאַנץ גוט געטאָן.

מנשה: נישט אַזוי וואָס? נאָר אַ סקאַנדאַל וואָלט אַרויס־געקומען און נישט מעהר. וואַרט, איך וועל איהם אָבטאָן. איך וועל ווערען אַ פּעדלער, וועט ער זיך שעמען אַרומצוגעהן מיט דער ווייב פון אַ פּעדלער, האַ־האַ־האַ. וואָס זאָגסטו צו דעם איינפאַל? האַ־האַ־האַ! אַך, דו לאַכסט אַלץ נישט!

שפרה: אייערע וויצען זיינען ביטער, פּעטער. שלעכטע וויצען פון אַן אונרוהיגען האַרץ, איבער זיי לאַכט מען דאָך נישט. איך וויים, איהר קאָנט מאכען בעסערע וויצען. איך וויים, ווי איהר קאָנט לאַכען. וואַרט, איך וועל אייך גלייך פרעהליך מאַכען.

וואונדערט אייך, איך וועל אייך פרעהליך מאכען. (איילט אין דאָס צווייטע צימער.)

מנשה (לעגט אַוועק דעם קאָפּ אויפ'ן ברעג טיש, זיצט אַזוי אַ ווייַלע, נעמט ארויס דאָס טאַשענטוך און טריקענט זיך די אויגען, שטאַרקט זיך, עטעמט אָב און נעמט זיך צום עסען).

שפרה (קומט אריין מיט אַ פּעקעל בריעף אין האַנד): איך האָב בריעף.

מנשה: בריעף?

שפרה: נאָך בריעף... אַ סך.

מנשה: אהא! נו?

שפרה: זעהט נאָר. אלע, וועלכע האָבען אָנגעפּרעגט מיין אדרעס דורך דער צייטונג, האָבען יעצט צוגעשיקט בריעף. דער סאן פראנציסקאָער, דער אָמאהאר, דער האמילטאָנער, אלע, אלע. אלע ווילען זיי האָבען די געוועזענע גימנאזיסטקע און רעוואָלוציאָנערקע.

מנשה (פריידיג): נו, נו!

שפרה: „נו, נו!" יעצט העבט זיך דאָך אָן די גאנצע צרה, די גאנצע שווערקייט.

מנשה: די „צרה"? די „שווערקייט"? קינד, דאַרפסט דאָך גאָט דאנקען, אזויפיעל ווילען דיך!

שפרה: האַ־האַ־האַ, איך קאָן דאָך אָבער אלעמען נישט נעמען!

מנשה: אי, אי, אי, אי, אי! יעצט זעה איך!

שפרה: צופיעל, זעהט איהר, איז אויך נישט גוט. וואָס טו איך מיט אזויפיעל אָנבאָטונגען? וועמען קלייב איך אויס?

מנשה: וואַרט, לאָז זעהן די בריעף.

שפרה (איבערגעבענדיג איהם די בריעף): אלע אויף איין נוסח כמעט. איך האָב שוין געפּרואווט אפילו שטודירען די האַנדשריפטען, טאָמער וועל איך אָן זיי קאָנען דערקענען די כאראקטערען פון די שרייבער, אפילו די נעמען האָב איך שטודירט.

גארנישט. איך קאן נישט קלוג ווערען. איין בריעף נאר נעמט זיך אוים פון אלע. ווארט לאזט זעהן. אט א דער, פון טשיקאגא. איך זאל ווארטען צוויי חדשים. איך זאל נישט פערלירען די געדולד און ווארטען, ביז ער וועט קומען אין ניו יארק אין צוויי חדשים ארום. — יוסף ניימאן. — עפעס דער טאן, אין וועלכען ער שרייבט, די פעסטקייט און קורצקייט פון די שורות — —

מנשה: ווייסט, וואס איך וועל דיר זאגען? מיר וועלען ציהען די בריעף.

שפרה: גוט! גרויסארטיג! ווארט, מיר וועלען נעהמען אייער זאק.

מנשה: צו גרוים.

שפרה: מאכט נישט, אזויפיעל דאך. און איך וויל, פער־שטעהט איהר מיך, ארייגטאן מיין מזל אין דעם זעלביגען זאק, אין וועלכען איהר ווילט ארייגטאן אייער מזל.

מנשה: דאס איז פיין געזאגט. פיין. גוט. אהער גלייך מיט די בריעף. שמיים זיי אריין. שמיים זיי אריין. (שטעלט אן דעם זאק.)

שפרה (ווארפט אריין די בריעף).

מנשה: אזוי. אלע? קיינער נישט געבליעבען? האסטו נאך וועלכע ביי דיר אין דער טאשע?

שפרה: אלע, אלע. אלע אין דעם זאק אריין. דער סאן פראנציסקאער און דער אמאהאר און דער טשיקאגאער און — —

מנשה: ווער זאל ציהען? איך צו דו?

שפרה: איך, פעטער. דאס וועט הייסען, לאז דיך טיעף אראב און נעם דיר א מאן.

מנשה: וואס הייסט, לאז דיך טיעף אראב?

שפרה: איך מיין, אין זאק.

מנשה: ניין, איך פערשטעה דיין מיין. דו מיינסט, דו זינקסט טיעף, ווען דו טוסט עס. דו דארפסט אבער אויף דעם אזוי נישט קוקען. איך וועל דיר אט וואס זאגען. קוק אויף דעם

ווי אויף אַ גאָט־זאַך. דו גלויבסט אפילו נישט אין בעשערט, אָבער זעהסט דאָך: אַט שטעהסטו פאַר אַ סך, וועלכע ווילען דיך, און דו וועסט אויסקלייבען דעם בעשערטען. ציה, שפרה׳טשקע, ציה! (עפענט פערנאַנדער דעם זאַק.)

שפרה (צולאַכט זיך): האַ־האַ־האַ, איהר מיינט עס טאַקע מיט׳ן גאַנצען אמת?

מנשה: פאַר וואָס נישט? ווערט מען דאָך בעגליקט פון אַ לאָטעריי־צעטעל. ציה, שפרה׳טשקע, ציה, און זאָל זיין מיט מזל און מיט גליק.

שפרה (היסטעריש, מיט דער לינקער האַנד אויפ׳ן מויל, די אויגען פול טרערען, העבט אָן לאַנגזאַם אראָבצורוקען די רעכטע האַנד אין זאַק. לאַכט אויף מיט טרערען אין קול). דאָ שטעה איך מיט אַלע מיינע אידעען און אידעאַלען הינטער מיר און וויל מיר אַרויס־נעמען אַ מאַן פון זאַק! גימנאַזיום, רעוואָלוציע, סאָציאַליזם, אַסטראָג, נייער גאָט און נייע הימלען — — האַהאַהאַ... (וואַרפט זיך אויפ׳ן טיש, אויסברעכענדיג אין אַ יאָמער.) לעבען, וואָס האָסטו געמאכט פון מיר! לעבען, וואָס וועסטו נאָך פון מיר מאכען?!

מנשה (פערלאָרען, אַריינגעמענדיג דעם זאַק אין איין האַנד, מיט דער אַנדערער גלעטענדיג איהר קאָפּ, בערוהיגענדיג זי): ששש... נו, וואָס איז צו מאכען? וואָס איז צו מאכען? זעהסט דאָך, וואָס איך? וואָס איך? (קעמפּפט מיט טרערען, בייסט זיך די ליפּען, וויינעריש.) „אי קעש קלאָטה!“ „אי קעש קלאָטה!“

פאָרהאַנג.

דריטער אַקט

צווי חדשים שפּעטער. — דאָס זעלבע צימער. — נעלסאָן געהט אַרום אויפגערעגט, דאָבע שטעהט ביים פאָרנסטען פענסטער.

נעלסאָן (וואַרפט אַוועק זיין פּאַפּיראָס אין שפּיי־קעסטעל מיט הארץ): פוי! — קאַלט! אייז! קיין הארץ גאָר נישטאָ! אַ מענש קאָן לעבען איהר פערבלוטיגען, און זי וועט שטעהן און קאַלטבלוטיג ארויסקוקען אין פענסטער. דרעהט כאָטש צו צו מיר אייער געזיכט, לאָזט מיך אייך כאָטש זעהן!

דאָבע (דרעהט זיך אום צו איהם מיט'ן געזיכט).

נעלסאָן: דאָ שטעהט זי מיט איהר שיינעם פּנים און איהרע וואונדערבארע אויגען — און גאָרנישט! ספינקס! ספינקס! רעטענים! מיסטעריום! פרוי, וואָס בעהאלטסטו אין דיין ברוסט?

דאָבע: איהר שפּיעלט גוט טעאַטער.

נעלסאָן: איך שפּיעל גוט טעאַטער! איך פיהל, אז איך ווער משוגע, און ביי איהר הייסט עס, איך שפּיעל טעאַטער! וואָס זאָל געשעהן מיט מיר, אז איהר זאָלט וויסען, אז איך שפּיעל נישט טעאַטער? זאָל איך טאַקע משוגע ווערען? זאָל איך זעלבסט־מאָרד בעגעהן? אז איך האָב מיין קאָפּ פערלאָרען, אז איך קאָן נישט ארבייטען, אז איך קאָן נישט שלאָפען, אז איך געה אום ווי אַ משוגע'נער, איז אייך ווייניג? געהט און הערט זיך צו, וואָס מען רעדט יעצט וועגען מיר אין מיינע קרייזען, וועט איהר וויסען, אין וואָס פאַר אַ צושטאַנד איך געפין מיך. די גאַנצע וועלט רעדט דערפון, אז איך מוז משוגע פערליעבט זיין, נאָר איהר אליין ווילט עס נישט איינזעהן! די גאַנצע וועלט קוקט אויף מיר מיט רחמנות און מורא, אז מיט מיר זאָל עפּעס ניט געשעהן,

נאָר איהר אַליין קוקט מיך אָן מיט קאַלטע אייזיגע אויגען, און איך מאַג כאַטש אַ מיתה משונה איינגעמען. איך וועל מיך, דאַכט זיך, באַלד צואווייגען, אויף מיין עהרענוואָרט. אוי, איך וואָלט, דאַכט זיך, עפּעס... (זעצט זיך און פערגראָבט דאָס געזיכט אין ביידע הענט.)

דאָבע: ווי אַלט זייט איהר, מיסטער נעלסאָן?

נעלסאָן (היציג): איך בין מיט זעקס יאָהר עלטער פאַר אייך אין די מעטריקעס, אָבער אין דער ווירקליכקייט זייט איהר זיעבציג און איך בין זיעבצעהן.

דאָבע: זייט איהר דאָך טאַקע נעביך משוגע צו נעמען און צו פערליעבען זיך אין אַ זיעבציגיעהריגער פרוי.

נעלסאָן: בין איך טאַקע משוגע, וואָס איך האָב מיך פערליעבט אין אייך, אין אַזאַ קאַלטער אויסגערעכענטער אוואַנ־טיוריסטקע.

דאָבע: וואָס בין איך?

נעלסאָן: ווען איהר וואָלט נישט געווען קיין פערהייראַטע, וואָלט איהר זיך געהאַלטען אייזקאַלט געגען דעמיענינגען, וואָס וואָלט געהאַט דאָס אומגליק צו פערליעבען זיך אין אייך, און וואָלט איהם געטריבען צו דער העכסטער פערצווייפלונג, ביז ער וואָלט געמוזט חתונה האָבען מיט אייך. און איצט, אַז איהר זייט פערהייראַט, ווילט איהר מיך משוגע מאַכען און אריינטרייבען אין פערצווייפלונג, ביז איך זאָל כאַפּען אַ האַק אָדער אַ רעוואָלוער און הרג'ענען ריווקינען און אייך בעפרייען פון איהם, און דאַן חתונה האָבען מיט אייך. אָבער די חתונה וועט דאַן מוזען זיין אויף דעם עלעקטריק־שטול. (ווילד.) איהר פערשטעהט, אויף דעם עלעקטריק־שטול!

דאָבע: נעלסאָן, איך וואָלט אייך געראַטען, איהר זאָלט געהן אַהיים און אויסשלאָפען זיך. איהר ווייסט נישט, וואָס איהר רעדט.

נעלסאָן (ווידער פערגראָבענדיג דאָס געזיכט): איך ווייס

נישט, וואָס איך רעד, איך ווייס נישט, וואָס איך שרייב, איך ווייס נישט, וואָס איך טו, איך ווייס נישט, אויף וואָסער וועלט איך בין. איך ווייס בלויז, אז איך בין אונגליקליך.

דאָבע: איך בין אין דעם ניט שולדיג. איך האָב ניט געהייסען אייך פערליעבען זיך אין מיר.

נעלסאָן: קאַלטער גזלן! אַט אַזוי אַ זייט איהר דאָך אויך געזעסען פאַר צוועלף יאָהרען ביי אייער טאַטען אין שטוב, אַ נישט־דיהר־מיך־אַן, פראַסטיג קאַלט, ווי אַן אייזערנע קליאַמקע אין ווינטער, צו וועלכער מען טאָר נישט צולעגען אַ האַנד, און נישט אויסגעמאַכט זיך פון אַלע קרבנות. (שרייט אויף.) איהר זייט אַ מענער־מערדערין! אַ מענער־מערדערין זייט איהר! און איהר האָט אייך גאָרנישט אָבגעלערנט! יעמאָלט האָט איהר אַזוי געטריבען, אַז אַלע מענער זיינען זיך פון אייך צולאָפען ווי פון פייער, און יעצט אויך — —

דאָבע: אנטלויפט פון מיר. איך האַלט אייך נישט. איך האָב אייך נישט געבעטען, איהר זאָלט צו מיר קומען.

נעלסאָן: דאָס איז נישט אמת! איהר האָט מיך יאָ געבעטען! איהר האָט געוואַרט אויף מיר! איהר האָט אייך געלאָזען נעהמען פון מיר אין טעאַטער. איהר האָט אייך צוגע־הערט צו אַלץ, וואָס איך האָב אייך געזאָגט. פון מיינעטוועגען האָט איהר אָראָבגענומען דעם פּאַריק — —

דאָבע: איך וואָלט איהם סיי־ווי־סיי אָראָבגענומען.

נעלסאָן: אייער גאַנצע פרומקייט האָט איהר אַוועקגע־וואָרפען דורך מיינע רייד!

דאָבע: אַזאַ פרומקייט איז עס געוועזן.

נעלסאָן: און אַז איהר זייט נישט פרום, און אַז איהר זייט שטענדיג נאָר אויבערפלעכליך פרום געוועזן, און איך בין אייך דאָך זיכער נישט צוואָווידער, און איך ליעב אייך צו משוגע ווערען — —

דאָבע: זאָל איך מיך אייך וואַרפען אויפ׳ן האַלז?

נעלסאָן: קומט און נעמט מיין גרויסע ליעבע, מיין ליידענשאפט, מיין משוגעת!

דאָבע: דערצו וועט איהר מיך נישט ברייננען בשום אופן נישט.

נעלסאָן: בשום אופן נישט! איז הערט, וואָס איך וועל אייך זאָגען. עס איז נישט אמת, ווען איך זאָג, אז איהר זייט קאַלט, אז איהר זייט אייז. אומגעקערט איז דאָס ריכטיגע: איהר ווערט אויפגעגעסען פון פערבאָרגענער תאוה, עס ברענט אין אייך א גאנצער גיהנום, די לוסט צו זינד איז אין אייך ווי א קעסעל זודיגע סמאָלע, אָבער איך, דער גייסטיגער מענש, דער שריפט־שטעלער, ווירק אויף אייך נישט. איהר דאַרפט האָבען עפּעס א געזונדען בעל עגלה, א פּרייז־פייטער, א פּאָליסמאַן...

דאָבע (שטרייננ): מר. נעלסאָן!

נעלסאָן: טרייבט מיך ארויס! טרייבט מיך ארויס! רופט מיך לומפּ און פּאָדליעץ! איך וועל מיר א מעשה אָנטאָן! איך וואַרף מיך אַרויס פון פענסטער דאָ פאר אייך אין די אויגען! (שפּרינגט אויף און לאָזט זיך צו איהר פענסטער.)

דאָבע (אין שרעק): אוי, איהר זייט דאָך משוגע געוואָרען! (כאַפּט איהם אָן.)

נעלסאָן (לעגט אַוועק זיין קאָפּ אויף איהר אַקסעל, בלייבט אויף איהר הייגנען, מיד און פערצווייפעלט).

דאָבע (רוקט איהם אָב פון זיך גאַנץ לאַנגזאַם און מיט אָנ־שטרענגעניס): בערוהיגט אייך און זייט א מענש.

נעלסאָן (פאַלט אויף אַ שטול): איך בין א נערוועז־מענש, פערשטעהט! איך לעב מיט מיינע נערוועז. איך קאָן מיך נישט בעהערשען אזוי ווי איהר. און דערצו האָט איהר קיין מאָל נישט געליעבט. איהר ווייסט נישט, וואָס ליעבע הייסט. און איהר זייט קיין מאָל קיין שריפטשטעלער נישט געוועזען — איהר ווייסט נישט, וואָס ליעבע הייסט פאר א שריפטשטעלער.

און איהר זייט אזוי שיין, אזוי פערפיהרעריש שיין, און איך ליעב דאָך מיט שיינהייט, איך פערגעטער דאָך שיינהייט. איך האָב גלייך געוואוסט, אַז איך וועל זיין אייער קרבן. פאר וואָס האָב איך געדארפט אייך צורעדען, איהר זאָלט אויסטאָן דעם פאַריק? דער פאַריק האָט אייך העסליך געמאכט, און ער וואָלט געווען מיין בעסטער שוץ. (שרייט אויף.) און דער עיקר, אייער צונעלאָזענקייט צו מיר! איך בין געווען זיכער, אַז דאָס איז ליעבע. און פאר וואָס האָב איך נישט געזאָלט זיין זיכער? איך בין מאָרים נעלסאָן. פרויען פערליעבען זיך שוין אין מיין נאָמען אליין, אין מיין בעריהמטקייט, אין מיינע ווערק. און פלוצלונג איהר, וועלכער איך האָב אוועקגעגעבען גאַנצע טעג און גאַנצע נעכט אין פערלויף פון חדשים, א קליינשטעדטעלדיגע, וועלכע האָט קיין מאָל אין איהר לעבען נישט געהערט דאָס ברענענדיגע וואָרט פון גרויסער ליעבע — פלוצלונג א פעסטונג! א פעסטונג, וועלכע וועט מיר דאָס לעבען קאָסטען! און איך ווייס, פאר וואָס דאָס איז. איך האָב אייך נישט געדארפט צייגען מיין ליעבע, איך האָב מיך געדארפט שטעלען קאַלט. אָבער איך קאָן נישט צבוע'ציען, איך בין א געפיהלס־מענש. איך קאָן מיך נישט בעהאַלטען. איהר'ט נאָר געדארפט אָנקוקען יעצט אייער געזיכט. קאַלט, קיין אויסדרוק, א מאַסקע — וואָס עס טוט זיך אין הארצען איז נישט אָבצולייענען, ניט אָבצולערנען. און אין הארצען מוז עס אייך דאָך קיצלען צום קראַנקלאַכען זיך, וואָס איך, מאָרים נעלסאָן, דער בעריהמטער שריפטשטעלער, וואָס ביי אַנדערע פרויען וואָלט געווען א זכיה, איך זאָל אויף זיי א קוק טאָן, ערנידעריג מיך אזוי פאַר אייך, מאַך מיך צום נאַר, וויל זעלבסטמאָרד בעגעהן, און רעד און רעד, ווי צו דער וואַנד, ווי צו טויבע אויערען.

דאָבע (לאַכט).

נעלסאָן: איהר לאַכט! אזוי אָ, ווייזט ארויס, ווי עס קיצעלט אייך.

דאָבע: איך לאַך פון אייך, ווי איהר רעדט און רעדט.

נעלסאָן: ווי איך רעד און רעד — — — (כאַפּט זיך עפּעס.) ווי איך רעד און רעד? איך בין טאקע א נאַר — מעהר רעד איך נישט! (שפּרינגט אויף.) איך כאַפּ אייך אין מיינע אָרמס —

דאָבע (שטעלענדיג זיך הינטער אַ שטול): איהר וועט אייך נישט דערוועגען, איך וועל מאַכען אזא געשריי...

נעלסאָן: איהר וועט מיר מוזען געבען א קוש, עס מאָג זיך איבערקעהרען די וועלט. איך וועל מיך פאר גאַרנישט נישט אָבשטעלען. א פעסטונג מוז איינגענומען ווערען נישט מיט ווער־טער. אזוי איז עס, איך האָב אייך ריכטיג פערשטאַנען.

דאָבע: איהר האָט מיך גאָר נישט פערשטאַנען. און איך זאָג אייך, איהר זאָלט בלייבען גאַנץ רוהיג, אויב איהר ווילט נישט האָבען קיין בזיונות. איהר זאָלט בעסער מיט גוטען —

נעלסאָן (שרייט): איך וועל נישט — — —

מנשה (קומט אַריין. ער איז אָבגעטראָגען, געעלטערט, פיעל גרויער. ער קוקט אָן די ביידע צוערסט מיט אַ פערוואונדערטען, צאָרניגען בליק, גלייך אָבער לויכט אויף זיין געזיכט, אַ לוסטיג פייעריל צינדט זיך אָן אין די אויגען און אויף די ליפּען צולעגט זיך אַ שמייכעל): גוטען טאָג! אזוי פעררעדט, אז איהר האָט גאָר נישט געהערט, ווי איך בין אריינגעקומען. און א היציג געשפּרעך, ווייזט אויס.

נעלסאָן: גיט מיר א סיגאַרעט. פון אייערע רוסישע סיגאַרעטס.

מנשה: איהר ווייסט דאָך, שוין לאַנג ניטאָ. מיט אייער הילף אַלע אויסגערויכערט. איך קאָן אייך אָבער געבען א היגען. נאַט, זייט אייך מכבד. שטינקט. עכט חזיר־מארק, א קלאָג צו קאָלומבוס'ען. נאַט אייך אויך פייער. אָדער קאָנט איהר פער־רויכערען אָן דער אייגענער היץ? הא־הא־הא. איז וועגען וואָס האָט איהר דאָ גערעדט?

נעלסאָן: נא, א גוטען טאָג אייך!

מנשה: וואָס אנטלויפט איהר? אז איך בין געקומען,

דארפט איהר אנטלויפען? איך קאָן דאָך פערקלערען גאָט ווייס וואָס. איך קאָן נאָך אייפערזיכטיג ווערען.

נעלסאָן: רעדט נישט קיין נארישקייט. (גיט איהם די האַנד.) א גוטען טאָג!

מנשה (נישט נעמענדיג זיין האַנד): ווילט איהר דוקא אנטלויפען, ווען איך בין געקומען. ווי, אז איך זאָל אייך א ביסעל — ארויסבעגלייטען?

נעלסאָן: וואָס הייסט עס?

מנשה: הא־הא־הא, פערשטעהט ער גאָר קיין אידיש נישט! אָבער געהט אליין, געהט אליין. איך בין יעצט צו מיד, צו בעווייזען אייך — — — יאָ, יאָ, געהט געזונדערהייט.

נעלסאָן: איך וויל וויסען — — —

מנשה: אַך, אַך, איהר ווייסט, אז איך ווייס, אז איהר ווייסט — גוט פריינד — גוט פריינד —

נעלסאָן: איך בין א בעלן אַוועקצוזעצען זיך, אָט ווי איך האָב קיין צייט נישט, און אויסהערען פון אייך, וואָס איהר האָט מיר צו זאָגען.

מנשה: איהר זייט א שרייבער — יאָ? אַן אויפגעקלערטער — יאָ? איהר שרייבט וועגען מענש און מענשליכקייט און יושר — יאָ? (קוקט איהם אָן און שמייכעלט, נערוועז ציהענדיג די קנעפלעך פון נעלסאָן׳ס ראָק.)

נעלסאָן: איז נו? איז נו? — לאָזט דאָך דערווייל אָב מיינע קנעפלעך.

מנשה (אָבלאָזענדיג איהם): איז גאָר נישט. איך האָב עס אייך בלויז געוואָלט דערמאָנען. א גוטען טאָג אייך.

נעלסאָן: איהר האָט היינט מסתמא געהאט א שלעכטען טאָג. גאָר קיין געשעפט נישט געמאַכט.

מנשה (וויל אויפשטורמען, האַלט זיך אָבער איין): מיין געשעפט — — — נו, יאָ. — אָבער איהר האָט היינט אויך געהאט א שלעכטען טאָג, גאָר קיין געשעפט נישט געמאַכט.

נעלסאָן: מיט איך איז יעצט נישט צו רעדען. א גוטען טאָג.

מנשה: העׂ־הע־הע.

נעלסאָן: גוד ביי, מיסיס ריווקין! (געהט אַוועק.)

מנשה (שטעלט זיך אין טיר און בעגלייט איהם מיט די אויגען, דאַן ווענדט ער זיך אום צו דאָבע׳ן, וועלכע האָט זיך אַוועקגעדרעהט צום פענסטער. ער קוקט זי אָן, נערוועז צופּענדיג דעם באָרד): איך האָב, דאַכט זיך, אַלץ ריכטיג פערשטאַנען, ווי? איך האָב אָבער גוט געטאָן, וואָס איך האָב איהם נישט ארויסגעוואָרפען, ווי? מיין ארויסוואָרפען איז גאָר נישט, דיין שטאַרקייט איז אַלץ. מיינסט, אז איך האָב שוין לאַנג נישט בעמערקט, וואוהין ער ציעלט? אָבער איך האָב מיך נישט געוואָלט נאַריש מאַכען. ווער קאָן וואָס איינהיטען? און דערצו האָב איך דיך ריכטיג אָבגעשאַצט. אָט ווי דו האָסט דיך דאָ אין אַמעריקא נישט איבער־געאַנדערסט, ביזטו דאָך געבליבען א כשר׳ע אידישע טאָכטער. קיין אשת־איש וועסטו דאָך ניט ווערען. און דאָס, כאָטש דו פעראַכטסט מיך יעצט, כאָטש דו ווילסט מיך גאָר נישט אָנקוקען, כאָטש דו ביזט מיר גאָר קיין ווייב נישט מעהר. און וואָס מיינסטו, דאָס וועט דיר נישט בלייבען נישט בעצאָהלט.

דאָבע (ווענדט זיך ראַש אום מיט כעס): וואָס „דאָס“?

מנשה: דיין עהרליכקייט און טרייקייט.

דאָבע: פּששש, ווי דו קאָנסט שוין בעצאָהלען! ווערסט נאָך עפּעס פער׳משכונ׳ען פון שטוב און אויפעסען.

מנשה: ווערסט זעהן, אז איך וועל באַלד קומען צו געלד.

דאָבע: דו? ווי אזוי? וואָס פאַר א מציאה האָט זיך דיר געמאַכט?

מנשה: איך וועל קומען צו געלד, ווערסט זעהן. איך דאַרף נאָר עטליכע הונדערט דאָלאר, און דאַן בין איך שוין אויפ׳ן פערד, און די עטליכע הונדערט דאָלער וועל איך קריגען.

דאָבע: ווי אזוי?

מנשה: וועסט שוין זעהן. אויף דארויף איז מען דאָך עפּעס אין אמעריקא. איך זאָג דיר, ווי מען קומט אין אמעריקא צו געלד — אההה!

דאָבע: אדרבא, בעווייז אויך אַ קונץ און קום צו געלד, און לאָמיך זעהן, וואָס דו קאָנסט דאָ אױפטאָן.

מנשה: דאָס וויל איך אויך. איך ווייס, ווי פערהאַסט איך בין דיר, זינט איך בין געוואָרען אַ פּעדלער. און איך האָב אויף דיר קיין פאראיבעל נישט. צייטענווייז בין איך מיר אַליין פערהאַסט. און דאָך ביזטו אַ כשר ווייבעל, לאָזט דיך נישט פערפיהרען פון אַ שאַרלאַטאַן — דאָס מוז דיר בעלוינט ווערען. און איך וועל עס, דאָבע. וועסט זעהן, דאָבע. (עס קלינגעלט.) יעמאָלט אָבער וועסטו דיך מוזען איבערבעטען מיט מיר. (געהט עפענען די טיר.)

דאָבע (קוקט איהם נאָך מיט אַן איראָניש־פערעכטליכען שמייכעל אויף די ליפּען).

מנשה (קומט אַריין, אַריינלאָזענדיג פאַר זיך אייזיק'ען מיט איידע'ן, וועלכע בעגריסען דאָבע'ן מיט אַ קאַלטען „גוטען טאָג", אויף וועלכען זי ענטפערט קוים).

מנשה: וואָס עפּעס אין מיטען טאָג? און אַזוי ערנסט? וואָס איז געשעהן?

אייזיק: מיר קומען עס פון דאָקטאָר.

מנשה (מיט שרעק): נו, און?

אייזיק: און ער האָט געזאָגט, אַז איידע'ס לונגען זיינען אָנגעגריפען —

מנשה: די לונגען?!

אייזיק: און זי מוז אוועקפאָהרען אין ליבערטי.

מנשה: אָנגעגריפען? די לונגען? ווי ווייט?

איידע: אַ קליין ביסעל בלויז. די שפּיצען. מען קאָן עס, זאָגט ער, זעהר לייכט פערכאַפּען. זעהט, ווי איהר האָט זיך דערשראָקען. מעהר ווי איך.

מנשה: איך האָב פיינט צו האָבען צו טאָן מיט די לונגען. איך האָב זיי געגנוג אין קאָפּ פון זיין מאַמען. איז וואוהין דאַרף זי פאָהרען? איז עס ווייט?

אייזיק: דאָס איז נישט זעהר ווייט, אָבער —

מנשה: דאָס דאַרף קאָסטען געלד. איך פערשטעה שוין. אַ סך געלד?

אייזיק: לכל הפחות פופצעהן דאָלער אַ וואָך.

מנשה: פופצעהן דאָלער אַ וואָך! און וויפיעל וואָכען?

איידע: ביז איך וועל אין גאַנצען געזונד ווערען.

אייזיק: און וואָס מאכט עס אויס, וויפיעל וואָכען, אַז עס איז אפילו אויף דער ערסטער וואָך נישטאָ, און אפילו נישט אויף באָהנגעלד.

איידע: און איך מיין, אַז עס איז גאָר נישט אַזוי, ווי דער דאָקטאָר זאָגט. עס וועט אַלץ פאַראיבערגעהן, און אָהן ליבערטי. איך וועל מיך נאָר אַ ביסעל מעהר צוזעהן אין דער היים. ער האָט ליעב אַראָבצולאָזען די נאָז ביי יעדער קלייניגקייט.

אייזיק: איך האָב גאָר נישט ליעב אַראָבצולאָזען די נאָז, אָבער די נאָז לאָזט זיך ממילא אַראָב. ווען איך וואָלט געזעהן כאָטש דעם מינדסטען וועג, ווי איך קאָן קומען צו געלד, ווי איך קאָן מעהר פערדיענען, וואָלט איך מיר פאַר גאָר נישט אָבגע־שטעלט. אָבער ווען דו שטעהסט, ווי פאַר אַן אייזערנער וואַנד, נישט אהין און נישט אהער, אַ לא יוצלח, נישט די הענט אַרביי־טען און נישט דער קאָפּ — — — —

מנשה: ששש! דערפאַר האָב איך גראד אַן איינפאַל, ווי צו קומען צו געלד!

אייזיק: דו? וואָס פאַר אַן איינפאַל?

מנשה: שוין גאָר אַ גוטער. גליקט ער מיר, קאָן איך קריגען ווייט אין די הונדערטער, איהר פערשטעהט, ווייט אין די הונדערטער! און אַז איך האָב ווייט אין די הונדערטער — ווייסטו דאָך שוין, וואָס דיין טאַטע קאָן אויפטאָן!

אייזיק: אָבער ווי און ווען?

מנשה: ווען? זעלבסטפערשטענדליך מוז עס געשעהן וואָס שנעלער.

שפרה (קומט אריין): גוטען טאָג!

מנשה: אַט ביזטו אויך! האָסטו געזעהן אַ מאָל, שפרה'טשקע, אַ סאָלדאַטסקען פערד, ווען ער האָט דערשמעקט פולווער? ער שפרינגט און רייסט זיך און קאָן איין מינוט נישט איינרוהען — אזוי בין איך אויך. איך האָב געלד דערשמעקט.

שפרה: געלד? מויל און אויערען עפען איך דאָך אויף.

מנשה: און אַלע קאָכט און זידט אין מיר.

שפרה: דאָך דאָס געלד, דאָס געלד, פון וואַנען איז עס געקומען צו אייך?

דאָבע: עס איז נאָך נישט געקומען.

מנשה: נאָך נישט געקומען. איך האָב עס בלויז דער־שמעקט. אָבער איך וועל עס האָבען. ווי מיר האָבען יעצט טאָג אויף דער וועלט, איך וועל עס האָבען. און גאָר אין גיכען. עס איז אפילו אַ ביסעל, ווי זאָל איך זאָגען — אָבער איך מוז עס. איך מוז עס. קינדערלעך, איך קאָן מעהר קיין פעדלער נישט זיין. איך האָב עפּעס פערלאָרען די אייגענע ווערדע נישט נאָר ביי איהר אין די אויגען, נאָר ביי מיר אפילו אליין. אַלע קוקען אויף מיר, ווי אויף אַ בעטלער, ווי איך וואָלט געקומען בעטען אַ נדבה, נישט קויפען און צאָהלען. דאַכט זיך, אין פלוג טו איך דאָך דעם פערקויפער אַ טובה — איך קויף ביי איהם אַ זאַך, וועלכע ער קאָן שוין מעהר ניט געברויכען, און גיב איהם געלד פאַר עפּעס, וואָס ער דאַרף אַרויסוואַרפען. אָבער ווען איך פרעג ערגעץ אָן, צו האָט מען וואָס צו פערקויפען, מאַכט מען מיר צו די טיר אונטער דער נאָז, אַקוראַט ווי איך וואָלט געווען אַ בעטלער, אַ לויזיגער בעטלער! און דאָס ערגסטע איז, וואָס מע קוקט אויף מיר, ווי אויף עפּעס אַ גנב. קום איך אריין אין אַ שטוב, קוקט מען זיך צו ערשט ארום, צו ליעגט עפּעס נישט, וואָס

איך וואָלט געקענט אַוועקנעמען. איהר פערשטעהט מיין געפיהל? איך ווייס, זיי קענען דאָך מיך נישט, זיי ווייסען דאָך נישט, וואָס איך בין געוועזן אין דער היים, מאָגען זיי דאָך זיין פּאַרזיכטיג. אָבער דאָך — איך פיהל, ווי עס גיסט זיך מיר מיין בלוט, עס עקען זיך מיר מיינע יאָהרען.

שפרה: איך האָב עס געוואוסט, פעטער. איך האָב עס אין אייך געזעהן.

מנשה: און האָסט געליטען מיט מיר.

שפרה: און האָב געליטען מיט אייך.

מנשה: איך האָב עס נישט געזעהן, וואָס? איז אויס פעדלער! און נישט דאָס נאָך אליין. איך האָב עס איהר פריהער געזאָגט: איך מוז עס אזוי ברייננגען, אז זי זאָל צוריק ווערען, ווי זי איז צו מיר געוועזן. איך מוז מיך אַרויפשלאָגען אויף א דרך, ווערען ווידער דער גרויסער פערדיענער, און יעצט קומט נאָך צו איידעלע. זי מוז — וואוהין, האָסטו געזאָגט, דאַרפסטו פאָהרען?

איידע: נאָך ליבערטי.

שפרה: ליבערטי?!

מנשה: די לונגען, די שפּיץ לונגען. זי מוז אויסקורירט ווערען, און וואָס גיכער — פערשטעהסט? און דיך, מיינסטו, האָב איך נישט אין מיין חשבון?

שפרה: מיך?

מנשה: מיר געפעלט דיין אַמאָהאר נישט. דו ווייסט נישט, פון וואַנען ער האָט זיין געלד, וואָס פאַר אַ מענש ער איז, און איך ווייס בכלל נישט — און דיר געפעלט ער אויך נישט. און נישט נאָר געפעלט ער דיר נישט, נאָר זינט דו ביזט איינגעגאַנגען אויפ'ן שידוך, ביזטו אויס מענש, געהסטו אויס מיט יעדען טאָג.

שפרה: פעטער! פעטער!

מנשה: ווי דו האָסט געזעהן אין מיר, אזוי זעה איך אין

דיר. און איך ווייס דאך, אז דו ביזט איינגעגאנגען אויפ'ן שידוך, ווייל דו ווילסט מיר ארויסהעלפען. ווילסט ברייננגען א גרויסען קרבן און וועסט פאלען א קרבן. וועסט עס נישט אויסהאלטען. איז פערשטעהסט, איז גלייכער, איך זאל דיר אויסהעלפען.

דאבע: דער גאנצער וועלט אויסהעלפען. אבער ווי ער וועט קומען צו זיין געלד, ווייס נאך פארלויפיג קיינער נישט.

מנשה: און איהר וועט קיינער נישט וויסען, ביז איך וועל דאס געלד ניט האבען אין מיינע הענט.

דאבע: האסטו די גאנצע זאך געדארפט האלטען בסוד. געדארפט קומען מיט אלעם פארטיגען, מיט'ן געלד אין קעשענע.

מנשה: דאס ביזטו גערעכט. דאס — ביזטו — גערעכט. דאס האב איך ווירקליך געדארפט. פערפאלען. עס האט מיך א שלעפ געטאן פאר דער צונג. דו ווייסט דאך, פאר וואס.

שפרה: פעטער, אויב אין אייער בעשלוס האב איך גע־שפיעלט א גרויסע ראליע, מאגט איהר איבערבעשליסען. די מוהמע איז גערעכט: איהר דארפט נישט אויסהעלפען דער גאנצער וועלט. און איך וועל מיין בעשלוס סיי ווי סיי נישט איבעראנדערסען. איך האב איהם מיין ווארט געגעבען און וועל עס האלטען. און איך וויל אייך דאס נאך זאגען: אויב אייער פלאן דאס געלד צו קריגען איז פערבונדען מיט גרויסע שוועריגקייטען, זאגט זיך אב פון איהם. ווארט אב. איך וועל אייך פערשאפען דאס געלד, וואס איהר דארפט. פעטער, איך האב אנגענומען דעם אמאהאר נישט אום עמיצען א קרבן צו ברייננגען. איהר ווייסט דאך, איך בין מיד געווארען, איך וויל מיין אייגענעם ווינקעל האבען. איך קאן נישט מעהר ארבייטען און איך בין קיין ארבייטערקע נישט. ווארט אב, פעטער.

מנשה (הארט): ניין, איך ווייס גענוי וואס איך האב צו טאן. דו דארפסט מיט דעם אמאהאר נישט חתונה האבען. דו טארסט נישט. און איך געה נאך היינט צו מיין פלאן. (עס קלינגעלט. אייזיק געהט עפענען.)

שפרה: פעטער, ווייסט איהר עפּעס וועגען דעם אַמאהאר, וואָס איך וויים נישט?

מנשה: איך — — —

איייזיק (אַריינקומענדיג צוריק): א יונגערמאַן וויל דיך זעהן, שפרה. יוסף ניימאַן פון טשיקאגאָ.

שפרה: ניימאַן? פון טשיקאגאָ? (לאַכט פערלעגען אויף, קוקט אָן מנשה'ן און געהט אַרוים.)

מנשה: ניימאַן פון טשיקאגאָ? אַך, דאָס איז יענער, וואָס האָט געבעטען ווארטען! (ווינקט צו די אַנדערע.) קומט מיר ווע‏לען אלע ארויסגעהן, לאָזען זיי אליין. (אייזיק, איידע און דאָבע געהען צו דער טיר, ווערליג שפרה קומט אַריין מיט ניימאַנ'ען.)

מנשה (קוקט אָן דעם אריינקומענדיגען שאַרף און נייגיעריג. שטיל צו שפרה'ן): שפרה, איך וועל ווארטען. אויב עס איז עפּעס, פערגעס דעם אַמאהאר. (געהט אַרוים, צומאַכענדיג די טיר.)

ניימאַן: איך האָב אייך געשריבען מיט צוויי חדשים צוריק.

שפרה (פערלעגען אויפלאַכענדיג): איך וויים. זעצט אייך.

ניימאַן (פערבויגט און זעצט זיך): איהר וועט מיר ערלויבען — א ווײלע אָנצוקוקען אייך?

שפרה: גאָט! (פערדעקט זיך דאָס געזיכט מיט דער לינקער האַנד און אָטעמט שווער.)

ניימאַן: איהר מיינט, איך וויל אייך אָנקוקען, ווי איינער, וועלכער איז געקומען אָנזעהן זיך א כלה, און דאָס האָט אייך א שטאָך געטאָן אין הארצען. אָבער איך בין גאָר קיין חתן נישט און בין נישט געקומען אָנצוזעהן אייך אלס א כלה.

שפרה (רוקט אַראָב די האַנד פון געזיכט און קוקט איהם פערוואונדערט אָן).

ניימאַן: יעצט ווילט איהר וויסען, ווער איך בין, וואָס וויל איך פון אייך, פאַר וואָס בין איך צו אייך געקומען. איך האָב אייך דעם אמת געבראַכט.

שפרה: דעם אמת געבראַכט?

ניימאַן: דעם אמת, ווי איך פערשטעה איהם. מיין אמת. איך וויל איהם אייך בייברייגנען. אפשר וועט ער אייער טרייסט זיין און אייער ישועה.

שפרה (גאַנץ ערשטוינט): איך — פערשטעה — נישט.

ניימאַן. זיכערליך נישט. אָבער איידער איך העב אָן צו רעדען, האָב איך געוואָלט מיך איינקוקען אין אייך, אין אייערע אויגען, שטיל זיצען און קוקען אויף אייך, און אין דער שטילקייט דערהערען און דערפיהלען אייער נשמה.

שפרה (זעצט זיך איין, ווי אין שרעק, ווי אַ שול־מיידעל פאַר איהר לעהרער, גאַנץ היפּנאָטיזירט, ווילענלאָז).

ניימאַן: יעצט איז עס מיר נישט נויטיג מעהר. איך האָב שוין געזעהן, וואָס איך האָב געדאַרפט זעהן און אייער אויס־רוף „גאָט!" האָט מיר נאָך מעהר אויפגעדעקט. איך קאָן יעצט רעדען. אָבער קוקט מיך אַזוי נישט אָן. איך וויל אייער נשמה זאָל וואָך זיין.

שפרה (פיהרט זיך איבער'ן געזיכט, ווי זי וואָלט געוואָלט עפּעס אַראָבטרייבען, און סטאַרעט זיך צו שמייכלען).

ניימאַן: שמייכעלט, שמייכעלט, דאָס מאַכט מיך פרייער.

שפרה (אַ ביסעל אונגעדולדיג): רעדט, רעדט.

ניימאַן: איך האָב אייך געזאָגט, איך בין קיין חתן נישט און זוך מיר קיין כלה נישט. אָבער איך גלויב, אַז איך ברייגג מיט מיר מעהר ווי פאַמיליען־גליק. איך וויל אייך אומקעהרען די ליעבע, וועלכע איהר האָט פערלאָרען.

שפרה: די ליעבע, וועלכע איך האָב פערלאָרען?

ניימאַן: די ליעבע צום מענשען, צו דער מענשהייט, צו די נשמות, וועלכע געהען אום אין עלענד און פינסטערניס.

שפרה (מיט אַ שמערצליכען לאַכען, די האַנד אויפ'ן שטערען און די אויגען): אַך!

ניימאַן: איך וועל אייך דערצעהלען, ווי און פאַר וואָס

איהר זייט מיר געוואָרען, ווי איהר זייט געקומען צו אייער אדווער־טייזמענט אין דער צייטונג.

שפרה: איהר דאַרפט עס מיר נישט דערצעהלען. איך וויים עס צו גוט.

ניימאן: איך וויל, איהר זאָלט זעהן, אַז איך ווייס.

שפרה: איך גלויב אייך.

ניימאן (נאָך אַ ווײַלע בעטראַכטען זי): אויך איך בין דאָ אזוי מיד און אָבגעעקעלט געוואָרען. מיד געוואָרען פון שטויסען וואַסער, פון טאָן און גאָר נישט אויפטאָן, פון האלטען שטענדיג ביים אָנהויב. אָבגעעקעלט געוואָרען פון דער ארומיגער געלד־יאָגענים און פרינציפּענלאָזיגקייט און אונעהרליכקייט, פון דעם אייביגען פעררעט צו אלע אידעאַלען און צו יעדעם אידעאַ־ליזמוס, פון דעם אונפערשעמטעסטען ציניזמוס. און אין אַ זעהר שווערער מינוט, ווען די נשמה האָט אין מיר פערבלוטיגט, האָב איך געהאט אויפגעהויבען אַ רעוואָלווער צו מיין שטערן.

שפרה (טאָנלאָז): און?

ניימאן: איהר זעהט דאָך.

שפרה: וואָס האָט אייך אָבגעהאלטען?

ניימאן: די ליעבע צום לעבען און — דער אמת.

שפרה: דער אמת?

ניימאן: איך האָב פּלוצלונג אין דער לעצטער מינוט דער־קענט דעם אמת.

שפרה: וואָס איז אייער אמת?

ניימאן: מיר איז געוואָרען קלאָר, אַז איך בין דאָך בלויז אין די מענשען, אין די טועך און מיטקעמפּפער ענטוישט געוואָרען, אָבער נישט אין מיין אידעע. (קוקט אָן שפרה'ן פיעלדייטיג און בעגייסטערט.)

שפרה (נישט גאַנץ בעגרייפענדיג): נו, און?

ניימאן (בעגייסטערט): איהר הערט! דאָס איז דאָך אַלץ! איך בין מיט אמאָל ווידער רייך געוואָרען, איך האָב דער־

פיהלט, אַז איך בין קיין מאָל גאָר אָרעם נישט געווען. איך האָב אויפגעאָטעמט, מיין נשמה האָט אויפגעיובעלט. מיין גאָט לעבט אין מיר, מיין רעליגיאָן איז מיט מיר. וואָס געהען מיך אָלע פערדרעטער און פערפיהרער און אָלע ענטוישונגען אָן? וואויל מיר, ווען איך וואָלט יעצט געהאט די קראַפט פון אַ נביא! איך וואָלט ארויסגעטריבען פון דעם טעמפּעל אָלע די פאַלשע נביאים און פערפיהרער, אָלע די יעניגע, וועלכע דיענען זיך און מאַכען אַן אָנשטעל, אַז זיי דיענען אַן אידעע. איך וואָלט זיי ארויסגעטריבען מיט דער גרעסטער אכזריות, ווייל דורך זיי האָב איך מיך געהאט פערלאָרען, און וואָלט אויפגעהויבען מיין קול אין דעם נאָמען פון מיין רעליגיאָן, אַז מען זאָל מיך הערען וויוט און ברייט. אָבער די קראַפט האָב איך נישט געהאט, און איך האָב אויך פערלאָרען דעם גלויבען אין מאַס-מיטינגען אלס ערציהונגס-מיטעל. אַ מאַס-מיטינג איז גוט אויף צו כאַפּען אַ נשמה, אָבער נישט אויף צו ערציהען אַ נשמה. און איך האָב אויסגעקליבען מיין אייגענעם וועג, מיין אידעע אַם בעסטען צו דיענען.

שפרה: וואָס איז אייער אייגענער וועג?

ניימאַן: איינציגווייז די מענשען צו ערציהען. אַ לאַנגער און לאַנגזאַמער וועג, אָבער פון איין פּאָר מענשען, ווערט אונז דערצעהלט, פון איין אָדם און איין חוה'ן זיינען ארויסגעוואַקסען אָלע מיליאָנען מיליאָסען מענשען, די גאַנצע מענשהייט. האָט איהר מיך פערשטאַנען? נעמען אַן איינצעלנעם און איהם ערציהען און אויפקלערען — — —

שפרה (ביטער): האַ-האַ-האַ, גאָט! און אייער איינצעלנער, פון אייך ערצויגענער און אויפגעקלערטער, וועט ארויס אין לעבען, און באַלד וועט איהר פון איהם הערען: איך מוז אַ לעבען מאַכען! איך מוז לעבען! און ער וועט אָנהעבען צו האַנדלען מיט אידעען און אידעאַלען. אַלץ וועט ער איבערלעגען אויף געלד-לשון, אויף אַלץ וועט ער קוקען פון דעם שטאַנדפּונקט פון

דעם מאָגען, פון אַ בעסערער דירה, פון מעהר וואָ׳לטאָג. אַ לעבען מאַכען! אַ לעבען מאַכען! (עס קלאַפּט אין טיר.) קאָם־אין!

מנשה (קומט אריין): ענטשולדיגט, איך האָב דאָ — —

שפרה (האַרט): עס איז נישט קיין שידוך, פעטער. מיסטער ניימאַן איז בלויז געקומען צו ראַטעווען מיין נשמה, ארויפצופיהרען מיך צוריק אויפ׳ן ריכטיגען וועג פון מענשען־רעטעריי. דאָס וועט איהם אָבער נישט גליקען, פעטער. איך האָב פערברענט הינטער מיר מיינע שיפען. מיין וועג פיהרט יעצט נאָך אָמאַהאַ. יענער האָט מיר נישט געהייסען וואַרטען צוויי חדשים, ביז ער וועט קומען ראַטעווען מיין נשמה. יענער האָט — — —

מנשה: אָבער, שפרה, קום דאָך צו דיר. ווי רעדסטו עפּעס? בערוהיג דיך. דו ביזט אין גאַנצען ארויס פון די כלים. (צו ניימאַנ׳ען.) און איהר זייט געקומען פון טשיקאַגאָ צו — ? דאָס דאַרף מען קאָנען. ספּעציעל צוליעב דעם געקומען?

ניימאַן: און צו פערדיענען פינף איבעריגע דאָלער וואָלט איך יאָ געמאָגט קומען ספּעציעל?

מנשה: הם! פאַראַן דאָך מענשען אויף דער וועלט! הם! און מיר רוישען זיך אַלץ! מיר ווילען רייך ווערען! מען זוכט די מעגליכקייט, מען יאָגט זיך נאָך דער געלעגענהייט — איך האָב מיר מיין פּלאַן און פרעג נישט קיין סך קשיות, דו רייסט דיך נאָך אָמאַהאַ און — און — איך האָב דאָ פערגעסען מיינע סיגאַרעטס. אָט זיינען זיי טאַקע.

שפרה: וואָס ווייסט איהר וועגען דעם אָמאַהאַר, פעטער?

מנשה: גאָר נישט. מיר געפעלט מעהר נישט, וואָס דו האָסט זיך אָנגעכאַפּט אָן איהם, ווייל ער האָט אַ סך געלד. ער פּאַסט מיר נישט אריין אין דיין אדווערטייזמענט. נישט אזא האָסטו פערלאַנגט.

שפרה: פעטער, איהר ווייסט, פאַר וואָס...

מנשה: זאָג איך דיר, אַז דו דאַרפסט נישט פאַהרען. לאָז מיך נאָר אויספיהרען מיין פּלאַן.

שפרה: און אייער פּלאַן איז אַזעלכער, אויף וועלכען מען דאַרף פרעגען קשיות?

מנשה: האַ? הע־הע! קשיות! אַ פּלאַן ווי אַלע אַמע־ריקאַנער פּלענער! געלד און פאַרטיג.

שפרה (איינדרינגליך): פעטער!

מנשה (פערלאָרען): הע־הע... יאָ, איך געה יעצט.

שפרה: אפשר איז אָמאַהאַ אַ סך בעסער?

מנשה: ניין, ניין. וואָס מיינסטו, וועל איך טאָן? נאַ, נאַ, דו הער דיך שוין בעסער צו צו מיסטער ניימאַן, הע־הע... אַ גוטען טאָג אייך.

שפרה: פעטער, איך וועל דאָך סיי ווי סיי פאָהרען נאָך אָמאַהאַ.

מנשה: נו, נו, וועגען דעם וועלען מיר נאָך רעדען. אַ גוטען טאָג. ווינש מיר גליק. (געהט צו דער טיר, בלייבט שטעהן, ווענדט זיך אום קענטיג אויפגערעגט, גאַנץ בלאַס.) שפרה'טשקע, אויב עפּעס זאָל זיך מיט מיר — — —(שטאַרקט זיך, שמייכעלט.) הע־הע, יאָ, יאָ. ווי איך בין אַ איד, איך וואָלט געוועזען אַ בעלן צו צוהערען זיך אַביסעל צו מיסטער ניימאַן, הע־הע. נאַ, איך געה.

שפרה: פעטער, איהר זייט אונרוהיג.

מנשה: איך בין — וואָס? האַ־האַ! גוד ביי! דאָ סווידאַניאַ! אָ רעוואואַר! האַ־האַ! (געהט אַרויס.)

שפרה (שטעהט אויף, געהט צו דער טיר, בלייבט שטעהן און פערברעכט די הענד איבער די אויגען. פּאַוזע).

ניימאַן: איך בין אייך שולדיג אַן ענטפער, מיס קונין.

שפרה (האַסטיג אַראָבנעמענדיג די הענד): ווי?

ניימאַן: איהר האָט פריהער געזאָגט, אַז דער איינצעל־נער, פון מיר ערצויגענער, וועט אַרויסגעהן אין לעבען, וועט ער

אָנהעבען צו קוקען אויף אַלץ פון דעם שטאַנדפּונקט פון מאַכען אַ לעבען.

שפרה (מיט עקעל): און וועט ווערען אזוי שלעכט און געלד־הונגעריג ווי אַלע אַנדערע!

ניימאַן: וועל איך אָנהעבען מיט אַ צווייטען, מיט אַ דריטען, מיט אַ פערטען.

שפרה (קוקט איהם הארט אָן): האָט איהר שוין עמיצען אויפגעצויגען, אָדער איך בין אייער ערסטער פערזוך?

ניימאַן: די פראַגע געהערט נישט צו דער זאַך. ווען איך האָב אפילו גאָרנישט נישט אויפגעטאָן, אין מיר לעבט און וועט לעבען דער גלויבען, אַז מיט מיר איז דער אמת, און דער אמת וועט סוף כל סוף מוזען זיעגען.

שפרה (אַ ביסעל ווייכער): זייט איהר שוין לאַנג אזוי?

ניימאַן: דאָס מאַכט ווידער נישט אויס. ווען איך וועל אייך זאָגען, אַז איך געה מיר מיין וועג אזויפיעל און אזויפיעל יאָהרען, וועל איך אייך דען בעסער קאָנען טרייסטען, ווי מיט דעם, וואָס קומט אַרויס פון מיין נשמה? איך וויל בלויז — —

שפרה (שרייט אויס פערצווייפעלט און ביטער): וואָס ווילט איהר פון מיר? וואָס זייט איהר געקומען? וואָס פּייניגט איהר מיך?

ניימאַן: איך וויל אייך העלפען, איך וויל אייך אומ־קערען צוריק אייער נשמה־רוה, איך וויל אייך צוריקגעבען אייך אַליין.

שפרה: דאָס איז נישט אמת! איך קען אייך נישט, איך וויים נישט, וואָס איהר ווילט, וואָס איהר זוכט דאָ ביי מיר!

ניימאַן: נאָר דאָס, וואָס איהר האָט פון מיר געהערט.

שפרה: אויב אייך איז אזוי געלעגען אין זינען צו ראַטעווען מיין נשמה, פאַר וואָס האָט איהר מיך געלאָזען וואַרטען צוויי חדשים? ווייסט איהר נישט, וואָס צוויי חדשים זיינען פאַר אַ פערצווייפעלטער, מיד געוואָרענער?

נ י י מ אַ ן: אַזוי־פיעל האָט מיר געדאַרפט נעמען אָבצו־שפּאַרען אויף דער רייזע פון טשיקאַגאָ נאָך ניו יאָרק.

ש פ ר ה (בלייבט שטעהן ווי בענומען): מיינט איהר עס ערנסט?

נ י י מ אַ ן: איך זאָג קיין ליגען נישט.

ש פ ר ה (לאָזט זיך אַראָב איבער'ן טיש מיט אַ געוויין).

נ י י מ אַ ן: דאָס איז גוט. די טרערען וועלען אייך ווייכער מאַכען, וועלען אַראָבשווענקען די גרויסע איינגעשפּאַרטקייט, דעם צו־להכעיס, און איהר וועט גענעזען ווערען. אייער נשמה וועט ווידער אויפגעעפענט ווערען פאַר דער מענשען־ליעבע, וועלכע האָט געלעבט און געבליהט אין איהר, אייער האַרץ וועט ווידער אָנהויבען צו שלאָגען מיט דעם אַלטען קאַמפף־מוט, אייער גלויבען און אייער גאָט וועלען ווידער אויפשטראַהלען אין אייך.

ש פ ר ה (דורך טרערען, ווי אין געבעט): איך קאָן נישט מעהר. איך קאָן נישט מעהר! איך קאָן נאָך בלויז לעבען פאַר מיר אַליין און פאַר די נאָהענטע, וועלכע נויטיגען זיך אין מיין מאַטעריעלער הילף. איך קאָן נאָך זעהן אַרויסצוגעניסען פון לעבען כאָטש אַ מינימום גענוס. איך קאָן נישט אַנדערש און וויל נישט אַנדערש.

נ י י מ אַ ן: דאָס גאַנצע מאַטעריעלע גליק קאָן פערשווינדען איבער אַ נאַכט, די גאַנצקייט פון דער נשמה איז דער עיקר. פערשטעהט, איך בין אויך פאַר גענוס און גליק, דאָך — — — (געשרייען אין גאַס).

ש פ ר ה (זעצט זיך אויף, דערשראָקען): וואָס איז דאָס?

נ י י מ אַ ן (איילט צום פענסטער און קוקט אַרויס): עמיצער איז דאַכט זיך איבערגעפאָהרען געוואָרען פון דער קאַר.

ש פ ר ה (אין געשטייגערטען שרעק): איבערגעפאָהרען געוואָרען? ווער?

נ י י מ אַ ן: אַ איד. מען טראָגט איהם. דער אָרם, דאַכט זיך... (דערשראָקען.) אוי, איך וואָלט געשוואָרען, אַז...

שפרה (שפּרינגט אויף און לאָזט זיך צום אַנדער פענסטער).

ניימאן (איילט צו איהר): ניין, ניין, ניין, איהר דאַרפט נישט...

שפרה (איז שוין ביים פענסטער און קוקט אַרויס. פּלוצלונג שרייט זי אויף מיט אַ בענומענעם קול): דער פעטער! דער פעטער!

פאָרהאַנג.

פיערטער אַקט

צוויי וואָכען שפּעטער. — די קיך און אַרויסגאַנגס־צימער אין מנשה׳ס וואוינונג. אין דער הינטערוואַנד די גרויסע טיר צום פראָנט־רום און די אַנדערע צימער. לינקס, פאָרנט, אַ פענסטער, ווייטער הינטען דער אויוועז, הינטער דעם אויווען אַ גלעזערשראַנק. רעכטס, פאָרנט, די ארויסגאַנגס־טיר, ווייטער הינטען דער סינק און דער וואַש־טאָב. אין מיטען, פאָרנט, אַ טיש מיט שטולען. שפרה און אוידע זיצען ביים טיש.

אוידע (ווישענדיג זיך די אויגען): ווי מאַך איך, איך זאָל נישט וויינען? איך וועל איהם דערזעהן, וועל איך מיך דאָך נישט קאָנען איינהאלטען.

שפרה: טו אַזוי ווי איך. זעהסט, איך נעם מיך אַן פול מיט אָטעם — און — און — (צוואוויינט זיך און לעגט אַוועק דעם קאָפּ אויפ׳ן טיש.)

אוידע (וויינט שטאַרקער).

שפרה (העבט אויף דעם קאָפּ, ווישט זיך די אויגען): אַך, מיר זיינען אַ שוואַך פאָלק! עס איז דאָך נאַריש! וואָס וויינען מיר? מיר וויינען איבער זיין פערלאָרענער האַנט, און דאַרפען אונז דאָך גאָר פרעהען, וואָס ער איז אונז לעבען געבליבען, וואָס ער קומט אהיים אַ געזונטער, וואָס ער וועט ווידער זיין מיט אונז (סטאַרעט זיך צו לאַכען.) דאָס ביזט דו שולדיג, וואָס איך וויין אַזוי. אָבער מעהר וועל איך נישט וויינען. (שטעהט אויף.) אָט וועל איך מיך צוזאַמענעמען — גענוג, אַראָבגעשלונגען די טרערען, איך וויין נישט מעהר. (פעסט, מיט צונויפגעדריקטע פויסטען.) איך וויים נישט מעהר! אָט אַזוי אַ דריק איך צונויף די

פויסטען, די נעגעל אריינגעשטאָכען אין דאָס פלייש און ניטאָ קיין וויינען מעהר! און וויינסטו, שלאָג איך דיך, ווארף איך דיך ארויס פון שטוב. (נעמט אָן איידע׳ן פאר ביידע אַקסלען און טרייסעלט זי.) בעגרייף, ער קומט א לעבעדיגער אהיים! און איז געזונד! בעגרייף עס! בעגרייף עס!

איידע: שפרה׳טשקע, איך בעגרייף עס דאָך, איך טראכט עס מיר אליין, אָבער איך קאָן מיך נישט געוועהנען מיט דעם געדאנק, אז ער האָט יעצט בלויז איין האנט. טויט־חלשות פלעגט מיר אונטערגעהן אין האָספיטאל, ווען איך פלעג זיך קוק טאָן אויף זיין לינקער זייט און זעהן, אז דער אָרם פעהלט; א טויט־שרעק פלעגט אויך מיר אָנפאלען.

שפרה (מיט קאָפּ־שאָקלען, דעם בליק אָנגעשטעלט אין דער ווייט): ווי מוז ער אליין נעביך ליידען? פופציג יאָהר האָבען צוויי הענט און פלוצלונג — וואָס פאר א וועהטאָג דאָס איז! וואָס פאר א גרויסער נשמה־וועהטאָג דאָס איז! הערסט, איידע, מיר מוזען אונז שטאַרקען. מיר מוזען ארויפזעצען אויף אונז די פרעהליכסטע געזיכטער. דער עיקר קיין וואָרט מיט איהם נישט רעדען וועגען דער פעהלענדיגער האנט. קוקען אויף דעם היינ־גענדיגען ארבעל און מאכען זיך, ווי מיר זעהען נישט, אז...

איידע (צואווינט זיך ווידער).

שפרה: ווין דאָך נישט! ווין דאָך נישט! ער קאָן דאָך גלייך אריינקומען — שטארק דיך דאָך! (זי דריקט זיך דאָס מויל, זי זאָל זיך נישט צוואוויינען. עס קלינגט.) דאָס קומט ער א ודאי מיט אייזיק׳ען. (עפענט די טיר. ניימאַן טרעט אריין. דאָבע בעוויזט זיך אין דער פראָנטרום־טיר; דערזעהענדיג ניימאַנ׳ען, פערשווינדט זי צוריק.)

ניימאן: גוטען טאָג. אייער פעטער שוין דאָ?

שפרה: מיר וואַרטען אויף איהם. איך האָב געוואָלט געהן נאָך איהם אין האָספיטאל, מוז איך אָבער זיין מיט דער

בייבי דאָ, וועלכע וויינט און וויינט אַלץ. האָט איהר עפּעס אַ תרופה צו איהר וויינען?

נ י י מ אַ ן: בין איך עפּעס אַ פּאַטענטירטער טרערען־שטילער? זי וועט זיך ביסלעכווייז צוגעוועהנען צו זיין האַנט און אויפהערען צו וויינען.

ש פ ר ה: איך וויל אָבער, זי זאָל נישט וויינען פאַר דעם פּעטער אין די אויגען.

נ י י מ אַ ן: ער ריכט זיך שוין אויף טרערען. ער וועט זיך וואונדערען, ווען ער וועט נישט זעהן פאַר זיך פערגלעזטע אויגען.

ש פ ר ה: מאָג איך הייסט עס אויך וויינען?

נ י י מ אַ ן: ווען עס וויינט זיך אייך.

ש פ ר ה: איך וויל אָבער נישט! איך וויל אָבער נישט! איך וויל איהם בעגעגענען מיט אַ פרעהליכען געזיכט. איך וויל איהם זאָגען, ווי גליקליך איך בין, וואָס ער איז ווידער דאָ מיט אונז. איך וויל נישט וויינען.

נ י י מ אַ ן: עס קאָנען אויך זיין פריידענטרערען.

ש פ ר ה: איהר ווילט דורכאויס, איך זאָל וויינען!

נ י י מ אַ ן: ניין. עס פרעהט מיך גאָר צו זעהן, ווי איהר קעמפּפט געגען אייערע טרערען. עס איז דאָ נאָך וואָס אין אייך פון דער אַלטער קעמפּפערין, פון דעם ווילענמענש, פון דער טוערין. איבריגענס, ווי שטעהט עס מיט דעם געלט? זאָגט ער זיך נאָך אַלץ אָב פון אָנצונעהמען דאָס געלט פון דער קאָמפּאַני?

ש פ ר ה (טרויעריג). ער האָט שוין אונטערגעשריעבען אַ פּאַפּיער, אַז ער זאָגט זיך אָב פון אַלע געלטמאָהנונגען, בתנאי אַז דער קאָנדוקטאָר און מאָטאָרמאַן זאָלען צוריק קריגען זייערע שטע־לען און נישט בעשטראָפט ווערען.

נ י י מ אַ ן: מערקווירדיג! וואונדערבאר!

ש פ ר ה: פערשטעהט איהר אָבער יעצט, וואָס איך מוז טאָן?

נ י י מ אַ ן: איהר זאָלט יעצט אזוי האנדלען, ווי איהר וואָלט געהאנדעלט פאר זיעבען יאָהרען אין רוסלאנד. די אידעע איז ביי אייך געוועזען איבער דאָס פריוואַטע לעבען פון אייערע קרובים.

ש פ ר ה: די אידעע! די אידעע! ווילט איהר נאָך אלץ נישט איינזעהן, אז מיינע פליגלען זיינען מיר אָבגעהאקט געוואָרען, און איך קאָן מיך שוין מעהר נישט אויפהעבען צו די הימלען, אין וועלכע איך האָב א מאָל ארומגעשוועבט? מינטערט מיך נישט. לאָזט מיך טאָן דאָס ביסעל, וואָס איך קאָן, אין דעם איינגען קרייז פון מיינע נאָהענטע! ווען איך האָב געשריבען מיין אדווערטייזמענט, האָב איך געטראַכט נאָר פון אן אייגענעם ווינקעל און אייגענעם גליק. איצט פערבינד איך מיין לעבען מיט דעם לעבען פון מיינע נאָהענטע. דאָס דערהויבט מיר אביסעל דעם ווערטה פון מיין לעבען, און איך וויל זיין צופרידען — איך וויל זיין צופרידען.

נ י י מ אַ ן: די גאנצע וועלט וועט אייך גערעכט געבען און קוקען אויף מיר ווי אויף א נאר, ווי אויף א „קרענק“. אָבער איך קאָן מיך נישט בערוהיגען. איהר זייט צו עהרליך. עס לעבט נאָך אין אייך...

ש פ ר ה: גאָרנישט! גאָרנישט! גאָרנישט! הערט אויף!

נ י י מ אַ ן: עס לעבט נאָך אין אייך די בייגקענים נאָך דעם פערלאָרענעם גאָט! עס איז נאָך פריש אין אייער זכרון דאָס גליק און דאָס פרייד פון דער ארבייט פאר א גרויסער אידעע, אייער הארץ קלאַפּט נאָך — —

ש פ ר ה (היסטעריש): איך וועל דעם פעטער נישט לאָזען פערהונגערען, און זי מוז נאָך ליבערטי, און איך אליין וויל האָבען רוה, מאטעריעלע רוה, און אן אייגענעם ווינקעל, און קערפּערליך גליק... (עס קלינגעלט.)

א י י ד ע (אייזט די טיר אויפצועפענען).

ד אָ ב ע (בעווייזט זיך ווידער אין דער פראָנט־רום טיר).

ש פ ר ה (מיד, טאָנלאָז): הערט אויף! הערט אויף!

נעלסאָן (קומט אריין): שוין געקומען?

דאָבע (אריינטרעטענדיג אין קיך): נאָך נישט.

נעלסאָן: אלזאָ, איך האָב זיך דורכגערעדט מיט מיין פריינד, לאָיער מארקוס. מען קאָן מאכען דעם פראָצעס. מען וועט ערקלערען, אז דורך דער קאַטאַסטראָפע איז ער שוואכזיניג געוואָרען און איז נישט פעראנטוואָרטליך פאר דאָס, וואָס ער טוט.

שפרה: אין וועמעס נאָמען וועט איהר מאכען דעם פראָצעס?

נעלסאָן: ווי הייסט, אין וועמעס? אין איהר, אין זיין ווייב'ס. זי איז אויך דער גרעסטער און נאָהנטסטער קרבן פון זיין משוגעת.

שפרה: און זיין זוהן וועט גאָר קיין דעה נישט האָבען?

נעלסאָן: עס איז אויך אין אייזיק'ס אינטערעסען —

איידע: ניין, אייזיק וועט קיינמאָל נישט צולאָזען, מען זאָל זיין טאַטען דערקלערען פאר משוגע.

דאָבע: ער דערקלערט זיך אליין, מען דארף איהם נישט דערקלערען.

נעלסאָן: א מענש, וועלכער האָט זיך עפּעס אריינגענומען אין קאָפּ א משוגעת און האָט אויף קיינעם נישט קיין רחמנות — —

שפרה: וואָס היצט איהר אייך אזוי? וואָס האָט איהר אייך אזוי דאָ אָנגענומען?

נעלסאָן: עס איז א רחמנות אויף איהר! וועגען איהר לאַגע האָט איהר קיינער נישט א טראכט געטאָן! אייך איז קיינעם נישט איינגעפאַלען, וואָס וועט זיין איהר סוף מיט אן אלטען, משוגע'נעם, פערקריפּעלטען בעטלער!

שפרה: מר. נעלסאָן, גלייך זאָלט איהר ארויס פון דאנען!

דאָבע: אזוי אפילו? איך בין דאָ די בעל-הבית'טע!

שפרה (צו נעלסאָנ'ען): גלייך אָבער זאָלט איהר ארויס!

נעלסאָן: איך האָב דאָך גערעדט פון מענשליכען שטאַנד-

פּונקט. איך בין נישט אויסען געוועזען קיינעם נישט צו בעליי־דיגען. און אַז איהר טרייבט מיך, וועל איך אייך זאָגען, אַז איך בין צו אייך נישט געקומען און אַז איך וועל נישט אוועקגעהן פון דאַנען, ביז איך וועל נישט וויסען, אַז איהרע אינטערעסען זיינען בעשיצט. און מען לאַכט פון אייך, פערשטעהט איהר — מען לאַכט — — (מנשה'ס שטימע אויף די טרעפּ.)

אײדע (שרייט אויף): דער שווער!

נעלסאָן (ווערט אָבהענגדיג, פערלאָרען).

ניימאַן (געהט לאַנגזאַם אַריין אין פראָנט־רום).

דאָבע (שעפּטשעט עפּעס נעלסאָנ'ען). נעלסאָן (געהט אַריין אין פראָנטרום).

מנשה און אייזיק (קומען אריין. מנשה זעהט אויס פיעל עלטער און גרויער, דאָך אויף זיין ליידענדיגען, פּאַר שמערץ אָפּט אויפצוקענדיגען געזיכט ליעגט זיין געוועהנליכער, גוטער שמייכעל. דער לינקער אַרבעל הייננט. אייזיק נעמט פון איהם אַראָב דעם מאַנטעל. שפרה וואַרפט זיך איהם די ערסטע אויפ'ן האַלז. איידע ברעכט אויס אין אַ געוויין, וועלכער ברייננט ארויס שפרה'ן פון איהר פאַסונג. זי לויפט אַוועק אין פראָנט־רום, איידע לויפט איהר נאָך).

מנשה (קוקט נאָך די אנטלויפענדיגע מיט קאָפּ־שאָקלען און טרויעריגען שמייכעל): נו, וואָס איז דען? וואָס אנטלויפט איהר? (צו אייזיק'ען, אָנווייזענדיג אויף דער פעהלענדער האַנד.) נאָך נישט צוגעוועהנט געוואָרען, העהע. געה בערוהיג זיי.

אייזיק (געהט אין פראָנט־רום).

מנשה (ווענדט איצט זיין בליק צו דאָבע'ן). גוטען טאָג, דאָבע!

דאָבע (טרוקען): גוטען טאָג!

מנשה: ווילסטו מיר נישט האַנד און קום געבען צו אַ „ברוך הבא“ און „מחיה המתים“?

דאָבע (ווענדט אָב דעם קאָפּ אָן אַ זייט מיט פעראַכטונג און ביטערקייט).

מנשה: נו?

דאָבע: איך פּיהל נישט, ווי צו געבען, גיב איך נישט.

מנשה: אויך גערעכט. שטעל דיר אָבער פאָר, אז איך האָב דאָס פּאַפּיער גאָר נישט אוועקגעגעבען און האָב בעשלאָסען אַנצונעהמען דאָס געלט.

דאָבע (ווענדט זיך אום צו איהם).

מנשה: שטעל דיר עס פאָר. האָב דאָס פּאַפּיער גאָר צוריסען און —

דאָבע: האָסט עס ווירקליך?

מנשה: ווירקליך. און איך האָב נאָך בעשלאָסען, וואָס מעהר געלט ארויסצורייסען. די האנט וועט מיך מוזען מאכען פאר א גביר.

דאָבע: האָסטו דיך דאָך איבערגעלעגט?

מנשה: איבערגעלעגט, איבערגעלעגט. ארויסגעשלאָגען פון זיך די משוגעת. האָב איינגעזעהן! וועסטו מיר יעצט געבען מיין ווארימען „ברוך הבא"?

דאָבע (איבערלעגט אַ מאָמענט, קוקט זיך אין איהם איין, צי נאַרט ער זי נישט, רייסט זיך אָב פון איהר אָרט און געהט צו איהם צו גאַנץ לאַנגזאַם און ציהט אויס די האַנד).

מנשה (נעמט נישט איהר האַנד און שאָקעלט טרויעריג דעם קאָפּ): ניין, איך וויל ביי דיר נישט אויסנארען קיין קוס. דאָס פּאַפּיער איז ביי דער קאָמפּאני אין די הענט, איך וועל קיין איין גראָשען נישט אָננעהמען.

דאָבע (ציטערט אויף פאַר כעס און בייזקייט): אוי!

מנשה: גאָט איז מיין עדות, אז איך וואָלט געוואָלט האָבען פון דיר דעם ווארמסטען ברוך הבא. אָבער איך וועל איהם נישט קויפען פון דיר פאר דאָס געלט.

דאָבע: פאר וואָסער געלט? מיט וואָס איז דאָס געלט שלעכט? זיי האָבען דיר דאָך אליין אָנגעבאָטען דאָס געלט!

מנשה: איך בין אויף דיר א האָר נישט אין כעס. איך גיב דיר אין גאנצען גערעכט. האָסט חתונה געהאט מיט מיר

נישט אוים ליעבע. עס איז ביי דיר געוועזען א געלט־שידוך, און אז ניטאָ קיין געלט, איז אוים שידוך. איך וויים עס זעהר גוט.

דאָבע: האָסט שוין דאָרטין אין שטעדטעל אויך קיין געלט נישט געהאט, בין איך עפּעס געוועזען אַנדערס צו דיר? איך האָב געוואוסט, אז דאָס איז ניט דיין שולד, אז די פּאָגראָמ־שטשיקעס האָבען אונז רואינירט, און איך האָב געטראָגען די אָרימקייט, ווי איך וואָלט זי געטראָגען, ווען איך וואָלט מיט דיר חתונה געהאט אוים ליעבע פון דער ריינסטער פּראָבע. איז עס אפשר נישט אזוי?

מנשה (זיפצט טיעף אויף): עס איז אזוי, דאָבע.

דאָבע: דארפסטו מיר נישט אויפוואַרפען קיין געלט־שידוך. און איך וואָלט דאָ אין אמעריקא אויך געליטען, ווען דו אליין וואָלסט נישט מיט די אייגענע הענט אריינגעצויגען די אָרימקייט אין שטוב. צוערסט מיט דער פרומקייט, און יעצט מיט דער משוגעת. איך וועל גאַנץ בעשטימט נישט וועלען אויסגעהן פאר הונגער מיט א משוגע׳נעם קריפּעל.

מנשה (ציטערט אויף): א משוגע׳נעם קריפּעל! העהע! יא, יא, איך גיב דיר דאָך גערעכט.

דאָבע: א סך קומט מיר דערפון ארוים, אז דו גיסט מיר גערעכט.

מנשה: און אז איך וועל דיר זאָגען, פאר וואָס איך האָב מיך אָבגעזאָגט פון דעם געלט?

דאָבע: איך וויל נישט וויסען פון קיין שום פארוואָס. עס איז נישטאָ אויך קיין פארוואָס און קאָן נישט זיין. דו ביזט איבערגעפּאָהרען געוואָרען, און די קאָמפּאַני אליין האָט דיר אָנגעבאָטען געלט. ניטאָ קיין פארוואָס. עס איז פּשוט א משוגעת. און אויב דאָס איז ביי דיר א מיטעל פטור צו ווערען פון מיר, האָסטו קיין בעסערע זאך נישט געקאָנט אָבטראַכטען. ווארום איך וועל זיכער מיט דיר נישט בלייבען. אמעריקא איז א פרייע מדינה, און איך וועל מיין שטעדטעל בעשטעהן.

מנשה: דו ווייסט דאָך, אז איך האָב געוואָלט אריינקריגען א סך געלט און דיך בעלוינען, אומקערען דיר פאר דיין טרייקייט.

דאָבע: שיין האָסטו מיך בעלוינט! (ווייזט איהם אויף זיין לינקען אָרם.) זעהר שיין! און נאָך שענער ווילסטו מיך בעלוינען. וועסט קריגען א פּאָר טאָרבעס און אויפהייגגען אויף דיר און אויף מיר און לאָזען זיך מיט מיר איבער די הייזער, אבי דער קאָנדוקטאָר מיט דעם מאָטאָרמאַן זיינען פערזאָרגט!

מנשה: מיר האָבען א גאָט, דאָבע! מיר האָבען א גרויסען גאָט.

דאָבע: אָט דאָס איז אלץ, וואָס מען האָט יעצט פון דיר. איז געוואָרען פרום ווי א שטעקען און רעדט אלץ מיט גאָט.

מנשה (קוקט זי אָן מיט פאָרוואורף, באַפּט זיך אָן פאַר דער לינקער אַקסעל, אונטערדריקט אַ קרעכץ און ווענדט זיך צו דער פראָנט־רום טיר, עפענענדיג זי): וואו זייט איהר, קינדער? וואָס האָט איהר אייך בעהאַלטען? (אייזיק, שפרה און איידע קומען לאַנגזאַם אריין, טרויעריגע, פערוויינטע, לאָזענדיג די טיר אָפען.) איהר האָט אייך אויסגעוויינט? אויף וואָס האָט איהר געוויינט? אויף מיין האנד, וועלכע איז מיר פערלאָרען געגאנגען? אָדער אויף מיין שכל? אָדער אויף דאָס געלט? וואָס בין איך יעצט? האָב געוואָלט זיין אייער גאנצע האָפנונג, בריינגען אייך אלע ישועות, און בין יעצט א שברי כלי, א צובראָכען שערבעל, א משוגע׳נער קריפּעל, וועלכער קאָן נאָר בלויז רעדען מיט גאָט. די וואָרפט מיר דעם גט פאר די פיס. ווילט איהר עס אויך טאָן? וואָס בין איך אייך יעצט אלעמען? אוי! (באַפּט זיך פאר דער לינקער אַקסעל.)

שפרה (האסטיג): איהר מיינט נישט, וואָס איהר זאָגט, פעטער! איהר ווייסט גאנץ גענוי, אז ביי אונז זייט איהר נישט וועניגער געוואָרען. איהר ווייסט, פאר וואָס מיר האָבען געוויינט. מיר האָבען נישט געוואָלט וויינען, מיר האָבען געוואָלט מאַכען די פרעהליכסטע געזיכטער. איהר זעהט די נעגעל אין מיין הויט?

דאָס האָב איך מיך געוואָלט איינהאַלטען פון וויינען, אָבער עס איז נישט געלונגען. דאָך נישט מעהר, פעטער. מיר זיינען איבער־גליקליך, וואָס איהר זייט לעבען געבליבען. עס איז ביי אונז היינט דער גרעסטער יום־טוב, וואָס איהר זייט געקומען אהיים.

מנשה (אָבווישענדיג זיך אַ טרער, סטאַרעט זיך צו לאַכען): אַ טשיקאַווע זאַך, דער אָרם פעהלט מיר און טוט מיר נאָך וועה. ביז אין דער שפּיץ פינגער טוט ער מיר וועה. אַט קאָן איך דאַכט זיך אָננעמען די וועהטאָגדיגע פינגער און צודריקען זיי. אַ משונה־דיגער שמערץ. די לופט טוט וועה, העהע. — יאָ, יאָ, שפרה׳טשקע. איך וויים אייך, קינדערלעך, איך וויים אייך. נאָר אין מיר אליין קלאָגט דאָס הארץ. וואָס וועט זיין מיט דיר, איידעלע? ווי דאָס וויינט אלץ. וואָס וויינסטו, קינדעלע? דו טאָרסט ניט וויינען. דאָס גיט דיר נישט צו קיין געזונד. דאָס מאכט ניט שטארקער דיינע שוואכע לונגען. מוזט נאָך ליבערטי און — (קרעמפּפט פער־צווייפעלט די רעכטע האַנד.)

איידע: אַך, איך וועל געזונט ווערען אָהן ליבערטי. מיר געהט שוין אַ סך בעסער.

אייזיק: ווען דו וואָלסט אָבער אָנגענומען דאָס געלט —

מנשה: וועגען דעם זאָלסטו מיט מיר נישט רעדען, האָב איך דיך געבעטען. זאָלסט מיר עס מעהר נישט דערמאָנען.

אייזיק: און אויך דעמאָלט נישט, ווען איך וועל דיר זאָגען איידע׳ן אין די אויגען, אַז זי האָט געזאָגט אַ ליגען, אַז איהר געהט גאָר אַ סך ערגער, אַז זי מוז אין ליבערטי וואָס שנעלער?

מנשה: וואָלסטו געוואָלט, איך זאָל געהן גנב׳ענען געלט און דיר געבען?

אייזיק: אָבער דו זאָגסט דיך דאָך אָב פון געלט, וואָס מען גיט דיר!

מנשה: די זעלביגע זאַך.

דאָבע: עס איז משוגע צו ווערען!

נעלסאן (איילט אריין, אויסשרייענדיג): גאָט איך יעצט צום לאַיער!

מנשה: אהא, מר. נעלסאָן! וואָס עפּעס איהר צום לאַיער?

נעלסאָן: מיר וועלען מאכען א פּראָצעס אָהן אייך. זי וועט מאכען דעם פּראָצעס.

שפרה (שרייט אויף): מר. נעלסאָן!

מנשה: אָהן מיר?

שפרה: איהר זאָלט שוויינען! שווייגען זאָלט איהר!

מנשה (האַלט שפרה'ן צוריק): שאַ, שטיל, לאָז זיך דורכ־רעדען. ווי איז דאָס אָהן מיר? איך בין דאָך נישט טויט. איך וועל דאָך מוזען אויפטרעטען אלס עדות. מען וועט דאָך מוזען בעווייזען, אז מיין האנד איז אָבגעשניטען.

נעלסאָן: דער לאַיער וועט שוין אלץ בעוואָרענען.

מנשה: מילא, וועל איך מוזען אויסשפּיעלען מיין גרעסטע קאַרט. (אַלע קוקען איהם געשפּאַנט אָן.) איהר ווילט זי טאקע וויסען מיין גרעסטע קאַרט? איך האָב זי געוואָלט האלטען בסוד, איך האָב מיך געשעמט צו דערצעהלען אייך דעם אמת. אָבער אז מען וועט מוזען, וועל איך איהם דערצעהלען אפילו אין געריכט. (קוקט שאַרף אָן די אַרומיגע און שרייט ארויס פון צווישען די ציינער.) איך האָב מיך מיט א כיון אראָבגעוואָרפען פון דער קאר!

איידע: אוי!

שפרה (ניעדערגעשלאָגען): איך האָב עס גערעכענט!

ראָבע (מיט עקעל): איך האָב עס געוואוסט!

מנשה (מיד, טאָנלאָז): איך האָב געטראכט, איך וועל מיך א ביסעל אָבשלאָגען, אפשר אויך א ביסעל צוקריינקען, דערפאר אָבער וועל איך איינקאסירען פון דער קאָמפּאני עטליכע הונדערט דאָלער וועהטאָג־געלט, און מיט דעם געלט וועל איך מיך דערנאָך ארויפשלאָגען אויף א וועג.

נעלסאָן (לאַכט): וואָס א מענשען קאָן איינפאלען!

מנשה: איהר לאַכט? אָבער פאַר מיר איז קיין אַנדער ברירה נישט געווען. אַלץ האָט זיך אָנגעקליבען אויף אַ מאָל: די מיאוס'ע פּעדלעריי, זי מיט איהר שנאה און פעראַכטונג, איידעלע מיט איהרע לונגען, און זי מיט איהר אַמאַהאַ. איך האָב געמוזט קומען צו געלט און קיין אַנדער פּלאַן נישט געזעהן פאַר זיך. איך האָב אָבער פערגעסען, אַז מיר האָבען אַ גאָט אין הימעל, וועלכער זעהט אַלץ און ווייס אַלץ. איך האָב מיין גאַנץ לעבען געהאַט ריינע הענד, איך האָב קיינמאָל ניט פערנומען קיין פרעמדען גראָשען, יעצט האָב איך זיי געוואָלט בעשמוצען, פעראומרייניגען, געוואָלט אריינכאַפּען פרעמד געלד און אפילו נישט אַ טראַכט געטאָן, אַז צוויי אונשולדיגע מענשען, דער קאָנדוקטאָר און מאָטאָרמאַן, וועלען אפשר ליידען דורך דעם. איך האָב דאָך אפילו געטראַכט, אַז אויב איך וועל רייך ווערען, וועל איך דער קאָמפּאַני אומקעהרען צוריק איהר געלד, אָבער גאָט האָט דעם אויסרעד נישט געוואָלט און האָט מיך בעשטראָפט. ווילסט פרעמד געלט האָבען, ווילסט דיינע ריינע הענד בעשמוצען, איז האָסטו דיר — איין סעקונדע און דיין האַנד איז אוועק! און דיין האַנד וועט דיר פעהלען, און דאָך וועט זי דיר נישט אויפהערען צו שמערצען. זי זאָל דיך שטענדיג דערמאָנען, ווי דו האָסט דיך געוואָלט פערזינדיגען געגען דיינע הענד און געגען דיין נשמה.

נעלסאָן: אבסאָלוט משוגע!

מנשה: העהעהע... וועה, וואָס אמעריקא האָט פון אייך געמאַכט, גאָספּאָדין קאַצענעלענסאָן!

דאָבע: מר. נעלסאָן, איך געה פון דאַנען אוועק, קאָנט איהר מיך ערגעץ־וואו אונטערברייינגען?

נעלסאָן (איבעררא‏שט): ווי?!

דאָבע: איך וויל פון אייך גאָר נישט האָבען. איך וועל ארבייטען, איך וועל מיר זוכען עפּעס. איך וויל בלויז פון אייך, איהר זאָלט מיך ערגעץ־וואו אונטערברייינגען, געפינען מיר אַ צימער. איך קען דאָך נאָך די גאַסען נישט.

נעלסאָן: אָבער געווים! אלץ, וואָס איהר ווילט! איך לאָז אייך מיין צימער אָב, איך וועל ביי אַ פריינד...

דאָבע: געה איך מיר איינפּאַקען. (געהט אין פראָנטרום.)

נעלסאָן (נאָך איהר): עס איז דאָס איינציגע ריכטיגע, וואָס איהר קענט טהאָן.

איידע (וויינט ביטערליך).

מנשה (צו אייזיק'ען): נעם זי יעצט אוועק פון דאַנען. זי דארף נישט אזוי וויינען.

אייזיק: טו אַ קוק, וואָס טוסט דיר אליין אָן.

מנשה: קאָנסט דו נאָך רעדען, נאָכדעם וואָס דו האָסט פון מיר געהערט? נעהם זי יעצט אוועק פון דאַנען. זי דארף דאָ יעצט נישט זיין. נעהם זי אהיים. בערוהיג זי. געה, איי־דעלע, אהיים. געה. וואָס וויינסטו? וואָס וויינסטו? זי געהט אוועק! זי ווארפט מיך! קינדעניו, מיט מיין האַנד האָב איך געלעבט פופציג יאָהר און מיט איהר בלויז פיער. איך וועל מיך צו אלץ צוגעוועהנען. געה אהיים, קינד מיינס, געה אהיים.

איידע: איך וויל נישט ווייגען און עס וויינט זיך אלץ. שווער, שווער, וואָס וועט זיין מיט אייך?

מנשה: וואָס וועט זיין מיט מיר? (נעמט אַרויס דעם זאַק פון אונטען אין גלעזערשראַנק.) זעהסט דעם זאַק? ער איז מיר נישט אָנגעשטאַנען אלס פּעדלער־זאַק, יעצט וועט ער מיר אָנשטעהן אלס בעטלער־זאַק. איך וועל בעטלען געהן, ווען איך וועל מוזען. איך וועל בעטלען געהן און וועל מיך פיהלען גליקליך און רוהיג, ווייל מיינע הענד זיינען מיר געבליבען ריין, ווייל — (כאַפּט זיך פאַר דער לינקער אַקסעל און קרעכצט שטאַרק אויף.) געה יעצט. דו, דו מאַכסט מיר בלויז — געה... אַ גוטען טאָג דיר. (קוסט זי.) אַ גוטען טאָג דיר, אייזיק!

אייזיק און איידע (געהען לאַנגזאַם אוועק, טרויעריגע, וויינענדיגע).

שפרה: פעטער, לעגט אוועק אייער זאַק און לאָזט די מוהמע נישט אוועקגעהן. איך פאָהר נאָך אַמאָהא.

מנשה: דו וועסט נישט פאָהרען נאָך אַמאָהא.

שפרה: נאָך היינט, פעטער!

מנשה: אָבער ניין! סיידען דו ווילסט חתונה האָבען מיט א שמוציגען מענש און שמוציגען געלט.

שפרה (שרייט אויף מיט שרעק): פעטער!

מנשה: דו ווייסט נישט, וואָס דער אַמאָהא'ר ריעל עס־טייטניק איז געוועזען, איך ווייס אָבער, איך האָב מיך פערנאַנדער־געפרעגט. ער האָט אָנגעלעבט זיין קאפיטאל אין בוענאס־איירעס פון אונאָרענטליכע הייזער און ווייסע שקלאַפינען.

שפרה: אוי!

מנשה: איך האָב דאָס געוואָלט פון דיר בעהאַלטען.

שפרה: דאָס — פון — מיר — בעהאַלטען?!

מנשה. איך בין געוועזען פערבלענדט. איך האָב מיר געטראַכט, וועט מיר מיין פּלאַן געלינגען און איך וועל קומען צו געלט, וועל איך דיר אויפדעקען, וואָס פאר א סחורה דיין חתן איז געוועזען אין ארגענטינע. וועט מיר נישט געלינגען, וועסטו מיט איהם חתונה האָבען און ווי דו ווייסט נישט, אזוי וועט דיר ניט שאַדען. איך האָב אפילו געוואָלט האָפען, אז דו וועסט דיך קיינמאָל נישט דערוויסען פון זיינע אַמאָליגע ארגענטינער געשעפ־טען. איך בין געווען פערבלענדט.

שפרה (דריקענדיג זיך די אויגען): פעטער! פעטער! פעטער!

דאָבע און נעלסאָן (קומען אריין, נעלסאָן טראָגענדיג א טשעמאָדאַן).

דאָבע (צו מנשה'ן): וועסט אזוי גוט זיין און מאָרגען אריינגעהן מיט מיר צום לאָיער וועגען גט.

מנשה: צו וואָס צום לאָיער? צו וואָס לאָדען זיך? מיר וועלען עס מאַכען אידישליך. מיר וועלען אריינגעהן צו א רב.

דאָבע: אַ אידישער גט געהט דאָ נישט אָן. (צו נעלסאָנ׳ען.) גיט איהם, זייט מוחל, די אדרעסע פון דעם לאָיער.

נעלסאָן (שרייבט אויף די אַדרעסע און לעגט זי אַוועק אויפ׳ן טיש).

מנשה: נו, אז דאָס מוז זיין... אָבער אַ אידישען גט וועל איך אויך וועלען. אין צווייען איז אויך שטאַרקער, העהע.

דאָבע: אזוי ווילסטו דאָס פון מיר פּטור ווערען?

מנשה: איך ווייס, קיין רייד און קיין טענות וועלען מיר דאָ נישט העלפען. גאָרנישט וועט נישט דערווייכען דיין האַרץ. דו האסט מיך און פעראַכטסט מיך.

דאָבע: עס איז דיין שולד.

מנשה: איך קאָן דיך נישט פערהאַלטען. אזוי וויל מסתמא גאָט. געה דיר בשלום. אַ דאנק דיר פאַר די פּאָר גוטע יאָהר, וועלכע — (קאָן נישט מעהר רעדען, זיין געזיכט צוקט, ווענדט זיך צו נעלסאָנ׳ען.) מר. נעלסאָן, זעהט, זי זאָל נישט פערלאָרען געהן, זי זאָל נישט עפּעס אראָבגעפיהרט ווערען. זי איז נאָך יונג און שיין און —

דאָבע: קומט, נעלסאָן! (געהט אַוועק).

נעלסאָן (פערציהט אַ ווייַלע, וויל קענטיג עפּעס זאָגען פריינד־ליכס און געהט אַוועק).

מנשה (שרייט נאָך דאָבע׳ן): אָהן אַ גוטען טאָג?! — אוועק. — פיער יאָהר. — איינגעבאקען אין הארצען. אוי! (כאַפּט זיך פאַר דער אַקסעל.) שפרה, וואָס זיצסט דו אזוי? וואו ביזט דו עפּעס?

שפרה (פיהרט זיך מיט דער האַנד איבער די אויגען און דעם קאָפּ): האָט איהר מיר נישט געגעבען מיט אַ האַק איבער׳ן קאָפּ? גאָט, איבער וואָס פאַר אַן אָבגרונד בין איך געשטאַנען! גאָט, עס ברענט מיר מיין מוח! (רופט.) מר. ניימאַן!

ניימאַן (בעווייזט זיך אין דער פראָנט־רום טיר).

מנשה: אזוי, מר. ניימאַן איז דאָ! גוטען טאָג אייך, מר. ניימאַן. (זיי דריקען זיך די הענד, שטום, גערירהט.)

שפרה: מר. ניימאַן, הערט —

ניימאַן: איך האָב אַלץ געהערט.

שפרה: ווי האָב איך געקאָנט אריינפאַלען! עס שווינדעלט מיר אין קאָפּ, דער אָטעם פערכאפּט מיר! אוי, ווי איך האָב געקאָנט אריינפאַלען!

מנשה (אין געדאנקען, מיט אַ זיפץ): מר. ניימאַן.... ווי האָב איך נישט פערשטאַנען, אַז גאָט האָט עס מיר אראָבגעשיקט זיין שליח צו ווארנען מיך!

ניימאַן: ווי מיינט איהר עס?

מנשה: איך בין יעמאָלט, אין יענעם טאָג, אוועקגעגאַנגען פון אייך מיט אַ ריס אין הארצען. איך האָב מיך געשעמט פאר זיך אַליין, מיין געוויסען האָט מיך שרעקליך געברענט און — און — און דאָך האָב איך מיך נישט צוגעהערט, נישט געוואָלט איינזעהן, אַז גאָט — אַה! (לעגט אַרויף די האַנד אויף די אויגען און שאָקעלט זיך.)

ניימאַן: איהר ווייסט, מר. ריווקין, איהר האָט אַ האַנד פערלאָרען, אייער ווייב פערלאָרען, פיעלייכט אויך פערלאָרען יערע מעגליכקייט צו דערשלאָגען זיך צו עפּעס אין לעבען און דאָך האָט איהר פיעל מעהר געפונען, וויפיעל איהר האָט פערלאָרען.

מנשה (אָבדעקענדיג די אויגען): איך — איך פערשטעה אייך נישט.

ניימאַן: איהר האָט אייער גאָט געפונען, איהר זייט גאַנצער געוואָרען אין אייער גלויבען.

מנשה (שרייט אויף): יאָ! יאָ! דאָס איז אמת! (מיט אויפגעהויבענע אויגען צום הימעל.) אוי, ווי דאָס איז אמת!

ניימאַן: און איך, דער פריידענקער, פרעה מיך מיט אייך. זאָל יעדער געהן אין נאָמען פון זיין גאָט, אָבער אַ גאָט

מוז יעדער האָבען, און מיט איהם גאַנץ זיין און פון איהם אויס־געפילט זיין.

שפרה (מיט דער האַנד אויפ'ן מויל, פערשטיקענדיג אַ מין היסטעריש אויפלאַכען דורך טרערען, שפּרינגט אויף און ענטלויפט אין פראָנטצימער).

נ י י מ א ן (קוקט איהר נאָך): יעצט דאכט זיך וועל איך רעדען צו אָפענע אויערען. (נעמט אַ גלאָז, גיסט אָן מיט וואַסער און געהט אין פראָנטצימער).

מנשה (געהט איהם נאָך מיט אַ בעגייסטערטען בליק, דאַן קוקט ער זיך אַרום אין צימער, קוקט אויף דער ארויסגאַנגסטיר מיט גרויסער בענקשאַפט, קרעכצט אויף, אָנכאַפּענדיג זיך פאַר דער אַקסעל. דערזעהט דעם זאַק, העבט איהם אויף לאַנגזאַם, לאָזט זיך אַראָב אויף אַ שטול, בעטראַכט דעם זאַק, שאָקעלט טרויעריג מיט'ן קאָפּ, העבט אויף לאַנגזאַם די אויגען צום הימעל און ברעכט אויס אין אַ יאָמער): גאָט! שטאַרקינקער פאָטער!

בעסער נישט געבאָרען ווערען

דראמע אין פיער אקטען

(יולי, 1914)

פּערזאָנען:

מאַטעס ראַטנער.
העניע, זיין פרוי.
אַלעקס, זייער זוהן.
גאַנסי, זייער טאָכטער.
מילדרעד, אַלעקסעס כלה.
אַ מיידעלע.
מרס. פּיינס.
דער מיסטער.
שכנים. שכנות.

ערסטער אַקט

אַ גרויסע קיך אין אַ בעסערען טענעמענט־הויז, וועלכע דיענט אויך פאר אַן עסצימער. אין דער לינקער וואַנד, פאָרנט, די טיר, וועלכע פיהרט צו די אַנדערע צימער; אין דער הינטערוואַנד, מעהר צו לינקס, די טיר צום קאָרידאָר און צום ארויסגאַנג; אין דער רעכטער וואַנד הינטען די טיר צום באַדעצימער. נאָהענט ביי דער באַדעצימער־טיר איז אַ „וואַשסטענד", נישט ווייט פון איהם אַ „ראַדיאַיטאָר". ביי דער רעכטער וואַנד — גאַז־אויוועז, „וואַשטאָב" און „אייז־באָקס". ביי דער לינקער וואַנד אַ גרויסער, צו דער וואַנד צוגעשלאָגענער גלעזער־שראַנק. ביי דער באַדעצימער־טיר הייגגט אַ האַנדטוך. אַ גרויסער, מיט „אוילקלאָטה" איבערגעדעקטער טיש, מיט שטולען אַרום איהם, פערנעמט דעם גאַנצען מיטען. פאָרנט לינקס אַ שאָקעל־שטול. — דאָס צימער איז לעדיג. עס איז אַ זומער־פארנאַכט און נאָך זעהר העל.

אַ ל ע ק ס, אַ יונגער מענש אין אָנהעב פון די צוואַנציגער, גלאַט ראַזירט, אַטלעטיש ענטוויקעלט, קומט אריין פון דער דרויסענטיר — שטיל, ווי ארייננגע׳גנב׳עט, כמעט אויף די שפיץ פינגער. ער הערט זיך צו צו דער פאָרנסטער לינקער טיר, ד. ה. צו די איבעריגע צימער, געהט אַהין צו און קוקט אריין, מאַכט אַ בעוועגונג צום באַדעצימער, שטעלט אָן דאָס אויער נאָך אויבען, ווי ער וואָלט זיך צוגעהערט צום שטאָק איבער איהם, לאָזט אַראָב זיין בליק און טרעפט זיך אָן מיט׳ן וואַשסטענד — ער קוקט איהם אָן, ווי ער וואָלט איהם ערסט דערזעהן, און פיהרט איבער זיין בליק אויף זיינע הענד, ווי ער וואָלט זיי בעטראַכט, צו דארפען זיי אַ רייניגונג און מישב געווען זיך מיט זיך, צי זאָל ער זיי וואַשען. ער בעשליסט זיי צו וואַשען, צושמייכלענדיג זיך מיט אַ קרומען, לייזדענדען שמייכעל. ער דרעהט אויף דעם קראַן, נעמט אַ שטיקעל זייף, וואָס ליעגט איבער׳ן סטענד, און העבט אָן פלייסיג צו וואַשען די הענד, דערביי העבט ער אויף אַ פאָר מאָל דעם קאָפּ און

הערט זיך צו צו אויבען. איינמאָל שטעלט ער אפילו אָב דאָס וואַסער, דער גערויש זאָל איהם נישט שטערן אין צוהערען. ענדליך ווערט ער פארטיג מיט וואַשען זיך. ער נעמט דאָס האַנדטוך, וואָס הייננט ביי דער טיר, און ווישט זיך די הענד. ער טוט עס לאַנגזאַם און פעסט, ווי ער וואָלט עפּעס אַראָבגעריבען פון זיי, בעטראַכט זיי אַ פּאָר מאָל און אין דער אייגענער צייט שטעלט ער אָן דאָס אויער נאָך אויבען, שטעהט אַ ווײַלע אין געדאַנקען, הענגט אויף דעם קאָפּ און לעגט ארויף די הענד אויפ'ן געזיכט. פּלוצלונג דערמאָנט ער זיך עפּעס, ווי דער־שראָקען, נעמט ארויס אַ שליסעל פון קעשענע, געהט צו צום אייזבאַקס מיט זיין גנבה'שען גאַנג, שטיל און אויף די שפּיץ פינגער, און לעגט אַוועק דעם שליסעל אונטער דעם טישטיכעל, וואָס ליעגט אויסגעשפּרייט איבער'ן אייזבאַקס. יעצט ווישט ער זיך וויטער די הענד, און ענדליך הייננט ער אויף דאָס האַנדטוך, נעמט ארויס זיין פּיפּקע, שטאָפּט זי אָן און פעררויכערט זי. געהט זיך דורך אַ פּאָר מאָל איבער'ן קיך, אָפט צוהערענדיג זיך נאָך אויבען. באַלד פערשווינדט ער אין פאָר־צימער, קומט ארויס פון דאָרטין מיט דעם שטרויהוט אויפ'ן קאָפּ, בעקוקט זיין טאַשענטיכעל, בעשליסט קענטיג, אז ער דאַרף האָבען א פריש טאַשענטיכעל און וויל אריין אין די אַנדערע צימער, ווען עס דערהערט זיך אַ קלאַפּ מיט דער ארויסגאַנגטיר. ער בלייבט שטעהן, צו זעהן, ווער עס קומט.

מ א ט ע ס (אַ קרעפטיגער מאַן, ווייט אין די פופציגער, מיט אַ שטאַרק בעגרויטען שווארצען באָרד, קומט אריין, ווישענדיג זיך דעם שווייס מיט אַ גרויסען טאַשענטוך).

א ל ע ק ס. אָה, פּאַפּאַ, דו! שוין פון שאַפּ?

מ א ט ע ס. שוין? פּונקט ווי אַלע טאָג. וויפיעל איז דען דער זייגער?

א ל ע ק ס (קוקט אויף זיין קעשענע־זייגער). טאַקע. איך האָב גאָר נישט געמערקט. (געהט ווידער ארום.)

מ א ט ע ס (לעגט אוועק אַ צייטונג אויפ'ן טיש און קוקט אריין אין די צימער). איז די מאַמע אין דער היים?

אלעקס. ניין.

מאטעס. נאָך ניטאָ פון קוני איילענד?

אלעקס. שיינט.

מאטעס. אזוי שפּעט? וואָס קאָן עס מיט איהר זיין? — און דו? קומסטו אָדער געהסט אוועק?

אלעקס. איך? — איך — בין ערסט געקומען.

מאטעס. און וואָס ביזטו עפּעס אזוי־וי־וי?

אלעקס (שטעהן בלייבענדיג). ווי?

מאטעס. אָט — עפּעס — אפילו די צייט נישט גע־מערקט. האָסט שטודירט א סך אין דיין דענטיסטרי? אָדער דו ביזט געווען ביי א בייזבאָל־גיים און די „דזשייענטס" האָבען פערלאָרען?

אלעקס. העהע... יאָ... ניין... איך... איך בין אזוי ארום־געגאַנגען אין די גאַסען... ארומגעבלאָנדזשעט...

מאטעס. אין אזא היץ? משוגע!... (געהט אריין אין באַדעצימער.)

אלעקס (געהט ארום, רויכערט, הערט זיך צו צו אויבען, טוט אויס דעם הוט, טראָגט איהם אריין אין פאָרצימער, קומט אריין און העבט ווידער אָן זיין ארומשפּאַצירען).

מאטעס (קומט אריין מיט נאַסע הענד אוןווישט זיי מיט'ן האַנדטוך איבער'ן טיר). געדאַרפט אפילו נעמען א וואַנע, אָבער איך בין אזוי פויל און מיד און הונגעריג. איך וועל שוין פאַר'ן שלאָף.

אלעקס (בלייבט שטעהן נעבען איהם, קוקט נאָך זייגע בעוועגונגען און שמייכעלט אָב). הע!...

מאטעס. וואָס איז? וואָס לאַכסטו?

אלעקס. א פילאָזאָפישער געדאַנק דורכגעפלויגען.

מאטעס. א פילאָזאָפישער געדאַנק? ביי דיר? ארויס מיט איהם! לאָז הערען!

אלעקס. ווי איין האנדטוך קאָן אָבווישען די פער־שיעדענסטע הענד.

מאטעס (איבערחזרנדיג, לאנגזאַם פערנאַנדערקייענדיג די ווערטער). ווי — איין — האנדטוך — קאָן אָבווישען די פער־שיעדענסטע הענד — — גוט. — — א גוט ווערטעל. — — עס ליגט עפּעס אין איהם. — — ווי איין האנדטוך — די הענד פון אן עהרליכען ארבייטער און די הענד פון א קעשענע־גנב, די הענד פון א צדיק און די הענד פון א מערדער.

אלעקס. העהע...

מאטעס. עפּעס איז אין דעם פאראן. אָבער וואָס געהסטו מיט דעם מאכען? וואָס פאר א מוסר געהסטו פון דעם אָבלערנען? אנטקעגען וואָס האָסטו דאָס ארויסגעבראכט?

אלעקס. א געדאנק איז א געדאנק, און א גוטער געדאנק איז דאָך א ודאי גוט.

מאטעס. פערשרייב עס און שיק עס אריין אין די צייטונגען. זיי זוכען געדאנקען ווי מיט ליכט. קריגסט נאָך בע־צאָהלט.

אלעקס. איך פאָלג. (נעמט ארויס פון קעשענע א נאָטיץ־ביכעל און בליישטיפט און שרייבט.)

מאטעס (אויפהייגענדיג דאָס האנדטוך, נעמט די צייטונג, זעצט זיך אויפ'ן שאָקעלשטול און פערטיעפט זיך אין לייענען. פּלוצלונג פרעגט ער). ביזטו געוועזען אויבען?

אלעקס (ציטערט אויף). אויבען?

מאטעס (קוקט ארויס פון דער צייטונג). נו, יא. אויבען. (צייגט מיט'ן פינגער צום באַלקען.) וואָס מאכסטו אזעלכע אויגען? אויבען, אין מילדרעד'ס וואוינונג, האָסטו נאָכגעזעהן?

אלעקס. יא, יא, געוויס. נאָך אין דער פריה.

מאטעס. און מעהר נישט? מי דארף עפטערס נאָכזעהן. מי לייענט זיך אָן אין די צייטונגען פון אזוי פיעל גנבות. געה טו א קוק.

אלעקס. איך וועל... איך וועל... האָסטו נישט געזאָגט, אז דו ביזט הונגעריג?

מאַטעס. יא, און גאָר נישט־קשה'דיג. אָבער די מאַמע — איך ווער שוין אונרוהיג.

אלעקס. דארף מען אריינקוקען אין איהרע שפּייכלער. איך בין אויך גוט הונגעריג. (בעהאלט די פּיפּקע. עפענט אויף דעם אייזבאַקס.) אַ פלאַש מילך, פּוטער, אן אוגערקע, ראדיסקעס, א שטיקעל פלייש פון נעכטען. וואָס זאָגסטו צו דעם, האַ?

מאַטעס. טאַ דעק טאַקע דעם טיש. איך וועל ארויפ־שטעלען וואסער צו טיי. (שטעהט אויף, נעמט א גרויסען וואסער־קעסעל, פּילט איהם אָן מיט וואַסער, שטעלט איהם אויפ'ן אויווען און צינדט אונטער די גאז.) אָבער וואָס די מאַמע איז נאָך ניטאָ, בין איך זעהר אונרוהיג.

אלעקס. (אין דער אייגענער צייט נעמט ארויס פון גלעזער־שראנק אַ טישטוך, שפּרייט אויס אויפ'ן טיש, ברייגגט טעלער, מעסער, גאָפּעל, ברויט). ניטאָ זיך וואָס צו בעאונרוהיגען. מיט איהר האָט גאָרנישט פּאסירט. זי איז נישט קיין קליין מיידעלע. (דאָס לעצטע וואָרט שלינגט ער שנעל אַראָב, ווי ער וואָלט זיך פערכאַפּט, און לאַכט אָב פערלעגען.) העהע... זי איז נישט קיין קליין קינד. (ברייגגט ארויף דאָס עסענוואַרג פון אייזבאקס.) פלייש, אוגערקע, ראדיסקעס, פּוטער, און איך ביים שוין. (לעגט אריין א שטיק ברויט אין מויל און קייט שנעל.) אר־ר־ו, בין איך הונגעריג. (צו מאַטעס'ן.) נו? (זעצט זיך ביים טיש.)

מאַטעס. איך עס נישט אָהן דער מאַמען, ווי דו ווייסט. איך האָב נאָך קיינמאָל אָהן איהר נישט געגעסען. איך האָב דיר נאָר געזאָגט, זאָלסט דעקען דעם טיש, זי זאָל האָבען ווענינער ארבייט, ווען זי וועט קומען, און מיר זאָלען האָבען ווענינער צו ווארטען.

אלעקס. הם! (בלייבט פּלוצלונג גאַנץ פערטראַכט, קוים קייענדיג.)

מאטעס (קוקט ארויס פון דער צייטונג). וואָס עפּעס פּלוצ־לונג ווידער פערטראַכט?

אלעקס. האַ? — איך טראַכט — אַז אַ גלעזעל ביער — אַ גלעזעל ביער וואָלט יעצט גאַנץ גוט געווען.

מאטעס. דאַרפסטו טראַכטען? טו אַ קוק אויבען אין אייזבאָקס.

אלעקס. אָה, יאָ! (שפּרינגט אויף און לויפט צום אייזבאָקס.)

מאטעס. דו ביזט מיר אָבער בכלל צושטרויט און פער־טראַכט — אַ ביסעל אַ נעכטיגער.

אלעקס. פאַראַן! (נעמט ארויס אַ פלאַש ביער.)

מאטעס. האָסטו געקראָגען פון מילדרעד'ן אַ בריעף?

אלעקס. (אויפעפענענדיג די פלאַש) ווילסט?

מאטעס. אַ ביסעל ביער וועל איך נעמען. וואָס שרייבט זי? ווי געהט עס איהר אין דער קאַונטרי?

אלעקס. (אָנגיסענדיג דאָס ביער אין גלעזער). גרויסאַרטיג! לחיים!... גוט, האַ?

מאטעס. דאָס ביער איז גוט. אָבער דו — דו האָסט עס געטרונקען, נישט ווייל דו ביזט דורסטיג געווען.

אלעקס. גאָר אַזוי?

מאטעס. נאָר ווייל עפּעס דריקט דיך. אַזוי ווי דו האָסט יעצט געטרונקען דאָס ביער, טרינקט מען נאָר, ווען מען וויל אין זיך עפּעס פערטרינקען.

אלעקס. האַהאַ!...

מאטעס (שאַרף איינקוקענדיג זיך אין איהם). דיך דריקט וואָס, אלעקס.

אלעקס. מיך דריקט? העהע... וואָס אַזוינס קאָן מיך דריקען?

מאטעס. דאָס קאָנסט דו מיר זאָגען, אויב דו ווילסט. וואָס ווייס איך, וואָס דיך קאָן דריקען? איך ווייס אַ סך עפּעס פון דיין לעבען?

אַלעקס (פלוצלונג.) טאַטע, האַלטסט מיך פאַר אַן עהר־ליכען מענש?

מאַטעס. איך ווייס — איך האָף, אַז דו ביזט און וועסט זיין אַן עהרליכער מענש. איך פון מיין זייט האָב אָנגעווענדט אַלץ צו מאַכען דיך פאַר אַן עהרליכען מענש, נאָר וואָס די גאַס און די חברים, דער שטענדיגער „בייזבאָל" און „פּרייזפייט", דאָס גאַנצע מגושם'דיגע און ברוטאַלע פון דער גאַס, האָבען אין דיר אריינגעלעגט, ווייס איך נישט. פאַר וואָס פרעגסטו דאָס אָבער מיט אַ מאָל?

אַלעקס. פאַר וואָס פרעג איך עס?

מאַטעס. איז דאָס, וואָס עס דריקט דיך?

אַלעקס. האהא... ניין... (אַ קלאַפּ מיט דער דרויסענטיר.) אָה, אָט איז די מאַמע!

העניע (אַ דיקע פרוי אין די פופציגער, קומט אריין מיט פּעק־לעך עסענוואַרג, וועלכע זי לעגט אַוועק אויפ'ן טיש).

מאַטעס. ענדליך.

העניע. וועסט מיר ענטשולדיגען, מאַטעס. אָבער — — (נעמט פון זיך אַראָב דאָס הוטעלע און געהט אריין אין די צימער.)

אַלעקס (קוקט אריין אין די פּעקלעך). אייער, וואורסט, קאָרן. אָה, קאָרן! (נעמט אַ טעלער, לעגט ארויף די וואורסט און העבט אָן צו עסען.)

מאַטעס (קוקט איהם פערזאָרגט אָן).

העניע (קומט אריין). איך האָב מיך איינפאַך פערדרע־בענט אין דער צייט. דאָס פאָהרען הין און צוריק און דאָס באָדען זיך...

מאַטעס. ווי איז געוועזען דאָס באָדען זיך?

העניע. וואונדערפול. אָבער דו מוזט שוין גוט הונגעריג זיין, מאַטעס? — און איהר'ט אליין געדעקט דעם טיש? דאָס איז שיין פון אייך. און איך האָב געמיינט, אַז נאַנסי איז אין דער היים. זי וועט מסתמא גלייך קומען. איך האָב געבראַכט

אייער און וואורסט... ווילט איהר בעזונדער? אָדער ווילט איהר „געפרייט“?

אלעקס (עסענדיג די וואורסט). איך האָב שוין די פראגע פערענטפערט.

מאטעס. בעזונדער. ווענינער ארבייט. דו מוזט דאָך אויך גוט הונגעריג זיין.

העניע. שטעל איך גלייך צו די אייער. און קאָרן האָב איך אויך געבראכט. הייסע וואסער האָט איהר שוין אויך אָנגע־גרייט?... טייערע בעלי־הבתים.

מאטעס. דאָס האָב איך.

אלעקס. און איך האָב געדעקט דעם טיש.

העניע (ביים אויווען). איהר זייט מירביידע וואוילע, אויף מיר אזא יאָהר.

אלעקס (קורץ). האהא!

מאטעס (קוקט איהם שאַרף אָן). ניין, מיר זיינען נישט ביידע וואוילע. ווינש דיר נישט אזא יאָהר.

העניע. האהא! האָסטו דיר! וואָס איז?

מאטעס. הערסט דאָך, ווי ער האָט א לאַך געטאָן.

אלעקס (צולאַכט זיך). האהאהאהאהא!...

העניע. דו ביזט שוין לאנג אין דער היים, אלעקס?

אלעקס. איך? — ניין — בין נישט לאנג געקומען.

העניע. דעם גאנצען טאָג געשטודירט?

מאטעס. ארומגעגאנגען אין די גאסען, ארומגעשפאצירט האָט ער. אין אזא הייסען טאָג.

העניע. משוגע! וואָלסט בעסער שוין געפאָהרען מיט מיר באָדען זיך.

אלעקס. הלואי וואָלט איך עס טאקע.

מאטעס. פאר וואָס ביזטו טאקע נישט? וואָס האָט דיך אָבגעהאַלטען?

העניע. עס איז געוועזען אזא חיות — עס'ט זיך גאָר

נישט געוואָלט ארויסגעהן פון וואסער. — יא, וואָס האָב איך געוואָלט פרעגען? — האָט ווער פון אייך אַ קוק געטאָן אויבען?

אַלעקס (ווענדט זיך אום האַסטיג אויף זיין שטול).

מאַטעס. אַלעקס איז דאָרטין געוועזען אין דער פריה.

העניע. איך האָב מיך יעצט אזויפיעל אָנגעהערט אין גראָסערי. ניטאָ קיין הויז, וואו מען זאָל נישט איינברעכען. מען טאָר גאָר נישט לאָזען די שטוב אליין אויף דער קלענסטער ווייל.

מאַטעס. געה דאָך ארויף, אַלעקס.

אַלעקס. דו הערסט? קיינער געהט דאָרטען אויבען נישט ארום. שטיל און רוהיג און — ניטאָ קיין גנבים. מיר וועלען אָבעסען, וועל איך ארויפגעהן.

העניע. קאָנסט שוין אָנהעבען צו עסען, מאַטעס. איך זעץ מיך אויך גלייך. שאַ, ווארט. (הערט זיך צו צו דער דרויסענ־טיר.)

אַלעקס (צוקט נערוועז אויף).

העניע (ווען די דרויסענטיר האָט אַ קלאַפּ געטאָן). נאַנסי?

נאַנסי (אַ מיידעל אין די צוואַנציגער, מאָדיש־קאָקעטיש אָנ־געטאָן, אין טיר). אויב נישט אַלעקס, איז עס געווים נאַנסי. און אַלעקס איז דאָך דאָ, איז עס נאַנסי. און איהר העבט ערסט אָן צו עסען? בין איך דאָך ווערט... גלייך אַ שטיקעל וואורסט. איך בין טאַקע גוט הונגעריג.

העניע. נעם דאָך אראָב דאָס היטעלע און זעץ זיך צום טיש.

נאַנסי (אָנבויגענדיג דעם קאָפּ צו העניע'ן). עס איז ער־לויבט. אָבער וויש די הענד גוט אָב.

העניע (רייבט אָב די הענד און טוט איהר אוים דאָס היטעלע און טראָגט עס אוועק אין די צימער).

נאַנסי (זעצט זיך, נעמט ברויט און עסט מיט חשק). אוםםם, אַ מחיה!

העניע (קומט אריין צוריק, נעמט ארוים די אייער, שטעלט זיי אויפ'ן טיש, זעצט זיך. זיי עסען).

נאנסי. און איהר זיצט דאָ אזוי געמיטליך און ווייסט גאָר נישט, וואָס עס טוט זיך דרויסען.

העניע. וואָס איז שוין?

נאנסי. עפּעס א מיידעלע — —

אלעקס (האלט איין אין עסען, דערשראָקען, פול שפּאַנונג).

נאנסי. עטליכע מיידעלעך... אן איטאַליענער...

אלעקס (הערט ווידער אָן זיין עסען).

נאנסי. טאטעס זוכען, מאמעס וויינען, שכנים שרייען... א לעבעדיגע וועלט.

מאטעס. עס האָט זיך שוין אָנגעהויבען דער זומער אויף די איטאַליענער.

העניע. אָה, די איטאַליענער!

נאנסי. און ניט די איטאַליענער.

העניע. פון אנדערע הערט מען נישט.

נאנסי. אלע מענער זיינען חיות, און קומט דער זומער, ווערען זיי נאָך ווילד.

העניע. פוי, נאנסי!

נאנסי. נישט, אלעקס?

אלעקס (נישט גערן). אז דו זאָגסט, ווייסטו מסתמא.

נאנסי. און דו ווייסט עס דאָך א ודאי.

העניע. פוי, ווי רעדט איהר עפּעס ביידע! שעם דיך, נאנסי!

נאנסי. וואָס זאָל איך מיך שעמען?

העניע. אלע מענער זיינען חיות! דיין טאטע —

נאנסי (מיט לאסקע). א טייער טאטעלע!...

העניע. דיין דייווויס...

נאנסי. א חיה רעה.

העניע. נאנסי!

נאַנסי. נו, יאָ! וואָס ווערסטו נתפעל?

מאַטעס. און מיט אַ חיה רעה געהסטו חתונה האָבען?

נאַנסי. אַז אַלע היינטיגע מענער זיינען אַזוי, וואָס מאַכט עס מיר אויס.

אַלעקס. די חיה רעה דייווויס האָט דאָך אַ סך געלד.

נאַנסי. איז טאַקע אַ סך בעסער, ווי אַ חיה אָהן געלד. מיט דיר וואָלט איך קיינמאָל ניט חתונה געהאַט.

מאַטעס. יונגע מענשען! יונגע מענשען! פון וואַנען קומט עס צו אייך? וואו האָט איהר אייך אָנגענומען מיט אַזעלכע געדאַנקען? ווי קאָן מען גאָר לעבען מיט אַזעלכע געדאַנקען? ווי קאָן מען זיך גאָר קוקען גלייך אין די אויגען? ווי קאָן מען זיך ליעבען? מען מוז זיך דאָך גאָר איינער דעם אַנדערן פעראַכטען!

נאַנסי. נאָר נישט אַזוי טראַגיש, טאַטע. מיר קוקען גמעמליך אויף דאָס גאַנצע לעבען, ווי אויף אַ קאָמעדיע.

מאַטעס (טרויעריג). נאַנסי! נאַנסי!

נאַנסי (שפּיעלעריש). יאָ, טאַטעלע, יאָ! אַזוי איז עס!

מאַטעס. ווי קומסט דו איבערהויפּט אַזוי צו רעדען? וואָס ווייסט דו פון אַלע מענער?

נאַנסי. פערגעס נישט, טאַטע, אַז איך בין אַ יונגע און שיינע טייפּרייטער-מיידעל מיט אַ באָס און אַ סך קלוירקס ארום מיר, און אַ חתן דייוויס און אַ ברודער אַלעקס...

העניע. אַ ברודער אַלעקס?!...

נאַנסי. אַלע, אַלע, אַלע עסען זיי מיך אויף מיט די אויגען, טוען מיך אויס נאַקעט — אין זייערע געדאַנקען, נאַטירליך! — קריכען מיט די הענד, בעשמוצען און בעפּאַטשקען מיך אונצעהליגע מאָל אין טאָג אין אָפיס און אין שטוב און אין גאַס... (עס קלינגעלט. נאַנסי רייסט זיך איבער אין איהר צוהיצטקייט, בייט דעם טאָן און רעדט ארויס.) דאָס מוז זיין דייווויס. (געהט עפענען די טיר.)

מאַטעס. וואָס זאָגסטו, אַלעקס, צו איהרע רעד?

אַלעקס (פערלאָרען). איך?... איך...

נ א נ ס י (אין פּאַרצימער). אָה, מילדרעד! (מען הערט מילד־רעד׳ס לאַכען און א קוסענים.)

מ א ט ע ס און ה ע נ י ע. מילדרעד גאָר! (שטעהען אויף פון זייערע ערטער.)

א ל ע ק ס (שפּרינגט אויף אין גרויסען שרעק, מיט ווייט פער־נאַנדערגעגלאָצטע אויגען, קוים ארויסשעפּטשענדיג). מילדרעד! (בלייבט שטעהן, ווי ער וואָלט זיך געוואָרגען, און כאַפּט זיך פאַר׳ן האַלז.)

מ י ל ד ר ע ד (אַ יונגע מיידעל פון אַ יאָהר צוואַנציג, קומט אריין, גליקליך לאַכענדיג, מיט אַ טשעמאָדאַן אין האַנד, בעגלייט פון נאַנסי׳ן, וועלכע האַלט זי ארומגענומען).

מ י ל ד ר ע ד (אַוועקשטעלענדיג דעם טשעמאָדאַן). האַו דו יו דו! איבערראַשט, ווי? נישט נעריכט זיך אויף מיר?

א ל ע ק ס (גיט פּלוצלונג אַ פאַל אין זיין גאַנצער גרויס אויף דר׳ערד. — אַ שרעק־אויסגעשריי פון אַלע פיער. מען וואַרפט זיך צו איהם).

מ י ל ד ר ע ד (אויף די קני איבער אַלעקס׳ען, מיט שרעק). אַלעקס! אַלעקס! אַלעקס!

ה ע נ י ע. וועה מיר נישט געשעהן, אַלעקסעל! אַלעקסעל! וועה מיר נישט געשעהן! (זי חזר׳ט די דאָזיגע ווערטער גאַנץ פער־לאָרען, ווי אויסער זיך, ביז אַלעקס גיט פון זיך אַ צייכען פון לעבען.)

מ א ט ע ס (איבער אַלעקס׳ען). אַ ביסען האָט זיך געמוזט שטעלען איהם אין האַלז פאַר איבערראַשונג. איך האָב געזעהן, ווי ער׳ט זיך געוואָרגען. גאָר אויפעפענען איהם דאָס מויל.

מ י ל ד ר ע ד. אָה, אַלעקס! אַלעקס! אָה, אַזוי האָב איך עס נישט געמיינט! אַזוי האָב איך דיך נישט געוואָלט איבערראַשען! אָה, מען דאַרף רופען אַ דאָקטאָר! אָה, טייערער!

נ א נ ס י. איך לויף נאָך אַ דאָקטאָר.

מ א ט ע ס. מ׳דאַרף נישט. ער קומט שוין צו זיך. ער׳ט זיך נישט דערוואָרגען.

העניע (דורך טרערען). העהעהע, ער קומט צו זיך! העהע־הע, ווען מיר נישט געשעהן, אַלעקסעל!

נאַנסי. דאָס מוז זיין איינער פון זיינע געוועהנליכע אָנ־פאַלען. ער'ט דאָך ליעב צו חלש'ען.

מילדרעד (דריקענדיג זיך צו איהם). אָה, טייערער! טייערער!

מאַטעס. אַ שיינער העלד. דאַכט זיך אַ גאַנצער אַטלעט, אַ בייזבאָל־שפּיעלער, אַ פּרייזפייטער, און אַ ביסעל איבערראַשונג, פאַלט ער שוין אין חלשות.

אַלעקס (העבט אָן זיך אויפצוהעבען, מיט אויסגעגלאָצטע אויגען, ווייט אויפגעעפענטען מויל, בלייך און בלאַס).

מילדרעד (מיט לאַכען דורך טרערען). אָה, אַלעקסעל! אַלעקסעל! טייערער! ליעבער! (בעדעקט איהם מיט קוסען.)

נאַנסי. זיין געוועהנליכע חלשות. ער חלש'ט שטענדיג — פאַר און נאָך און צוליעב אַ מיידעל!...

מאַטעס (שטרייננג). מויד!

נאַנסי (גיט אַ פיהר מיט די אַקסלען). מאַמע, איך נעם ארויס די קאָרנס. (מילדרעד, מאַטעס און העניע העבען אויף אַלעקסען און זעצען איהם אַוועק אויפ'ן שאָקעלשטול.)

העניע. ווען מיר נישט, אַלעקסעל! אַלעקסעל! ער איז נאָך נישט ביי זיך! זעהט, קוקט איהם אָן! גיט איהם אַ ביסעל וואַסער! אָי, מען דאַרף איהם געבען אַ ביסעל וואַסער! אָי, איך גיב איהם אַ ביסעל וואַסער! (פערלאָרען און מבולבל שלעפּט זי זיך צום אייזבאָקס, נעמט פון דאָרטין ארויס אַ מילך־פלאַש מיט וואַסער, גיסט אריין אין אַ גלאָז און ברייננגט עס צו אַלעקסען, אונטערטראָגענדיג איהם צום מויל.)

מאַטעס (איינזעצענדיג אַלעקסען, קוקט איהם אָן, ווי ער וואָלט געוואָלט עפּעס פערשטעהן, שטעהט אַזוי אַ ווײַלע איבער איהם, דערנאָך טרעט ער אָב לאַנגזאַם צו זיין שטול, זעצט זיך, נעמט אריין דעם באָרד

אין האַנד און בלייבט זיצען פערטראַכט, דעם בליק אַנגעשטעלט אין דער ווייטענס).

מילדרעד (שאָקלענדיג און דריקענדיג אַלעקס'עס קאָפּ, וועלענדיג ברייגגען איהם צו בעוואוסטזיין). אָה, טייערער, קום צו דיר! אָה, ליעבער, זעה דאָך מיך אָן! (העלפט העניע'ן צו געבען איהם דאָס וואַסער.)

נאַנסי (צוטראָגענדיג די קאָרן צום טיש). נעם אַ קאָרן, טאַטע! (זעצט זיך און הערט אָן רוהיג צו עסען.)

מאַטעס (ענטפערט נישט און בלייבט אונבעוועגט. ער קוקט נאָר אָן אַ ווײַלע נאַנסי'ן, ווי ער וואָלט געוואָלט בעגרייפען, וואָס זי האָט איהם געזאָגט).

אַלעקס (פאַלט צו פלוצלונג צום ווענטעל פון שאָקעלשטול, מאַכט צו די אויגען און אָטעמט שווער. באַלד עפענט ער אויף די אויגען און שטעלט זיי אָן אויף מילדרעד, ווי ער וואָלט זי נישט דערקאָנט).

מילדרעד. דאָס בין איך, אַלעקס טייערער! דאָס בין איך, דיין מילדרעד!

אַלעקס (נעמט זי אָן פאַר דער האַנד און שעפּשעט ארויס פון צווישען די ציין.) מילדרעד!

מילדרעד. יא, דאָס בין איך! דאָס בין איך!

אַלעקס. מילדרעד! —— פאַר וואָס האָסטו נישט געשריעבען, אַז דו קומסט?

מילדרעד. איך האָב אַליין נישט געוואוסט, אַז איך וועל קומען. דאָס האָב איך פלוצלונג, גאַנץ פלוצלונג בעשלאָסען צו קומען. איך האָב שטאַרק געביינקט נאָך דיר, מיין ליעבער! די גאַנצע קאָונטרי איז מיר נישט איינגעגאַנגען. און היינט פון אין דער פריה אָן האָב איך געפיהלט אַזוי שווער — מיר האָט זיך אויסגעדוכט, אַז מיט דיר איז עפּעס געשעהן ——

אַלעקס (מיט אַ ציטער, שווער אָטעמענדיג). עפּעס געשעהן ——

מילדרעד. יא, יא... אזא געפיהל האָב איך געהאט. דעם גאנצען טאָג. איך האָב עס ניט געקאָנט אויסהאלטען. האָב איך פערפאקט מיין קאפער, געכאפט די טריין און בין געקומען. ווען איך וואָלט געוואוסט — — ווען איך וואָלט מיך געריכט אויף אזא — —

אלעקס (לאנגזאם). פאר וואָס האָסטו ניט געשריעבען, אז דו קומסט?

מילדרעד. איך דערקלער דיר דאָך, איך דערצעהל דיר דאָך — —

אלעקס. שרעקליך! שרעקליך!

מאטעס (ווענדט זיין בליק אויף איהם).

מילדרעד (מיט גרויסע אויגען). וואָס — — „שרעקליך“?

אלעקס. הא? האָב איך געזאָגט „שרעקליך“? ניין, ניין, ניין... יא־א... שרעקליך אזוי צו חלש'ן, שרעקליך... או־ו־ו, שרעקליך!... פאר וואָס האָסטו נישט — — ? יא, יא, יא... איך וויים שוין... האָסט געפיהלט, אז עפּעס איז געשעהן — — און עס — איז — געשעהן...

מאטעס. געשעהן?! געשעהן?!

נאנסי. נו, יא. זיין חלשות, וואָס ער'ט גע'חלש'ט.

אלעקס (קוקט אָן נאנסי'ן מיט גרויסע אויגען און שאָקעלט מיט'ן קאָפּ). יא, יא... יא, יא... געשעהן... גאנץ שרעקליך...

העניע. אי, ער איז נאָך נישט ביי זיך! ער איז נאָך נישט ביי זיך. אי!

מילדרעד (ברעכט אויס אין א געוויין). רופט דאָך א דאָקטאָר!

אלעקס. ניין, ניין... מי דארף נישט... עס'ט פאָראיבער... עס וועט פאָראיבער... (בלייבט זיצען מיטביידע הענד אויף די הענט־לעך פון שאָקעלשטול און מיט די אויגען אויסגעגלאָצט צו דער ערד.)

העניע. נעם נאָך אביסעל וואסער.

מילדרעד (געבענדיג איהם דאָס וואסער). טרינק, ליעבער!

אַלעקס (טרינקט).

מילדרעד. ווען איך — וואָלט געוואוסט...

נאנסי. נו, מילא, דאָך שוין פערפאַלען. שטעה אויף. נעם אראָב דיין היטעלע... נעם ביי איהר אראָב דאָס היטעלע, מאַמע. איך האָב פעטע הענד.

העניע (מיט דער הילף פון מילדרעד, נעמט אראָב דאָס היטעלע און טראָגט אַוועק אין די צימער).

נאנסי. דו מוזט דאָך זיין אויך הונגריג. ווען ביזטו ארויסגעפאָהרען? עס נעמט דאָך א פיערטהאַלבען שטונדען דאָס פאָהרען. ביזט ארויסגעפאָהרען מסתמא א זייגער דריי. דיין מאַמע איז דאָרטין געבליבען?

מילדרעד. יא, דאָס האָט מיך בלויז געטריבען. —

אַלעקס. ווען — איך — וואָלט — געוואוסט — — —

מילדרעד. וואָס, אלעקסעל?

אַלעקס. האַ?

מילדרעד. דו האָסט געזאָגט, אז ווען דו וואָלסט גע־וואוסט...

אַלעקס. האָב איך עס געזאָגט? איך ווייס נישט — — איך ווייס נישט — —

נאנסי. לאָז איהם. ער'ט שוין קומען צו זיך. שטעה דאָך אויף. דערצעהל, ווי איז עס געוועזן אין די בערג. א שיינער פּלאַץ, עפּעס?

העניע (ארויסקומענדיג צוריק). שטעה אויף, מילדרעדעל, זעץ זיך צום טיש. וועסט עפּעס עסען. וועסט עפּעס טרינקען. וואָס ווילסטו: טיי אָדער קאַפי?

מאַטעס (ווי ער וואָלט עפּעס אוועקגעטריבען פון זיך א קאַש־מאַר, פּאַסט זיך, מאַכט זיך צורעכט אויף זיין שטול). יא, מילדרעד. יא, קום צום טיש.

מילדרעד (מיט א בליק אויף דעם שלאָפענד שווינענדיגען אַלעקס, שטעהט אויף און זעצט זיך צום טיש. זיי רעדען אין א פלוסטער).

העניע (שטעלט איהר אַ טעלער מיט מעסער און גאָפּעל).

נאנסי. איז עפּעס אַ שיינער פּלאַץ, ווי הייסט ער דאָר־טין?...

מילדרעד. זעהר אַ פיינער.

נאנסי. געווען אַ סך קאָמפּעני?

מילדרעד. איבער גענוג.

נאנסי. אַ סך יונגוואַרג? אַ סך יונגע מענער?

מילדרעד. איך האָב זיי נישט געצעהלט.

נאנסי. אַ סך געטאַנצט?

מאַטעס (לאַנגזאַם). ענדליך צונעקומען צו דעם עיקר פראַגע!

אלעקס. ווערסט — דאָ שלאָפען. ווערסט — נישט — געהן — אויבען — שלאָפען.

מילדרעד (וואַרפט זיך צו איהם). ווי, ליעבער?

אלעקס. יאַ, דאָ שלאָפען. נישט אויבען. איינע אליין.

נאנסי (צולאַכט זיך).

העניע. ער איז טאַקע גערעכט.

אלעקס (עפענט אויף די אויגען אויף נאנסי'ן, קוקט זי אָן, שליעסט די אויגען און פאַלט ווידער אריין אין דעם פריהערדיגען צושטאַנד).

מילדרעד (ווייגעריש). איך וואָלט דאָך גערופען אַ דאָק־טאָר.

אלעקס (אָננעמענדיג זי פאַר דער האַנד). ווערסט דאָ זיצען. ווערסט אויבען נישט שלאָפען?

מילדרעד. ניין, ליעבער.

נאנסי. נאַ, איך בין שוין פאַרטיג, יעצט וועל איך געהן מיך אַ ביסעל איבערטאָן. דייוויס דאַרף קומען נאָך מיר. קום, מאַמע, ווערסט מיר העלפען. (געהט אין די צימער.)

העניע (מיט אַ קרעכץ געהט נאָך איהר). — פּאַוזע.

מילדרעד (שטיל). איך האָב אָבער געפיהלט, אז עפּעס

וועט געשעהן. און עס איז געשעהן. ווער האָט זיך געקאָנט ריכ־טען? מיין הארץ האָט מיר געקלאפּט פאר פרייד דעם גאנצען וועג. די טריין איז מיר צו לאנגזאם געגאנגען... איך האָב צו מיר אליין געלאכט פון דער איבערראשונג. איך האָב אָנגעקוואָלען פון דעם שפּאס... איך האָב מיר פאָרגעשטעלט, וואָס פאר אויגען איהר אלע וועט מאכען, און... (אלעקס'עס האנד לאָזט אָב איהר האָנד און פאלט אראָב. זי שפּרינגט אויף דערשראָקען.) גאָט!

מאָטעס (לאַנגזאַם, אין געדאנקען). ער שלאָפט. ער איז איינגעשלאָפען.

מילדרעד (מיט בעזאָרגונג אָנקוקענדיג אַלעקס'ען, זעצט זיך). מי'ט געדארפט אוועקלעגען איהם אין בעט.

מאָטעס. לאָז איהם נאָר רוהיג שלאָפען. (זיצט אַ ווײַלע אָנקוקענדיג אַלעקס'ען פון אונטער דער שטערן, און הערט זיך לאַנגזאַם אויף.) איך וועל יעצט ארויסגעהן געוואָהר ווערען — אויבען.

מילדרעד (בעאונרוהיגט). וואו דען?

מאָטעס. אויבען. אייער וואוינונג געוואָהר ווערען.

מילדרעד. וואָס איז דען?

מאָטעס. אונרוהיגע צייטען. גנבים און גנבות. אלעקס איז דאָרטין געוועזען בלויז אין דער פריה. דאַרף מען געוואָהר ווערען. (געהט צו צום אייז־באָקס און נעמט דעם שליסעל פון אונטער'ן טישטיכעל.) מיר קוקען שטענדיג נאָך עטליכע מאָל אין טאָג ביי אייך — אויבען. (קוקט אָן אַלעקס'ען ווידער מיט'ן בליק פון אונטער דער שטערן און געהט לאַנגזאַם ארויס.)

מילדרעד (לאָזט זיך אַראָב אויף דר'ערד פאַר אַלעקס'ען, נעמט פאַרזיכטיג זיינע הענד, קוסט זיי, דריקט זיך צו צו זיינע קני און שעפּטשעט לאַסקע־נעמען). מיין טייערער! מיין זיסער! מיין אָרימינ־קער! וואָס איך האָב אָנגעמאכט! מיין ליעבער! מיין אַלעקסעל!

מאָטעס (לויפט פּלוצלונג אריין און לויפט דורך אין די אַנדערע צימער).

מילדרעד (שפּרינגט אויף). וואָס איז?!

מ אַ ט ע ס (אין צווייטען צימער). וואו איז אַלעקס' רעוואָל־ווער? די טיר אויבען אָפען, אויפגעשלאָסען, אויפגעבראָכען.

ה ע נ י ע (אין צווייטען צימער). אָי, וועה מיר נישט געשעהן!

מ י ל ד ר ע ד. דו גוטער גאָט!

נ אַ נ ס י (אין צווייטען צימער). מען מוז גלייך לויפען נאָך אַ פּאָליסמאַן.

מ אַ ט ע ס (אין מיר מיט אַ רעוואָלווער אין האַנד). ניין! נישט! נאָך נישט קיין פּאָליסמאַן! מי דאַרף נישט! (געהט.)

ה ע נ י ע (אַנכאַפּענדיג איהם). אָי, געה נישט, מאַטעס! אָי, רוף בעסער אַ פּאָליסמאַן! אי, איך שריי גלייך: העל —

מ אַ ט ע ס (ארויפלעגענדיג איהר אַ האַנד אויפ'ן מויל). ששש... שריי ניט! מאַך ניט קיין טרעוואָגע!... איך וועל אליין כאַפּען... ששש... איך — וועל — אליין... (געהט ארויס.)

ה ע נ י ע (צו נאַנסי'ן). אָי, געה מיט איהם! אָי, לאָז איהם נישט אליין!

נ אַ נ ס י. איך געה! איך געה! איך האָב ליעב אזא עסק! אַ ביסעל דורכקלאַפּען אַ גנב... (זי געהט דורך מיט געמאכטע פויסטען, ווי זי וואָלט עמיצען „דורכגעקלאַפּט"). אהא־הא־הא! בום! באַם! טררראַך! (געהט ארויס.)

מ י ל ד ר ע ד (קוקט זיך אום אויף אַלעקסען, קאָן זיך עפּעס נישט ענטשיידען, שלאָגט זיך מיט דער דעה און פּלוצלונג לויפט ארויס פון צימער).

ה ע נ י ע. אָי, אַלעקס! אַלעקס!

אַ ל ע ק ס (עפענט אויף די אויגען, מאַכט זיי צו צוריק, עפענט זיי אָבער גלייך ווידער מיט שרעק, קוקט זיך ארום און שפּרינגט אויף). וואו? וואו? וואו איז...

ה ע נ י ע. אָי, אַלעקס, אויבען זיינען גנבים!

אַ ל ע ק ס (שרייט אויף מיט אַ כאָרכעל). אההה! (שטעהט אַ ווײלע מיט אויסגעגלאָצטע אויגען פאַר שרעק און אַ האַנד אין די האָר.

ביסלעכווייז רוקט זיך אַראָב זיין האַנד פון קאָפּ. זיין בליק בערוהיגט זיך.) ג־נ־בים... (פּלוצלונג איז ער גאַנץ געפּאַסט און אויפגעלעבט. ער ווענדט זיך צו דער טיר פון די צימער.) מיין רעוואָלווער.

העניע. דער טאַטע האָט איהם.

אַלעקס. איז גוט. (ווענדט זיך אום און געהט ארויס מיט פעסטע שריט.)

העניע (קוקט זיך אום פערלאָרען און דערשראָקען). אָי, אָי! אָי! (לויפט אויך ארויס. דרויסען שרייט זי.) העלפט! העלפט! העלפט!

פאָרהאַנג.

צווייטער אַקט

די קיך אין מילדרעד׳ס וואוינונג. די זעלבע איינריכטונג ווי אין ראַטנער׳ס וואוינונג, נאָר עס פעהלט דער גרויסער טיש אין מיטען.

מאַטעס (מיט אַן אָנגעשטעלטען רעוואָלווער בעווייזט זיך אין דער טיר. פריער רוקט ער אריין פאָרזיכטיג דעם קאָפּ, קוקט זיך ארום און ביסלעכווייז רוקט ער אריין דעם קערפּער. מיט אַ שנעלער בעוועגונג שטעהט ער שוין אין מיטען קיך מיט׳ן געזיכט צו דער טיר פון די צימער).

נאַנסי (קומט פאָרזיכטיג אריין, קוקט זיך אין דער טיר אַרום און גנב׳עט זיך צו צו מאַטעס׳ען, שטעלענדיג זיך הינטער זיין רוקען).

מילדרעד (קומט אריין גלייך נאָך נאַנסי׳ן און לויפט־צו צו ביידען).

מאַטעס (מיט׳ן אָנגעשטעלטען רעוואָלווער, בעגלייט פון נאַנסי און מילדרעד, אַלע דריי אויף די שפּיץ פינגער בעוועגען זיך צו דער צימער־טיר. ביי דער טיר בלייבען זיי אַ ווײלע שטעהן, הערען זיך צו, גלייך אָבער לאָזט זיך מאַטעס אהין אריין מיט דעם געשריי: „הענדס אַפּ!“ נאַנסי און מילדרעד נאָך איהם. און שטיל. באַלד הערט מען ווידער דעם געשריי „הענדס אַפּ!“ און פּאוזע. און דאן צום דריטען מאָל, קענטיג אין אַ ווייטערען צימער, „הענדס אַפּ!“ און לייגערע פּאוזע, נאָך וועלכער מאַטעס קומט אריין צוריק אין קיך, בעגלייט פון נאַנסי און מילדרעד).

מאַטעס (לאַנגזאַם, ווי איבערלעגענדיג עפּעס). ניט קיין גנבים און ניט קיין גנבה. דאָך עפּעס איז...

נאַנסי. די טיר איז געווען אָפען?

מאַטעס. אָפען.

נאַנסי. ווייט אָפען?

מאטעס. ניין, צוגעמאכט, אָבער אז איך האָב זי געוואָלט אויפשליסען, האָט זי זיך אליין אויפגעעפענט. און דער שלאָס איז אויפגעבראָכען.

מילדרעד (נאָך א קוק אויף דאָס באַדרעצימער, מיט שרעק). אוי!

נאנסי. וואָס איז?

מילדרעד (שטיל). דאָס באדרעצימער.

נאנסי. אָ, יע, אין באַדרעצימער האָבען מיר נאָך נישט א קוק געטאָן.

מאטעס. און די טיר איז צוגעמאכט. (גנב'עט זיך מיט'ן אָנגעשטעלטען רעוואָלווער צו דער טיר, בעגלייט פון נאנסי און מילדרעד, הערט זיך צו און גיט זי פּלוצלונג אַן עפען. אַלע דריי שפּרינגען אָב צוריק, שטעהען שטיל א ווײלע, פול שפּאַנונג, און הײבען זיך אָן צו בעוועגען נעהנטער צום צימער.)

נאנסי. איך וואָלט געשוואָרען, אז איך זעה עמיצען אין דער וואַנע.

מאטעס (גיט זיך א לאָז אריין. נאנסי און מילדרעד הינטער איהם. באַלד הערט מען א שרעק־אויפגעשריי פון אַלע דריי).

מאטעס. א טויט מיידעלע!

נאנסי. א מיידעלע!

מילדרעד. א טויטע! א טויטע!

אלעקס (בעוויזט זיך אין טיר. ער מאַכט צו די אויגען מיט אן אינערליכען שוידער, פּאַסט זיך אָבער באַלד און געהט צום באַדרעצימער).

מילדרעד (קומט אריין אויף הינטען, ציטערענדיג אין אַלע אברים. — דרויסען העניע'ס הילף־רופען און א געלויף און א גערויש פון שכנים).

אלעקס (צו מילדרעד'ען). א גנב?

מילדרעד (שוידערט אויף, דרעהט זיך אום צו איהם, וויל אָבטרעטען און וואַרפט זיך אויף זיין ברוסט). אָה, אלעקס! דו?!

דו!... דו!... (לאַסקעט זיך צו איהם.) אָה, אלעקס! אָה, אַ טויט מיידעלע אין דער וואַנע!

אלעקס. אָה! (איילט אין באַדעצימער.)

מאַטעס (קומט ארויס. איז איבערראשט צו זעהן אלעקסען). דו?! — געקומען צו זיך?

אלעקס. ווי דו זעהסט. — אַ טויט מיידעלע אין דער וואַנע?

מאַטעס. טויט ווי אלע טויטע. אַ יונג קינד. מוז זיין אַ יאָהר צוועלף־דרייצעהן.

אלעקס (געהט אריין אין באַדעצימער).

מאַטעס (מיט אַ פאַרשענדיגען בליק געהט לאַנגזאַם נאָך איהם).

נאנסי. דאָס מוז זיין דאָס מיידעלע, וואָס מען זוכט. אָה! איך לויף נאָך אַ פּאָליסמאַן. (קוקט ארויס פון באַדעצימער. שכנים און שכנות, עטליכע בעוואפענט מיט פערשיעדענע געוועהר, העבען אָן אריינצושיטען. העניע מיט זיי.)

שטימען. געכאַפּט? געכאַפּט?

נאנסי. קיינעם נישט געכאַפּט.

שטימען. אנטלאָפען?

נאנסי. לאָזט מיך דורכגעהן. איך מוז ברייינגען אַ פּאָליסמאַן.

העניע. האָבען זיי וואָס אוועקגענומען? אַ סך אוועקגענומען?

נאנסי. גאָרנישט אוועקגענומען. זיי האָבען בעסער געבראַכט. און אַ שיינעם פּעקעל. אַ טויט מיידעלע. (געהט אַוועק.)

שטימען. וואָס?! (מען לאָזט זיך אין באַדעצימער.)

העניע. אוי וועה איז מיר! אוי וועה איז מיר! (אָב אין באַדעצימער.)

אלעקס און מילדרעד (קומען ארויס פון באַדעצימער ביז גאַנץ נאָך פאָרנט).

מאַטעס. קען זי עמיצער פון אייך?

געמורמעל. ניין... ניין...

מאַטעס. ריהרט זי ניט אָן. זאָל זי ליעגען, ווי זי ליעגט, ביז אַ פּאָליסמאַן וועט קומען. (ער קומט ארויס און שטעלט אָן דעם בליק אויף אלעקס'ען.)

עטליכע שכנים (געהען אוועק און באַלד העבען אָן צו שוטען שכנים און שכנות, דערוואַקסענע און קליינע. קומען און געהען מיט קאָפּ־שאָקלען, מיט שרעק, מיט טרערען. זיי רעדען צווישען זיך אין באַדעצימער אין האַלב־טענער, ווי פאַר אַ טויטען).

מילדרעד (טוליענדיג זיך צו אלעקס'ען, ציטערענדיג און וויינענדיג). אָה, ווי שרעקליך!

אלעקס. שרעקליך! גאַנץ שרעקליך.

מילדרעד. אָה, וואָס פאַר אַ מאָרד!

אלעקס. יא־א.

מילדרעד. אזא יונג, שיין מיידעלע! וואָס פאַר אַ שרעקליכער מענש האָט דאָס געמוזט טאָן!

אלעקס. הממם!

מילדרעד. אוי־וי, וואָס פאַר אַ חיה רעה!

אלעקס (צודריקענדיג זי צו זיך). ווי דו ציטערסט אין גאַנצען קערפּער, מילדרעד.

מילדרעד. איך וועל, דאַכט זיך, קראַנק ווערען פון היינטיגען אָווענד.

אלעקס. ווילסטו נישט אראָב צו אונז? וועסט זיך דאָרט צולעגען.

מילדרעד (לאָזט זיך אראָב אויף אַ שטול גאַנץ קראַפטלאָז). אָה, דוקא צו אונז זי אריינברייגנען!

אלעקס. יא־יא!

מילדרעד. פאַר וואָס דוקא צו אונז?

אלעקס. מסתמא געוואוסט, אַז די דירה איז יעצט אָבגעשלאָסען און קיינער איז ניטאָ.

מילדרעד. אָה, דער אונמענש! דער אונמענש! און

מיך האָט עס אָנגעטראָגען צו קומען... האָט מיך עפּעס געטריבען... פון אין דער פריה אָן איז מיר געלעגען אויפ'ן הארצען ווי שטיינער, און איך...

אלעקס. קום דאָך אַראָב צו אונז.

מילדרעד. זי שטעהט מיר פאר די אויגען. אזא יונג קינד! אזא שיין קינד! ווי האָט ער זי געטויט? איך האָב עס נישט געזעהן. איך האָב מורא געהאַט נעהנטער צו צוטרעטען. ווי האָט ער זי געטויט? ווי?

אלעקס. דערשטיקט מסתמא. דערוואָרגען. (מיט האַנד־בעוועגונגען, ווי ער וואָלט געהאַלטען דעם קליינעם האַלז צווישען זיינע פינגער.) אָנגענומען פאר'ן קליינעם העלזעל, געדריקט, געדריקט, און דערוואָרגען. וויפיעל האָט געדאַרפט אזא קליין העלזעל?

מילדרעד. שוידערליך! שוידערליך!

מאַטעס (הערט זיך צו צו אַלעקס'עס רעד, קוקט נאָך זיינע בעוועגונגען, מאַכט גרויסע, דערשראָקענע אויגען, קראַצט זיך דעם קאָפּ מיט נערוועזע בעוועגונגען, רייבט זיך די אויגען און געזיכט, ווי ער וואָלט געוואָלט עפּעס פערטרייבען פון זיך. פאַסט זיך און רעדט ווי מעגליך רוהיג אַרויס, צוטרעטענדיג צו אַלעקס און מילדרעד). מיינסטו, אז זי איז דערשטיקט געוואָרען?

אלעקס (ציטערט אויף). אה, איך האָב גאָר נישט געהערט, ווי דו ביזט צוגעקומען.

מילדרעד. איך האָב מיך אויך דערשראָקען. אה, שוידערליך!

מאַטעס. שוידערליך! שוידערליך! — איז מיינסטו, אז זי איז דערשטיקט געוואָרען, אלעקס?

אלעקס. וואָס וויים איך? פאַראַן עפּעס אויף איהר אַנדערע טויט־סמנים?

מאַטעס. מיר האָבען זי דאָך נישט אונטערגעזוכט. פיעלייכט פער'סמ'ט אָדער דערשטאָכען אין הארצען. פאַראַן אזא פלאַץ, וואָס מיט איין שטאָך, אפילו מיט א לאַנגער שפּילקע...

מילדרעד. אַי, הערט עס אויף צו רעדען!

מאַטעס. און דו מיינסט: דערשטיקט? „אַנגענומען פאַר'ן קליינעם העלזעל, געדריקט, געדריקט און דערוואָרגען."

אלעקס (אויפשוידערענדיג). ווי — וואָס זאָגסטו?

מאַטעס. דאָס האָסט דו דאָך געזאָגט.

אלעקס. ווי דו האָסט עס אָבער ארויסגערעדט!

מילדרעד. אָה, ווי איהר האָט עס ארויסגערעדט!

מאַטעס (קראַצט זיך ווידער דעם קאָפּ מיט נערוועזע בעוועגונגען און רייבט זיך די אויגען און געזיכט). שוידערליך! שוידערליך!

מילדרעד (טרייסלענדיג זיך). אההההה!...

מאַטעס. אזא יונג קינד, אלעקס.

אלעקס (שווייגט).

מאַטעס. אזא יונג קינד! און בלאָט מאָרדען! מאָרדען! ווי קאָן זיך אויפהעבען א האַנד עמיצען צו דערמאָרדען? ווי קאָן מען צוזעהן, ווי אונטער די אייגענע פינגער ענדיגט זיך א לעבען?! און נאָך אזא יונג לעבען, אזא עופעלע! ווי קאָן מען...

אלעקס. זעהסט דאָך. פאַראַן מענשען, וועלכע קאָנען עס. — האָסטו א סיגאַרעט?

מאַטעס. יעצט א סיגאַרעט? ווי קאָן דיר ליעגען רויבערן אין קאָפּ?

אלעקס. יעצט ערסט רעכט. (נעמט אַרויס זיין פּייפּ, שטאָפּט זי אָן און פעררויכערט.)

מאַטעס. הע־ע! — מיינסטו, אז זי איז געבראַכט געוואָרען אהער א טויטע?

אלעקס. ווי — ווי — ווי דען אנדערש?

מאַטעס. עס קאָן זיין, אז...

מילדרעד. אַי, אַי, אַי, רעדט נישט!

[מ]אַטעס. אז זי איז דאָ אויך דערמאָרדעט געוואָרען.

[אל]עקס. וואָס?!

מאַטעס. עס קאָן זיין, אז מי האָט זי אהער פערפיהרט און — —

אלעקס. יא, יא. דאָס קאָן אויך זיין. יא, יא, מעגליך.

מילדרעד. או־ר־ו!

מאַטעס. און אז זי איז דערשטיקט געוואָרען, וועט מען קאָנען אויסגעפינען דעם מערדער אָן די פינגער־אבדריק?

אלעקס. ווי? אָה, יא, אויב זי איז דערשטיקט געוואָרען מיט הוילע הענד.

מאַטעס. יא, ריכטיג. יא, ריכטיג. אויף די הענד האָבען אויך געקאָנט זיין הענדשיקעס. איז מיינסטו...?

אלעקס. אָה, הער דאָך אויף מיט אלע פראגען!

מילדרעד. אָי, טאַקע, מיין טייערער מר. ראטנער, הערט דאָך אויף! איך ווער גאנץ קראנק.

מאַטעס. העהע!... (קראצט זיך ווידער דעם קאָפּ, רייבט זיך דאָס געזיכט, בלייבט רוהיג שטעהן, טראכט עפּעס איבער און געהט אריין אין די וואוינצימער.)

מילדרעד (דריקט זיך צו צו אלעקס'ען). דאָס איז דיר א צוגאָב צו דיין פריערדיגען חלש'ען. ווי פּיהלסטו זיך יעצט, מיין ליעבער? ווי איז דיר?

אלעקס. ווען דו וואָלסט מיך נישט געוואָלט איבעררא־שען... ווען דו וואָלסט אָבער פריער...

מילדרעד. ווייל עס איז איבער מיר אַליין אזוי פּלוצלונג געקומען... און ווי האָב איך מיך געפרעהט איבער'ן שפּאָס!... איך האָב מיר אויסגעמאָלט, וואָס פאר אויגען דו וועסט מאַכען, ווען דו וועסט מיך דערזעהן, און איך האָב אין פאַראויס אויסגענאָסען אלע דיינע קוסען... דו, ליעבער, איך ליעב דיך דאָך אזוי שטארק! איך האָב נאָך דיר אזוי ריעזיג געביינקט... איך האָב דיר דאָך בלויז א טויזענדסטעל געשריעבען, ווי איך ביינק נאָך דיר און ווי איך ליעב דיך!... דו שטעל דיר פאָר: איך פּלעג אַרומגעהן איבער די בערג און אין וואַלד און עס פּלעגט זיך מיר אויסדוכטען, אז אָט

פון הינטער יענעם פערקעהר אָדער פון הינטער יענע בוימער וועסטו פּלוצלונג ארויסקומען... האהא... אָדער איך פּלעג זיצען אויף דער וועראנדא און אויסגלאָצען די אויגען צום וועג — אָט אזוי אָ — און עס פּלעגט זיך מיר אויסדוכטען, אז איך זעה דיך קומען, אז דו קומסט, אז אָט־אָט ביזטו לעבען מיר — — העהע — איך האָב דיך שטענדיג געהאט פאר מיינע אויגען — — — אָה, ליעבער!... ווי דו זעהסט אויס!... איז עס נישט שרעקליך, ווי איך קאָן דיר רעדען אזעלכע זאכען, און דאָרטין ליעגט אַ טויט מיידעלע, דער קרבן פון אַן אונמענש.... ווי דו שוידערסט... און ווי איך שוידער.... וואָס זיצסטו אזוי? אלעקס, איז דיר וויעדער שוין...?

אַלעקס. ניין, ניין... גאָרנישט... איך... איך טראַכט מעהר נישט, אז עס איז גלייכער גאָר נישט געבאָרען צו ווערען.

מילדרעד (ערשטוינט). ווארום דען?

אַלעקס. אז מענשען זאָלען האָבען אין זיך אזעלכע נייגונגען, איז דאָך עפּעס גאַנץ שרעקליך. בעסער נישט געבאָרען ווערען — — נישט — געבאָרען ווערען!...

מילדרעד. יא. די פערברעכער האָבען געמאָגט בעסער נישט געבאָרען ווערען.

אַלעקס. אָבער דאָס איז דאָס שרעקליכע, אז דאָס האָט געקאָנט טאָן גאָר קיין פערברעכער נישט.

מילדרעד. ווי דען?

אַלעקס. נישט קיין פּראָפעסיאָנעלער פערברעכער, אַ מענש, וועלכער האָט קיינמאָל אין זיין לעבען נישט בעגאנגען דאָס קלענסטע פערברעכען און וואָלט אליין נישט געגלויבט, אז ער איז פעהיג אויף אזא פערברעכען.

מילדרעד. דאָס קאָן איך מיר עפּעס נישט פאָרשטעלען.

אַלעקס. און איך — יא. איך קאָן מיר אפילו פאָרשטעלען, אז דאָס האָט געקאָנט טאָן איינער, וועלכער ליעבט און איז געליעבט — —

מילדרעד. אונמעגליך!

אלעקס. איך זאָג — מעגליך.

מילדרעד. אונמעגליך! אונמעגליך! סיידען עפּעס אַן איטאַליענער אין דער היץ פון זומער!

אלעקס. זעהסטו — אין דער היץ פון זומער. אָבער איך זאָג: אפילו אין דעם גרעסטען ווינטער־פראָסט, ווען דער סם פון ווילדער תאוה ליעגט אין זיין בלוט. און פון דעם איז קיינער ביי דער געבורט נישט געוואָרענט. די עלטערן מאָגען זיין די פיינ־סטע מענשען, און זיידעס און באָבעס, און עלטערזיידעס און על־טערבאָבעס, דור אין דור, עהרליכע, פיינע מענשען, און אין איהם פּלוצלונג ליעגט דער סם, און אין איין שיינעם טאָג קומט עס איבער איהם — און יעדעס געפיהל פון פעראַנטוואָרטליכקייט, און ליעבע און געגענליעבע — אַלץ, אַלץ איז אויף אַ מאָמענט פערגעסען, און דאָס פערברעכען איז פאַרטיג... איז עס נישט שרעקליך?... שוידערליך!... פורכטבאַר!.... בעסער נישט געבאָרען ווערען!... בעסער נישט געבאָרען ווערען!...

מילדרעד. ליעבער, דאַרפסט דיר עס אָבער נישט נעמען אַזוי צום הארצען...

אלעקס (ווי אויפגעוואַכט). ווי?... יא... האהא... (געהט אַב פון איהר.) מיין פּייפ איז מיר אויסגעגאַנגען דערווייל. (געהט צו צום אויווען און קוקט דאָרטין ארום, ווי ער וואָלט געזוכט אַ שוועבעלע.)

נאַנסי (קומט אריין). קיין פּאַליסמאַן האָב איך נאַטיר־ליך נישט געטראָפען — אויף אַ רפואה נישט. האָב איך געמוזט צוגעהן ביז צו דער דראָגסטאָר און אויפרופען די העדקוואָרטערס. גלייך קומען זיי.

אשכן. קומט גלייך פּאָלים?

נאַנסי. יא, יא... (געמורמעל.)

אלעקס (רייבט אָן אַ שוועבעלע, פעררויכערט און בלייבט שטעהן, נישט בעוועגענדיג זיין געזיכט).

נאַנסי (צו מילדרעד). איז דייוויס דאָ?

מילדרעד. ניין.

נאַנסי. נישט געוועזען?

מילדרעד. ניין. איך האָב איהם נישט געזעהן.

נאַנסי. אויב ער בעווייזט זיך נישט, וועל איך זאָגען, אז ער האָט בעגאַנגען דאָס פערברעכען.

מילדרעד. פוי, נאַנסי!

נאַנסי. קומט ער נישט, וועל איך אויסטראַכטען אויף איהם אלע בלבולים. וואַרט, אפשר איז ער געוועזען און האָט אונטען קיינעם נישט געפונען? וואו איז די מאַמע?

מילדרעד. דאָרטין.

נאַנסי. און דער טאַטע אויך דאָרטין?

מילדרעד. ניין, דאָ. אריין אהין.

נאַנסי. האָסטו דיר! איז אונטען קיינער ניטאָ! איז דייוויס געוועזען, געקלונגען, געקלונגען און אוועקגעגאַנגען. דאָס האָב איך מיר פאַר מיין טרחה! מיר האָבען אויף היינט גע-פלאַנט —

מילדרעד. וואָלסטו היינט געקאָנט זיך אַמוזירען?

נאַנסי. דו ווייסט דאָך נאָך נישט, וואָס מיר האָבען גע-פלאַנט!

מילדרעד. אָה, ענטשולדיג!

נאַנסי. האהאהא...

מילדרעד. אָה, לאָך דאָך נישט אזוי הויך!

נאַנסי. ניין, מיר האָבען טאַקע אָפגעפלאַנט אַ שיינעם אָוועָנד מיט טאַנגאָ. (מאַכט טאַנגאָ-בעוועגונגען.)

מילדרעד. (כאַפּט זי אָן פאַר דער האַנד). נאַנסי, שעם דיך!

אַלעקס (ווי פאַר זיך, נישט אומוועַנדעַנדיג דעם קאָפּ). זי האָט אָין זיך אויך דעם סם.

נאַנסי. ווער זי?

אלעקס. דו.

נאַנסי. וואָס פאַר אַ סם?

אלעקס. ווען דו וואָלסט געוועזען אַ מאַן, וואָלסטו גע־קאָנט טאָן אַט — וואָס — דאָרטין איז אָבגעטאָן געוואָרען. (צייגט צום באָדעצימער.)

נאַנסי (ציניש אויפלאַכענדיג). האהא!... אַבי דו האָסט געזאָגט אויך. בין איך דאָך דיין שוועסטער. איז וואָס פאַר אַ סם איז דאָס?

העניע (קומט ארויס פון באדעצימער). אוי, רבונו של עולם! רבונו של עולם! אַ וועלט היינט! אַ וועלט! (דערשלעפּט זיך צו אַ שטול און לאָזט זיך שווער אַראָב.) וואָס מען דערצעהלט זיך אָן!... וואָס איך האָב מיך דאָרטין אָנגעהערט!... אזעלכע מער־דערייען!... אַזעלכע פערברעכען!... איהר ווייסט, דאָס איז טאַקע איטאַליענישע ארבייט... מי'ט געזעהן אַן איטאַליענער אַרויסגעהן אהער מיט אַ גרויסען פּאַק, פּונקט די גרויס ווי דאָס מיידעלע נעביך. מי האָט די פּולע בעשרייבונג פון דעם איטאַליענער... ער'ט זי ערגעץ וואו דערהרגעט, ביי זיך מסתמא אין דער היים, און וויסענ־דיג, אַז דאָ איז יעצט קיינער ניטאָ, האָט ער זי אַרויפגעטראָגען אהערצו. אויפגעבראָכען די טיר, אריינגעלעגט אין וואנע און איז פערשוואונדען. דאָס איז גאָר קיין בוירגלער נישט געוועזען. דאָס איז....

אלעקס (אומקעהרענדיג זיך מיט'ן געזיכט צום צימער). ווער האָט געזעהן דעם איטאַליענער?

העניע. אַ סך האָבען געזעהן. די דזשעניטאָרקע... דער גראָסער... די שכנה, וועלכע וואוינט אויפ'ן ערסטען פלאָר אין די בעק... אַ סך האָבען געזעהן. אַ יונגער איטאַליענער, זאָגען זיי... זיי האָבען זיין פולע בעשרייבונג.

מילדרעד. און ווער איז דאָס מיידעלע?

העניע. זעהסט דאָך, קיינער קען זי נישט. ווער ווייס, פון וואנען ער האָט זי געבראַכט. עס וועט זיך שוין ארויסגעפינען.

איהר מאַמע וועט זיך שוין דערוויסען פון דעם בראָך, פריער אָדער שפּעטער....

נ א נ ס י. איז דייוויס.... אַך, דו ביזט דאָך געוועזען דאָ די גאַנצע צייט.

ה ע נ י ע. געה טאַקע אַראָב און טו אַ קוק, צו האָב איך צוגעמאַכט גוט די טיר... עס דרעהען זיך דאָ יעצט אַרום אַזויפיעל מענשען.

נ א נ ס י. די טיר איז גוט צוגעמאַכט, אָבער איך וועל סיי ווי סיי אַראָב. איך וועל וואַרטען אויף דייוויסען. און גלאַט דאָ יעצט צו זיין... נאַ, נישט פאַר מיר! (געהט אַוועק.)

מ י ל ד ר ע ד. ווי מערקווירדיג זי איז!

ה ע נ י ע. זי? זי האָט דיר צו־מאָל דאָס האַרץ פון אַ גזלן. איך ווייס גאָרנישט, אין וועמען זי האָט זיך איינגעגעבען.

א ל ע ק ס. מיין טעאָריע. די עלטערן פיינע לייט...

ה ע נ י ע. ווי?

א ל ע ק ס. האָט מען אויך געזעהן דעם איטאַליענער אַראָבגעהן?

ה ע נ י ע. דאַכט זיך. יאָ... ניין... איך ווייס שוין אליין נישט. אַז מ'יט איהם געזעהן אַרויפגעהן, האָט מען איהם געזעהן אַראָבגעהן... אָדער אפשר איז ער איבער'ן דאַך... איך האָב עפּעס געהערט.... די פּאָלים וועט שוין אַרויסגעפינען... מיין קאָפּ איז מיר ווי אַ שטיין. טאָמער האָב איך געהאַט אַ ביסעל פערגניגען פון באָדען זיך, וועל איך עס שוין גוט אויסקריינקען... און דו האָסט אויך געדאַרפט היינט נויטיג קומען, מילדרעדעל...

מ י ל ד ר ע ד. עס האָט מיך געשטופּט...

ה ע נ י ע. אָך, אָך... און וואו איז דער טאַטע?

מ י ל ד ר ע ד. איז אַריין... אָט איז ער...

מ א ט ע ס (בעווייזט זיך אין צימער־טיר, גאַנץ געעלטערט, בלאַס און מיד, די אויגען טיעף אַריינגערוקט, בלייבט דאָרטען שטעהן און קוקט אויף אלעקס'ען).

ה ע נ י ע. מאַטעס, ווי זעהסטו עפּעס אוים!

מ א ט ע ס. המממ!... פּסט, אַלעקס!

מ י ל ד ר ע ד (מיט שרעק). וואָס איז?

מ אַ ט ע ס. פּסט... אַלעקס!

א ל ע ק ס (שטעהט ביים אויוועז, ווי פּערגליווערט, און ריהרט זיך נישט פון אָרט).

מ י ל ד ר ע ד (קוקט זיך אום אויף אַלעקס'ען). אַלעקס!

מ א ט ע ס (טרעט אריין אין צימער, קוים בעוועגענדיג די פיס). גאָרנישט... גאָרנישט... איך האָב געוואָלט עפּעס זאָגען אַלעקס'ען... איך האָב עפּעס געפונען...

א ל ע ק ס (אָנכאַפּענדיג זיך מיט אַ האַנד אָן אויוועז). גע-פונען?!

מ י ל ד ר ע ד. וואָס איז עס?!

ה ע נ י ע. וואָס'טו געפונען?!

מ א ט ע ס (דערשלעפּט זיך ביז אַלעקס'ען, לעגט אויף איהם ארויף די האַנד, ווי אָנצושפּאַרען זיך אָן איהם, בעריהרט איהם אין עטליכע פלעצער אַרום זיין טאליע, ווי צופעליג, מאכטלאָז; דאַן קראַצט ער זיך דעם קאָפּ, ווי איינער, וועמען עס לויפען מוראשקעס איבער'ן קערפּער). גיט מיר אַ שטול... איך מוז מיך צוזעצען.

מ י ל ד ר ע ד (שפּרינגט אויף און גיט איהם אַ שטול). ווי איהר זעהט אוים!

א ל ע ק ס (פּעסט). דו האָסט וואָס געפונען!

מ א ט ע ס (העבט אויף איהם אויף שרעק־אויגען און קוקט איהם אָן, ווי ער וואָלט איהם נישט דערקאָנט).

א ל ע ק ס. וואָס האָסטו געפונען?

מ א ט ע ס (קראַצט זיך ווידער דעם קאָפּ. פּאַסט זיך). גע-פונען

א ל ע ק ס. געפונען, יא.

מ א ט ע ס. האָב איך געזאָגט: געפונען?

א ל ע ק ס. דו האָסט געזאָגט, אַז דו האָסט וואָס געפונען.

העניע. ער וויים שוין נישט, וואָס ער רעדט!

מאַטעס. האָב איך מיך שלעכט אויסגעדריקט. איך האָב נישט געפונען, נאָר אויסגעפונען — (קוקט אָן אַלעקס'ען זעהר שאַרף.)

אַלעקס (טרעט אָב אַ שריט). אויסגעפונען?

מילדרעד. וואָס אַזוינס?

העניע. זאָג דאָך שוין — ציה נישט די עצמות.

מאַטעס. דאָס פערברעכען איז בעגאַנגען געוואָרען דאָ —

מילדרעד. או־ו־ו!

מאַטעס. דאָרטין. אין שלאָפצימער...

מילדרעד. אין שלאָפצימער?!...

העניע. געה און שלאָף דיך אויס. די דזשעניטאָרקע, דער גראָסער, די שכנה פון ערסטען פלאָר אין די בעק און נאָך אַ סך אַנדערע האָבען אַליין געזעהן, ווי אַ יונגער איטאַליענער האָט ארויפגעטראָגען אַ גרויסען פאַק... פונקט אַזוי גרויס ווי דאָס מיידעלע....

מאַטעס. זיי האָבען איהם אַליין געזעהן?

אַלעקס (שטעלט זיך ווידער צו צום אויוועז).

העניע. זיי האָבען אַליין געזעהן און קאָנען דיר בעשרייבען דעם איטאַליענער...

אַ מיידעלע (אין באַדעצימער). אָי, דאָס איז בעטטי! בעטטי פיינס! (וויינט.) בוהוהוהו, בעטטי! בעטטי!

אַלעקס (ציטערט אויף ביים מיידעלעס אויסרוף און ווענדט זיך אום מיט'ן געזיכט צום באַדעצימער).

מילדרעד און העניע (איילען צו צום באַדעצימער).

מאַטעס (בלייבט זיצען און לאָזט נישט אַראָב די אויגען פון אַלעקס'ען).

געמורמעל (אין דעם עולם). פיינס? פיינס? ווער איז די פיינס?

דאָס מיידעלע. איך וויים אויך, ווער דאָס האָט געטאָן!

א ל ע ק ס (בלייבט שטעהן ווי פערשטיינערט).

מ א ט ע ס (מאכט אויף זיין שטול אַ בעוועגונג נעהנטער צו אלעקס'ען).

ד אָ ס מ י י ד ע ל ע. אַן איטאַליענער...

א ל ע ק ס (עטעמט אויף און ווענדט אום דעם קאָפּ לאנגזאם צו מאַטעס'ען).

מ א ט ע ס (מאכט צו די אויגען און לעגט ארויף אַ האנד אויפ'ן געזיכט).

ד אָ ס מ י י ד ע ל ע. איך האָב זי געזעהן מיט איהם. ער האָט מיט מיר אויך גערעדט. ער האָט מיך אויך גערופען. אָי, איך וועל לויפען צו מרס. פיינס... (דאָס מיידעלע שפּאַרט זיך דורך פון באַדעצימער אונטער קרעכצען און זיפצען פון דעם עולם. אין טיר בעגעגענט זי זיך מיט אַן אריינאַוילענדיגער, דערשראָקענער פרוי. זי טרעט אָב אויף הינטען, דערשראָקען, און העבט אָן מיט אַ שוואכען ציטערנדיגען קולכעל.) אָי, מרס. פיינס... מרס. פיינס... (גרויסע בעוועגונג אין עולם. האַנדברעכענים, פערשטאַרקטע זיפצען. מען לאָזט דער פרוי דעם וועג.)

מ ר ס. פ י י נ ס (שפּאַרענדיג זיך אין באַדעצימער, מיט גרויסען שרעק). איז עס מיין בעטטי? איז עס מיין בעטטי? (פּלוצלונג לאָזט זי אַרויס אַ הארצרייסענדיגען קוויטש.) בעטטי! בעטטי!... (היסטערישעס שרייען און אָהנמאכט. בעוועגונג.)

ש ט י מ ע ן. וואסער אויף גיך! וואסער אויף גיך! (געיאָמער; עטליכע שכנים און שכנות טראָגען זיך דורך איבער דער קיך אין זובענים נאָך אַ גלאָז וואסער.)

א ל ע ק ס (שטעהט אונבעוועגליך, בעגיסענדיג זיך מיט טרערען).

מ י ל ד ר ע ד (קומט צו איהם צו, קוים געהענדיג און וויינענדיג, מיטביידע הענד אויפ'ן מויל).

ה ע נ י ע (הינטער איהר מיט געוויין). האָט זיך דערוואוסט שוין... די מאַמע...

מ א ט ע ס (מיט טרערען פערלאָפּענע אויגען קוקט אַליץ אויף אלעקס׳ען און דריקט זיך די ציינער, קעמפּפענדיג מיט וויינען).

ש כ ן (לויפט אריין). פּאָלים קומט! (עס ווערט שטיל.)

א ל ע ק ס (שוידערט אויף, נעמט ארום מילדרעדען מיט איין האנד און טריקענט זיך די אויגען מיט דער אנדערער).

מ א ט ע ס (נעמט אריין זיין באָרד אין מויל, בייסט זי און עסט זיך איין נאָך שטארקער אין אלעקס׳ען מיט זיינע פּלוצלונג טרוקען געוואָרענע אויגען).

פ אָ ר ה א נ ג.

דריטער אַקט

אין קיך ביי די ראַטנערס. שפּעט אין אָוונט. עס ברענט די גאַזלאָמפּ.

נ אַ נ ס י (זינגט און טאַנצט טאַנגאָ, עסענדיג אין דער אייגענער צייט פון אַ שאכטעל שאָקאָלאַד, וועלכע זי האלט אין דער האַנד. צייטענווייז האלט זי איין אין איהר טאַנץ, הערט זיך צו, וואָס עס טוט זיך אויבען און דרויסען, גיט אַ פּיהר מיט די אַקסלען, ווי זי וואָלט געזאָגט: „וואָס געהט עס מיך אָן!" און טאַנצט ווידער. די גאַנצע צייט הערט מען אַ גערויש פון מענשען אויף די טרעפּ. באלד קומען אריין הענע מיט צוויי קיסענס, נאָך איהר מילדרעד און אלעקס; צולעצט מאַטעס).

ה ע נ י ע און מ י ל ד ר ע ד (זיינען זעהר מיד און אָבגעשפּאַנט. ביידע געהען, קוים וואָס זיי שלעפּען זיך).

מ אַ ט ע ס (געהט מיט אַ געבויגענעם קאָפּ, גלייך אַ שווערע משא וואָלט איהם געדריקט).

אַ ל ע ק ס (זעהט אויפגעלעבט אויס, ווי ער וואָלט פון עפּעס בעפרייט געוואָרען).

ה ע נ י ע (נאָך אין קאָרידאָר). ביי אונז ברענט גאַר גאַז? (אריינקומענדיג.) זעה, דו ביזט גאָר אין דער היים? האָסט דאָך געזאָלט — —

נ אַ נ ס י. דייוויס האָט געמוזט נויטיג אָבפאָהרען נאָך ניו הייווען, האָט ער מיך מכבד געווען מיט אַן אויטאָמאָביל־ראַיד צו דער סטיישאָן און מיט שאָקאָלאַד און אָבגעשיקט מיך צוריק מיט אַן אויטאָמאָביל. און אַזוי בין איך גאָר אין דער היים. אַ שטרוי־ווידאָווע. אַן אלמנה חיה.

ה ע נ י ע. פאַר וואָס ביזטו נישט ארויפגעקומען ארויף?

נ אַ נ ס י. צו וואָס? אָט וועל איך פון אייך אלע הערען.

נאַט, זייט אייך מכבד. נו, וואָס אזוי אלע? וואָס אזוי אָנגערוקט און פערחשכ׳ט? מילדרעד, זיי דיך מכבד.

מ י ל ד ר ע ד. ניין. א דאַנק.

נ אַ נ ס י. אַך, זיי דאָך נישט אזוי!

מ י ל ד ר ע ד. א דאַנק. איך וועל נישט נעמען.

נ אַ נ ס י. מערקווירדיגע מענשען! היער, מאַמע.

ה ע נ י ע (אַראָבלאָזענדיג זיך שווער אויף אַ שטול). אויסהערען דעם יאָמער און דערנאָך עסען שאָקאָלאַד.

נ אַ נ ס י. בין איך דאָך טאַקע א קלוגע, וואָס איך בין ניט ארויפגעגאַנגען. טאַטע — — (טראָגט אונטער מאַטעסען די שאָקאָלאַד און כאַפּט צוריק צו.) אוי, אוי, סכנות! מיט אזא געזיכט און אזעלכע אויגען, וועט ער נאָך ארויסווארפען מיך מיט׳ן שאָקאָלאַד צוזאמען.

מ אַ ט ע ס (ארומגעהענדיג, נישט געפינענדיג זיך עפּעס קיין אָרט). דאָס וויל איך טאַקע.

נ אַ נ ס י. אַלעקס, ראַטעווע אויף גיך אָב דיין חלק.

א ל ע ק ס (נעמט א שטיקעל שאָקאָלאַד).

נ אַ נ ס י. און יעצט הער איך אויף אויף, איך זאָל מיך חס ושלום נישט איבערעסען. און יעצט דערצעהלט מיר. (זעצט זיך ביים טיש, אראָבציהענדיג מילדרעדען צו זיך אויף די קני.) ווער איז דאָס מיידעלע?

ה ע נ י ע. א מרס. פיינס׳עס, וועלכע וואוינט א פּאָר בלאָק פון דאַנען. (מיט טרערען.) איהר עלטסטע מיידעל. א טייער קינד געוועזען — — —

נ אַ נ ס י. שאַ, שאַ, נאָר נישט צורעגענט זיך. האָט מען עפּעס א שפּור פון דעם מערדער?

ה ע נ י ע. זיי וועלען איהם שוין כאַפּען. אן איטאַליענער. א יונגער איטאַליענער. א מיידעלע האָט זי געזעהן מיט איהם. און א סך האָבען איהם געזעהן ארויפגעהן מיט א גרויסען פּאַק, פּונקט אזוי די גרויס, ווי דאָס מיידעלע. די פּאַלים האָט פון איהם א גע־

נויע בעשרייבונג. זי וועט איהם שוין כאפּען. אָי, איך וואָלט איהם עפּעס געלינטשעט! אויפגעהאנגען וואָלט איך איהם אויפ'ן ערסטען בעסטען בוים. אזא מערדער! א יונג נפש'ל!.. א יונג לעבען!..

מ א ט ע ס. דו וואָלסט איהם געלינטשעט, הא? געלינטשעט... אויפגעהאנגען נאָר אָהן א פּראצעס, הא? אָהן שאלות און מענות, הא?

ה ע נ י ע. אָהן אלץ. איך וואָלט איהם נאָך א פריער אָנגעטאָן די גרעסטע יסורים. שטיקער פלייש וואָלט איך פון איהם געריסען.

נ א נ ס י. אוי־וי, קוק נאָר אָן די מאמען! גאנץ בלוט־דורסטיג.

ה ע נ י ע. דו לאכסט, הא? דו לאכסט. איז ער עס אפשר נים ווערט, הא?

מ א ט ע ס. די גרעסטע יסורים אָנגעטאָן, הא? דו הערסט, אלעקס? שטיקער פלייש וואָלט זי פון איהם געריסען. העהע..... (צו העניען.) גאנץ אליין וואָלסטו עס געטאָן?

ה ע נ י ע. זיי זיכער, אז עס וואָלט געהאלטען ביי לינטשען איהם, וואָלט שוין געוועזען א גרויסער עולם. אזא איינעם איז דאָך א מצוה צו לינטשען.

מ א ט ע ס. א גרויסער עולם... א גרויסער עולם... און שטעל דיר פאָר, אז אין דעם גרויסען עולם, וועלכער וועט זיך צו־נויפלויפען צו פערדיענען די מצוה פון לינטשען אזא איינעם, וועט זיך געפינען זיין אייגענע מוטער...

מ י ל ד ר ע ד. אוי־וי!

ה ע נ י ע. זאָל דאס נישט צוגעקומען ווערען! אנטקעגען וואס זאָגסטו עס?

מ א ט ע ס. אָט. איך האָב געוואָלט וויסען, וואָס זאָל אזא מאמע טאָן.

ה ע נ י ע (אויסווייכענדיג דעם ענטפער). פאר וואָס עפּעס אזא מאמע? און וואָס עפּעס אזא טאטע?

מ אַ ט ע ס. זאָל זיין דער טאַטע אויך. איז וואָס זאָלען אזא טאַטע־מאַמע טאָן?

נ אַ נ ס י (לאַכענדיג). א שווער רעטעניס, ווי?

ה ע נ י ע. וואָס מיינסטו? זאָל עס טאקע נישט צוגעקומען ווערען. אָבער איך מיין — — איך מיין... אַך, וואָס איז פאראן צו רעדען!

נ אַ נ ס י. (צולאכט זיך).

ה ע נ י ע. פוי! אזעלכע זיהן האָבען געמאָגט בעסער גאר נישט געבאָרען ווערען, האָבען בעסער געמאָגט אויסגערונען און אויסגעשוואומען ווערען פון דער מאמעס בויך.

מ אַ ט ע ס. אָבער טאַטע־מאַמע וואָס זאָלען טאָן? אויב טאַטע־מאַמע זיינען עהרליכע, בראווע מענשען, וואָס זאָלען זיי טאָן?

ה ע נ י ע. אָה, וואָס'ט צעך אָנגעטשעפעט! אדרבא זאָג דו, וואָס זיי זאָלען טאָן!

מ י ל ד ר ע ד. או־ו, הערט דאָך אויף! עס איז שרעקליך גאָר צו דענקען!

נ אַ נ ס י (דריקענדיג זי צו זיך). דאָס מיידעלע איז נערוועז. — האָט'ן אייך עפּעס אויך אויסגעפרעגט?

ה ע נ י ע. ווי דען?

נ אַ נ ס י. וואָס'ט מען געפרעגט?

ה ע נ י ע. אָט — ווי אָפט זיינען מיר געוועזען אָפּטערז? ווען זיינען מיר אוועק פון דער היים? ווי אזוי האָבען מיר ענטדעקט? און נאָך אזעלכע פראגען.

מ אַ ט ע ס (לאַנגזאַם רעדענדיג). מיך האָט'ן געפרעגט, פאר וואָס זעה איך אויס אזוי צורודערט, אזוי מבולבל — — איז דאָס מיידעלע עפּעס מיינע א קרובה? א ודאי מיינע א קרובה, האָב איך געענטפערט.

נ אַ נ ס י. וואָס?!

מ א ט ע ס. א גאנץ לייבליכע קרובה. (קוקט אָן אלעקס'ען.) א גאנץ לייבליכע קרובה.

נ א נ ס י. וואָס רעדסטו דאָרטין! וואָס פאר א קרובה?

מ א ט ע ס. נו, יא — — א מענש! „א מענש", האָב איך זיי געענטפערט. און א קינד נאָך דערצו... א קינד איז אלעמענס קרוב און נעמען א קינד און דערשטיקען — — —

נ א נ ס י. דערשטיקט האָט ער זי?

מ א ט ע ס. דערשטיקט. אָנגענומען פאר'ן העלזעל...

ה ע נ י ע. מיט הענדשיקעס אויף די הענד, כדי מען זאָל זיינע פינגער־אבדריק נישט האָבען.

מ י ל ד ר ע ד (ציטערענדיג אין אַלע אברים). אָה, זאָל שוין זיין גענוג!

נ א נ ס י (גלעטענדיג זי). נו, נו, נו... מעהר וועל איך נאר נישט פרעגען. — — איך האָב דערווייל געהאט א גוטען „ראַיד" אין אויטאָמאָביל, און איצטער געה איך נעמען א וואַנע און — שלאָפען. (שטעהט אויף מיט מילדרעד'ן.)

ה ע נ י ע. איך וועל דאכט זיך נישט קאָנען צומאכען מיט אן אויג. און בין אזוי מיד — — גאנץ קראנק בין איך — — אלע וועהטאָגען האָבען זיך אין מיר אָבגערופען.

מ י ל ד ר ע ד. וואָס פאר א שווערער טאָג!

נ א נ ס י. קום, מילדרעד, מאַך דיך בעקוועם. מיר'ן זיך לעגען שלאָפען. ווילסט אפשר אויך א וואנע?

מ י ל ד ר ע ד. א וואנע... ברררר...

נ א נ ס י. קאם אן! קאם אן! טשיר אפ! (נעמט מילדרעד'ס טשעמאָדאַן און געהט אָב מיט מילדרעדען. העניע געהט נאָך זיי נאָך מיד און שלעפעדיג.)

מ י ל ד ר ע ד (אין טיר). איך זעה דיך מעהר נישט היינט, אלעקס? ניין, איך וועל נאָך ארויסקומען זאָגען דיר א גוטע נאכט. געהסט דאָ אויך שלאָפען?

א ל ע ק ס. יא, איך וועל...

מ י ל ד ר ע ד. גוד ביי דערוויילע. (מיט א בליק פון בייגקענים און לאַסקע מאַכט זי צו איהם מיט דער האנד.) ביי! ביי! (געהט אַב.)

א ל ע ק ס. נ־נא! (מיט א בליק אויף מאַטעסען לאָזט ער זיך צו דער צימערטיר.)

מ אַ ט ע ס (פערכאַפּט איהם דעם וועג און מאַכט צו די צימער־טיר, איילט צו צו אלעקסען, העבט איהם אָן ארומצוטאַפּען, גלייכט זיך אויס, קוקט איהם ווילד אָן און רעדט ארויס, איינגעהאַלטען, מיט געוויין אין קול, ציטערנדיג אין גאנצען קערפּער). דו ביזט דער מערדער!

א ל ע ק ס (אבשפּרינגענדיג, גאנץ פערלאָרען). אה, וואָס?! וואָס?! — — טאַטע!

מ אַ ט ע ס (בעגיסענדיג זיך מיט טרערען). דו ביזט דער מער־דער!

א ל ע ק ס. ווי — ווי — ווי קומסטו — — ?

מ אַ ט ע ס. אההה, אז אויבען איז עפּעס נישט גלאַט מיט דיר, אז דו האָסט אויבען עפּעס אָבגעטאָן, האָב איך מיר אָנגעהויבען צו שטויסען, גלייך ווי דו האָסט געהלש'ט. איך האָב מיך גלייך געשטויסען, אז דיין געוויסען איז עפּעס נישט ריין. מיר האָט גלייך אָנגעהויבען צו זעצען אין קאָפּ, אז עפּעס האָסטו אויבען אָבגעטאָן און האָסט זיך דערשראָקען, אז מיט מילדרעדס קומען נישט־געריכ־טערהייט זאָל עס נישט אויפגעדעקט ווערען. איך האָב אָנגעהויבען צו בעגרייפען דיין האנדטוך־פילאָזאָפיע און דיין פראגע וועגען דיין עהרליכקייט און דיין אָבלעגען ארויפצוגעהן און דיין גאנץ בענעמען זיך. אָהההה, איך בין ארויפגעגאנגען ארויף גאנץ זיכער, אז איך וועל עפּעס ענטדעקען. און אז איך האָב געפונען די טיר אָפען איז מיר איינגעפאלען, אז דו האָסט בע'גנב'עט מילדרעדס פּלעט. עס האָט זיך אויסגעלאָזען אָבער נאָך ערגער... אָהההה! אַי! מערדער!

א ל ע ק ס. האָסט פערגעסען דעם איטאַליענער, טאַטע.

מ אַ ט ע ס. דעם איטאַליענער?!... האהאהא!... איך האָב אָבער דעם ב ע ו ו י י ז, אז דו...

אַ ל ע ק ס (אבטרעטענדיג). דעם בעווייז?

מ אַ ט ע ס. זעהסטו?! זעהסטו, ווי דו האָסט זיך דער־שראָקען! אויבען האָסטו זיך אויך אזוי דערשראָקען, ווען איך האָב געזאָגט, אַז איך האָב עפּעס געפונען, ביזטו פאר שרעק שיער ניט אומגעפאלען. אָן אויוועז האָסטו זיך אָנגעכאַפּט, אָן אויוועז. אהההה... יא־יא... איך האָב דעם בעווייז... איך האָב נאָך אַן אנדער בעווייז, אויב דיין שרעק איז מיר וועניג.

אַ ל ע ק ס (שוואך). אלזא... וואָס פאר א בעווייז?

מ אַ ט ע ס. דו ווילסט וויסען? וואָס פאר א בעווייז קאָן איך האָבען, אויב דו האָסט אויבען גאָרנישט אָבגעטאָן?

אַ ל ע ק ס (העזה'דיג). האָסטו איהם טאקע נישט!

מ אַ ט ע ס. איך האָב איהם. — — א קנעפּעל!

אַ ל ע ק ס. א קנעפּעל? (נישט ווילענדיג בעטאַפּט ער זיך ראָק און הויזען.)

מ אַ ט ע ס. יא, ער פעהלט ביי דיר, און איך האָב איהם. איך האָב איהם געפונען אין שלאפצימער.

אַ ל ע ק ס (לאַכט אויף). האהאהא!

מ אַ ט ע ס. דו לאכסט?!

אַ ל ע ק ס. געה און שלאָף דיך אויס. דעם קנעפּעל האָב איך דאָרטין מסתמא פערלאָרען, ווען — — ווען איך האָב געהאָלפען מילדרעדען איינפּאקען זיך. נאָך מיט צעהן טעג צוריק.

מ אַ ט ע ס. דו האָסט דאָך נאָך גאָרנישט געוואוסט, אַז דו האָסט איהם פערלאָרען.

אַ ל ע ק ס. נישט געוואוסט האָב איך? א ודאי האָב איך גע־וואוסט. איך האָב בלויז יעצט פערגעסען.

מ אַ ט ע ס. פערשטאָכענע אויגען! דו ליגסט דאָך, וואָס דו זאָגסט.

אַ ל ע ק ס. ווי דו ווילסט צעך!

מ אַ ט ע ס. וואָס קאָן איך אנדערס ערווארטען פון א מער־דער!

אלעקס (שטרייענג). טאַטע!

מאַטעס (געהט צו צו דער צימערטיר און רופט אריין). מילדרעד!

מילדרעד (דרינען). יאָ?

מאַטעס. קאַנסטו מיר זאָגען, געדענקסטו אפשר נאָך, וואו דו האָסט פערפאַקט דיין קאָפּער פאַר'ן אַבפאָהר?

אלעקס (מאַכט א בעוועגונג צו דער טיר).

מאַטעס (שטופּט איהם אָב).

מילדרעד. ביי אונז אין דייגינג רום. וואָס איז? פאַרוואָס פרעגט איהר עס? וואָס איז דער מעהר?

מאַטעס. גאַרנישט, מילדרעד, גאַרנישט. (מאַכט צו די טיר.) נו־נו?

אלעקס. ערסטענס געדענקט מילדרעד נישט. צווייטענס האָב איך דיר געזאָגט „מסתמא". איך האָב געקאָנט פערליערען דאָרטין דעם קנעפּעל איך ווייס אליין נישט, ווי און ווען, זייענדיג דאָרטין טאָג־טעגליך, מר. שערלאָק האָלמס!

מאַטעס. ווילסטו זאָגען, אַז... (אַן אויפשריי אין דעם דערבייאיגען צימער. ביידע בלייבען שטעהן פול שפּאַנונג.)

מילדרעד (מיט א קיסען אין דער האַנד, קומט אריין, בעגלייט פון העניען און נאַנסין, אַלע דריי איבערגעטאָן אין נאַכט־קליידער און גאַנץ אויפגערודערט).

מילדרעד. אוי, זעהט! איך האָב געוואָלט בעציהען דאָס קיסען, האָב איך פּלוצלונג בעמערקט, אַז דאָס קיסען איז געווען אויפגעטרענט און שלעכט פערנעהט געוואָרען. אוי, דער מערדער האָט דאָ עפּעס...

אלעקס (גיט זיך פּלוצלינג א לאָז צו דער ארויסגאַנגטיר).

מאַטעס (פערשטעלט איהם דעם וועג). שטעה, דו וועסט נישט אנטלויפען! מערדער! מערדער! מערדער! (די פרויען שרייען אויך מיט ווייט פערנאַנדערגעעפענטע מיילער און ווייט אויסגעגלאָצטע אויגען.)

אלעקס (מאַכט צוערסט אַ בעוועגונג, ווי ער וואָלט געוואָלט

ארויפוואַרפען זיך אויף מאַטעסען. בלייבט אָבער שטעהן ווי אַ בעגראָבע־נער מיט אַן אַראָבגעלאָזענעם קאָפּ און אַראָבגעלאָזענע הענד).

העניע (ברעכענדיג זיך די הענד, קראַצענדיג זיך דעם קאָפּ). מאַטעס!... מאַטעס!... וואָס... מאַטעס!?...

נאַנסי. או, וועה!

מילדרעד. ניין!... ניין!... ניין!... (צופאלענדיג צו אלעקסען.) זאָג, ניין! ניין! עס קאָן נישט זיין! זאָג, ניין!... ניין דאָך? ניין? (שפּרינגט אָב פון איהם און קוקט איהם אַן מיט גרויסע אויגען.) אלעקס!... אלעקס!...

אלעקס (לעגט ארויף די הענד אויפ׳ן געזיכט).

העניע. איז עס אמת? אלעקס, איז אמת? איז עס מעג־ליך? (רייסט איהם די הענד פון געזיכט.)

נאַנסי (שיפּעט ארויס בייז און הארט פון צווישען די ציינער). זעהסט דאָך, אַז דאָס איז אמת. (קוקט אָן אַלעקסען מיט אַ האַס אָנגע־פילטען בליק.)

מאַטעס. העניע, אונזער זוהן! העניע, אונזער מיזיניק!... העניע!... העניע, אונזער זוהן א מערדער!... גענומען א קליין מיידעלע און דערשטיקט!... פאר׳ן העלזעל מיט זיינע פינגער!... העניע!... העניע!...

העניע (העבט אָן ארומצולויפען איבערן צימער ווי אַ משוגענע, רייסט זיך די האָר און ברעכט זיך די פינגער און קרעכצט אהן אן אויפהער). אוי!... אוי!... אוי!...

מילדרעד (לאָזט זיך אראָב אויף די קני, נעמט ארום אלעקסעס פיס און כליפּעט). ניין! ניין!... ניין!...

מאַטעס. ווי קומט עס צו אונז, העניע? שטילע, עהרליכע מענשען... קיינמאָל קיינעמס נישט פערנומען... א פליג אויפ׳ן וואנט נישט אָנגעריהרט... אָבגעלעבט א לעבען אהן תאוות, אָהן ליידענשאַפטען, אָהן שלעכטע נייגונגען... העניע, ביזטו אפשר זינדיג געוועזען?... האָסטו זיך ארומגעטראָגען מיט פערברעכע־רישע פערלאנגען?... איז עס מיין זוהן, העניע? דו כשרע

אידענע, דו טרייע נשמה!... איז עס ד י י ן זוהן? איז עס אונזער זוהן? העניע! העניע! (כליפּעט.)

אלעקס (אראָבלאָזענדיג די הענד, מיד). זאָגט מיר, וואָס זאָל איך מיט מיר טאָן?

מאטעס (שפּרינגט אויף ווי געביסען און שיפּעט ארויס ווילד פון צווישען די ציינער). וואָס זאָלסטו מיט זיך טאָן, מערדער?!

נאנסי. הייבּ דיך אויף, שים דיך, טרינק דיך!...

מאטעס. דאָס טו מיט זיך, מערדער!

אלעקס (מאַכט א בעוועגונג אוועקצוגעהן). גוט.

מילדרעד (שטארקער ארומנעמענדיג אלעקסעס קני). אָה! אָה! אָהההה!...

העניע (שרייט אויף, בלייבט שטעהן מיט די אויגען אויסגע-גלאצט אויף אלעקסען).

מאטעס. האלט איהם נישט, מילדרעד!

מילדרעד. ניין! ניין! ניין!...

מאטעס. לאָז איהם געהן! לאָז איהם זיך א מיתה אַנטאָן! זאָל ער נעמען זיין שטראף!...

העניע. מאטעס! מאטעס!

מאטעס. לינטש איהם! לינטש איהם! דו האָסט געוואָלט דער מיידעלעס מערדער לינטשען! לינטש איהם! לינטש איהם! טו איהם אָן די גרעסטע יסורים! רייס פון איהם שטיקער פלייש! דו האָסט עס אליין געזאָגט!...

העניע. מאטעס! מאטעס! אי, איך וועל שטארבען!... אי, איך וועל משוגע ווערען!...

מילדרעד (ציהט זיך פלוצלונג אוים ביי אלעקסעס פים אין חלשות).

אלעקס (קוקט אראָב מיט שרעק און שרייט אויף). מילדרעד! מילדרעד! מילדרעד! (לאָזט זיך אראָב פאר איהר אויף די קני.) וואַ-סער! וואסער!

נ א נ ס י (כאַפּט א גלאָז, גיסט אן וואסער, טראָגט־צו און בע־שפּריצט מילדרעדען).

ה ע נ י ע (אראָבלאָזענדיג זיך איבער מילדרעד מיט א יאָמער). אוי—וי—וי, און איך חלש ניט!... איך שטארב נישט!... גאָט שיקט אויף מיר קיין מיתה נישט אָן!...

נ א נ ס י. מען דארף זי ארייננטראָגען אין בעט.

א ל ע ק ם (הערבט אויף מילדרעד). מילדרעד!... מילדרעד!... מיידעלע מיינס!... (טראָגט זי אריין אין צימער).

נ א נ ס י (העלפט איהם, אוועקשטעלענדיג דאָס גלאָז וואסער אויפ'ן טיש).

ה ע נ י ע (שלעפּט זיך נאָך מיט א געיאָמער).

מ א ט ע ס (בלייבט שטעהן ביי דער טיר).

א ל ע ק ם (קומט אָנגעלאָפען, כאַפּט דאָס גלאָז וואסער פון טיש און וויל צוריק).

מ א ט ע ס (שטעלט איהם אָב און נעמט ביי איהם ארויס פון האַנד דאָס גלאָז). בלייב דאָ! (טראָגט אליין אריין דאָס גלאָז.)

א ל ע ק ם (בלייבט שטעהן ווי בענומען).

מ א ט ע ס (קומט אריין, מאַכט צו די טיר הינטער זיך און קוקט אָן שארף אלעקסען).

א ל ע ק ם (הערבט אָן אבצוטרעטען אויף הינטען, ביז ער שלאָגט זיך אָן אן א שטול ביים טיש, און לאָזט זיך אויף איהם אראָב גאנץ קראַפטלאָז און בענומען).

מ א ט ע ס (נעמט ארויס דעם רעוואָלווער פון קעשענע און לעגט איהם אוועק פאר אלעקסען אויפ'ן טיש). נעם און טו דיר דיין פּסק. אָבער נישט דאָ, דיין קויל זאָל נישט אוועקהרגענען די מאמען און מילדרעדען.

א ל ע ק ם. טאטע!

מ א ט ע ס. דו טראכסט נאָך? דו צווייפעלסט נאָך, דו זאָלסט עס טאָן?

א ל ע ק ם. איך האָב נישט געצווייפעלט, אָבער — —

מ א ט ע ס. דו האָסט עפּעס אָבגעקלערט און ענטשולדיגונג? ווילסט זיך ארויסדרעהען?

א ל ע ק ס. די מאמע און מילדרעד ווילען נישט, אז איך זאל שטארבען.

מ א ט ע ס. די מאמע אין דעם לינט־שער־עולם וואָלט זיך אפילו איינגעשטעלט פאר איהר זוהן — — וויים איך עס דען נישט?

א ל ע ק ס. און דער טאטע?

מ א ט ע ס (פּעסט). געה און טו דיר דיין פּסק!

א ל ע ק ס. די פּאָליציי וויים גאָר נישט פון מיר.

מ א ט ע ס. זי וועט זיך דערוויסען.

א ל ע ק ס. זי וועט זוכען דעם איטאַליענער.

מ א ט ע ס. ווילסטו אפשר נאָך, אז אן אונשולדיגער אי־טאליענער זאל געהן פאר דיר אויפ'ן עלעקטריק טשער? און מיינסט, אז איך וועל עס צולאָזען, אז אן אונשולדיגער זאל פאר דיר זיצען און אויסשטעהן זיך אלע צרות פון דער אונטערזוכונג? איך אליין וועל — — —

א ל ע ק ס. פארוואָס האָסטו מיך גלייך נישט איבערגעגעבען דער פּאָלים?

מ א ט ע ס. ווייל צוערסט האָב איך געוואָלט מיך אליין פער־געוויסערן. און ווייל איך ו ו י ל נישט ארויסגעבען דיך אין די הענד פון דער פּאָליציי!

א ל ע ק ס. אההה!...

מ א ט ע ס. איך וויל, זאָלסט דיך אליין בעשטראָפען!

א ל ע ק ס (מיט געבעט). טאטע!

מ א ט ע ס. איך וויל כאָטש ד ע ם עלענדען טרייסט האָבען: האָסט געקאָנט בעגעהן אזא שרעקליך פערברעכען, האָסטו אָבער אויך געהאט אין זיך דעם מוט זיך אליין צו בעשטראָפען! אההה!... און איך וויל נישט, אז איך און די מאמע זאָלען דארפען איבער־לעבען די בזיונות פון א פּראָצעס און די גרויסע שאנד פון דיין עפענטליכער שטראף אויפ'ן עלעקטריק טשער! גאָט! גאָט! גאָט!

אלעקס. טאַטע!

מאטעס. אוי, וואָס דו האָסט אָנגעטאָן? וואָס דו האָסט אָנגעטאָן! ווי—ווי—ווי?!... (צואווייגט זיך.)

אלעקס. טאַטע, שלאָג מיך גוט אָן — — — —

מאטעס. געה!

אלעקס (מיט טרערען). טאַטע, איך וויל... איך וועל דיר... איך וויל דיר ערקלערען...

מאטעס. איך וויל קיין שום ערקלערונג נישט. דו האָסט בעגאַנגען דאָס פערברעכען, דו טו דיר אליין די שטראָף! געה! געה! (קעהרט זיך אָב, בעגיסענדיג זיך מיט טרערען.)

אלעקס (נעמט דעם רעוואָלווער, בעטראַכט איהם, שטעלט איהם לאַנגזאַם אָן אויף דעם אָבגעווענדטען מאַטעס, ברעכט פּלוצלונג אויס אין א געוויין, שפּרינגט אויף און לויפט ארויס פון דער קאָרידאָר־טיר).

מאַטעס (טריקענט זיך שנעל די אויגען און אײלט צו דער טיר, וואו ער בלייבט שטעהן, אפילו ווען די גאסטיר איז צוגעמאַכט געוואָרען. — — פּלוצלונג בעוועגונג אין די אנדערע צימער. מען הערט מילדרעדס היסטערישע געשרייען).

מילדרעד (רייסט זיך אריין אין קיך). ניין! ניין! ניין!

העניע און נאַנסי (הינטער איהר, ווילען זי איינהאַלטען).

מאַטעס (מאַכט שנעל צו די קיכענטיר און פערשטעלט זי מיט זיך, אננעמענדיג א שטרייִנגע האלטונג. — — די דריי פרויען קוקען זיך ארום, קוקען אָן מאטעס'ען און בעגרייפען).

מילדרעד (שרייט אויס היסטעריש און וואַרפט זיך צו מאַטעסען).

מילדרעד (האַלט איין אין אויסגעשריי, טראָגט צו ביידע הענד צום געזיכט און טרעט אָב אויף הינטען).

העניע (פאַלט אויף דר'ערד, ווי אן אונטערגעהאקטער בוים).

(פאָרהאנג)

פיערטער אַקט

א לאנג און שמאָל צימערל. רעכטס די ארייננאנגטיר. לינקס די טיר צו די אנדערע צימער. אין הינטערגרונד א בעט. צווישען בעט און אריינגאנגסטיר — א וואשסטענד. לינקס ביי דער טיר א דעסקעל. אין מיטען צימער א שאָקעלשטול. דאָס צימער איז אָנגעוואָרפען מיט צייטונגען. ערגעץ־וואו אין הויז שטודירט עמיצער אויפ׳ן פיאנא גריגס „אָזעס טויט“. שפּיעלט אָב עטליכע פּאסאזשען, בלייבט שטעהן, חזר׳ט איבער, איבט מיט דער רעכטער האַנד. דאַן מיט דער לינקער האַנד, באַלד וויעדער מיט ביידע הענד, געהט איבער צו ווייטערע פּאסאזשען און מאַכט דורך די זעלבע איבונגען, און צולעצט געהט ער דורך דאָס שטיק אין גאנצען פון אָנהעב אָן און אָהן אָבשטעלונגען.

אלעקס (זיצט אויפ׳ן בעט, דער אונטערסטער טייל פון געזיכט בעהאַלטען אין די הענד, די אויגען ווייט אָנגעשטעלט — איינגעפאלענע, טרויעריגע, פיבערישע אויגען. דאָס געזיכט נישט ראזירט, דאָס האָר קוים געקעמט. ער אָטעמט שווער — קענטיג אונטער דער משא פון די אייגענע געדאנקען און אונטער דעם איינדרוק פון דעם טרויער־ניגון. זיינע אויגען ווערען אָנגעלאָפען מיט טרערען. דאָס שפּיעלען האַקט א ווײלע אָב, און אלעקס זיצט נאָך א וויילע אונבעוועגט. באַלד אָבער נעמט ער ארויס זיין זייגערל, שאָקעלט מיט׳ן קאָפּ, זיפצט־אויף, שטעהט אויף, געהט צו צו דער לינקער טיר, קלאפּט אָן, עפענט אויף און רעדט אריין). ענטשולדיגט, קאָן איך וויסען די ריכטיגע צייט?

דער מיסטער (אין דעם אנדער צימער). א פערטעל נאָך זעקס.

אלעקס (מאכט צו די טיר, קוקט נאָך אמאָל אויף זיין זייגער, שטעלט איבער, העבט אָן ארומצוגעהן איבער׳ן צימער, קראצט זיך דעם קאָפּ, זעצט זיך צו אויפ׳ן בעט. עס קלאפּט אין דער טיר לינקס. אלעקס

ציטערט אויף, קוקט זיך אום אויף דער טיר, וועלכע עפענט זיך, און עס בעוויזט זיך דעם מיסטערס קאָפּ).

דער מיסטער (א יונגערמאנטשיק מיט א בלאָנדען בערדעל). איהר זייט גאָר אין דער היים? ווען זייט איהר געקומען? איהר זייט שוין לאנג דאָ? נישט געפונען קיין ארבייט, ווי? א שרעקליכער זומער, זאָל גאָר נישט צוגעקומען ווערען! עס געהען ארום מענשען — — אההה! נו, וואָס זיצט איהר אזוי? האָט איהר היינט נישט געקראָגען, וועט איהר מאָרגען קריגען, וועט איהר איבערמאָרגען קריגען. אז איהר זיצט אזוי, ווי זאָל איך שוין?... אָט געה איך אויך ארום אָהן ארבייט. איהר זייט כאָטש א סינגעלמאן. איהר זייט דאָך א סינגעלמאן, ווי? איז וואָס האָט איהר אזוי וואָס צו זאָרגען? האַנדעלט נאָך מיין כלל — נישט געזאָרגט! — — — דאָס האָט איהר היינטיגע צייטונגען? (קומט אריין אין צימער.) קאָן איך נעמען אַ קוק טאָן? אזוי פיעל צייטונגען לייענט איהר? איהר זוכט אין די אדווערטייזמענטס, הא? ארויסגעוואָרפען געלט. וואָס שרייבען זיי עפּעס וועגען דעם יונגען מאַן, וועגען אלעקס ראטנער? שרייבען זיי עפּעס? מי האָט איהם נאָך נישט געכאַפּט, ווי? אה, אזא מערדער, הא? א איד זאָל אָבטאָן אזא זאך!... זאָגט, איז עס נישט... אה!... אמעריקא!...

אלעקס (נישט ענדערענדיג זיין פּאָזע, מיט די אויגען אָנגעשטעלט אין דער ווייט, רעדט לאנגזאם, מאנאטאן און ווי צו זיך אליין). אמעריקא וואָס איז שולדיג?

דער מיסטער. וואָס דען נישט?

אלעקס. ניט אין אמעריקא בעגעהט מען ניט אזעלכע פערברעכען?

דער מיסטער. א איד?

אלעקס. און א איד אויך. פערברעכען ליעגען אין דעם מענשען. ווען די גאנצע מענשהייט איז בעשטאנען פון פיער פערזאָנען, האָבען צוויי עובר געווען אויף גאָט'ס פערבאָט און געגעסען פון דעם עפּעל, און דער דריטער האָט דער'הרג'עט דעם פערטען —

זיין אייגענעם ברודער און דעם איינציגען עהרליכען מענש. איהר האָט דאָך דאָס מסתמא געלערנט?

דער מיסטער. פששש, פטור, נו, העהעהע!

אלעקס. און באַלד האָבען זיך די מענשען אַזוי צוזינדיגט, אַז גאָט האָט געפונען פאַר נויטיג אָבצושווייגקען זיי פון דער ערד דורך א מבול. און דאָס איז געווען נאָך פאַר קאָלומבוסען, און אַמעריקא איז נאָך דאַמאָלס נישט ענטדעקט געוועזען.

דער מיסטער. העהעהע... יאָ, אָבער א איד!

אלעקס. זיינען אידען דען קיין מענשען נישט?

דער מיסטער. איז נאָך אייך נאָך האָט א איד געמאָגט בעגעהן אזא פערברעך?

אלעקס. מאָגען — — מאָג קיינער נישט.

דער מיסטער. א איד אָבער — — א איד!... א איד איז גאַנץ אַנדערש. איך האָב פיינט, אַז א איד איז פערמישט אין א מאָרד. א איד דאַרף נישט פערמישט זיין אין א מאָרד. א איד דאַרף וויסען, אַז וועניג וואָס ער בעגעהט א בלוטיג פערברעכען און הרג'עט א מענשען — ער בעגעהט נאָך דערביי א גרויסען חילול השם!

אלעקס. וואָס איז דאָס אַזוינס?

דער מיסטער. אָט דאָס איז די מעשה, וואָס דאָ אין אַמעריקא ווייס מען אפילו נישט, וואָס חילול השם איז! ווי הייסט מאַכען צו שאַנד און צו שפּאָט דעם אידישען נאָמען?! ווענינ זיינען מיר אין גלות, וואָס? ביי זיי, ביי די גוים, זיינען דאָך גלייך אַלע אידען מערדער!

אלעקס. דאַרפט איהר דאָך שטורמען נעגען אַלע פערברעכען ביי אידען.

דער מיסטער. ווי?

אלעקס. נו, נעגען גנבה, שווינדעל, אונטערצינדען...

דער מיסטער. דאַרף מען טאַקע! דאַרף מען טאַקע! אָבער איך מיין — — אַלע אַנדערע פערברעכען — — — איך

וויס, געשעפט, נויט, פערשידענע אנדערע זאכען טרייבען דערצו, און גלאט — — דיני ממונות איז אן אנדער זאך. געלד־זאכען איז שוין עטוואס גאנץ אנדערש. דאָס איז שוין עפּעס — — איך וויים, וואס טוט מען נישט צוליעב געלט? יענער האָט געלט און איך האָב נישט, זאָג איך מיר — — מילא! איהר פערשטעהט, דאָס איז דאָך א פראגע פון לעבען — — פון א ביסעל בעסער לעבען — — אָדער אפילו פון גאָר גוט לעבען! קאָן איך עס נישט אויף אזא אופן, טו איך עס אויף אזא אופן. ווען איך גנב'ע ביי יענעם ארויס פון קעשענע אָדער בע'גנב'ע זיין הויז אָדער בעשווינדעל איהם, קאָן איך מ י ר בעסער מאכען און י ע נ ע ם ערגער. אָדער זאָגען מיר אפילו, יענעם גאָר שלעכט מאכען, יענעם בדיל הדלות שטעלען — איז עס טאקע אן עולה, א פערברעכען, אָבער אלץ דאָך נישט קיין מאָרד! איהר פערשטעהט, דאָך נישט מאָרד, דאָס לעבען נישט אוועקנעמען, קיין בלוט נישט פערגאָסען! און דאָ נאָך, וואס פאר א מאָרד — —א קליין מיידעלע, א יונג נפש'ל, און אויס וואס? איהר פערשטעהט, אויס וואס?! אויס וואס?! נעמען א קליין קינד — — אה!.... איך וואָלט וועלען וויסען, וואס אזוינס האָט ער זיך געטראכט? איהר קאָנט עפּעס פערשטעהן?

א ל ע ק ס. ער'ט זיך גאָרנישט געטראכט.

ד ע ר מ י ס ט ע ר. גאָרנישט געטראכט?

א ל ע ק ס. ער'ט דערזעהן דאָס מיידעלע, עס'ט איהם א ציה געטאָן צו איהר — —

ד ע ר מ י ס ט ע ר. אז ציהען זאָל איהם דאָרטין!....

א ל ע ק ס. און וואס ער'ט געטראכט און אָבגעטראכט, איז, ווי זי לייכטער ארייצוקריגען. און אז ער האָט זי ארייננע־קראָגען — —

ד ע ר מ י ס ט ע ר. דער חזיר!

א ל ע ק ס. האָט ער יעמאָלט ערסט א טראכט געטאָן, אז זי קאָן אויסזאָגען אויף איהם און אָנמאכען איהם צרות. און יע־מאָלט ערסט האָט ער א טראכט געטאָן, אז די בעסטע זאך פאר

איהם איז, ער זאָל זי אוועק׳פּטר׳ען. טויטען און אָבטאָן די זאַך אַזוי, אַז קיינער זאָל נישט דערגעהן — — —

דער מיסטער. קיינער זאָל נישט דערגעהן, יאָ! קיינער זאָל נישט דערגעהן, האהא!

אלעקס. און אַז ער האָט דאָס אויך אָבגעטאָן, האָט ער יעמאָלט ערסט א טראַכט געגעבען, וואָס ער האָט אָבגעטאָן. אָבער יעמאָלט איז שוין געווען שפּעט. — שפּעט. — אחר המעשה.

דער מיסטער. אויב ער האָט דאָס א טראַכט געגעבען, האָט ער זיך געדאַרפט גלייך א מיתה אָנטאָן.

אלעקס. דאָס האָט ער געדאַרפט. — — געדאַרפט זיך גלייך א מיתה אָנטאָן.

דער מיסטער. אָבער דער חברה־מאַן האָט זיך בעסער אָבגעטראָגען און מען קאָן איהם נישט כאַפּען. און איך וועל אייך זאָגען דעם אמת, אַז אויב ער בעגעהט נישט קיין זעלבסטמאָרד, וועט עס מיר שטאַרק הנאה טאָן, אַז מען וועט איהם נישט כאַפּען.

אלעקס. גאָר אַזוי?

דער מיסטער. טאַקע דערפאַר, ווייל ער איז א איד. וועניגער חילול השם. אַז מי׳ט איהם כאַפּען, וועט זיך אָנהויבען א פּראָצעס און דערנאָך דער עלעקטריק טשער — אַן אמת׳ער חילול השם און אויף א לאַנגער צייט. כאַפּט מען איהם אָבער נישט, איז פּטור! וועט מען איהם באַלד פערגעסען, וועט קיין רעש נישט זיין, וועט קיין עלעקטריק טשער נישט זיין, און אַז איך וויל זאָג איך, אַז די גאַנצע מעשה איז געוועזען א ליגען: גאָר אַזאַ איד נישט געוועזען, אַזאַ איד האָט גאָר אַזאַ מאָרד נישט בעגאַנגען. ווארום אַז עס וואָלט געוועזען אַזאַ איד, וואָלט איהר איהם שוין געווים געכאַפּט. פערשטעהט איהר מיך, העהע... אָבער בעסער איז, ווען ער בעגעהט זעלבסטמאָרד. דאָס איז עפּעס א סך שענער.

אלעקס. שענער?

דער מיסטער. פאַר אידען. פאַר אידען שענער. א סך שענער. אָט — — טאָמער האָבען מיר אַמאָל געהאַט אַזאַ מער־

דער, א מערדער פון תאוה, א לוסטמערדער, ווי די צייטונגען רופען איהם אָן, האָט ער גלייך איינגעזעהן, וואָס פאר א מערדער ער איז, און גלייך חרטה געהאט און גענומען זיך דאָס לעבען.

אלעקס. אהא! — — יא!...

דער מיסטער. איז איהר פערשטעהט?... (קלאפּען אין דער אויסענטיר.)

אלעקס (ציטערט אויף). ווער? ווער דאָרט?

מילדרעד. איך. מילדרעד.

אלעקס. אָה, גלייך!... (צום מיסטער.) איהר'ט ענטשולדיגען...

דער מיסטער. אָה, יא, איך פערשטעה... א דאמע... די כלה, ווי? אָדער — הא? קאָן איך נעמען א צייטונג?

אלעקס. אפילו אלע.

דער מיסטער (צוזאמענגעמענדיג די צייטונגען). ווילט איהר אפשר טיי?

אלעקס. ניין, ניין. א דאנק.

דער מיסטער. העהע... אונגעדולדיג, ווי? (ווינקט אונטער מיט'ן אויג.) אמעריקא! (געהט ארויס לינקס, אָבער לאנגזאם, נישט וועלענדיג צומאכען די טיר, וועלענדיג א כאפּ טאָן א בליק אויף דער אריינקומענדיגער.)

אלעקס (מאַכט צו דיר טיר פאר זיין נאָז און שליעסט זי צו; דאן לאָזט ער זיך צו דער אַנדער טיר, שליעסט זי אויף, לאָזט אריין מילדרעד און שליעסט די טיר צו).

מילדרעד (טרעט אריין ביז אין מיטען צימער און בלייבט שטעהן מיט אַן אַראָבגעלאָזענעם קאָפּ).

אלעקס (לאָזט זיך צו איהר מיט פערנאַנדערגעשפּרייטע אָרמס און אַ טרערען אָנגעפילטען אויפשריי). מילדרעד! (וויל זי ארומנעמען, בלייבט אָבער שטעהן, ווי געטראָפען, ווען ער זעהט, ווי פרעמד און קאַלט זי שטעהט, און שעפּטשעט ארויס דערשראָקען.) מילדרעד!

מ י ל ד ר ע ד (קאַלט, דאָך מיט אַ ציטער אין איהר שטים). איך בין געקומען, ווייל דו האָסט מיר געשריבען.

א ל ע ק ס. מילדרעד!

מ י ל ד ר ע ד (הערבט אויף איהם אויף איהר בליק, פרעמד און שטריינג, און רעדט ארויס ווי מעגליך רוהיג). וואָס?

א ל ע ק ס (מיט די הענד אויפ'ן געזיכט). דאָס האָב איך נישט ערוואַרט.

מ י ל ד ר ע ד. דו האָסט נישט ערוואַרט?

א ל ע ק ס. איך האָב געדיינקט דיינע קולות: „ניין! ניין! ניין!" איך האָב געפיהלט דיין אומאַרמונג ארום מיינע פיס — — איך פיהל זי יעצט נאָך. און איך האָב מיר פאָרגעשטעלט, אַז דו וועסט קומען צולויפען אויף מיין בריעף — מ י י ן מילדרעד, מיין טייערע, מיין געליעבטע — — אַ גליקליכע, וואָס איך לעב נאָך, אַ דערפרעהטע, אַן אויפגעלעבטע...

מ י ל ד ר ע ד. דאָס האָסטו זיך פאָרגעשטעלט?

א ל ע ק ס. יאַ—אַ—אַ, און פּלוצלונג — — —

מ י ל ד ר ע ד. בעגעגענט אַ פרעמדע אַ פרעמדען.

א ל ע ק ס. אַ פרעמדע... אַ פרעמדע...

מ י ל ד ר ע ד. דעם, וועלכען איך האָב געליעבט, האָב איך בעוויינט און בעקלאָגט. ער איז טויט. ער איז ניטאָ שוין מעהר.

א ל ע ק ס. מילדרעד!

מ י ל ד ר ע ד. אָההה, ווי האָב איך געיאָמערט און געקלאָגט און געריסען אויף זיך דאָס האָר און גערופען דיך מיט אַלע לאַסקע-נעמען. איך האָב געוואוסט נאָר מיין ליעבע און מיין גרויסע בייגקענים נאָך דיר. איך האָב וועגען גאָרנישט געדיינקט, דיין פערברעכען איז מיר אין קאָפּ נישט ארויף, האָט זיך נישט געאייניגט מיט דיין בילד, וואָס איך האָב אין מיר געטראָגען. איך האָב אָבגעוויינט די נאכט און אָבגעוויינט אויף מאָרגען דעם גאנצען טאָג און ווידער די גאנצע נאכט, עס איז גאָר קיין סוף נישט געוועזען צו מיינע טרערען. איך האָב געפּאָדערט, מען זאָל

דיך געפינען, מען זאָל דיך ברײנגען צוריק. איך האָב געבעטען אויף זיך דעם טויט. איך האָב װירקליך אָנגעהויבען צו טראַכטען פון זעלבסטמאָרד, אָבער איך האָב געוואָלט דיך כאָטש נאָך אַמאָל זעהן אפילו א טויטען. איך האָב דיך געזוכט אין דער מאָרג, געלאָפען אומעדום, וואו מען האָט געפונען א טויטען קערפּער פון אַן אונבעקאַנטען, און ווען איך װאָלט דיך געפונען, װאָלט איך זיכער געשטאָרבען איבער דײן קערפּער.

אלעקס. אָבער איך האָב גאָר געלעבט.

מילדרעד. יא, דו האָסט גאָר געלעבט!

אלעקס. דאָס האָסט דו דאָך געוואָלט! פאַר וואָס־זשע פּלוצלונג — —

מילדרעד. יא, פּלוצלונג! פּלוצלונג האָב איך ענטדעקט אין מיר, אז עס שרעקט מיך דער געדאַנק, אז דו לעבסט נאָך. פּלוצלונג — נישט מײן טײערער, מײן געליעבטער, מײן לעבען, נאָר דער מערדער, דער שרעקליכער מערדער און דער גרויסער פײגלינג, װעלכער האָט נישט דעם מוט, זיך אַלײן צו בעשטראָפען. פּלוצלונג — — יא—א, און פּלוצלונג איז מיר אויפגעגאַנגען עפּעס, וואָס איך האָב די גאַנצע צײט נישט רעאַליזירט: די געמײנהײט געגען מיר, געגען אונזער ליעבע! דײן פערראַט! ליעבען מיך און — — און — — און...

אלעקס. דאָס האָט מיך געבראַכט צום פערברעכען.

מילדרעד. ווי?

אלעקס. די גרויסע לײדענשאַפט, װעלכע דו האָסט אויפגעוועקט אין מיר, האָט מיך גאַנץ ווילד געמאַכט, גאַנץ משוגע געמאַכט, האָט מײן בלוט געהאַלטען אין אײן קאָכען און זידען, און דאָ האָט דאָס אונבעהאָלפענע קינד אונגליקליכערווײזע דורכ־געשניטען מײן וועג — און — — און דאָס פערברעכען איז געשעהן.

מילדרעד. ווילסטו דיך אפשר דערמיט ענטשולדיגען?

אלעקס. און ווען?

מילדרעד. אויף וואָס האָסטו מיך ארויסגערופען?

אַלעקס. איך האָב אַרויסגערופען די מילדרעד, וועלכע האָט מיך געליעבט, וועלכע האָט נישט געוואָלט, איך זאָל שטאַרבען.

מילדרעד. די מילדרעד איז ניטאָ מעהר.

אַלעקס. מילדרעד! — — מילדרעד, הער מיך אויס. בשעת איך האָב צוגעטראָגען דעם רעוואָלווער צו מיין שלייף, האָב איך דיינע קולות געהערט, זיינען דיינע קולות געשטאַנען אין מיינע אויערען, און איך האָב דיך דערזעהען צו מיינע פיס א וויינענדיגע, א ליעבענדיגע, א האַרציגע — — און איך האָב אַראָבגעלאָזען דעם רעוואָלווער. איך האָב רחמנות געקראָגען אויף דיר און אויף מיר.

מילדרעד. האהא!

אַלעקס. ווען זי וויל איך זאָל לעבען, האָב איך מיר געזאָגט, איז מיין לעבען נאָך נישט פערשפּיעלט, קומט מיר נאָך דער טויט נישט. דאָס האָב איך מיר גע'חזר'ט און גע'חזר'ט, און באַלד איז עס מיר נאָך קלערער געוואָרען. גאָט, מוז דען טויט אויסגעקויפט ווערען מיט טויט? איז ניטאָ קיין אנדער וועג איהם אויסצוקויפען? איך בין דאָך אַזוי יונג און איך קאָן דעם לעבען און די מענשען אויף טויזענדערליי וועגען בעצאָהלען פאַר דאָס פּיצעלע מענשליכע לעבען, וואָס איך האָב פון זיי אוועקגענומען אין א משוגע'נער מינוט.

מילדרעד. און אַזוי ביזטו געבליבען לעבען.

אַלעקס. יא. און דערפאַר בין איך געבליבען לעבען.

מילדרעד. פאַר וואָס האָסטו מיר גלייך נישט געלאָזט וויסען?

אַלעקס. איך האָב מיך געוואָלט איבערצייגען, צו וועט מיך די טויטע נישט מיטשלעפּען, צו וועט מיך מיין געוויסען נישט דערדריקען. און פאַר דער וואָך צייט האָב איך איינגעזעהען...

מילדרעד. אַז דאָס געוויסען לאָזט דיך רוהיג שלאָפען.

אַלעקס. מילדרעד, איך וויים, אַז איך קאָן לעבען, און איך וויים, אַז איך וועל נאָך זיין א ניצליך און עהרליך מיטגליעד

פון דער געזועלשאַפט. ליעב מיך, ווי דו האָסט מיך געליעבט. זיי מיט מיר, העלף מיר! מילדרעד! (ער ציהט אויס צו איהר ביידע הענד.)

מילדרעד (שפּרינגט אָב, אויפשוידערנדיג). עס שוידערט מיך פאר דיינע הענד! זייער אָנבליק קאָן מיך טויטען! אוההה!

אַלעקס (לאָזט אַראָב די הענד). פאר וואָס ביזטו געקומען צו מיר?

מילדרעד. צו זאָגען דיר, וואָס דו האָסט געהערט פון מיר און — —

אַלעקס. און?

מילדרעד. אומקעהרען דיר דיין רינג. ער וועט דיר יעצט צו ניץ קומען.

אַלעקס. מילדרעד! דאָס טו מיר נישט! האלט איהם! האלט איהם צום אנדענקען פון אונזער גרויסער ליעבע, וועלכע איז געוועזען עכט און רעכט! גיסטו מיר איהם צוריק, וועל איך מיך גלייך איבערגעבען דער פּאָליציי אָדער איך וועל ווערען א פּראָפעסיאָנעלער פערברעכער, דער ערגסטער צווישען די גיינג־סטערס. האלט דעם רינג אלס א גאראנטיע פון דעם בעסערען מענש אין מיר! האלט איהם, מילדרעד!

מילדרעד (קוקט אָן דעם רינג, קוקט אָן אלעקסען, צואווינקט זיך און מאַכט אַ בעוועגונג שנעל אוועקצוגעהן).

אַלעקס (כאַפּט זי אָן פאר דער האַנד). וואַרט!... וואַרט... זאָג מיר נאָך, וואָס מאַכט די מאמע. איך לייען אין די צייטונגען, אַז זי איז געפעהרליך קראַנק.

מילדרעד. זי איז געפעהרליך קראַנק.

אַלעקס (צואווינקט זיך).

מילדרעד. אין איהר פיעבער רעדט זי די גאַנצע צייט פון דיר און זעהט דיך אויפ'ן עלעקטריק טשער.

אַלעקס (אין געוויין). דאָס וועט ניט זיין! דאָס וועט ניט זיין! (פּאַסט זיך.) הער... נאָך... נאָך... איך וויל ביי דיר נאָך

וואָס פרעגען. ווי אַזוי איז די פּאָליס געקומען אויף מיר? האָט דער טאַטע מיך טאַקע ארויסגעגעבען?

מילדרעד. ניין. נאָר די פּאָליס האָט געוואָלט ביי דיר וואָס פרעגען, און ווייל דו ביזט פערשוואונדען, האָט מען דיך גענומען פערדעכטיגען און זוכען.

אלעקס. דאָס איז אַלץ... יעצט קאָנסטו געהן. איבּ־ריגענס, איך האָב דעם טאַטען אויך געשריעבען, אַז ער זאָל קומען. אויב ער וועט נישט קומען, זאָג איהם, אַז עס איז מעהר נישט נויטיג. איך וועל דאָ מעהר נישט זיין. און זאָג איהם, אַז די פּאָליציי וועט מיך זיכער נישט קריגען. אַ לעבעדיגען געוויס נישט. איך האָב דעם רעוואָלווער אפילו פערקויפט, אָבער איך האָב מיר אָנגעגרייט אַ גוטע פּאָרציע ציאַנקאַלי, גענוג אַ פערד צו טויטען.

מילדרעד. איך קאָן דיר צושטעלען עפּעס געלד.

אלעקס. ניין, ניין, איך וועל נישט אָננעמען. איך וועל מיך שוין דורכשלאָגען. איך האָב נאָך געלד און האָב נאָך מיין זייגער ביי מיר.

מילדרעד (העבט אויף איהם אויף די אויגען פול טרערען, פערברעכט די הענד און ווענדט זיך צו דער טיר).

אלעקס. ווילסטו מיר די האַנד נישט געבען צום אַבשייד?

מילדרעד (שטעהענדיג צו איהם מיט'ן רוקען, רייסט פער־נאָנדער די הענד און טראָגט איהם אונטער לאַנגזאַם די רעכטע האַנד אויף הינטען, נישט אומקוקענדיג זיך).

אלעקס (כאַפּט אָן איהר האַנד מיט ביידע הענד און דריקט זיך צו צו איהר מיט די ליפּען).

מילדרעד (שוידערט אויף אונטער דער בעריהרונג פון זיינע ליפּען). אוהההה!

אלעקס. מיינע ליפּען האָבען די דערמאָרדעטע נישט בעריהרט. (מיט אַ פערקלערטען שמייכעל.) דאָך, ווען זי איז שוין טויט געווען. אוים רחמנות.

מ י ל ד ר ע ד (רייסט ארויס איהר האַנד און ענטלויפט).

אַ ל ע ק ס (קוקט איהם נאָך א ווײלע שטיל, דערנאָך ברעכט ער אויס מיט איינגעהאלטענע טרערען). מילדרעד! מילדרעד! מיל־דרערד! (שטעהט אַ ווײלע שטיל, דערנאָך ווענדט ער זיך האסטיג אום, ווי ער וואָלט זיך עפּעס דערמאָנט, נעמט ארויס פון קעשענע אַ פּראָשעק, בעטראכט עס און זאָגט ארויס.) וועט זיין גענוג אויף צוויי טויטען. (לעגט עס אריין צוריק אין קעשענע, קוקט זיך ארום צושטרויט, ווי ער וואָלט געוואָלט זיך עפּעס דערמאָנען, העבט אָן צו קראצען זיך דעם קאָפּ און צופּען זיך דאָס האָר און ברעכט אויס אין אַ יאָמער.) וואָס האָב איך אָנגעטאָן! וואָס האָב איך אָנגעטאָן! (קרעמפּפט זיך די פינגער, געהט צו צו דער וואַנד, קראצט זי און קלאַפּט זיך אָן איהר דעם קאָפּ, און ענדליך לאָזט ער זיך אַראָב אויפ'ן בעט און בלייבט זיצען מיט ווייט אויסגעגלאָצטע אויגען, ווי פריער, ווען די פּיאַנאָ שפּיעלט יעצט דעם טרויער־ניגון גלאַט, אהן אן אָבשטעל. באַלד רעדט ער ארויס מיט איינגעהאַלטענע טרערען, פול ביינקענים, ווי א ביינקענדיג קינד.) איך וואלט געוואָלט זעהן דעם טאַטען... (שפּאַרט זיך אָן אָן ווענטעל פון בעט און ווארפט זיך אין אן איינגעהאַלטענעם היסטערישען געוויין. פּאַסט זיך, זעצט זיך ווידער מיט אויסגעגלאָצטע אויגען, און פּלוצלונג העבט ער אויף די קאָלדרע און רוקט זיך אונטער איהר אונטער מיט'ן געזיכט צו דער וואַנד.) שלאָפען... שלאָפען... (אונטער דער קאָלדרע מאַכט ער נאָך עטליכע בעוועגונגען, ווי ער וואָלט ארויסגענומען עפּעס פון קעשענע און אריינגעלעגט אין מויל און בלייבט רוהיג ליגען. — אַ לאַנגע פּאוזע. די פּיאַנאָ שפּיעלט. אַ קלאַפּען אין דער דרויסענטיר. איינמאָל און צוויימאָל און דריימאָל. דאַן בעוועגט זיך דאָס טירהענטעל און די טיר עפּענט זיך לאַנגזאַם אויף.)

מ אַ ט ע ס (בעווייזט זיך. צוערסט וויל ער זיך צוריקציהען, דערנאָך אָבער קוקט ער זיך איין אין בעט און טרעט האַסטיג אריין אין צימער). ער שלאָפט! ער שלאָפט גאָר! איך וועל איהם אָבער גלייך אויפוועקען! (געהט צום בעט, טרייסלענדיג די פויסטען.)

וועסט מיר אויפשטעהן גלייך! (כאַפּט אָן אלעקסען, העבט איהם אָן צו טרייסלען, העבט איהם אויף און בלייבט פּלוצלונג שטעהן מיט ווייט פערנאַנדערגעעפּענטע מויל און אויגען. לעגט איהם אַוועק, בעטאַפּט איהם, הערט זיך צו צו זיין אָטעם.) טויט! טויט! טויט!! (בעטאַפּט ווידער דעם קערפּער, רייסט איהם די אויגען, הערט זיך צו צו זיין האַרץ.) טויט! טויט!... ד אָ ך האָט ער!... ד אָ ך!... געבענשט זאָל זיין... געבענשט זאָל זיין... (העבט אָן ארויסצוגעבען טענער פון האַלב וויינען האַלב לאַכען און וואַרפט זיך איבער'ן טויטען.) זוהן מיינער! זוהן מיינער!... (די פּיאַנאָ שפּיעלט נאָך אַלץ.)

פ אָ ר ה א נ ג.

די מוטער

דראמע אין דריי אַקטען

(1901—1900)

פ ע ר ז אָ נ ע ן :

רחל לעווין, שמעון לעווין דעם פּאָדריאטשיק׳ס אלמנה.

מישאַ, } איהרע קינדער.
סאָניא, }

מישא, סאָניא, איהרע קינדער.

מאניא, מישא׳ס פרוי.

סיאָמקע (סעמיאָן), זייער קינד.

אברהם זאלקינד, שמעון לעווינ׳ס געוועזענער שותף.

זלאטע די בעזדיעטניצע, זאלקינד׳ס שוועסטער.

זעלדע, די דיענסט ביי מישא׳ן אין הויז.

ערשטער אַקט

אַ גרויס עסצימער מיט פּאַרקעט, מיט צוויי טירען אין דער לינקער וואַנד: די פאָרנסטע פיהרט צו דער קיך און דעם אַרויסגאַנג, די הינטערסטע צו די איבריגע חדרים. אין דער הינטערוואַנד צוויי פענסטער, וועלבע געהען ארויס אין גאָרטען. צווישען ביידע פענסטער א טישעל, אויף וועלכעם עס שטעהט א הויכע לאָמפּ מיט א גרויסען ראָזעווען אבאַזשור. לינקס צווישען ביידע טירען א גרויסער בופעט. רעכטס א סאָפע; פאר איהר א גרויסער עסטיש, אויף וועלכען עס ליעגט א גוט טעפּיך־טישטוך און איבער וועלכען עס הייגגט אַ גרויסע לאָמפּ. שטולען ביים טיש און ביי דער וואַנד פון ביידע זייטען סאָפע. איבער דער סאָפע א גרויסער, ברייטער שפּיגעל.

רחל לעווין, אין א ווייסען פעניוואר, זיצט ביים פענסטער ליגקס און קוקט ארויס אין גאָרטען. אברהם זאַלקינד, אין א שוואַרצען אנצוג, געהט ארום איבער'ן צימער פערטראַכט און זינגט א האַלב־טרויעריגען אידישען ניגון אונטער דער נאָז. — עס איז די צייט בין מנחה למעריב אין א שיינעם זומערדיגען שבת.

רחל. ווי שיין עס איז איצט!

זאַלקינד (שטעלט זיך אָב ביים פענסטער). יאָ, זעהר שיין. (געהט ווייטער, אונטערזינגענדיג.)

רחל. עפּעס ווי אַלץ וואָלט געלעבט און גערעדט און געזונגען. דוכט זיך איך נישט אויס, אז אַלץ בעוועגט זיך אזוי יום־טוב'דיג?

זאַלקינד (ווידער אָבשטעלענדיג זיך ביים פענסטער). יאָ, עס איז איצט זעהר שיין. (געהט ווייטער און זינגט.)

רחל. איך האָב זעהר ליעב די צייט — דעם שבת־פאַר־נאַכט. עפּעס ליעגט אין דער נאַטור אזוינס, וואָס פילט אונז אָן

מיט אַ נאָגענים און ביינקענים, און דאָך מיט אַזאַ מין זיסקייט, מיט אַזויפיעל האָפנונג. — איך ווייס נישט, ווי די צייט ווירקט אויף אַלעמען. אויף מיר ווירקט זי אַזוי שווער און אַזוי זיס צוזאַמען. איך וואָלט עפּעס אויסגעצויגען די הענד און ברייטער געמאַכט דאָס האַרץ — אַ־אַ־אַ!

זאַלקינד. דאָס איז מיט אַלעמען אַזוי.

רחל. איך ווייס נישט — אַן אַנדערס מאָל וואָלט איך מיך צואַוויינט אַזוי ביטערליך... מען קאָן, דאַכט זיך, פרום ווערען אין אַזאַ צייט. עפּעס צונויפלעגען די הענד און רעדען, און רעדען מיט נאָט פון טיעפען, טיעפען האַרצען.

זאַלקינד. יאָ, יאָ.

רחל. איך האָב שטענדיג ליעב געהאַט דעם שבת־פאַרנאַכט. נאָך אַלס קינד. אָפט פלעג איך אָוועקלעגען מיין קאָפּ ביי דער באָבען אין שויס און צוהערען זיך, ווי זי פלעגט זאָגען איהר תהלים מיט אַזאַ האַלב־טרויעריגען ניגון, וועלכער האָט זיך אַזוי גוט געפּאַסט צו דער אָוונד־פינסטערנים. דאָס בעסטע וויעגען־ליעד איז עס געוועזען ביי מיר. איך פלעג מיך אַזוי צוטוליען צו איהר און אין מיר פלעגט זינגען איהר תהלים־זאָגען, און מיין קעפּעל פלעגט פאַנטאַזירען וועגען איך ווייס שוין נישט וואָס פאַר אַ טויזענדער זאַכען. איך פלעג חלומ׳ען מיט אָפענע אויגען, ביז איך פלעג איינשלאָפען. — אַי, איז עס געוועזען גוט!

זאַלקינד. און איך האָב אויך ליעב געהאַט אַ שבת־פאַרנאַכט, צווישען מנחה און מעריב, פערקלייבען זיך אין אַ ווינקעל אין שול מיט נאָך אַ סך אינגלעך און הערען מעשות. אין שול איז פינסטערליך. די פינסטערנים איז אויסגעמישט מיט אַ גערויש פון אַלערליי קולות, פון פרעהליכע און טרויריגע, פון לאַכען און זיפצען. אין איין ווינקעל זאָגט איינער איבער אַ שטיקעל חסידות, וואָס ער האָט געהערט פון רבי׳ן, ערגיץ אַנדערס זאָגט מען תהלים מיט דעם האַלב־טרויריגען ניגון. און איבער אַלץ שטעהט דער גערויש פון וואַרמע געשפּרעכען און פון אינגלעך, וועלכע לויפען אַרום בימה

און שפּיעלען אין כאַפּענים — הע־הע, איך געדענק עס נאָך אַלץ אזוי קלאָר — און איך מיט מיין קופּקעלע אינגלעך פלעג זיצען אין אונזער פינסטערסטען ווינקעל, דאָס רוב אין חדר שני, און איינער פון אונז פלעגט דערצעהלען עפּעס א ליעבליכע מעשה פון א בן־מלך אָדער א בת־מלכה, אָדער א שרעקליכע מעשה מיט א רויבער, אָדער גאָר א ציניש־גראָבע מיט א וואַנדער־בחור. און עס איז גע־ווען א מחיה, אזא זיסקייט, ווי איהר זאָגט! אָפּט פלעגט שוידע־רען פון דער מעשה, אָבער שטענדיג פלעגט פערדריסען, ווען פּלוצ־לונג פלעגט דער חזן ארויסזינגען: והוא רחו־ו־ום יכפּר עון ולא ישחית... די שוידערליכסטע מעשה האָט נאָך מעהר געפּאַסט צו דער גאַנצער־ר־ר — —

רחל. צו דער גאַנצער שטימונג. א ודאי.

זאַלקינד. און איצט דערמאָן איך מיך, אז שמעון איז געוועזען דער גאַנצער דערצעהלער. ער האָט זעהר ליעב געהאַט צו דערצעהלען מעשות. זיין ספּעציאַליטעט איז געוועזען וועגען בני־מלכים און בת־מלכה׳ס. איך, פערקעהרט, האָב ליעב געהאַט צו הערען.

רחל. איך האָב אויך ליעב געהאַט צו הערען. אין דער צייט און אין דער שטימונג איז בעסער צו הערען א פרעמדע שטימע, איידער די אייגענע. ווען אַן אַנדערער האָט גערעדט, פלעגט מיר אָפּט פאָרקומען, אז איך הער די שטימע פון ווייט, ווייט, ווייט.

זאַלקינד. או—הום.

(שווייגען.)

רחל (אַבעטמענדיג). יאָ, יאָ. — איצט האָב איך ליעב צו זיצען, ווי איהר זעהט מיך, און טראַכטען וועגען די אָבגעלעבטע יאָהרען און ארייננקוקען אין די קומענדיגע. עס טראַכט זיך אזוי גוט אין דער צייט און מען דערמאָנט זיך זאַכען, וועלכע מען האָט שוין לאַנג, דאכט זיך, פערגעסען.

זאַלקינד. יאָ, יאָ.

ר ח ל. מיט שמעונ'ען פלעג איך געוועהנליך ארויסגעהן אין דער צייט שפּאַצירען אויפ'ן וואַל, אָבער פון נאָך זיין טויט געה איך זעהר זעלטען. ווען די קינדער זיינען געוועזען אינגער, פלעג איך נאָך אָפט געהן מיט זיי. אָבער איצט דארפען זיי מיך נישט האָבען, און מיר דאכט זיך, אז ווען איך וועל איצט געהן מיט זיי, וועל איך זיי שטערען.

ז א ל ק י נ ד. אַה!

ר ח ל. איך ווייס נישט — אזוי מיין א י ך. מיר זיינען פּאָרט צוויי וועלטען. איך — אן אונטערגעהענדיגע וועלט, זיי — א וועלט, וועלכע האלט אין ווערען. און זיי ז י י נ ע ן דאָך א סך ווייטער פון מיר. אמאָל האָט זיך מיר געדוכט, אז איך וועל געהן מיט זיי שריט ביי טריט, און איצט זעה איך, אז עס זיינען פאראַן זאכען, אין וועלכע איך קאָן זיי בשום אופן נישט בעגרייפען. אין מיין צייט בין איך געוועזען פון די פּאָרטגעשריטענסטע, איצט בין איך פון די לעצטע.

(שווייגען.)

ר ח ל. נא, און איהר זייט מיר אויך אין דער שבת־פּאַרנאַכ־טיגער שטימונג.

ז א ל ק י נ ד. יאָ ,אביסעל.

ר ח ל. דערצעהלט עפּעס גאָר.

ז א ל ק י נ ד. איך האָב ליעב צו הערען.

ר ח ל (שמייכעלט). הם, איך האָב עס גאָר פערגעסען.

(שווייגען.)

ז א ל ק י נ ד (שפּאַרט זיך אָן מיט א האנד אָן בופעט, אויפגע־רעגט). נאָר אז איהר ווילט, וועל איך אייך דערצעהלען א מעשה. (שווער עטמענדיג.) איך האָב אייך זי שוין לאַנג... שוין לאַנג געוואָלט דערצעהלען.

ר ח ל (קוקט איהם אָן גאנץ פערוואונדערט). זאָל איך אפשר הייסען אָנצינדען די לאָמפּ?

ז א ל ק י נ ד (אביסעל געררייצט). צו וואָס? עס איז דאָך נאָך

זעהר העל. (גלאָסען, מיט א שמייכעל.) און אזוי איז טאקע בעסער. ווי איהר זאָגט, בין איך איצט אויך אין דער שבת־פארנאכטיגער שטימונג.

(שווייגען.)

רחל (קוקט איהם אלץ אָן שטאַרק פערוואונדערט און זאָגט מיט א נישט פעסטער שטימע). נו, דערצעהלט־זשע די מעשה.

זאלקינד. ה־ה־ה, יאָ־יאָ. — אמאָל זיינען געווען צוויי שותפים — — אין זייער קינדהייט זיינען זיי געוועזען חברים, און אז זיי זיינען אויסגעוואקסען, האָבען זיי חתונה געהאט און אָנ־געהויבען פיהרען געשעפטען, זיינען זיי געוואָרען שותפים. עהר־ליכע, גוטע, טרייע שותפים.

רחל (ווערט אונרוהיגער און אונרוהיגער, וויל עפּיס זאָגען, פערכאפּט זיך און הוסט בלויז אָב). הם־הם!

זאלקינד. דערנאָך איז איין שותף געשטאָרבען און געלאָ־זען אן אלמנה. און אין א צייט ארום איז געשטאָרבען ביי דעם אנדער שותף די פרוי... (ער רעדט אלץ שווערער און סטארעט זיך צו שמייכלען.) די אלמנה און דער אלמן זיינען שוין ביידע נישט גע־וועזען קיין יונגע קינדער... דער אלמן — א יאָהר פופציג, די אלמנה — א יאָהר פינף און פערציג —

רחל. ווייסט איהר, איך וועל דאָך אָנצינדען די לאָמפּ. (שטעהט אויף און געהט אָנצינדען די הייגג־לאָמפּ; דערביי קוקט זי אויף איהם מיט א פּרובענדען בליק.)

זאלקינד (שמייכעלט פערלעגען). איצט קאָן איך, דאכט זיך, מעהר נישט דערצעהלען אויך?

רחל. יאָ, איצט קאָנט איהר נישט דערצעהלען אויך.

זאלקינד. ווייסט איהר שוין די מעשה?

רחל. איך וויים זי זעהר גוט.

זאלקינד. נו, איז וואָס וועט איהר זאָגען?

רחל (עסק'ט זיך מיט דער לאָמפּ. שווייגט).

זאלקינד (קוקט איהר נאָך).

רחל (ווערט פארטיג מיט דער לאמפ). קודם־כל — גוט־וואך אייך.

זאלקינד. א גוט וואך, א גוט יאהר.

רחל. איצט זעצט זיך און מיר וועלען רעדען.

זאלקינד (בלייבט שטעהן).

רחל (געהט און מאכט־צו שטארקער די פארנטסטע טיר). נו, איז ווילט איהר וויסען, וואס איך וועל זאגען? — איך וועל זאגען, אז... אז צווישען דעם אלמן און דער אלמנה קאן קיין שידוך נישט זיין.

זאלקינד. וואס איז עפים?

רחל. די אלמנה וויל בלייבען אן אלמנה.

זאלקינד (בעוועגט). נא, מיר וועלען אויפהערען צו רעדען אין מעשות מיט משלים און רעדען דייטליך.

רחל. אדרבא.

זאלקינד (ווארם). הערט דאך, רחל. מיר דארפען זיך דאך נישט דערקלערען אין ליעבע, פאלען אויף די קני איינער פאר דעם אנדערן, דאס פאסט שוין עפים נישט פאר אונזערע יאהרען. נאר... מנא... איך פערשטעה נישט, פארוואס קאן דער שידוך נישט זיין?

רחל. ווייל — איך האב דאך אייך געזאגט, ווייל די אלמנה וויל בלייבען אן אלמנה.

זאלקיד. דאס טאקע פערשטעה איך נישט, פארוואס?

רחל. וואונדער איך מיך טאקע.

זאלקינד. איך פערשטעה עס נישט. אז מיין דינה איז געשטארבען, האט די גאנצע שטאדט, אלע אונזערע בעקאנטע האבען גלייך דערפיהלט, אז אברהם זאלקינד וועט איצט נעמען רחל לעווין. ווארום וואס קאן זיין גלייכער?

רחל. איך ווייס אויך, אז די שטאדט האט אזוי גערעדט, אבער...

זאלקינד. ווארום וואס קאן זיין גלייכער? און וואס מעהר איך האב אנגעהויבען צו פיהלען מיין איינזאמקייט, אלץ מעהר האב איך איינגעזעהן, אז אברהם זאלקינד וועט נעמען רחל

לעווין. מיר האָט זיך מעהר נישט די צונג נישט געהויבען צו רעדען מיט אייך. אָבער היינט, איך ווייס, עפּיס די גאַנצע שטימונג...

רחל. דאָס האָט איהר גוט געטאָן, וואָס איהר האָט איינמאָל ארויסגעזאָגט זיך. איצט וועט איהר וויסען, אז איהר האָט אומזיסט געגלויבט...

זאַלקינד. די לעצטע צייט האָב איך דוקא איינגעלעבט זיך מיט דעם געדאַנק.

רחל. זאַלקינד, אייך דאַרף איך דאָך קיין סך נישט דער־צעהלען. איהר ווייסט דאָך, ווי איך האָב געלעבט מיט שמעון׳ען, ווי גליקליך, ווי... איהר ווייסט אויך, ווי די קינדער ליעבען איהם, ווי זיי, מען מעג זאָגען, פערגעטערען זיין נאָמען. די גאַנצע זעקס יאָהר נאָך זיין טויט הערט מען ביי מיר אין שטוב נישט אויף צו רעדען וועגען איהם, אקוראַט ווי ער וואָלט געמאַכט א ווייטע רייזע, פון וועלכער ער וועט קומען צוריק. און איהר ווייסט אויך, ווי פער־בונדען איך בין מיט די קינדער, זיי זיינען גוטע קינדער און איך בין נישט קיין שלעכטע מאַמע — מיר קאָנען און מעגען זיך ליעבען, אָבער מיר זיינען נאָך מעהר פעראייניגט אין דער ליעבע, וועלכע מיר טראָגען צו שמעון׳ען.

זאַלקינד. גוט, איך ווייס עס טאַקע אליין. אָבער איך זעה דאָך נישט איין... אך, מיר איז גאָר קיינמאָל נישט איינ־געפאַלען, אז איהר זאָלט קאָנען זאָגען ניין. ווארום וואָס? אין דער אמת׳ן טאַקע, וואָס? מיר זיינען ביידע נישט קיין יונגע קינדער, מיר קענען זיך ביידע זעהר גוט, איהר ווייסט אויך, ווי איך האָב געלעבט מיט מיין דינה׳ן... וואָס בין איך דען אויסען מיט מיין שדכנ׳ען זיך צו אייך? איך וויל נישט זיין איינער אליין צו די עלטערע יאָהרען. — רחל, איבערלעגט אייך גאָר. מען ווערט עלטער, נישט אינגער, און אויף דער עלטער צו זיין אליין...

רחל. איך האָב מיינע קינדער.

זאַלקינד. אך, וואָס! איך האָב אויך קינדער, און אָט בין איך דאָך אליין. וואָס האָב איך פון מיינע קינדער? סאַמואיל

איז אין פעטערבורג, איליא אין אמעריקא, ליזא אין מינסק, דער — דארט, די — דארטין. און ווי איהר ווייסט, וועל איך נאך דארפען ארויספאהרען פון דאנען און בעזעצען זיך אין יעקאטערינאסלאוו, בלייב איך אפילו אהן א קרוב און אהן א גואל.

רחל. און איך האף צו זיין א גוטע באבע.

זאלקינד. איהר רעדט גאר ווי א קינד, רחל. אויף מיין ווארט, איהר רעדט גאר ווי א קינד.

רחל. פארוואס מיינט איהר, אז איך רעד ווי א קינד? איך ליעב מיינע קינדער, איך וועל ליעבען זייערע קינדער, מיין לעבען וועט אויסגעפילט ווערען מיט... (עס קלינגעלט אין פארצימער.) עס קלינגעלט. דאס מוזען זיי קומען. ווע‌לען מיר מעהר נישט רעדען וועגען דעם.

זאלקינד. איך דארף סיי־ווי־סיי גלייך אוועקגעהן.

רחל. וואס, איהר זייט ברוגז?

זאלקינד. ניין, איך בין נישט ברוגז, איך דארף טאקע אוועקגעהן. איך דארף זיין אין א פאר ערטער — ביי ליפשיץ'ען דארף איך זיין. אבער איך זאג אייך נאך אמאל, רחל, איבערלעגט אייך. איך זאג אייך...

רחל. נישט מעהר רעדען.

סאניא (לויפט אריין. א יאהר אכטצעהן. אנגעטאן אין דעם קאסטיום פון א גימנאזיסטקע. לוסטיג). א גוט וואך אייך, רבותי! (ווארפט אראב פון זיך דאס היטעלע.) און גלייך אין חיה'ס מלוכה. (זי טאנצט ארויס דורך דער פארדערסטער טיר מיט א געשריי.) חיה, חיה, ראטעוועט!

רחל. א שטיפערין!

זאלקינד. יא, יא. עס איז גוט, כל זמן די חברה איז יונג און נישט אויסגעגעבען.

רחל. און וואס איז נאכדעם? וועניג פערגניגען?...

זאלקינד. אך, רחל, רחל, סיידען איהר קענט דאס לעבען נישט.

סאָניא (קומט צוריק מיט א פולען מויל און א טאץ אין האנד). מאכט א ווארע, מאכט א ווארע! (שטעלט אַוועק אויפ'ן טיש דעם טאַץ, אויף וועלכען עס שטעהען טעלער מיט הון און חלה און קאָמפּאָט. זי וואַרפט זיך אויף אַ שטול און עסט אין איין איילעניש, שטיפעריש.)

רחל. עס דאַרף נישט אַזוי, דו קאָנסט דיך נאָך...

סאָניא (מיט אַ פולען מויל). אַך, וואָס ווייסט דו, וואָס ווייסט דו, וואָס פאר א הונגער איך האָב! דאַרעצקאַיא און עפּשטיין האָבען מורא געקראָגען מיט מיר צו געהן, איך זאָל זיי נישט אויפ־עסען.

זאלקינד. נא, און איך וועל איצט אוועקגעהן.

רחל. וואָס איילט איהר ווירקליך?

זאלקינד. אָבער ווירקליך איך דאַרף זיין ביי ליפשיצ'ן. (קוקט אויף זיין זייגער.) און עס איז שוין נישט פריה אויך. שוין נאָך ניין. נו, א גוטע וואָך, און א גוטע נאכט אייך!

רחל. א גוטע וואָך אייך! (בעגלייט איהם ארויס.)

סאָניא (שרייט, ארייגעטאָן אין עסען). א גוטע וואָך אייך! (טענצעלט אונטער אויפ'ן שטול און עסט ווי פריהער אין איילעניש.)

רחל (קומט צוריק אריין און איז פערטראכט).

סאָניא (קוקענדיג אין טעלער און עסענדיג). איז אבראם מאָאיסעיעוויטש נישט געוועזען אביסעל אָנגעבלאָזען?

רחל. פון וואָס האָסטו עס געזעהן?

סאָניא. און דו ביזט מיר אויך עפּיס...

רחל. דיר חלומ'ט זיך עפּיס.

סאָניא. אָך, א מין הונגער! — — א נס, וואָס מיר וואוי־נען אזוי נאָהענט פון בולוואר, אז ניט וואָלט איך גאָר א היים נישט דערגאנגען.

רחל. פארוואָס האָסטו עפּיס געלאָזען אזוי איבער'חלש'ן דאָס הארץ?

סאָניא. מאמע, מאמע! דו רעדסט מיר עפּיס... (עס קלינגעלט שטארק.)

רחל. נא־נו, ווער רייסט דאָס אזוי דעם גלעקעל? (געהט צו דער טיר און קוקט אריין אין קאָרידאָר.)

מישא (זינגט שוין אין קאָרידאָר א פרעהליכען מארש, שפרינגט אריין, כאַפּט ארום רחל'ען און לאָזט זיך מיט איהר דרעהען). מאמינקא, מאמאָטשקא! מאמאָטשקא, מאמינקא!

רחל. מישא — מישא... מיט רחמנות... וואָס איז עס אזוינס געשעהן?

סאָניא (שטאָפּט אָן דאָס מויל און שפּרינגט צו). נא, נעם מיך, נא, נעם מיך!

מישא (כאַפּט זי אויך ארום און דרעהט זיך מיט זיי ביידען). מאמינקא, איך בין גליקליך! סאָניא, איך בין גליקליך!

רחל. ביזטו טאקע געוואָרען ערסטער בוכהאלטער אין באנק?

מישא. וואָס בוכהאלטער? ווען בוכהאלטער? אך, מאַ־מאָטשקא, איך בין גליקליך! איך בין...

סאָניא. פערליעבט...

מישא. און געליעבט!

סאָניא. און דאָס איז מאניא וואָל!

מישא (כאַפּט זי טאנצען). און דאָס איז מאניטשקא! (בלייבט שטעהן לעבען רחל'ען און האַלט נאָך סאָניע'ן.) זי איז היינט אוועק־געפאָהרען קיין פעטערבורג, אָט איצט טאקע... אויף א פּאָר וואָ־כען צו גאסט. און דאָ... און דאָ... איך ליעב זי דאָך שוין אזוי לאנג! בין איך היינט ארויס מיט דער שפּראך. (טאנצט מיט סאָניא'ן.)

רחל (אונרוהיג). ווארט דאָך, קינדער. איך וויל דאָך אויך וויסען. ווע־מעס וואָל איז די מאַניא!

מישא (טאנצענדיג). פסח וואָל'ס טאָכטער. מאמאָטשקא, מיין מאניא איז...

סאָניא. א פרעלעסט! יעי באָגו, פרעלעסט.

מישא. עס איז צו וואָכעדיג צו לויבען זי מיט אלע ווער־

טער! — אָבער, מאמע, איך בין גליקליך! איך פיהל מיך עפּעס שטאַרקער, ברייטער, פולער — מיינע אָדערען קלאַפּען מיט אזא קראַפט. און איך פיהל מיך עפּעס... מיר דאכט, אז אין דער מינוט וואָלט איך געקאָנט פערפאַסען א שיר השירים. — איך בין גליקליך, מאמע! (ער נעמט זי ארום און קושט זי.) מאמע, אָבער דו ביזט דאָך עפּעס אזוי קאַלט! — ביזטו עפּעס אונצופרידען?

רחל. יאָ, מיין זוהן!

מישא. מיט וואָס?

סאָניא. טאַקע, מיט וואָס?

רחל. מיט... מיט פּסח וואָל'ס טאָכטער.

מישא. דו קענסט זי דאָך גאָרנישט?

רחל. איך קען איהר טאַטען און איך קען איהר מאַמען.

מישא. און איך קען נישט איהר טאַטען און נישט איהר מאַמען — מיך געהען איהרע עלטערן נישט אָן.

סאָניא. דיר געפעלט נישט דער יחוס?

רחל. יאָ, קינדער, מיר געפעלט נישט איהר יחוס.

מישא און סאָניא (שיסען אויס א געלעכטער).

מישא. דאָס האָב איך זיך נישט געריכט פון דיר.

סאָניא. ווירקליך.

רחל. און איך אויך נישט, נאָר...

מישא (איראָניש). נאָר?

רחל. עס זיינען פאראן גרעניצען... ווי זאָל איך אייך זאָגען, קינדער?... עס טרעפט אמאָל, אז א מענש, וועלכען קאָן רוהיג קוקען אויף העסליכע זאכען, טרעפט אָן אויף א העסליכקייט, פון וועלכער עס העבט איהם אָן צו עקלען...

סאָניא. פוי, מאמא!

מישא (בייז). דעם משל האָסטו געמעגט נישט מאַכען אויך!

רחל. מיין זוהן, איך וויל ווירקליך נישט בעליידיגען דיינע געפיהלען. קאָנסטו דיר נאָר פאָרשטעלען, וואָס פאַר א וועהטאָג עס איז מיר, ווען איך קאָן מיך נישט פרעהען מיט דיין פרייד?

מ י ש א. און איבער וואס? איבער יחוס!?

ס א נ י א. טאקע, מאמא?

ר ח ל. איך קאן מיר דא גארנישט העלפען. — ווייסטו, ווער איהר טאטע איז?

מ י ש א. וואס דארף איך עס וויסען?

ס א נ י א. ער דארף עס גארנישט וויסען.

ר ח ל. פסח וואל איז געוועזען א כאריסט אין פעטערבורגער טעאטער. ער האט געלעבט פון ברויט מיט ציבעלעס און זיין געהאלט פלעגט ער אוועקלייהען די אקטיארען און כאריסטען אויף פראצענט. ער האט געשונדען פון זיי די הויט. ער האט גענומען פון זיי די שרעקליכסטע פראצענטען. די אונגליקליכע, וועלכע זיינען ארייגעפאלען אין זיינע הענד, פלעגען זיך דערפאר נוקם זיין אן איהם אין אזעלכע אפערעס, וואו עס קומען פאר געשלעגען. זיי פלעגען איהם שלאגען מכות רצח, א האלב-טויטען פלעגט מען איהם אראבטראגען פון דער סצענע, און די צייטונגען — די אנטי-סעמיטישע — פלעגען אויף מארגען זיין מיט איהם פול. ביז מען האט איהם ארויסגעטריבען פון טעאטער און ארויסגעשיקט פון פעטערבורג...

מ י ש א (וועלכער האט זיך די גאנצע צייט געווארפען און געוואלט זי איבעררייסען). אבער צו וואס דערצעהלסטו עס מיר? צו וואס דארף איך עס וויסען? איך געה נישט טאן א שידוך — איך ליעב, בין געליעבט און בין גליקליך! איך וועל דיר בעסער דערצעהלען, וואס מאניטשקא איז.

ס א נ י א. אך, קאקאיא אנא פרעלעסט!

ר ח ל. דו פרעגסט דאך ביי מיר, פארוואס איך בין אונצופרידען? דערצעהל איך דיר.

מ י ש א. וואס ארט ד י ך, ווער איהר טאטע איז?

ר ח ל. איך וועל דיר דערצעהלען ווייטער, וועסטו מיך אפשר פערשטעהן.

מישא. אך!

רחל. זוהן מיינער, איך וויל ביי דיר דיין גליק נישט אוועק־נעמען, און איך פאָדער פון דיר נישט, דו זאָלסט אויפהערען צו ליעבען. איך וויים זעהר גוט, אז דאָס איז אן אונמעגליכקייט. נאָר איך וויל, אז דו זאָלסט מיך ריכטיג פערשטעהן. הער מיך נאָר רוהיג אויס. — ווייסטו, אז פסח וואָל׳ס פרוי הייסט אין שטאָדט דבורה די דינסטציוכע?

מישא. נו, איז וואָס?

סאָניא. אך, מאמא!

רחל. זי האָט מיידעלווייז געדיענט. אָבער ביי אידען דיע־נען זעהר אָפט מיידלעך פון זעהר לייטישע הייזער און זעהר איי־דעלע קינדער — די דבורה איז געבליבען א דיענסט אפילו אין איהר רייכקייט.

מישא. מאַניטשקא איז א דימענט!

סאָניא. טשודנאיא דיעוואושקא!

רחל. דער עיקר אָבער איז דאָס, אז זי האָט געדיענט מיידעלווייז ביי מיינע עלטערן אין הויז.

מישא. אהא, שטעהט דיר דאָס נישט אָן!

רחל. און מיר האָבען זי ארויסגעטריבען, ווייל מיר האָבען זי נעכאפּט גנב׳ענען... איך בין דעמאָלט געוועזען א צוועלף־דריי־צעהן־יעהריג מיידעל, זי — א יאָהר אכטצעהן, און איך בין נאָכ־געלאָפען נאָך איהר און געשריען: גנב׳טע! גנב׳טע! גנב׳טע!

מישא. און דאָס קאָנסטו נישט פערגעסען איהר טאָכטער!

רחל. מיידעלווייז האָט זי צוויי מאָל געהאט... ווער וויים, אפשר...

מישא (אויסער זיך). מאמא, דאָס זאָלסטו נישט זאָגען! דאָס איז נידריג, פוי!

סאָניא. פוי, פוי, פוי! ווי קאָנסטו אזוי בעליידיגען מאַניא׳ן?

רחל. איהר האָט מיך ביידע שלעכט פערשטאַנען. איך האָב

געוואלט זאגען: אפשר האט זי גע׳פטר׳ט איהרע קינדער. אין שטאדט זאגט מען עס טאקע עד היום.

מישא (געהט אום הין און צוריק אויפגערעגט). מיר איז אלץ איינס.

רחל. איך פרעג מעהר נישט ביי אייך, קינדער, קאנט איהר דען נישט פערשטעהן מיין לאגע? איך שטעל דיר דאך נישט די פארדערונג: קלייב אוים צווישען איהר און מיר...

מישא (הארט). א דאנק דארף מען דיר זאגען.

רחל (בעטריבט, קוקט איהם נאך, דערנאך גיט זי א פיהר מיט דער האנד איבער די אויגען, שטערן און האר און זיפצט אב). ה־ה־הם!... איך וויל בלויז, איהר זאלט פערשטעהן מיין לאגע. נישט טרעפען זיך מיט די מענשען, נישט רעדען מיט זיי און נישט געהן צו זיי — וועל איך נישט קאנען, ווייל דערמיט וועל איך זעהר שטארק בע־ליידיגען דיין מאניא׳ן. און ווידער: רעדען מיט זיי און געהן צו זיי און מאכען דערצו נאך א פריינדליך פנים, ווערליג איך קאן די מענשען נישט ליידען ווי די שפינען און האלט זיי פאר די נידריג־סטע ברואים, איז פאר מיר א צו שווער לייענען. איך וועל דאס קיינמאל נישט קאנען ברייגנען איבער מיר.

מישא (הארט). איז וואס ווילסטו?

רחל (פערדריסליך). מישא, זיי דאך נישט אזוי גראב, (זאנפטער.) איך וויל דאך פון דיר גארנישט.

מישא. דו פאדערסט פון מיר נישט, איך זאל מיך אבזאגען פון מאניא׳ן, אבער וואס איז דער תוכן פון אלע דיינע רעד?

רחל. דאס טיעפע בעדויערן פון א מוטער, וועלכע קאן זיך נישט פרעהען מיט דער פרייד פון איהר קינד.

סאניא. איבער א נארישקייט!

רחל. וואס זאל איך טאן, קינדער? איך קאן פון מיין הויט נישט ארויסקריכען.

מישא. נא... (געהט אום נערוועז.) איך בין געלאפען א

היים מיט אלע כחות, איך האָב געוואָלט אויף גיך צוטיילען זיך מיט מיין גליק... און דאָ האָסטו דיר!

רחל (געריהרט). מיך פערדריסט עס נישט ווענינער ווי דיך.

מישא. ווען דיך וואָלט עס אזוי פערדראָסען, וואָלסטו פער־געסען אָן דעם גאַנצען יחוס און דערפון גאָר קיין רעד נישט געמאכט.

רחל (בעליידיגט און געררייצט). בין איך א שלעכטע מאמע.

(שווייגען.)

רחל (ווערט מעהר נערוועז, הערט זיך אָן ארומצורוקען אויף איהר אָרט און באראבאנעט מיט די פינגער. מיט אַ ציטערדיגען קול און נערוועזען שמייכעל). ווייסט איהר, קינדער — איצט האָב איך אייך וואָס צו דערצעהלען. הע־הע... אבראם מאָאיסעיעוויטש שדכנ'ט זיך צו מיר.

סאָניא (הערט אויף איהר בליק אויף רחל'ען מיט אַן אָפענעם מויל).

מישא (בלייבט שטעהן און קוקט זיך איין אין רחל'ען). נו, און דו?

רחל. איך האָב איהם נאטירליך אָבגעזאָגט.

מישא (פריי אויפאָטמענדיג, הערט אָן ווידער ארומצוגעהן). איך דענק אזוי.

סאָניא. אָט דאָס האָב איך גלייך בעמערקט, אז ער איז עפּעס געוועזען אָנגעבלאָזען.

מישא. אָבער פון אבראם מאָאיסעיעוויטש'ען איז עס ניט שיין.

רחל. פארוואָס?

מישא. פאר דאָס! פארוואָס? דעם טאטענס בעסטער פריינד...

רחל. מילא?

מישא. און ער ווייס גאנץ גוט, ווי מיר לעבען צוזאמען...

רחל. ווי מיר האָבען געלעבט צוזאמען...

ס אָ נ י א. מאמע, וואָס איז עפּעס מיט דיר?

מ י ש א (הארט). וואָס ווילסטו דערמיט זאָגען?

ס אָ נ י א (ווייגערליך). איך העב שוין אָן מורא צו האָבען פאר הייגטיגען אָוועגד.

ר ח ל. וואָס איז דאָ פאראַן וואָס מורא צו האָבען, קינדערניו? דער אָווענד איז דאָך א גאַנץ לוסטיגער. דיין ברודער האָט געפונען זיין גליק, און דיין מאמע... (בעהאַלט דאָס געזיכט אין די הענד.)

ס אָ נ י א (מיט שרעק). מאמא!

מ י ש א (שפּריגגט צו מיט שרעק). מאמא!

ר ח ל (געפאַסטער). יאָ, קינדער, איך האָב איצט חרטה גע־קראָגען, וואָס איך האָב אָבגעזאָגט אבראם מאַאיסעיעוויטש'ן, און איך וועל דאָס איהם זאָגען.

מ י ש א און ס אָ נ י א. מאמא!

ר ח ל. יאָ, קינדער, איך בין געוועזען מוטער און פרוי און האָב דעם מענש אין מיר פערגעסען. איצט האָסטו אליין, מישא, דערמאָנט מיך, אז איך בין א מענש.

מ י ש א (איראָניש). און דערפאר ווילסטו ח ת ו נ ה האָבען.

ר ח ל (בעליידיגט). פוי! ווען דו וועסט אזוי רעדען, וועל איך מיט דיר מעהר נישט רעדען.

ס אָ נ י א (לעגט אוועק דעם קאָפּ אויף דער האַנד און צוואווייגט זיך). פאפּא! פאפּא! פאפּא!

ר ח ל. אבראם מאַאיסעיעוויטש האָט געזאָגט, אז ער האָט מורא צו זיין אליין און איינזאם אויף דער עלטער. איך האָב איהם געענטפערט, אז איך האָב מיינע קינדער. איצט זעה איך איין, אז איך וועל אפשר דארפען זיין נאָר א זעלטענער גאסט ביי מיינע קינדער.

מ י ש א. און דו האָסט שוין בעשלאָסען, אז דו וועסט דאר־פען ביי מיר זיין א זעלטענער גאסט?

ר ח ל. וואָס דען, נארעלע? א ודאי.

ס אָ נ י א. און איך? וואו בין איך?

רחל. וואָס וויים איך? פסח וואָל האָט אפשר א זוהן אויך? אָדער קנאָפּ וואָלס זיינען דאָ?

מישא (נערוועז). און אויף דעם סמך דארפסטו אויך אויף גיך כאַפּען און חתונה האָבען?

רחל. פאַר מיר איז עס גענוג סמך.

מישא. און דאָס איז דיין גאנצע ליעבע צום טאַטען?

רחל. אין דער הינזיכט דארפסטו מיר געווים קיין פאַר־וואורף נישט מאַכען. דאָס ווייסטו גוט.

סאָניא (ווידער אוועקלעגענדיג דעם קאָפּ אויף די הענד). פּאַפּא! פּאַפּא! פּאַפּא!

רחל. אבראם מאַאיסעיעוויטש ליעבט אויך אייער פאָטער. איהר מעגט זיין זיכער, אז די ליעבע צום טויטען וועט אונז...

סאָניא (פאַלט צו איהר צו). מאמא, מאַמאָטשקא, טו דאָס נישט, זיי מיט אונז. מיר האָבען דאָך אזוי איניג געלעבט און מיר ווע‌לען ווייטער אויך אזוי לעבען.

רחל. מיט א שעה צוריק האָב איך אויך אזוי געגלויבט. איצט גלויב איך שוין נישט מעהר.

מישא. אַך, דאָס איז ביי דיר א קאַפּריז.

רחל. איך האָב קיין קאפּריזען נישט.

מישא (זעהר אויפגערעגט). טאָ זאָג איך דיר, מאמא, אז... (שרייט אויס.) סיידען, דו ווילסט מיך נישט האָבען פאר א זוהן!

סאָניא (דורך טרערען). יאָ, יאָ, יאָ. סיידען דו ווילסט אונז נישט האָבען פאר קיין קינדער!

מישא. אין דעם מאָמענט, ווען דו ווערסט מאדאם זאַל־קינד, הערסטו אויף צו זיין אונזער מוטער.

רחל. דאָס סטראַשעסטו מיך?

מישא. ניין, דאָס וועט אזוי זיין.

סאָניא. יאָ! דאָס וועט זיכער אזוי זיין.

רחל. איז דער טויטער טאַטע אייך טייערער ווי די לעבע־דיגע מאַמע?... נאָר איך פערגין עס איהם פון גאנצען הארצען...

אָבער איצט מוז איך חתונה האָבען פאר אבראַם מאַאיסעיע־וויטש׳ן.

מ י ש אַ. איצט מוזטו? דאָס איז צו קלוג פאר מיר.

ר ח ל. ווייל איך האָב מיינע קינדער סיי־ווי־סיי פערלאָרען. איצט האָב איך ערפאהרען, אז איהר האָט געליעבט אין מיר נישט די מוטער, נאָר אייער טאַטענס ווייב.

מ י ש אַ. נישט אמת!

ס אָ נ י אַ. נישט אמת, נישט אמת, נישט אמת!

ר ח ל. בקיצור, קינדער... עס בלייבט, ווי איך האָב בעשלאָסען.

מ י ש אַ (העכסט אויפגערעגט). אָבער דאן בלייבט עס, ווי מיר האָבען בעשלאָסען.

ס אָ נ י אַ. יאָ, יאָ, יאָ.

ר ח ל. קינדער!

מ י ש אַ. מיר ווילען נישט, דו זאָלסט ווערען מאדאם זאל־קינד. מיר וועלען אויף דערויף קוקען, ווי דו וואָלסט פערראַטען דעם פאָטער.

ר ח ל. מישאַ!

מ י ש אַ. איך רעד מיט דיר אָפען...

ס אָ נ י אַ. מאמאָטשקא, זאָג, אז דו וועסט עס נישט טאָן.

ר ח ל (שמייכעלט און שאָקעלט מיט׳ן קאָפּ).

ס אָ נ י אַ. ניין, הא, מאמאָטשקאַ? זאָג דאָך, ניין!

ר ח ל (שמייכעלט). מיר דוכט, אז איך וועל עס געוויס טאָן.

מ י ש אַ (העכסט אויפגערעגט). נו, איז גוט! האָב דיר דיין אבראַם מאַאיסעיעוויטש׳ן, ווען ער איז דיר אזוי טייער. מיך וועסטו שוין מעהר נישט האָבען.

ס אָ נ י אַ. און מיך אויך נישט...

ר ח ל (ביטער). אז אייך איז ליעב, איז מיר ניחא.

ס אָ נ י אַ. האָסט מסתמא גאָר קיינמאָל נישט ליעב געהאַט דעם טאַטען.

ר ח ל (שמייכעלט ביטער).

מ י ש אָ. נו, איז גוט. קום, סאָניא, מיר בלייבען נאָך גרע־סערע יתומים.

ר ח ל. קינדער!

מ י ש אָ. קום, סאָניא!

ר ח ל. קינדער!

מ י ש א (פיהרט ארויס דורך דער הינטערסטער טיר די שטאַרק־וויינענדיגע סאָניאַ).

ר ח ל (ברעכט אויס אין אַ געוויין). קינדער, קינדער, קינ־דער!...

(פאָרהאנג)

צווייטער אקט

אין זעקס יאָהר ארום. — דאָסזעלבע צימער, כמעט דאָסזעלבע מעבעל. די סאָפע איז אַ נייע; אונטער׳ן טיש ליעגט אַ טעפּיך, אויפ׳ן טיש אַן אַנדער טישטוך; איבער׳ן טיש אַ גאַז־לאָמפּ. אויפ׳ן טיש בלומען. — פארנאַכט אין אַ שפּעטזומער־טאָג. סיאָמקע, אַ אינגעלע פון אַ יאָהר 4—5, לויפט ארום איבער׳ן צימער, רייטענדיג אויף אַ פערד, וואָס איז ארויפגעשטעקט ביים עק אויף אַ לאַנגען שטעקען, און בייטשט מיט אַ בייטש. זעלדע נעמט ארויס פון בופעט אַ טישטוך און דעקט דעם טיש.

זעלדע. שפּרינג דאָך נישט אזוי. וועסט אויפוועקען די טיאָטיע.

סיאָמקע (שפּרינגט נאָך שטאַרקער). טפּררו! טפּררו! טפּררו!

זעלדע. וועסט דו אויפהערען?

סיאָמקע. מיין פערד איז זיך פאנאנדערגעלאָפען, איך קאָן עם נישט אָבשטעלען.

זעלדע. וועל איך איהם דיר אָבשטעלען. איך וועל איהם ביי דיר גאָר אָבנעמען.

סיאָמקע. יאָ, ער בייסט זיך, פּרוב נאָר צוגעהן. (שפּרינגט צו צו זעלדע׳ן.) מאָ, מאָ, מאָ!

זעלדע. טיאָטיע סאָניע איז קראנק, זאָלסט נישט אזוי רוישען.

סיאָמקע (שטילער). טפּררו! טפּררו! טפּררו!

זעלדע. געה גאָר אין גאָרטען צו דער מאַמען. געה.

סיאָמקע (שפּרינגט ארויס). מצצצ, נאָ, נאָ!

זעלדע. וועט זיין אַ ביסעל שטילער. דול קאָן מען פון איהם ווערען. (דעקט דעם טיש, צושטעלט טעלער, מעסער, גאָפּעל. —

עס קלינגעלט, זי גיט אַ קוק אויף דעם קליינעם וועקער, וועלכער שטעהט אויפ'ן בופעט, און רעדט ארויס אונטער'ן נאָז, פערוואונדערט.) דער בעל־הבית? (לויפט עפענען די טיר און געהט באַלד צוריק אריין מיט רחל'ען און קוקט אויף איהר מיט אַ פאַרשענדען בליק.)

רחל (שטאַרק געעלטערט, אין אַ דאַלמע, מיט אַ רייזע־טעשעל איבער די פּלייצעס, רעדט קוים כּאַפּענדיג דעם אָטעם). וואָס מאכט סאָניע?

זעלדע (בעטראַכט זי, פערדעכטיג). ווער זייט איהר?

רחל. וואָס איז דאָ עפּעס אזוי שטיל? טוט אַ טובה, זאָגט, וואָס מאכט סאָניע?

זעלדע. די באַרישניע איז שוין געזונד. זי געהט אַראָב פון בעט.

רחל (אויפעטמענדיג). גאָט זיין דאַנק!

זעלדע (ווי פריהער). ווער זייט איהר?

רחל (שפּאַרט זיך אָן אָן בופעט, טריקענט זיך די אויגען).

זעלדע (דערשראָקען). נאָט אייך אַ שטול.

רחל (ווי פריהער). איז זי לאַנג קראַנק געוועזען?

זעלדע. אַ וואָכען זעקס.

רחל. געפעהרליך קראַנק?

זעלדע. פּששש, אַלץ הייסט קראַנק. אַ טיפוס, אזא שרעקליכער טיפוס. מען האָט פון איהר לעבען נישט געהאַלטען.

רחל (טריקענט זיך די אויגען, מיט אַ ציטעריגער שטימע). ווען איז געוועזען דער קריזיס?

זעלדע. שוין באַלד צוויי וואָכען.

רחל. גאָט זיי דאַנק!

זעלדע (מיט אַ פריינדליכען שמייכעל). זעהט, קרוינעלעך, איך פרעג...

רחל. וואָס מאכט זי איצט?

זעלדע (וויעדער קוקענדיג מיט אַ פאַרשענדיגען בליק און ציהענדיג די ווערטער). איצט שלאָפט זי. — זאָל איך זי וועקען?

אדער זאל איך ארייגרופען די בעל־הבית'טע פון גארטען? זעהט, ווי בלייך איהר זייט! — איז אייך עפעס נישט גוט? ברייגגען אייך א גלאז וואסער?

רחל (שטיל). ברייגגט א ביסעל וואסער.

זעלדע (געהט ארויס, נישט אראבנעמענדיג פון איהר איהר פערזארגטען און דערשראקענעם, פארשענדיגען בליק).

רחל (הערבט אן ארומצוקוקען זיך, מאכט עטליכע שריט און קוקט זיך וויעדער ארום).

זעלדע (קומט ארייין מיט א גלאז וואסער אויף א קליינעם טעצעל).

רחל (בעקוקט אלץ וויטער, קרעכצט). זעקס יאהר! זעקס יאהר!

זעלדע. ווילט איהר נישט דאס וואסער?

רחל. איהר קאנט אוועקשטעלען.

זעלדע (גיט א פיהר מיט די אקסלען און שטעלט אוועק דאס וואסער אויפ'ן טיש).

רחל (בעקוקענדיג). זעקס יאהר, זעקס יאהר.

זעלדע. זייט איהר נישט די...?

רחל (ארייגקוקענדיג אין זאל, מיט ציטערן). וואו איז דאס צווייטע בילד?

זעלדע. וואס פאר א צווייט בילד?

רחל. דא, לעבען דעם בילד איז געהאנגען א צווייט בילד, פון א פרוי.

זעלדע. איך וויים נישט. זינט איך בין דא, איז שטענדיג געהאנגען אויף דער וואנד נאר איין בילד. דאס איז דאך דעם בעל־הבית' טאטע.

רחל (מיט א טיעפער טרויער). און די מאמען האט מען אראבגענומען. — זייט איהר שוין לאנג דא?

זעלדע. זינט סיאמקע איז געבארען געווארען. איך בין דאך געוועזן זיין אם. דאס איז שוין באלד פינף יאהר.

ר ח ל (ווי פריהער). פערוואָרפען די מאמען. — הייננט ער־גיץ נישט דאָס צווייטע בילד?

ז ע ל ד ע (אויסווייכענדיג). ערגיץ ני... ביי דער באַרישניע ערגיץ...

ר ח ל (מיט אַ ביטערן שמייכעל). ביי — דער — באַרישניע — ערגיץ... (פאַסט זיך, פרעהליך.) און איהר זייט געוועזען סיאָמקע'ס אם? ווי זעהט ער אוים?

ז ע ל ד ע. אַט, איהר וועט איהם זעהן. אַ גרויסער בחור'עץ געוואָרען. און אַ שרעקליכער שטיפער. ער מאכט מיך קראנק, מאכט ער מיך. און שיין איז ער, אז מען קאָן זיך אין איהם נישט איינקוקען.

ר ח ל (זוכט אין איהר רייזע־טעשעל). אויב איהר זיינט סיאָמ־קע'ס אם און ער איז אַ גרויסער בחור'עץ, קריגט איהר ביי מיר פאַרלויפיג די ערסטע מתנה. (שפּאַרט איהר אין האַנד אַן אסיגנאַציע.)

ז ע ל ד ע (נתפעל). אָ, אַזויפיעל! — אַ גרויסען דאנק אייך! אָבער זעהט, איך פרעג אייך אלץ און איהר ווילט מיר נישט ענטפערן.

ר ח ל (מיט דעם פריהערדיגען פרעהליכען טאָן, כמעט שעפּטשענדיג). לאָמיר אונז זעצען און איהר דערצעהלט מיר, ווי לעבט מען עפּעס דאָ, וואָס מאכט מען דאָ. אַ סך, אַ סך דערצעהלט מיר.

ז ע ל ד ע. וואָס איז פאַראַן צו דערצעהלען, וואָס? מען לעבט דאָ זעהר גוט. מען לעבט ווי די טייבעלעך. מעהר נישט איצט, דער באַרישניע'ס קראנקהייט...

ר ח ל (ווי פריהער). לעבען זיי, הייסט עס, גוט?

ז ע ל ד ע. זעהר גוט. מען בענשט זיך פּשוט מיט זיי. איך זאָג דאָך אייך, ווי די טייבעלעך. זיי האָבען זיך אַזוי האָלט. אויף אַלע אידישע קינדער געזאָגט געוואָרען זייער לעבען. און זיי זייגען דאָס טאַקע ווערט. אַזעלכע דימענטענע קינדער!

ר ח ל. אייער בעל־הבית'טע אויך?

ז ע ל ד ע. פּששש, אַ שטיק גאָלד!

רחל. גאָט זיי דאנק, גאָט זיי דאנק... (מיט אַ ציטערדיגען טאָן.) דערמאָנט מען אמאָל די מאמע'ן?

זעלדע (אויסווייכענדיג). ווע־מעס מאַ־מע?

רחל. איך מיין — איך מיין דעם בעל־הבית' מאמע.

זעלדע. זייט איהר דעם בעל־הבית' מאמע?

רחל (מיט טרערען אין קול). דערמאָנט מען זי אמאָל? רעדט מען פון איהר ווען?

זעלדע (אויסווייכענדיג). איך ווייס? איך הער מיך דען צו, פון וואָס זיי רעדען? איך זיץ מיר אין קיך. — אַי, דאָס עסען וועט פערברענט ווערען! (איילט ארויס, קוקענדיג אויף רחל'ען מיט אַ פאַרשענדיגען בליק.)

רחל (בעהאַלט איהר געזיכט אין טאַשענטוך. איהר קערפּער ציטערט פאר אַן איינגעהאַלטענעם געוויין. דאן העבט זי אויף די פער־וויינטע אויגען, האלטענדיג נאָך דאָס טיכעל אויפ'ן מויל, און בעקוקט אַלץ. באַלד העבט זי זיך אויף ענטשלאָסען, מאכט צו דאָס רייזע־טעשעל און טוט אַ פאַר שריט צו דער טיר).

סיאָמקע (שפּרינגט אריין אויף זיין פערדעל). זעלדע, מאַמע האָט... (דערזעהט רחל'ען און בלייבט פערשעמט שטעהן.)

רחל (כאַפּט זיך אָן מיט איין האנד פאר'ן בוזעם און מיט דער אַנדערער האַנד דאָס האַרץ). אַי!

סיאָמקע (וויל פערקעהרען צוריק).

רחל. סיאָמינקע! (זי לאָזט זיך צו איהם. ליידענשאפטליך.) סיאָמינקע!

סיאָמקע (וויל אנטלויפען).

רחל (כאַפּט איהם ארום, אַראָבלאָזענדיג זיך פאַר איהם אויף די קני). דו ביזט דאָך סיאָמינקע, יאָ? ביזט דאָך סיאָמינקע? — קינד מיינס, סיאָמינקע מיינער! איך בין דאָך דיין באָבע! קינד מיינס! (בעדעקט איהם מיט ליידענשאפטליכע קוסען.) סיאָמינקע מֵיינֶער! קינדֶעניו מֵיינס! בחור'עץ דו מֵיינֶער גרויסֶער! איך בין

דאָך דיין באָבע! דיין באָבע רחל בין איך! (זי ווערט אַלץ ליידענ־שאַפטליכער.)

סיאָמקע (רייסט זיך פון איהר). געה, פפוי, מאכסט מיך נאַס. (ווישט זיך דאָס געזיכט.) מיט דיינע טרערען. וואָס ווילסטו?

רחל (דריקט איהם צו זיך). איך בין דאָך דיין באָבע, מיין קינדעניו, דיין באָבע רחל, סיאָמינקע.

סיאָמקע (שטופּט זי אָב מיטביידע הענד און קוקט אויף איהר אונגלויביג). באָבע רחל?

רחל (מיט ליידענשאַפטליכער וואַרימקייט). דיין באָבע רחל בין איך — דיין בעליידיגטע, פערוואָרפענע באָבע בין איך — דיין צואוועהטאָגטע באָבע בין איך. די מתנות, וועלכע איך פלעג דיר שיקען, פלעג איך דאָך בעקומען צוריק. דיין אונגליקליכע באָבע בין איך!

סיאָמקע (ווי פריהער). געה, איך האָב גאָר נישט אַזאַ באָבע. די באָבע דבורה איז גאָר מיין באָבע.

רחל. ווייסט דו גאָרנישט פון דער באָבע רחל? איך בין דאָך דיין פּאַפּאַ'ס מאַמע.

סיאָמקע. דעם פּאַפּאַ'ס מאַמע? האָט פּאַפּאַ אַ מאַמען?

רחל (לאָזט איהם אָב און ברעכט אויס היסטעריש). קינדער מיינע, קינדער מיינע!...

סיאָמקע (רוקט זיך ביסלעכווייז אַרויס, קוקענדיג אויף איהר מיט חשד־אויגען, און ענטלויפט).

רחל (שטעהט אויף די קני, פערדעקט דאָס געזיכט, און שלוכצט). קינדער מיינע, קינדער מיינע!...

מאַניאַ (בעוויזט זיך אין דער הינטערסטער טיר. הינטער איהר זעלדע).

רחל (ווישט זיך דאָס געזיכט און דערזעהט מאַניאַ'ן. שפּרינגט אויף). אַך!

מאַניאַ (שטיל). איהר זייט דאָך די שוויגער?

רחל. אויב איהר זייט מישאַ'ס ווייב, בין איך די שוויגער.

מאניא (כאפט זיך מיט ביידע הענד פאר די באקען). א, ווילען זיך די קינדער דערשרעקען!

זעלדע (גיט א מאך מיט דער האנד און פערשווינדט).

רחל. איך — איך געה גלייך אוועק.

מאניא (פערלעגען). איך מיין עס גארנישט.

רחל. איך האב צו דיר גארנישט, מיין קינד.

מאניא (פערלארען). איך וויים ווירקליך נישט...

רחל (ווישט זיך דאס געזיכט און ווארפט א בליק ארום זיך. מיט'ן טאשענטיכעל ביים מויל). איצט קאן איך געהן. — זיי געזונד — מאניא, דאכט זיך?

מאניא. יא, שוויגער.

רחל. שלום עליכם האסטו מיר נישט געקאנט געבען, האסט נישט געוואוסט, ווער איך בין. איצט ווייסטו... (מיט פערשטיקטע טרערען.) טא גיב מיר די האנד צו א זייי־געזונד.

מאניא (גיט איהר די האנד). איהר דארפט אויף מיר נישט ברוגז זיין, שוויגער, אבער איך וויים ווירקליך נישט... איך קאן עפעס נישט... די קינדער ווילען זיך אזוי... ווילען אזוי איבער־ראשט זיין... מממ, יא, איך טו אבער נישט גוט. איך טאר אייך נישט אוועקלאזען.

רחל. זיי געזונד, מאניא.

מאניא. אי! אפילו צוזעצען זיך האב איך אייך נישט געבעטען.

רחל. זיי געזונד, מאניא. א גרויסען דאנק דיר פאר דאס גליקליכע לעבען, וואס דו פערשאפסט מיין זוהן, און פאר די שוועסטערליכע פריינדשאפט, וואס דו ווייזט ארוים מיין סאניא'ן.

מאניא. מממ, אי, איך טו נישט גוט, איך טו נישט גוט... באלד קומט שוין מישא... סאניא'ן אויפוועקען... זאגט מיר כאטש, פארוואס זייט איהר געקומען? (פערלעגען.) איך מיין, פארוואס גאר פלוצלונג? (נאך פערלעגענער.) איך מיין...

רחל. איך פערשטעה, איך פערשטעה, מיין קינד. דו קאנסט

עס פרעגען. די מעשה איז אזוי: איינער איז געקומען פון דאַנען צו אונז אין יעקאַטערינאָסלאַוו און האָט אונז דערצעהלט, אַז סאָניא איז געפעהרליך קראַנק, האָב איך געכאַפּט און בין געקומען צו־פאַהרען. (געבראָכען.) גאָט זיי דאַנק, זי איז געזונד געוואָרען און איך קאָן צוריק פערשווינדען... און שרייבען אייך בריעף, וועלכע איך וועל בעקומען צוריק נישט פערנאַנדערגעעפענטע...

מאַניא. אַך, גאָט!

רחל. נאַ, זיי געזונד, מיין טאָכטער. איך פאָהר אוועק אַ גליקליכע, וואָס מיין טאָכטער איז געזונד געוואָרען און וואָס מיין זוהן לעבט אַ גליקליך פאַמיליען־לעבען. וואָס דאַרף איך מעהר?

מאַניא. ווייסט איהר, וואָס עס וועט זיין, וועט זיין — איך וועל אייך נישט אוועקלאָזען.

רחל. ניין, מיין קינד, איך וועל אוועקגעהן.

מאַניא (אויפגעלעבט). ניין, איהר וועט בלייבען דאָ. איהר ווילט דאָך נישט אוועקגעהן.

רחל (פערדעקט זיך דאָס געזיכט מיט'ן טאַשענטוך און וויינט שטיל).

מאַניא. זעהט איהר, נו — איהר ווילט דאָך נישט אוועק־געהן. איך געה גלייך אויפוועקען סאָניא'ן.

רחל (האַלט זי אָב). ניין, מיין טאָכטער. סאָניא'ן קאָן דאָס איצט שאַדען.

מאַניא. מממ, אַי! איז וואָס מאַכט מען? וואַרט, איך וועל אַריינגעהן און זעהן עפּיס פאַרבערייטען זי. — איך וועל אייך נישט אוועקלאָזען. נעמט אַראָב די דאָלמע. — שאַ, איהר קענט דאָך גאָרנישט אייער אייניקעל. — (שרייט אַרויס אין קיך.) זעלדע, שיקט אַריין סיאָמקע'ן! (קעהרט זיך אום צו רחל'ען.) טוט אויס אייער דאָלמע.

רחל. מיין אייניקעל קען איך שוין, ער איז דאָ פריהער געוועזען און איך האָב זיך איהם פאַרגעשטעלט. אָבער איצט וועל איך איהם זאָגען אַ „זיי געזונד".

מאניא. ניין, ניין, ניין. איהר וועט נישט אוועקגעהן.
באלד קומט מישא. איך וועל זעהן עפּים מיט סאניא'ן.

סיאמקע (לויפט אריין און שטעלט זיך צו צו מאניא'ן, קוקענ־דיג מיט פרעגענדיגע אויגען אויף רחל'ען).

מאניא. זעהסט, סיאמקע, דאס איז די באבע רחל.

סיאמקע. באבע רחל? נישט די באבע, נאר די באבע רחל.

מאניא. דאס איז דאך פּאפּא'ס און טיאטיע סאניא'ס מאמא. געה צו, גיב א קוש.

סיאמקע (שטעהט אלץ נעבען איהר). פּאפּא'ס מאמא? געה, נישט אמת.

מאניא. די באבע רחל וואוינט ווייט פון דאנען, אין אן אנדער שטאדט, איז זי היינט געקומען צו פאהרען. נעה צו, סיאמקע, זיי א גוט אינגעל.

סיאמקע (געהט צו צו רחל'ען מיט לאנגזאמע טריט). ביזט דו באבע רחל, יא? די באבע איז מיין באבע, און דו ביזט די באבע רחל.

רחל (העבט איהם אויף צו זיך. לוידענשאפטליך). קינד דו מיינס, קינד דו מיינס.

סיאמקע (רייסט זיך). געה, מאכסט מיך ווידער נאס.

מאניא (מיט שרעק). סיאמקע!

רחל. טאקע איך וויין שוין צופיעל.

סאניא (קומט אריין אין צימער פון דער הינטערסטער טיר. בלאס, אבגעשארענע האר, שוואכע טריט. זי קוקט אויף דעם גאסט אין שטוב, וואס שטעהט צו איהר מיט'ן רוקען, און גיט א ציטער). אי! (זי דערשלעפּט זיך קוים צו דער סאפע.)

סיאמקע (לאזט זיך צו איהר). טיאטיע סאניא, טיאטיע סאניא! זעהסט, דאס איז — (דערשראקען) — באבע רחל.

רחל (דערהערענדיג סאניא'ס „אי", קעהרט זיך אום מיט א ציטער, וויל א טראט טאן צוריק און מאכט א פּאר טריט פאראויס, מיט אומפּעט, שעפּטשענדיג). טאכטער מיינע! סאניטשקע!

מאניא (כאַפּט זיך אָן מיט ביידע הענד פאר די באַקען און שפּאַנט אָן די אויגען).

זעלדע (בעווייזט זיך מיט איין זייט אין טיר און קוקט נייגעריג מיט אַן אָנגערוקטער שטערן).

סאָניא (לעגט אַוועק דעם קאָפּ אויפ'ן טיש און צואווייגט זיך).

סיאָמקע (געהט אָב אַ דערשראָקענער און בלייבט שטעהן פריהער לעבען רחל'ען, דערנאָך לעבען מאַניאַ'ן).

רחל. טאָכטער מיינע, סאָניטשקע! — ווי דו זעהסט אויס! — איך האָב גאָרנישט געטאָרט איצט קומען. — מען האָט אונז עהערנעכטען אָנגעזאָגט, אז דו ביסט געפעהרליך קראנק. איך האָב נישט געקאָנט איינזיצען. איך האָב געמיינט, איך וועל משוגע ווערען. אין דעם זעלביגען טאָג זיינען מיר ארויסגעפאָהרען. איך און זאַלקינד. איצט, גאָט זיי דאנק... טאָכטער, טאָכטער! העב אויף דיינע אויגען, טו א קוק אויף מיר. לאָז מיך זיך זאט אָנ־קוקען אויף דיר, — באלד זעקס יאָהר. זעקס אונגליקליכע, עלענדע יאָהר.

סאָניא (בלייבט אונבעוועגט).

רחל (שטיל). ווילסט, איך זאָל אוועקגעהן?

זעלדע (זיפצט אָב). אַך, רבונו של עולם! (געהט אַוועק.)

רחל. זאָל איך אוועקגעהן?

סיאָמקע (צו מאַניאַ'ן). באָבע רחל אוועקגעהן?

סאָניא (העבט אויף דעם קאָפּ, פערדעקט אָבער דאָס געזיכט מיט ביידע הענד). איך קאָן נישט רעדען. (זי לאָזט וויעדער אראָב דעם קאָפּ מיט אַ יאָמער.)

סיאָמקע (צו מאַניאַ'ן). טיאָטיע סאָניא וויינט.

מאניא (נעמט איהם אָן פאר דער האַנד און מאַכט מיט איהם אַ פּאָר טריט צו דער הינטערסטער טיר און בלייבט דאָרט שטעהן).

רחל. איך אָבער קאָן רעדען. די גאנצע צייט האָב איך נישט אויפגעהערט מיט אייך צו רעדען. אייערע בילדער הייננען ביי מיר אין אַלע צימער, שטעהען ביי מיר אויף אַלע טישען און

קאָמאָדען, און יעדען טאָג, פריה און שפּעט, פאַר די גאַנצע זעקס יאָהר, האָב איך נישט אויפגעהערט צו רעדען מיט אייך און צו פרעגען ביי אייך: קינדער, וואָס האָט איהר צו מיר? איך האָב דאָס געפרעגט אין דער־פריה, און איך האָב דאָס געפרעגט ביי דער־נאַכט: „קינדער מיינע, קינדער מיינע, וואָס האָט איהר צו מיר?"

סיאָמקע (צו מאַניאַ'ן). די באָבע רחל וויינט אַלץ.

מאַניא (קעהרט זיך אָב מיט'ן געזיכט צום פענסטער און טרי־קענט זיך די אויגען מיט איהר טאַשענטוך).

רחל. איך האָב נישט אויפגעהערט צו שרייבען צו אייך בריעף, און איהר פלעגט זיי מיר אָבשיקען נישט פערנאַנדערגע־עפענטע, נישט געלייענטע. מיין הארץ פלעגט יעדעס מאָל פער־גאָסען ווערען מיט בלוט, אָבער איך האָב ווידער געשריבען. יעדער בריעף פלעגט אוועקטראָגען מיט זיך מיינע גרעסטע האָפנונגען. ביז ער פלעגט אָנקומען צוריק, פלעג איך פאַנטאַזירען, אַז דעם בריעף האָט איהר אויפגעעפענט און איבערגעלייענט און זייט ווייך געוואָרען, און איצט וועט אָנקומען אַ בריעף פון אייך, אַ גוטער בריעף, אַ ליעבער בריעף. און אַז ער פלעגט אָנקומען צוריק, האָב איך מיך געפיהלט אַזוי אָרים, אַזוי עלענד, אַזוי צושמעטערט און דערשלאָגען. אָבער איך האָב ווידער געשריבען, ווידער אויסגעלעגט מיין גאַנץ הארץ אויפ'ן פּאַפּיר, און ווידער אוועק־געשיקט און ווידער געהאָפט. די גאַנצע צייט אַזוי, די גאַנצע צייט אַזוי.

סיאָמקע (צו מאַניאַ'ן). מאמא, דו דאַרפסט נישט וויין. איך וועל אויך וויינען.

רחל. קינדער, זעהט וואָס איהר האָט געמאַכט פון מיר! איך בין שטאָלץ, אָבער איך האָב פערגעסען מיין שטאָלצקייט. מען האָט מיך געהאַלטען פאַר אַ שטאַרקען מענש, אָבער איך האָב נישט געוואָלט זיין שטאַרק געגען אייך. — סאָניטשקע, קאָנסטאַ

נאָך אַלץ נישט רעדען? טאָכטער מיינע, העב אויף דיין קאָפּ, סאָניטשקע, זיי דאָך... (עס קלינגעלט.)

סיאָמקע (לאָזט זיך צו דער טיר). פּאַפּאַ קומט! פּאַפּאַ קומט! פּאַפּאַ, באָבע רחל איז דאָ! די נייע באָבע — באָבע רחל! (פאַרשווינדט מיט די ווערטער.)

רחל (האַלט איין איהר רעדען און כאַפּט זיך אָן אָן טיש, שטאַרק בעוועגט).

מאַניא (שטעהט ביים פענסטער אין טיעפער אויפרעגונג).

סאָניא (האַלט איין דאָס וויינען).

סיאָמקע (קומט אריין טרויעריג). פּאַפּאַ איז גאָר אוועק־געגאַנגען...

סאָניא (העבט אויף דעם קאָפּ, ווי פערגליווערט אין שרעק).

מאַניא (שרייט־אויס פאר שרעק און כאַפּט זיך מיט ביידע הענד פאַר די באַקען).

רחל (פאַלט שיער נישט אום, פאַסט זיך און געהט לאַנגזאַם ארויס פון צימער מיט נישט זיכערע טריט, ווי אַ שכור'ע, גאַנץ נידערגעשלאָגען, געבראָכען, געעלטערט).

מאַניא (עטעמט ארויס). אָה, ווי שלעכט פון איהם!

סאָניא (גליטשט זיך אַראָב אויף איהר זיץ אין חלשות).

(פאַרהאַנג)

דריטער אַקט

אַ צימער ביי זלאַטען אין שטוב, מיט צוויי פענסטער אין דער רעכטער וואַנד. אין דער הינטערגרונד־וואַנד אַ טיר. נישט ווייט פון דער טיר אַ גלעזער־שראַנק. ביי דער וואַנד לינקס אַ טשיראַטענע סאָפע, טיש און שטולען. אויף דער פּאָדלאָגע — לויפער. אַ קאָכעדיגער סאַמאָוואַר אויפ׳ן טיש.

ז אַ ל ק י נ ד (אַ סך גרויער, שטעהט ביי אַ פענסטער און קוקט ארוים אין גאַס).

ז ל אַ ט ע (אַ אידענע פון אַ יאָהר פינף־און־פיערציג, אין אַ געלען פּאַריק, זיצט ביים טיש, מאַכט אַ זאָק, שאָקעלט דעם קאָפּ און זיפצט). אַך, יאָ, יאָ. אַ ביטער פעקעל דאָס לעבען. האָב קינדער — איז שלעכט, האָב נישט קיין קינדער — איז נאָך ערגער. צרות אזוי און צרות אזוי.

ז אַ ל ק י נ ד. שוין אַ סך גלייכער, זאָג איך דיר, אַז מען האָט קיין קינדער נישט.

ז ל אַ ט ע. ע, זאָל מען נישט צוגעקומען ווערען צו דעם טעם. איך וויים, וואָס דאָס הייסט נישט האָבען קיין קינדער.

ז אַ ל ק י נ ד. איך פרעג דיך דאָך נישט מעהר: וואָס האָט רחל פון איהרע קינדער? דאָס זיינען דאָך עפּים שטיינער, נישט קינדער. וועסט אַ קוק טאָן אויף רחל׳ען, וואָס פון איהר איז געװאָרען פאַר די זעקס יאָהר, ווערסטו זי גאָרנישט דערקענען. אויסגעדאַרט, פער׳חשכ׳ט.

ז ל אַ ט ע. און דאָך...

ז אַ ל ק י נ ד. און דאָך! און דאָך! קאָנסטו מיר אפשר זאָגען, וואָס האָב איך פון מיינע קינדער? װעגען מיין אַמעריקאַנער איז דאָך אָבגערעדט. דאָס איז דאָך שוין אַ כלל: פאָהרט מען אַהין אַוועק, איז פערפאַלען, אפילו קיין בריוועל שרייבט מען נישט.

אָבער אפילו מיין פּעטערבורגער און מיין מינסקעריין דערמאָנען זיך אויך אויפ׳ן טאַטען, נאָר ווען זיי דאַרפען פון איהם עפּיס האָבען. אזוי פערגעסען זיי אָן איהם, גלייך ער וואָלט געוועזען א געשטאָרבענער.

זלאַטע. הערסט דאָך, איך וועל דיר עפּעס בעסערס דער־צעהלען. איך האָב אמאָל געזעהן, ווי א זוהן האָט געשלאָגען זיין אַלטע מוטער — דאָס איז געווען מנש׳קע דער בלעכער, דו ווייסט דאָך, אין דעם קליינעם געסעל. ער האָט איהר אראָבגעשלאָגען דעם הויב פון קאָפּ, האָט איהר צובלוטיגט דאָס מויל — נישט דאָ געדאַכט, נישט פאַר קיין אידישע טאָכטער געדאַכט — ער האָט איהר מסתמא ארויסגעשלאָגען א צאָן, — וויפיעל האָבען געדאַרפט האָבען איהרע אַלטע ציינער, וועה איז מיר! — האָט איהר געגעבען, נישט פאַר קיין מוטער געדאַכט, מיט׳ן פוס אין בויך — אין דעם בויך, וועלכער האָט איהם געטראָגען, וועה מיר נישט געשעהן! — איך האָב עס צוגעזעהן — עס איז זיך צונויפגעלאָפען אַן עולם מענשען — און עס איז מיר פינסטער געוואָרען אין די אויגען, איך בין א פערצאַפּעלטע געוואָרען. נישקשה, ער האָט געקראָגען פון עולם זיין לוין, מען האָט איהם געשלאָגען מכות אכזריות, אויף ליילעבער האָט מען איהם אוועקגעטראָגען — נאָר נישט דאָס בין איך אויסען. וואָס איך האָב דיר געוואָלט זאָגען — איך בין גע־וועזען אויס מענש א גאַנצען טאָג. און ביי־נאַכט האָב איך נישט געקאָנט איינשלאָפען — עס האָט מיך אַלץ געוואָרפען א צאָן אָן א צאָן. אָבער שפּעטער האָב איך מיר פערגעבען א קשיא: צי וואָלסטו געוואָלט האָבען א קינד, און דאָס זאָל דיך שפּעטער אזוי שלאָגען? ווי דו זעהסט מיך לעבען, איך האָב ביי מיר נישט געקאָנט פּועל׳ן, אז ניין.

זאַלקינד. ביזטו טאַקע א גרויסער נאַר.

זלאַטע. אי, אז איך טענה דאָך: די אידענע, וועלכע וויל קיין קינדער נישט האָבען, איז ערגער ווי א ווילדע חיה.

זאַלקינד. נאַ, אַבגערעדט. (קוקט ווידער ארויס אין פענסטער.)

זלאַטע. אַי, אַי, כאַטש איין קינד... זעהסט דאָך רחל׳ס קינדער. ווי טייער איז ביי זיי דער פערשטאָרבענער טאַטע? זייער גאַנצער כעס איז דאָך צוליעב דעם טאַטען.

זאַלקינד. צוליעב דעם פערשטאָרבענעם. די מאַמע זאָל שטאַרבען, וועלען זיי זיך אויך ליעב האָבען.

זלאַטע. איך וועל דיר זאָגען דעם אמת: איך ווייס נישט, צי מיר וואָלטען בעסער געווען. קינדער האָבען פאָרט נישט האָלט, אַז די מאַמע זאָל נעמען אַ צווייטען מאַן.

זאַלקינד. נאַ, גענוג, גענוג. פון די גזלנים זאָלסטו מיר גאָרנישט רעדען. (העבט אָן אויפגערעגט ארומצוגעהן און שטעלט זיך ווידער ביים פענסטער.) וואָס קומט זי שוין נישט?

זלאַטע. וועסט זעהן, אַז זיי האָבען שלום געמאַכט.

זאַלקינד. איך גלויב עס נישט. מען וואָלט שוין לאַנג געשיקט נאָך מיר.

זלאַטע. אפשר איז די טאָכטער זעהר קראַנק.

זאַלקינד. טו אַ שיק ווען.

זלאַטע. איך וועל מוזען אליין אַ גיין טאָן. איך האָב דאָך דיר שוין געזאָגט, אַז מיין דיענסט האָט היינט אַ חתונה.

זאַלקינד. זיי דיך מטריח.

זלאַטע (געהט צו צום טיש, לעגט אַוועק די זאַך, מאַכענדיג זי אונטערוועגס).

זאַלקינד. שאַ, אַ דראָזשקע איז עפּיס צוגעפאָהרען.

זלאַטע (איילט אויך צום פענסטער). הלואי זאָל עס זיין נאָך דיר.

זאַלקינד. דאָס זיצט דאָך רחל! — אַי, זי קאָן זיך דאָך גאָר פון אָרט נישט אַ ריהר טאָן. (לויפט צו דער טיר.)

זלאַטע (קוקט זיך איין אין פענסטער און לאָזט זיך אויך צו

דער טיר). אָי, וועה, וועה! זיי זיינען איהר דאָרטין דערגאַנגען די יאָהרען!

ר ח ל (קומט אריין, געפיהרט פון זאַלקינד'ן, קוים האַלטענדיג זיך אויף די פיס, בלייך, געעלטערט). וואָס האָסטו דיך אַזוי דער־שראָקען? מענש איינער! איך האָב מיך אַביסעל פּערטראַכט און פערגעסען, אז איך דארף אַרויס פון דראָזשקע. (לאָזט זיך אַראָב אויף דער סאָפע און ווישט זיך דאָס געזיכט מיט'ן טאַשענטוך.)

ז א ל ק י נ ד. איז עפּיס אַן אונגליק געשעהן?

ר ח ל. וואָס מיינסטו דערמיט?

ז א ל ק י נ ד. וואָס מאכט סאָניא?

ר ח ל. זי איז שוין לאַנג געזונד. די אידישע פּאָסט וועגען איהר קראנקהייט איז אונז אָנגעקומען, ווען אַלץ איז שוין געווען לאַנג פאַראיבער. (נעמט־אָן אַ לוסטיג געזיכט.) שלום עליכם, זלאַטע!

ז ל א ט ע (געריהרט). עליכם שלום, רחל'ע!

ר ח ל (העבט זיך אויף און צוקוסט זיך מיט זלאַטע'ן).

ז ל א ט ע. איך בין עפּיס אַזוי צודרעהט געוואָרען, אז איך האָב פערגעסען, אז מען דארף דיר אָבגעבען שלום עליכם.

ר ח ל. ווי געהט דאָס דיר עפּיס, זלאַטע? וואָס מאכסטו עפּיס? ווי געהט עס דיין אַלטען?

ז ל א ט ע. אַט, ווי געוועהנליך. מיין אַלטער איז געוועהנ־ליך אין מאָסקווע און איך... אַט. (מאַכט אַוועק מיט דער האַנד.) ווי דיר געהט, דארף איך שוין נישט פרעגען. איך וואָלט דיך, דאכט זיך, נישט דערקענט. — נאַ. — וועסט טרינקען אַ גלעזעל טיי? אָדער טרינקסטו קאַקאַאָ? דער סאַמאָוואר איז נאָך הייס.

ר ח ל (אין געדאנקען). טיי?

ז ל א ט ע. ווילסט נאָך אפשר עפּיס עסען? אַט שטעהען פּלעצלעך, ביים עפּיס דערוויילּ צו. וועסט עסען קאָטלעטען?

ר ח ל (ווי פריהער). עסען?

ז ל א ט ע. דו מוזט דאָך זיין גוט הונגעריג?

רחל. איך — הונגעריג? איך בין זאט, זעהר זאט. (פלוצ־לונג פרעהליך, אבער מיט א געבראכענעם טאן.) איך קום דאך ערסט פון מיינע קינדער! מען האט דאך דארטין געמאכט א גאנצע סעודה פאר מיר.

זלאטע. זאלען אזוי לעבען מיינע שונאים!

רחל. דער סאמאוואר איז גלייך געשטעלט געווארען, און דער טיש איז געגרייט געווארען מיט כל טוב, און וויין איז געגאסען געווארען, און —

זאלקינד (וועלכער האט די גאנצע צייט נישט אראבגענומען פון איהר קיין אויג). דרעהט א קאפ! (צו זלאטע׳ן.) מאך איהר עפים וואס צו עסען.

רחל (מיט א נאך מעהר ציטערדיגען קול). ווי הייסט, איך דרעה א קאפ? וואלסט זעהן, וואס פאר אן אייניקעל איך האב. ער האט זיך אזוי דערפרעהט מיט מיר, מען האט איהם אזויפיעל אנגערעדט און אנדערצעהלט פון מיר, אז ער האט מיך נישט אויפגעהערט צו מאנען: „וואו איז די באבע רחל? וואו איז די באבע רחל?“ (מיט קוים איינגעהאלטענע טרערען.) זעהסט, הא?

זאלקינד (גיסט איהר אן דערוויל א גלאז טיי). מעשות.

רחל (ברעכט פלוצלונג אויס אין א געוויין).

זאלקינד. רחל! רחל!

זלאטע. רחל׳ע! רחל׳ע!

זאלקינד (צו זלאטע׳ן). ברייננ א גלאז וואסער.

זלאטע (כאפט א גלאז פון טיש, שטעלט עס צוריק אוועק, נעמט ארויס אן אנדערס פון שראנק און לויפט ארויס, גאנץ פערלארען).

זאלקינד. אבער, רחל, שטארק דיך דאך. האסט דאך פריער געוואוסט.

זלאטע (לויפט אריין מיט׳ן גלאז וואסער). נא, טו א טרונק וואסער.

רחל (וויינט ארויס). איך האב שוין מעהר קיין קינדער נישט! איך האב שוין מעהר קיין קינדער נישט!

זאלקינד. האָסט דאָך פריהער געוואוסט. נאַ, טו א טרונק וואסער.

רחל (זופּט אָב א ביסעל). איך האָב גאָרנישט געוואוסט. איצט ווייס איך עס.

זאלקינד. וואָס האָסטו מיר פערשפּראָכען, האַ? אַז דו וועסט דיר גאָרנישט אויסמאכען, ווי זיי וועלען דיך נישט אויפנעמען.

זלאטע. עס איז לייכט צו פערשפּרעכען.

רחל. איך האָב דיר פאַלש פערשפּראָכען. איך בין געווען אין הארצען זיכער, אַז ווען זיי וועלען מיך דערזעהן, וועלען זיי זיך איבערבעטען. איך האָב מיר נישט געקאָנט פאָרשטעלען, אַז... אַז... אָי, אברהם, איך האָב נישט מעהר קיין קינדער! — גאנצע זעקס יאָהר האָב איך געהאָפט, אַז זיי וועלען זיך איבערבעטען. עס האָט מיך פערדראָסען, עס האָט מיך געקרענקט, וואָס זיי זיינען ברוגז, אָבער איך האָב אַלץ געהאָפט. איצט איז אויס, אויס. איך האָב מיינע קינדער טאַקע פערלאָרען. אָי, קינדער, קינדער, קינדער.

זלאטע (ווישט זיך אויך די טרערען).

זאלקינד (געריהרט). אָבער בערוהיג דיך, רחל, מיר פאָהרען דאָך נאָך נישט אוועק. מיר וועלען נאָך זעהן, איך ווייס...

רחל. וואָס זעהן, ווען זעהן! עס איז אַלץ פערפאַלען. איך האָב שוין מעהר קיין קינדער נישט.

זאלקינד. טאָ דארפסטו דיך ערסט רעכט בערוהיגען. זיי פערדיענען נישט דיינע טרערען.

רחל. לאָז מיך בעווויינען מיינע געשטאָרבענע קינדער.

זלאטע (מיט שרעק). אָי, רבונו של עולם!

זאלקינד. דו וואָלסט נעמען א ביסעל וויין. דו האָסט נאָך היינט גאָרנישט געגעסען.

זלאטע. נאָך גאָרנישט אין מויל געהאַט?

זאלקינד. וויין א ביסעל האָט זי געטרונקען.

זלאטע. אוהום. געוואלט זיך אונטערגעבען קוראזש.

זאלקינד (זיפצט אָב). אך, יאָ. (מיט געבעט.) רחל...

רחל (ברעכט אוים אין פערצווייפלונג). אברהם, אברהם, גיב מיר אוועק מיינע קינדער! — איך ליינ דאך דיר. איך וויל בע־וויינען מיינע געשטאָרבענע קינדער און איך פערגעס אויף א מינוט נישט, אז זיי לעבען, אז עס קאָן עפּים אזוינס געשעהן, אז איך וועל זיי באלד האלזען און קוסען און בעשיטען זיי מיט די וואַ־רימסטע לאסקעס, אז איך וועל שרייען פאר ענטציקונג, און מיין הארץ צורייסט זיך מיר פאר בייגקענים. אַי, אברהם, גיב מיר אוועק מיינע קינדער!

זאלקינד. וואס קאָן איך דאָ טאָן? ווילסט איך זאָל זיי געהן בעטען? וועל איך געהן. איך וועל פויזען פאר זיי אויף די קני, איך וועל זיי בעטען רחמים.

רחל (האלט איין דאס וויינען, קוקט איהם שאַרף אָן). דאס וואָלסטו געטאָן?

זאלקינד. דארפסט נאך פרעגען, רחל? ווען דו ווילסט, איך זאָל געהן...

רחל (ווישט זיך דאס געזיכט, פּאַסט זיך). דו, איך געה צו זיי ווידער!

זאלקינד. וואס רעדסטו?

זלאטע. אַי, רבונו של עולם!

רחל (ריהרט זיך פון סאָפאַ). איך וועל אוועקגעהן צו זיי, און — און — — וואס דו וואָלסט געקאָנט, וועל איך אויך קאָנען! איך וועל פויזען פאר זיי אויף די קני, איך וועל זיי בעטען רחמים — עס מוז נעמען א סוף. איך קאָן נישט מעהר, איך קאָן נישט מעהר.

זאלקינד. איך וויים נאך נישט, וואס צווישען דיר מיט זיי איז פאָרגעקומען, אָבער איך שטעל מיר שוין פאָר — ווילסטו נייע ערנידערונגען?

רחל. זאָל זיין! עס מוז נעמען א סוף.

זאלקינד. א סוף וואָלט שוין גוט געווען, אָבער...

רחל. איך וועל פון זיי נישט אָבשטעהן, איך וועל דאָרטין זיצען א טאָג און צוויי און דריי, ביז זיי וועלען זיך איבערבעטען.

זלאטע. אָי, א מאמע, א מאמע!

זאלקינד. רחל, דו וועסט דיך אומזיסט ערנידעריגען. ביזטו דען נאָך נישט איבערצייגט, אז דו וועסט זייער הארץ נישט ווייכער מאכען?

רחל. דאן האָב איך נאָך א מיטעל — איך צוגעה מיך מיט דיר!

זאלקינד. רחל, ווי קאָנסטו עס גאָר זאָגען?!

רחל. ווען דאָס וועט מוזען זיין, וועט עס מוזען זיין. איך האָב מיט דיר חתונה געהאט, אום נישט עלענד צו בלייבען, איצט בין איך אָבער טויזענד מאָל עלענדער.

זאלקינד. און איך?

רחל. זעהסטו דען נישט מיין הארץ? זעהסטו דען נישט, ווי ס'איז פערבלוטיגט? זעהסטו דען נישט, אז איך בין נישט איך, אז — וואָס וויים איך! איך מוז, איך קאָן נישט אנדערש. איך בין אנטלאָפען, ווייל מיין זוהן איז געגאנגען חתונה האָבען מיט דער דיענסטמיידעלס טאָכטער. איך בין אנטלאָפען פון דעם גרויסען עקעל, וואָס די לייט האָבען מיר איינגעפליסט. איצט וואָלט איך געלאָפען צו דער דיענסטמיידעלע אליין און וואָלט מיך געוואָרפען פאר איהר אויף די קני און וואָלט זי געבעטען טויזענד מאָל מחילה, אבי — — זעהסט דאָך —

זאלקינד (ווישט זיך די אויגען). געה, ווען דו מוזט.

רחל. איך מוז, איך מוז. (הערבט זיך פון אָרט און פאַלט צוריק.)

זאלקינד. רחל, וואָס איז מיט דיר?

זלאטע. אָי, ווי בלייך זי איז געוואָרען!

רחל. איך מוז, און די פיס ווילען מיך גאָרנישט טראָגען.

זאלקינד. נעם א ביסעל וויין. (גיסט אָן א ביסעל וויין.)

זלאטע. געדאַרפט עפּיס אָבעסען.

רחל. איהר ווייסט, קינדער, מיר איז גאָרנישט גוט. מיר איז עפּיס אזוי קאַלט.

זאַלקינד. לעג דיך אוועק, וועסט דיך איינדעקען, וועסט טרינקען א גלעזעל ווארעמס.

זלאַטע. איך ברייננ גלייך א קישען. (לויפט ארויס.)

רחל (טרייסעלט זיך). אוי, איז מיר קאַלט...

זלאַטע (לויפט אריין מיט א קישען).

זאַלקינד (וויל אויפהעבען רחל'ען די פיס אויף דער סאָפע).

רחל. ניין, טוט מיך אָן און פיהרט מיך אוועק צו די קינדער.

זלאַטע. משוגע מיינע שונאים!

זאַלקינד. אין אזא צושטאנד! מען וועט בעסער לויפען נאָך א דאָקטאָר.

רחל (טרייסעלט זיך). מיר איז זעהר שלעכט.

זאַלקינד (לעגט זי אוועק).

רחל (שטאַרקט זיך). ניין, איך וועל נישט ליעגען. פיהרט מיך אָב צו מיינע קינדער.

זלאַטע. רוה דיך כאָטש אָב. קאָנסט נאָך בלייבען, מיינע שונאים, אויף דער דראָזשקע.

זאַלקינד. טאקע, ווי פיהרט מען דיך גאָר אין אזא צושטאנד?

רחל (לאָזט אראָב די פיס). איהר ווילט נישט? איהר וועט מיך נישט אָבפיהרען? ווילט איהר, אז איך זאָל אליין אוועק?

זאַלקינד. רחל, האָב אויף זיך רחמנות.

זלאַטע. גאָט איז מיט דיר, רחל'ע, זעה, ווי דו זעהסט אויס.

רחל. אויף אַלע פיער וועל איך פויזען, מיט די לעצטע כחות וועל איך מיך רוקען און צו זיי וועל איך אוועק. (העבט זיך אויף מיט ענערגיע, פאַלט אָבער גלייך צוריק.)

זאַלקינד און זלאַטע (דערשראָקען, עסק'ן זיך ארום איהר).

רחל (צואווייענט זיך. מיט געבעט). פיהרט מיך אוועק צו די קינדער. האָט אויף מיר רחמנות!

זאַלקינד. דאָס טאָרען מיר נישט טאָן. אָבער איך וועל לויפען נאָך זיי.

רחל. זיי וועלען נישט קומען.

זאַלקינד. ווילסט דו צו קינדער, וועלכע וועלען נישט קומען, ווען מען וועט זיי אָנזאָגען, אז די מאמע איז קראנק?

רחל (פעסט). פיהר מיך אוועק צו מיינע קינדער.

זאַלקינד. איז גוט. אָבער פריהער וועל איך זיי געהן רופען. ווען זיי וועלען נישט קומען, וועל איך דיך אָבפיהרען אהין.

רחל. צו לאנג צו ווארטען.

זאַלקינד. אָבער דערפאר ווען זיי וועלען קומען, וועט דיין נחת זיין גרעסער.

רחל. דאָס איז אַ גוטער געדאנק. — אָבער ווען זיי וועלען נישט קומען?

זאַלקינד (האַרט). דיר איז דאָך אַלץ איינס. מיט נאָך איין ערנידערונג מעהר.

רחל. דו ביזט גערעכט, געה נאָך זיי.

זאַלקינד (העבט אָן אָנצוטאָן זיך).

רחל. וואָס וועסטו זיי זאָגען?

זאַלקינד. איך וועל זיי זאָגען, אז דו האָסט געוואָלט, מען זאָל דיך אָבפיהרען צו זיי, נאָר דו פיהלסט זיך אזוי שוואַך, אז מיר האָבען מורא געהאט, אז דו וועסט חס ושלום בלייבען אויף דער דראָזשקע.

רחל. איז גוט.

זאַלקינד. דערווייל זאָלסטו דאָ עפּיס עסען און טרינקען. (געהט צו דער טיר.)

רחל. ווארט, אברהם. דו זאָלסט זיי מעהר גאָרנישט זאָגען ווי דאָס, וואָס דו האָסט מיר איצט געזאָגט. זאָלסט זיי נישט מוסר'ן.

זאַלקינד. גוט.

רחל. זאָלסט זיך נישט וואַרפען ביי זיי צו די פיס, נישט בעטען זיך ביי זיי. ווען זיי וועלען זיך נישט גלייך אויפהעבען און געהן מיט דיר, זאָלסטו תיכף אוועקגעהן.

זאַלקינד. גוט.

רחל. וועסטו אזוי טאָן?

זאַלקינד (שטיל). גוט, רחל. (געהט אוועק.)

רחל. סאַר א גוטער ער איז!

(לייגגערע פּאַוזע.)

רחל (לעגט זיך אוועק).

זלאַטע (נעמט אונטערוואַרמען דעם סאַמאָוואר, אריינוואַרפענ־דיג אין איהם הייסע קוילען, און גרייט־צו עפּיס צום עסען, זיפצענדיג אָפט). אַך־אַך־אַך. ווילסט א שטיקעל פלייש, רחל? אָדער וועסטו עפּיס צובייסען צום טיי?

רחל (ענטפערט נישט).

זלאַטע (זיפצט און ענטפערט זיך אליין). וואו וועט זי שוין דאָ עסען? (נעמט זיך פאַר איהר זאַק.)

(שווייגען.)

רחל. ווי מיינסטו, זלאַטע, וועלען זיי קומען?

זלאַטע. איך מיין, אז זיי דאַרפען קומען. וואָס דען, זיי זאָלען נאָך נישט קומען?

רחל. איך רעכען אויך, אז זיי וועלען קומען.

זלאַטע. אַך, הלואי, רבונו עולם!

(שווייגען.)

רחל. הערסט דאָך, זלאַטע, אז איך בין ארויס פון זיי, האָב איך געהערט הינטער מיר א האַרציג אויסגעשריי: „אָ, ווי שלעכט פון איהם!" איך וויים אָבער נישט, ווער האָט עס אויס־געשריען, צי מיין טאָכטער, צי די שנור. איך בין געוועזען עפּיס אזוי צודרעהט...

זלאַטע (זיפצט). עס האָט דאָרטען געמוזט גוט צוגעהן.

רחל. און מיין טאָכטער'ס קול קען איך דאָך איצטער נישט.

זי האָט דאָך כמעט ווי נישט גערעדט. זי האָט זיך אזוי דער־שראָקען, די אָרימינקע. — ווי מיינסטו, זלאַטע, ווער האָט עס געקאָנט אויסשרייען?

זלאַטע. וואָס קאָן איך דיר דאָ זאָגען, רחל׳ע?

רחל. אַ, איך וואָלט דאָס אזוי וועלען וויסען!

זלאַטע. זיי וועלען קומען, וועסטו שוין וויסען.

רחל. זאָלען זיי נאָר קומען, וועל איך שוין מעהר גאָרנישט וועלען וויסען. אָך, זאָלען זיי נאָר קומען! מיין הארץ דאַרף שוין אַן אָברוה. — זעקס יאָהר, זעקס יאָהר.

זלאַטע (אָנגיסענדיג איהר דערוויל אַ גלאָז טיי). אָך, רחל, רחל! איך וואָלט מיר געווינשט איבערלעבען אזעלכע צוועלף יאָהר, אבי נאָר האָבען אַ קינד. וואָס ווייסטו, וואָס איך שטעה מיך אויס מיין גאַנץ לעבען, שוין אָט פינף־און־צוואַנציג יאָהר נאָך מיין חתונה. דו וועסט שוין שלום ווערען מיט זיי, און איך וועל שוין שטאַרבען אזוי פערוואָגעלט. — נאַ, וועסט טרינקען?

רחל. האָסט איצט טייערע ווערטער געזאָגט, זלאַטע. ווייסט נישט, וואָס פאַר אַ טרייסט עס ליגט אין זיי פאַר מיר. זאָלען זיי נאָר קומען, מיינע קינדערלעך, איך וועל זיי אַ וואָרט נישט דערמאָנען פון די גאַנצע זעקס ביטערע יאָהר. (זעצט זיך אויף, שטרעקט אויס די האַנד נאָך דעם גלאָז, די האַנד טרייסעלט זיך אָבער שטאַרק.)

זלאַטע. לאָז, איך וועל דיר געבען.

רחל (מאַכט אַ פּאָר זופּ). ניין, עס טרינקט זיך נישט.

זלאַטע. דו מוזט דאָך אָבער.

רחל. איך טראַכט אַליין, ווער האָט עס געקענט אויסשרייען: מיין טאָכטער, אָדער די פרעמדע?

זלאַטע. זאָל דיר דוכטען, אז די טאָכטער.

רחל. ווייסט, מיר דוכט זיך עס שוין טאַקע. איך וואָלט שווערען, אז דאָס איז געוועזען מיין טאָכטער, מיין סאָניטשקע. „אָ, ווי שלעכט פון איהם!“

זלאטע. ווייסט, וואס איך וואלט דיר גאר זאגען, איך וואלט שיקען נאך א דאקטאר. דו זעהסט מיר עפּיס אויס...

רחל. דאס הארץ א ביסעל. גיב א ביסעל וויין. (טרינקט אב א ביסעל.) אז זיי וועלען קומען, וועט עס זיין דער בעסטער דאקטאר. — ווייסט, איך בין שוין כמעט זיכער, אז דאס האט סאניטשקע אויסגעשריען.

זלאטע. ניין, רחל, איך וועל מוזען געהן א בעט טאן א שכנה, זי זאל רופען א דאקטאר.

רחל. מען דארף נישט, זלאטע. באלד וועט דאך קומען אברהם מיט די קינדער. — „א, ווי שלעכט פון איהם!“ — סאניטשקע מיינע, טייערע מיינע, גאלדענע מיינע!

זלאטע. שא, עמיץ איז צוגעפאהרען. (איילט צו צום פענסטער.)

רחל (שרייט אויס). דאס זיינען זיי! דאס זיינען זיי!

זלאטע (ארויסקוקענדיג, מאכט מיט די הענד אין פערצווייפ־לונג, מיט א ציטערדיגען טאן). מען זעהט גארנישט. עס איז פינסטער. איך וועל ארויסגעהן א קוק טאן. (געהט ארויס.)

רחל. דאס זיינען זיי, דאס זיינען זיי! מיינע קינדערלעך, מיינע ליעבינקע! מישינקא! סאניטשקא! אי, מיינע, מיינע... אי! (פערווארפט דעם קאפּ.)

זאלקינד (קומט אריין, נידערגעשלאגען).

זלאטע (נאך איהם און ווישט זיך די אויגען).

זאלקינד. דערשרעק דיך נישט, רחל׳ע. סאניא פיהלט זיך נישט גוט, און מישא איז נישט געוועזען אין דערהיים... — — איך האב געבראכט א דראזשקע, איך וועל דיך אוועקפיהרען... אי, רחל! וואס איז מיט דיר, רחל? אי, זי איז קאלט! אי, א דאקטאר אויף גיך, א דאקטאר!

זלאטע. אי, וועה מיר נישט! אי, וועה מיר נישט!

(פארהאנג)

גליקפערגעסענע

דראמא אין איין אקט

(7 דעצעמבער, 1904)

פערזאָנען:

פאניע סעגאל, איינענטימערין פון אַ שניידעריי.

ליזע עהרליך, אַ מוזיקערין } וואוינען ביי איהר
הינדעס, אַ לעהרער } אין שכנות.

ערסטע
צווייטע
דריטע
פיערטע } ארבייטערינס

דאָס ארבייטסצימער ביי פּאַניע סעגאַל. איין טיר לינקס פון פּובּ־ליקום, אַ צווייטע אין הינטערגרונד. מעהר אין פאָרדערגרונד אַ גרויסער טיש, פערוואָרפען מיט ארבייטס־זאַכען; צוויי נעהמאַשינען פוןביידע זייטען טיש. ביי דער רעכטער האַנד אַ פליגעל־שפּיגעל, צום ווינקעל צו אַ גרויסע קאָמאָד. רעכטס פון דער הינטערגרונדטיר אַ גרויסער סטענדער, אָנגעהאָנגען מיט קליידער און מאַנטלען. לינקס פון דער־זעלבער טיר, אין ווינקעל, אַ קאַכעלנער קאַמין; נישט ווייט פון איהם צוויי פיגורען, מיט מאַנטלען אויף זיי; מעהר צום מיטען צימער אַ גרויסער לעדערנער פאָטערשטול. — אָווענדס, עס ברענט פייער. צוויי מיידלעך זיצען ביים טיש, צוויי ביי די מאַשינען; זיי ארבייטען און זינגען:

אך, נאָך אַ טאָג אוועק,
און קירצער ווערט דאָס לעבען, —
וואָס האָסטו, טאָג, געבראכט,
וואָס האָסטו אונז געגעבען?

געארבייט האָבען מיר,
אוועקגעלעגט דעם כח;
פערגאָסען שוויים און בלוט,
געטריקענט מארך און מח...

וואָס האָבען מיר פון דעם?
ווערט אונזער נויט דען קלענער?
וועלכע האָפנונג האָבען מיר
אויף בעסער און אויף שענער?

ווי קאַלט איז אונז די וועלט
אָהן פרייד און אָהן גענינסען!
וואָס האָבען מיר פון איהר?
דאָך נאָר דעם טרוק'נעם ביסען...

אָך, ס'בלייבט אונז נאָר איין טרייסט —
די האָסט אונז, טאָג, געגעבען:
דו ביזט, דו ביזט אוועק,
און קירצער בלייבט דאָס לעבען!

אַ שווער שוויינען הערשט, ווען דאָס זינגען הערט אויף, און האַלט אָן אַ קליינע ווײַלע. די מאַשינען קלאַפּען שוואַך.

ערסטע ארבייטערין (ביי דער מאַשין). שטענדיג, ווען איך זינג דאָס ליעד, פיהל איך, אז עס געהט מיר אויס דאָס חיות.

צווייטע (ביים טיש). יא, טרויעריג ווי דעם ארביי־טער'ס לאַגע.

דריטע (ביי דער מאַשין): און שטענדיג, ווען עס קומט די צייט אוועקצולעגען די ארבייט, בעט עס זיך אויף די צונג.

פיערטע (ביים טיש): איך חידוש מיך שטענדיג, ווי האָט דאָס בערמאַן געקאָנט אָנשרייבען. ער איז דאָך קיין אר־בייטער נישט.

צווייטע: א דיכטער ווייס אלץ.

ערסטע. טאַקי, ווי קומט עס?

צווייטע: איהר האָט אָפּט געקאָנט בעמערקען, ווי ער האָט אונז בעטראַכט מיט אזעלכע טרויעריגע אויגען. איך בין זיכער, אז אין יענע מאָמענטען האָט זיין הארץ איבערגעפיהלט די שווערע ארבייט און די ביטערע לאַגע פון אַן ארבייטער אפשר נאָך שטאַרקער ווי אַן ארבייטער אליין.

דריטע: ער מוז זיין זעהר א גוטער.

ערסטע. א גוטער צו א גוטער — א קלוגער איז ער א ודאי.

פיערטע: און איך זאָג, א קלוגער צו א קלוגער — א שיינער איז ער אודאי. אַי, א שיינער!

דריטע: זי האָט זיך דאָך אין איהם שיער נישט איינגעליעבט.

פיערטע: וואָס איז? מיין נשמה איז עפּעס א ראָזינקע? איך ווארט טאקי, ער זאָל שוין קומען צוריק פון פּעטערסבורג.

דריטע: פריילין סעגאל האָט דאָס געדאַרפט הערען!

ערסטע. מיינט איהר, אז צווישען בערמאַנ'ען און פריילין סעגאל איז עפּעס דאָ?

פיערטע: וואָס דען? איהר מיינט, ער פּלעגט געהן אהער צוליעב אייך?

ערסטע (גערייצט). „צוליעב אייך!" דאָך נישט צוליעב אייך אויך.

פיערטע: האהאהאהאהא! זעהט, ווי זי האָט זיך אָנגעצונדען.

דריטע: אפשר צוליעב פריילין עהרליך?

פיערטע: חכמה, יענע האָט דאָך שוין לאַנג א חתן, דעם אינזשענער אראָנשטאם!

ערסטע. בערמאַן האָט דאָך אָבער אָנגעהויבען צו געהן אהער צוליעב הינדעס'ן.

פיערטע: און נישט אויפגעהערט צוליעב פריילין סעגאל.

דריטע: און איהר ווייסט עס אזוי גענוי?

פיערטע: איך פערשטעה מיך שוין אויף אזעלכע זאכען.

דריטע: פון וואנען, צום ביישפּיעל?

פיערטע: פון וואנען? איך כאַפּ און דערצעהל אייך.

ערסטע: איהר האָט נישט וואָס.

פיערטע: אזוי אפילו? האהאהא! (זינגט.)

ביים עק טייבעל שטעהט א הייזעל —
ווייסט איהר, ווער דארט וואוינט?

ערסטע: דער קברות־מאן.

פיערטע (זינגענדיג):

ניין! מיין ליעבסטער, יא, מיט וועלכען
גאט האט מיך בעלוינט!

דריטע: יא, אין ליעדעל שטעהט אזוי, אבער — —

צווייטע: אך, זאל אייך שוין זיין געגוג נארישקייטען צו רעדען.

ערסטע (זיפצט שווער אב): ה־ה־ה, אך, יא, יא. (פויזע. עס ווערט פלייסיג געארבייט. — א זייגער שלאגט אכט.)

פיערטע (ווארפט די ארבייט): קוים דערלעבט, דער זייגער זאל שלאגען. (ציהט זיך.) עס ברעכען אזוי די ביינער, אר־א! — (די איבעריגע לעגען אויך אוועק די ארבייט.)

פאניע (קומט אריין פון דער טיר לינקס, געהט צו צום טיש און בעקוקט אן ארבייט. צו דער פיערטער): דאס פעלטעל האט געדארפט בעסער געמאכט ווערען. עס מאכטי אבער ניט אויס. איך וועל עס גלייך אליין אויסבעסערען. (ארבייט. די מוידלעך בריינגען זייערע האר אין ארדנונג, טוען זיך אן: אנטועענדיג זיך, אריינקוקענדיג אין שפיעגעל, זינגען זיי דאס פאלגענדע ליעד, נאכלעסיג, ווי מיט א האלבען מויל.)

ערסטע: די אוהר שלאגט אכט.

דריטע (דועט): די אוהר שלאגט אכט!

צווייטע (טריא): וואס קאן אונז בריינגען נאך די נאכט?

אלע:

דער קערפער האט קיין גאנצעס גליעד,
און די נשמה ז׳מאט און מיד —
זי לעכצט נאך שלאף, זי לעכצט נאך רוה...
וואו בלייבט די צייט צום לעבען, וואו?

(ווערליג זיי ענדיגען, קלינגעלט עס.)

פאניע (לויפט ארויס פון דער הינטערגרונד־טיר און קומט מאלד צוריק אריין מיט א בריעף אין די הענד. זי רייסט איהם נערוועז אויף און פערטיעפט זיך אין לייענען).

די ארבייטערינס: א גוטע נאכט, פריילין סעגאל!

פאניע (ענטפערט ניט גלייך, באלד רעדט זי ארויס גאנץ מאשינעל, אין אויפרעגונג): א גוטע נאכט אייך, מיידלעך!

די ארבייטערינס (בעטראכטען זי, ווינקען זיך איבער און געהען ארויס). *)

פאניע (אין שטארקער אויפרעגונג, מיט א גליקליכען, לאבענ־דיגען געזיכט, שרייט אויף פאר ענטציקונג): א־או! (פיהרט זיך מיט דער האנד איבער דאס געזיכט און דאס האר, קוקט אריין אין בריעף, שרייט ווידער אויף, אטעמט שווער, קוקט ווידער אין בריעף און רעדט שווער ארויס:) דו, ליעבער, ליעבער! (פערזינקט א ווייל אין געדאנקען און באלד הערבט זי אן צו רופען:) ליזע! ליזע! ליזע!

ליזע (קומט אריין אויסגעפוצט ווי צו א באל, מאכט איהר נאך): וואס איז? וואס איז? וואס איז?

פאניע: נא, לייען! אויף גיך! דאס איז פון בערמאנ׳ען.

---

*) דער איינאקטער קאן אויך דא אנגעהויבען ווערען. יעמאלט געהט עס אזוי:

דאס ארבייטסצימער ביי פאניע סעגאל א. אז. וו. — דאס צימער איז לעדיג. אין אן אנדער צימער לינקס ווערט געשפיעלט אויף א פיאנא. — עס קלינגעלט. פאניע קומט אריין פון לינקס, געהט ארויס פון דער טיר אין דער הינטערוואנד און קומט באלד צוריק אריין מיט א בריעף אין די הענד. זי רייסט איהם אויף און פערטיעפט זיך אין לייענען. אין שטארקער אויפרעגונג, מיט א גליקליכען לאבענדיגען געזיכט שרייט זי אויף פאר ענטציקונג א. אז. וו. ווען זי רופט אריין ליזע׳ן, הערט אויף די מוזיק.

ל י ז ע (נעמענדיג דעם בריעף): זעהסט, מיר האָבען ערשט גערעדט. אָנגענומען טאקי זיין דראמא? (קוקט אין בריעף.)

פ אַ נ י ע (קוקט איהר נאָך אין גרויסע אויפרעגונג).

ל י ז ע (לייענדיג): אָ, פיין! אָ, פיין! (קערט איבער אַ זייטעל, לייענט ווייטער:) אַ־הו, דאָס איז דאָך אַן איינפאַכע ערקלערונג אין ליעבע! פאניע, פאניטשקע!

פ אַ נ י ע (מיט אַ פון פרייד פערכאַפּטען אָטעם): האָסט דו עם אויך אזוי פערשטאנען?

ל י ז ע (אַרוינקוקענדיג אַלץ אין בריעף): ווי קאָן מען דען אנדערש פערשטעהן? (קלייבט זיך צו צו לייענען אויפ'ן קול.) אַ־הום... (לייענט הויך מיט אַ געוויסער פייערליכקייט.) „מיין דראמא איז אָנגענומען געוואָרען און ווערט געשפּיעלט ווערען נאָך היינטיגען ווינטער. די בעדינגונגען זיינען אויסגעצייכענטע און דער דירעקטאָר פערשפּרעכט מיר א גרויסען ערפאָלג און פארבייגעהענדיג א גרויסען נאָמען.“ (לייענט אונטער דער נאָז, דורכלאָזענדיג עפּעס, און באַלד ווידער הויך.) „אָך, איהר האָט מיך געדארפט יעצט זעהן — איך האָב מיך אזוי צוזונגען און צוטאנצט, אז עס וועט זיין אַ וואונדער, אויב מען וועט מיך נישט משלח זיין פון דער דירה. איך פיהל מיך אזוי שטארק. שאפּען, שאפּען, שאפּען!“ (לייענט ווידער אונטער דער נאָז און גלייך מיט נאָך אַ גרעסערער פייערליכקייט און אַ געוויסער ווייכקייט.) „און, נון, האָף איך, וועלען זיך אָנהעבען ביי אונז גוטע טעג און אויף אזא אופן, וועלכער קאָן אייך נישט גלייכגילטיג זיין.“ (הערט אויף צו לייענען.) דאָס זיינען אַביסעל פערשטעלטע אָבער דאָך גאנץ קלאָרע דיבורים. (מיט ליעבע און לאַסקע, איבערגעבענדיג פאַניע'ן דעם בריעף.) צווייפעלסטו נאָך, דו גליקליכע? דו טייערע פאַניטשקע מיינע! (נעמט זי ארום.) אך, דו... (קוסט זי שטאַרק.)

פ אַ נ י ע: האָסטו אויך אזוי פערשטאנען? (אָטעמט פּלוצלונג ארויס, אויפצוקענדיג מיט'ן גאנצען קערפּער:) אהה! (פערדעקט זיך דאָס געזיכט מיט'ן בריעף, דריקט איהם צו די ליפּען און

אָטעמט שווער. באַלד נעמט זי אַרויס דאָס טאַשענטיכעל פון דעם רעכטען ארבעל און טראָגט עס צו די אויגען.)

ליזע (געריהרט, האַלטענדיג זי מיט ביידע הענד ארום דער טאַליע): פאַניטשקע מיינע! (דריקט זיך צו איהר.) אַך, ווי איך פרעה מיך! דו, טייערינקע מיינע! (פערטרוימט.) איך ווייס שוין, ווי איך וועל היינט שפּיעלען ביי די גרינבערגס. מיין גאנצע נשמה וועל איך אריינלעגען, און דאָס וועט זיין די לוסטיגסטע, לאַכענדיגסטע נשמה, וועלכע האָט ווען עס איז געלעבט אויף דער וועלט.

פאַניע (בויגט זיך אראָב און קוסט זי אויפ'ן קאָפּ): דו, גוטע מיינע!

ליזע: אה, מיין חלום איז ענדליך מקוים געוואָרען!

פאַניע (לאָזט זיך אַראָב אויף דער קרעסלאָ): דיין חלום?

ליזע (כאַפּט פון טיש אַ שטיקעל מאַטעריע, שפּרייט עס אוים אויף דער פּאָדלאָגע און לאָזט זיך אַראָפּ אויף די קני פאר פאַניען): הערסט דאָך. איך האָב געטרוימט פאר דיר א העלד, פאר וועלכען עס זאָל זיך וועלען אראָבנעמען דאָס היטעל, נישט קענענדיג איהם אפילו. אַ זיעגעסמארש האָב איך געטרוימט פאר דיר, פולע, שטארקע טענער. אַן אויסנאַם־מענש, אַן איבערמענש, ווי דו נאָר אליין פערדיענסט איהם.

פאַניע: ששש, רעד נישט אזוי.

ליזע: ניין, ניין, דאָס וועסטו ביי מיר נישט אוועקנע־מען. כל זמן איך וועל לעבען, וועל איך נישט אויפהערען צו בעוואונדערען דיך. איך ווייס נישט, צו וועל איך געפינען אַ סך שוועסטער, וועלכע זאָלען ארויסטרעטען פון גימנאזיום, אָבזאָגען זיך פון זייערע אידעאַלען און שטרעבונגען און אוועק צו אַ שניידערין, אום צו קאָנען פערזאָרגען זייער אינגערע שוועסטער. דו האָסט דאָך אויף זיך נישט געקוקט, וועגען דיר נישט געטראַכט און געארבייט שווער און ביטער, צו מאכען פון דיין שוועסטער

א מענש. איך וועל דיר זאָגען דעם אמת, אָפּט בין איך געוועזען דיין שוועסטער א גרויסער שונא.

פאניע (ווייך): ביזט א שלעכטע.

ליזע: איך האָב גוט געקאָנט צוזעהן, ווי דו ארבייטסט דיך אָב.

פאניע: איך בין אָבער געוועזען דערביי גליקליך, גע־פיהלט זיך ווי קיין צווייטע און יעצט איז צו מיר קיין גלייכען ניטאָ, ווען איך זעה זי זעלבסטשטענדיג מיט א גרויסער צוקונפט פאר זיך אלס בעריהמטע מאלערין.

ליזע: אזא מין גליקליך זיין איז מיר נישט געפעלען. זעהסטו, איך בין שוין צו עגאָאיסטיש. איך האָב געוואָלט פאר דיר אן אנדער גליק און בעפריעדיגונג. דאָס גליק פון ווייב זיין, פון מוטער זיין, פון געליעבטע און ליעבענדע.

פאניע (טרוימעריש): איך האָב מיך געוועזען אָבגע־לערנט צו זעהן אין דער ליעבע און אין דעם פאמיליענלעבען דאָס איינציגע גליק.

ליזע: דו, אָרמע!

פאניע: ווען די מאמע איז געשטאָרבען, איז מיר מיין וועג געוועזען קלאָר: זיין מיין מיט אכט יאָהר איננגערער שוועס־טער אָנשטאָט א טאטען און אָנשטאָט א מאמען. דאָס ציעל איז מיר געוועזען גרויס און הייליג און איך האָב וועגען גאָר נישט אנדערס געטראכט. נור אין די ערסטע צוואנציגער יאָהרען — אזוי צווישען צוויי און צוואנציג און פינף און צוואנציג — איז אויף מיר אָנגעפאלען א ביינקענים נאָך עטוואָס אנדערס. נישט ווייל זי איז מיר חס ושלום צו שווער געוואָרען, אָבער איך האָב געוואָלט עטוואָס מעהר, א פולערעס לעבען, גליק און — און — ליעבע. דאמאָלס פלעג איך אָפּט וויינען, נאס מאכען די קיסען מיט מיינע טרערען, און בין געוועזען זעהר אונגליקליך. און דאמאָלס פלעג איך אָפּט אזוי בייז זיין. — זעהסט, איך בין גאָר קיין הייליגע נישט געוועזען.

ליזע (ציהט אראב פאניע'ס קאפ צו זיך און קושט זי): דו, דו, דו!...

פאניע: אבער שפעטער איז עס אוועק פון מיר, ווי מיט די הענד אבגענומען. אלגא איז עלטער געווארען, איהר טאלאנט האט זיך אנגעהויבען אלץ מעהר ארויסצואווייזען. דאן האב איך מיך אין גאנצען פערגעסען, און זי איז ווידער געווארען מיין גאנץ לעבען.

ליזע: און דאס איז אלץ?

פאניע: וואס נאך מעהר? אמת, ווען אלגא איז אוועק־געפאהרען אין פעטערסבורג, איז ארויס פון אונטער מיין רשות און איך בין געבליעבען אליין, האט ווידער אויפגעוואכט אין מיר די אלטע בייגקענים. אבער איך האב מיר געזאגט, אז אין מיינע יאהרען קאן איך שוין נישט ווארטען אויף גליק און ליעבע — אויף דאס גליק אין דער ליעבע, און איך האב מיר אנגעטאן א כח אויף ארויסצורייסען, אויסצוווארצלען פון מיין הארצען יעדע בייגקענים. איך האב מיר געזאגט, מיין צוועק אין לעבען האב איך שוין דערגרייכט — איך האב אן אונבעהאלפען קינד ארויסגעהאלפען אין לעבען און געשטעלט אויף די פיס — —

ליזע: אבער דו האסט דאך געליעבט בערמאנ'ען?

פאניע: יא, איך האב איהם געליעבט די גאנצע צייט, אבער איך האב בעקעמפפט אין מיר דאס געפיהל. דאס לעבען האט מיך אויסגעלערנט צו בעצווינגען און אונטערצודריקען מיינע פערלאנגען. איך האב מיר געזאגט, ער איז צו הויך פאר מיר —

ליזע: פאר דיר צו הויך?

פאניע: און איך בין צו אבגעלעבט פאר איהם. און דאן האב איך מיר געזאגט, אז זיינע מעגליכע בעזוכען זיינען צופעליגע, געהערען נישט מיר, נאר זיין בעסטען פריינד און שוועסטערקינד הינדעס'ען, וועלכער וואוינט צופעליג ביי מיר.

ליזע: אבער ווי אזוי האסטו נאר נישט ארויסגעפיהלט,

אז ער איז צו דיר נישט גלייכגילטיג? אין זיינע אויגען האָסטו עס דאָך געדאַרפט ארויסלייענען!

פּאַניע (שמייכעלט): זעהסט דאָך! — און אפשר איז עס דערפאַר, וואָס איך האָב געטריעבען פון מיר יעדען געדאַנק וועגען ליעבע. איך האָב מיך געוואָלט איינשמועסען, אַז איך בין שוין אַן אָבגעדאַרט צווייגעל אויף דעם בוים פון לעבען — —

ליזע (שפּרינגט אויף): אָ, ווי דו האָסט געזינדיגט געגען דיר!

פּאַניע (שטעהט אויך אויף): אָבער יעצט איז ווידער זאַפט און קראַפט אין מיר, יעצט בין איך ווידער יונג. — אַך, לעבען, לעבען! — לעבען און געניסען דאָס לעבען, טרינקען עס מיט'ן פולען אָטעם, פיהלען עס מיט יעדען פּולס־קלאַפּ — אַך, ליזע! דו שפּיעל מיר יעצט א זיעגעסמאַרש, א פריידענסליעד, א יובעלגעזאַנג...

ליזע: אַז די ווענד זאָלען טאַנצען און די הימלען זאָלען צוזינגען. (לאָזט זיך צו דער טיר לינקס, זינגענדיג): „פרוידע, שיינער געטערפונקען, טאָכטער אַוס עליזיום, וויר בעטרעטען..." (בלייבט שטעהן.) שאַ, הינדעס געהט! (הערט זיך צו.)

פּאַניע (וועלכע איז געשטאַנען אין אַ פערציקונג, גיט זיך אַ טרייסעל מיט'ן גאַנצען קערפּער און טראָגט צו דעם פינגער צו דער נאָז, אַרויסשעפּצענדיג): זאָג איהם גאָר נישט.

ליזע: ניין, ער מוז עס וויסען, ער מוז זיך אויך פרעהען. אויב ער האָט דיך ווירקליך ליעב, מוז ער זיך פרעהען. און דאַן זאָל ער איינמאָל פאַר אַלע מאָל אַרויסשלאָגען דיך פון קאָפּ.

פּאַניע: זיי דאָך נישט אַזוי שלעכט.

ליזע: אַי, געה!... הינדעס! הינדעס!

פּאַניע: דו דאַרפסט דאָך שוין געהן צו די גרינבערגס.

ליזע: איך האָב נאָך אַביסעל צייט... הינדעס! הינדעס!

הינדעס (בעוויזט זיך אין דער הינטערגרונדטיר. אין

ברילען, אונטער דעם לינקען אָרם אַ קוליע, אונטער דעם רעכטען ביכער און אין די הענד פּאַפּירענע זעקלעך מיט עסענוואַרג).

פּאַניע (גנב'עט זיך ארויס פון דער טיר לינקס).

הינדעס: גוט אָוועגד. וואָס איז דער מער?

ליזע: אויף גיך אהער! פּא — —

הינדעס: וועט מיר אפשר ערלויבט זיין אריינצוטראָגען די פּעקלעך אין מיין צימער?

ליזע: אָבער א האָר אויך נישט! פּאניע — —

הינדעס (נעמט ארויס פון איין זעקעל אַן עפּעל): טיק נאט אייך אַן עפּעל.

ליזע (נישט נעמענדיג דעם עפּעל): אך! לאָזט דאָך אויס־רעדען! פּא — —

הינדעס: וועט מיר אפשר ערלויבט זיין צוצוזעצען זיך?

ליזע (שרייט אויס): פּאניע האָט ערהאלטען אַ בריעף פון בערמאנ'ען!

הינדעס (צוזעצענדיג זיך): אז מען האָט אָנגענומען זיין דראמא. איך האָב אויך ערהאלטען אַ בריעף פון בערמאנ'ען.

ליזע: דאָס איז גאָר נישט. דער עיקר איז, ער מאכט איהר אזוי גוט ווי אן אנטראג.

הינדעס (העכסט פערוואונדערט): אזוי גוט ווי אן אנ־טראג? פּאניע'ן?

ליזע: יא. און אַז פּאניע וועט ארויסקומען, זאָלט איהר איהר אָבגעבען א רעכט פריינדליכען מזל־טוב און איהר זאָלט קיין עגזאַי... (פערכאַפּט זיך.) הם, איך האָב שיער נישט געזאָגט קיין נארישקייט. — אך, איך בין אזוי פול מיט פרייד, אז איך וואָלט געוואָלט, אַז די גאנצע וועלט זאָל זיך פרעהען. הערט איהר, איהר זאָלט איהר העלפען פרעהען זיך, הערט איהר? און יעצט האָט מיר א גוטען אָוועגד, איך מוז שוין לויפען צו די גרינבערגס. (לאָזט זיך צו דער טיר לינקס, זינגט:) „פרוידע, שיינער געטער־פונקען...“

הינדעס (רופט איהר נאָך): אָבער צום טייפעל! פריי־ליין עהרליך!

ליזע (אין טיר): איך האָב יעצט צום טייפעל קיין איין מינוט צייט נישט. (פערשווינדט.)

הינדעס (שטויסט ארויס אַ בייזען טאָן, װארפט אויף דר׳ערד זיין קוליע, לעגט אװעק ביים שטול זיינע ביכער מיט די זעקלעך און ברומט אונטער): וואָס איז דאָס פאר א לצנות! (נעמט ארויס פון בוזים־קעשענע אַ בריעף און קוקט אַריין, קוקט איבער איין זייט און די צווייטע, דאן װיעדער די ערסטע, דאן װיעדער די צווייטע, שטויסט װיעדער אַרויס זיין בייזען טאָן, שפּאַרט זיך אָן אויף זיין האַנד, װעלכע איז אָנגעלענט אויף דאָס קני, און קוקט פאַר זיך מיט׳ן בליק פון נישט־בעגרייפען עפּעס.)

פאניע (קומט אריין, גאנץ פערלעגען): גוטען אָװענד, הינדעס!

הינדעס (ברומט אָב, נישט ענדערנדיג זיין פּאָזע): גוט אָװענד!

פאניע (װאַרפט אויף איהם אַ פערלעגענהייטס־בליק און הערבט אָן צו בעשעפטיגען זיך מיט די מאַנטלען, װעלכע הייגען אויף די פיגורען).

הינדעס (ענדערט נִיט זיין פּאָזע און קלאַפּט אונטער מיט׳ן פוס, באלד הערט ער אויף צו קלאַפּען און זאָגט, נישט קוקענדיג אויף פאניען): פריילייןסעגאל, װעט מיר ערלויבט זיין אריינצוקוקען אין בערמאַן׳ס בריעף?

פאניע (לאַכט אָב פערלעגען): דאָס איז אביסעל איג־דיסקרעט — נישט זעהר מעשה קאַװאַליער.

הינדעס (אין דער זעלבער פּאָזע און דעם זעלבען טאָן): װעט מיר ערלויבט זיין אריינצוקוקען אין בערמאַן׳ס בריעף?

פאניע (פערלעגען לאַכענדיג, װאַרפט איהם צו דעם בריעף, װעלכען זי האָט געהאַלטען אין אַרבעל): קוקט אריין, אויב איך װילט זיך אזוי,

הינדעס (בויגט זיך לאַנגזאַם איין, דערלאַנגט דעם בריעף, צוהיפּקענדיג צו איהם, זעצט זיך צוריק און קוקט אריין. באַלד ברומט ער אָב) : הם, זאָ! (לאָזט אַראָב דעם בריעף אויף דאָס קני, שטעלט ווידער אָן דעם בליק אין דער וויט, טרייסעלט נערוועז מיט'ן פוס און ברומט אונטער ווי פאַר זיך.) אזא אידיאָט צו זיין!

פאניע (קוקט איהם ערשטוינט אָן).

הינדעס (שטילער אַביסעל) : אזא אידיאָט צו זיין!

פאניע (מיט דעם פערלעגענהייטס־לאַכען) : ווער?

הינדעס: נישט איך. (העבט אויף זיין קוליע מיט די ביכער און זעקלעך, שטעהט אויף און טראָגט צו צו פאַניען דעם בריעף.)

פאניע (ווייך, מיט געבעט) : הינדעס, זייט דאָך נישט אזוי אָנגערוקט. איהר מאַכט מיך גאַנץ טרויעריג.

הינדעס: איך געה צו מיר אין צימער, וועט איהר מיך נישט זעהן.

פאניע (ווי פריער) : רעדט נישט צו מיר אזוי, הינדעס. זייט מיר מיין גוטער פריינד, ווי שטענדיג. (שטילער און פערלעגענער.) און זייט גוט צו בערמאַנ'ען. איהר ווייסט דאָך, צווישען אונז, צווישען אייך און מיר, האָט דאָך סיי ווי סיי גאָר נישט געקאָנט זיין.

הינדעס: דאָס דאַרפט איהר מיר נישט זאָגען. איך וויים, וואָס איך ווייס און האָב צו אייך גאָר נישט.

פאניע: היינט וואָס זייט איהר אזוי אָנגערוקט און זידעלט זיך?

הינדעס: ווייל...

פאניע: נו, ווייל?

הינדעס (שלאָגענדיג זיך מיט דער דעה, שטורעמט אַרויס) : ווייל אין כעס בין איך! שרייבט דער מענש אזא אונפערשטענד־ליכען, צווויידייטיגען, העכסט אומגעלומפּערטען זאַץ און פערקאָכט אַ גאַנצע קאַשע.

פאניע: וואָס מיינט איהר דערמיט?

הינדעס (ווארם): פריילין סעגאל, איהר ווייסט, וועל־בע נעפיהלען איך טראג צו אייך, און איהר ווייסט, אז איך ווינש אייך אל דאס בעסטע, און איך פערזיכער אייך, אז איך וואלט גאנץ טיעף אין מיר פערגראבען מיין וועהטאג און מיין בייגקענים און וואלט זיך געפרעהט פון גאנצען הארצען, ווען עס וואלט געוועזען אזוי, ווי איהר האט פערשטאנען בערמאן'ס בריעף.

פאניע: ווי איך האב פערשטאנען בערמאן'ס בריעף?

הינדעס: און וואס מיך מאכט וויטענד און פערצווייפעלט, איז אז אייך גראד האט עס געדארפט טרעפען און איך זאל מוזען דא זיין דער אפעראטאר, אויף אראבצונעמען די בעלמע פון אייערע אויגען.

פאניע (העכסט אויפגערעגט): רעדט אהן משלים. ענ־דיגט אייער ארבייט, דערשניידט, אז איהר האט שוין אנגעהויבען צו שניידען.

הינדעס (קוקט נישט אויף איהר און רעדט ארויס אנגערוקט): בערמאן האט געמיינט נישט אייך.

פאניע: נישט מיך?!

הינדעס: נישט אייך. נאר אייער שוועסטער.

פאניע (שרייט אויף): אה!

הינדעס: ער שרייבט מיר, אז די בעגעגנונג מיט אלנא'ן איז איהם געוועזען, ווי ער וואלט די שכינה ענטדעקט, אז ביסלעכווייז איז ער אנגעצונדען געווארען פון א פייערדיגער ליעבע און האפט, אז די ליעבע איז געגענזייטיג, אז...

פאניע (פאלט אויף א שטול מיט'ן געזיכט אויפ'ן טיש און ברעכט אויס אין א יאמער): אלץ האט זי ביי מיר אוועקגענומען! (אין העכסטער פערצווייפלונג, מיט געשרייען פון טיעפען הארצען, ווארפט זי ארויף די הענד אויפ'ן קאפ און הערט זיך אן צו צופען דאס האר.)

הינדעס (לאזט אראב די ביכער מיט די פעקלעך אויף דער פאדלאגע, הינקט צו צו פאניען און נעמט אראב איהרע הענד פון קאפ):

איהר זייט בערעכטיגט צו וויינען, אָבער נישט אָנצוטאָן זיך א לייד.

פ א נ י ע (היסטעריש): אלץ האָט זי ביי מיר אוועקגענומען! מיין שטרעבען צום לערנען, מיין יוגענד, מיינע בעסטע האָפנונגען, און יעצט...

ה י נ ד ע ס: און יעצט? — גאָרנישט. בערמאַן האָט אייך, ווי איהר זעהט, גאָר נישט געליעבט. ווען נישט דער אונגליקליכער, צוויידייטיגער, העכסט אונגעלומפערטער, איינפאַך אידיאָטסקער זאַץ...

פ א נ י ע (שטיל): הינדעס, איך פיהל, אז איך וויל נישט מעהר לעבען.

ה י נ ד ע ס: אונזין.

פ א נ י ע: איך פיהל, אז אין הארצען איז מיר געוואָרען א לאָך, עס איז מיר פוסט און וויסט ביי דער נשמה. ווי אַן אָבגרונד וואָלט זיך אויפגעעפענט פאר מיר... צו וואָס זאָל איך נאָך לעבען? איך קאָן נישט מעהר לעבען!

ה י נ ד ע ס: אונזין! אונזין!

פ א נ י ע: איך האָב מיין לעבען שוין אָבגעלעבט...

ה י נ ד ע ס: טיא!

פ א נ י ע (פערוואַרפט דעם קאָפּ אויף דאָס ווענטעל פון דעם שטול. הארט): איך ווייס, וואָס איך רעד, און ווייס, וואָס איך האָב צו טאָן.

שווייגען.

ה י נ ד ע ס (די גאַנצע צייט אָנקוקענדיג זי מיט אַ שאַרפען בליק, גראָב): איהר טראַכט יעצט, וועלכען טויט צו מאַכען זיך?

פ א נ י ע (גיט זיך ניט קיין ריהר).

שווייגען.

ה י נ ד ע ס (זעצט זיך): איך וועל אייך דערצעהלען א מעשה. א מאָל איז געוועזען א מאַן, וועלכער איז — נישט דורך פערצווייפלונג און אונגליק, נאָר דורך וואוילטאָג און פערגניגען

געקומען צום בעשלום, אז דאָס לעבען איז נישט ווערט געלעבט צו ווערען, און ער איז אוועקגעגאַנגען קויפען זיך אַ רעוואָלווער. ווי ער געהט אַזוי, האָט אויסגעבראָכען אין נאָס אַ שרפה. אַ פיער־שטאָקיג הויז האָט זיך אָנגעצונדען און איז אין איין אויגענבליק געשטאַנען אין פלאַמען. פּלוצלונג האָט זיך אין איינעם פון די פענסטער פון דעם אויבערסטען שטאָק בעוויזען אַ פרויען־פיגור. די פייערלייט האָבען צוגעשטעלט די העכסטע לייטער, און אַ מאַן האָט אָנגעהויבען צו קלעטערען אויף איהר. דאָס איז געוועזען אונזער זעלבסטמאָרד־קאַנדידאַט. ער האָט ארויסגענומען די פרוי פון פענסטער, איבערגעגעבען זי צו די פייערלייט, וועלכע זיינען נאָכגעקראָכען נאָך איהם, און אליין איז ער אריין דורך דאָס פענסטער אין דאָס הויז. דער ארומשטעהענדיגער עולם האָט געאויקעט און געאיקעט, ווארטענדיג יעדע מינוט, אַז דאָס הויז וועט איינפאַלען. דאָס פייער האָט אָנגעהויבען צו זעצען פון די אויבערסטע פענסטער, און באַלד איז מען געווען זיכער, אַז ער איז אומגעקומען אין די פלאַמען. אָבער ער איז נישט אומגעקומען. ער איז ערשיענען אויפ'ן דאַך מיט אַ קליין קינד אויף די הענד. די לייטער האָט אַזוי הויך נישט דערלאַנגט, און די פייערלייט האָבען איהם צוגעוואָרפען אַ שטריק. ער האָט ארומגעבונדען דאָס קינד און אַראָבגעלאָזט עס צו די פייערלייט. פאַר איהם אליין אָבער איז קיין רעטונג נישט געוועזען. ער האָט צונויפגעלעגט די הענד אויפ'ן הארצען, און פון זיינע אויגען האָבען זיך געקייקעלט טרערען. ער, דער זעלבסטמאָרד־קאַנדידאַט, האָט נישט געוואָלט שטארבען. ער האָט געוואָלט לעבען, ווייל אין דעם מאָמענט האָט ער געפונען אַ ציעל: לעבען און גוטס טאָן.

פ אַ נ י ע (בייז): גוטס טאָן! גוטס טאָן! איך בין שוין מיד פון גוטס טאָן!

ה י נ ד ע ס: זינדיגט ניט געגען אייך אליין, פאַניע!

פ אַ נ י ע: גוטס טאָן! איך האָב געטאָן גוטס, איך האָב

געלעבט נישט פאר מיר, און אט זעהט איהר דאך, אז איך האב מיין לעבען נישט אויסגעפילט. איך פיהל מיך יעצט עלענד, ווי די עלענדסטע, ווי די שלעכטעסטע, און איך ביינק נאך דעם טויט, ווי די אונגליקליכסטע.

הינדעס (בעטראכט זי פון אונטער די ברילען): ווייס אלגא פון אייערע געפיהלען צו בערמאנ'ען?

פאניע (בייז): איך וויים נישט, וואס זי וויים.

הינדעס: קאנט איהר מיר נישט געבען אן אנשטענדיגען ענטפער?

פאניע: וואס וויים איך, וואס? איך פלעג איהר שרייבען גאנץ בעגייסטערטע בריעף איבער איהם.

הינדעס: האט אלגא געקאנט דריגגען פון זיי, אז איהר זייט צו איהם נישט גלייכגילטיג?

פאניע: וואס פרעגט איהר עפעס ווי א סליעדאוואטעל?

הינדעס: ווייל איך טראכט, אז אויב איהר זאלט טאן דאס, וואס אייך ווילט זיך יעצט אזוי און וואס איך וויל גאר פון מיין מויל ניט ארויסרעדען, וועט אלגא נישט נאר נישט אננעמען בערמאן'ס ליעבע, נאר זי וועט זיך אליין נעמען דאס לעבען, קוקענדיג אויף זיך, ווי אויף די אורזאכע פון אייער טויט.

פאניע: וואס האט איהר דא צוזאמענגערעדט?

הינדעס: וואס איהר האט געהערט.

פאניע: מיינט איהר...?

הינדעס: איהר קענט אייער שוועסטער און דארפט וויסען, וואס זי וועט טאן.

פאניע (ברעכט ווידער אויס אין א געוויין): פריער האט זי ביי מיר צוגענומען דאס לעבען, יעצט לאזט זי מיך נישט שטארבען! (לעגט אוועק דעם קאפ אויפ'ן טיש.)

הינדעס: דאס איז שוין א טאן פון דער אלטער פאניע.

פאניע (וויינט ביטערליך).

הינדעס: וויינען וועל איך אייך לאזען. וויינט א סך,

אזוי לאנג ווי איהר האָט נאָך טרערען. אָבער דאַן זאָלט איהר אייך גוט אויסטריקענען די אויגען און מעהר קיינמאָל נישט וויינען. אויסטריקענען אויף אייביג די גאנצע קוואל פון טרערען, פערשטעהט איהר מיך. איך האָב דאָס געטאָן. אזעלכע מענשען, ווי איהר און איך, אויסגעשלאָסענע פון פערזענליכען גליק, דארפען אָדער נישט אויפהערען צו וויינען אָדער קיינמאָל נישט וויינען. איך האָב אויסגעקליבען דאָס לעצטע. פערהארטעוועט אייך, פאניע, און דאַן לעגט צונויף די הענד אויף דער ברוסט און קוקט רוהיג אין לעבען אריין און פילט עס אויס, ווי אייער הארץ הייסט אייך.

פאניע (וויינט נאָך אַלץ).

הינדעס (בעמערקט דערווייליגע בערמאַן'ס בריעף אויפ'ן טיש, נעמט איהם אויף און גיט איהם צוריק אַ שמייך): אזא אונגעלומפערטער, אזא אידיאָטסקער זאַץ! און דאָס איז נאָך א דיכטער!

פאניע (העבט אויף דעם קאָפּ): אויף אזא אופן וועט זיך דאָך אָלגא סיי ווי סיי אָבזאָגען פון בערמאַנ'ען. זי וועט מיינען, אז זי נעמט איהם אָב פון מיר, און דאָס וועט זי נישט וועלען.

הינדעס: מעגליך. (פּלוצלונג הארט.) וואָס וועט אָבער אייך ארויסקומען דערפון?

פאניע (געבראָכען): איך טראַכט נישט וועגען זיך. איך מיין זי. איך וויל, זי זאָל איהם האָבען.

הינדעס: ווידער די אַלטע פאניע!

פאניע: אַך, הערט אויף מיט דעם! גיט בעסער אַן עצה.

הינדעס: אַן עצה? זייט איהר שדכנ'טע.

פאניע: און ווען זי וועט וועלען מאַכען פערקערט און זיין מיין שדכנ'טע?

הינדעס: דארף מען טראַכטען.

שווייגען.

פאניע (געבראָכען): הינדעס!

הינדעס: וואָס?

פאַניע: איך האָב אַן עצה.

הינדעס: איז גוט.

פאַניע: איך דאַרף אייער הילף.

הינדעס: אויב איך קאָן, וועל איך העלפען.

פאַניע: זאָגט איהר צו?

הינדעס: בלינדערהייט?

פאַניע: בלינדערהייט.

הינדעס (בעטראַכט זי): פאַר וואָס מוז איך אייך צוזאָגען בלינדערהייט? אויב איך קאָן, וועל איך העלפען.

פאַניע (געבראָכען און פערלעגען): נעמט מיך... האָט מיט מיר חתונה.

הינדעס (קוקט זי אַ ווײַלע אָן, דאַן העבט ער אויף זיין קוליע מיט זיינע ביכער און פעקלעך).

פאַניע (מיט געבעט): הינדעס! ווען איך וועל זיין פערהייראַט, וועט אָלגאַ קיין שום מניעה נישט האָבען.

הינדעס: פרייליין סעגאל, איך האָב אייך געליעבט און ליעב אייך, אָבער איך וויל נישט זיין דער מזבח, אויף וועלכען איהר זאָלט אייך מקריב זיין.

פאַניע: איהר האָט מיך ערסט אָבגערעדט פון טויט, ווילט איהר מיך יעצט ווידער טרייבען צו איהם?

הינדעס: אייער שוועסטער וועט קאָנען זיין גליקליך אָהן בערמאַנ׳ען.

פאַניע: אָבער, ווען זי ליעבט איהם?

הינדעס: וועט זי ליידען, ווי מיר אַלע ליידען.

פאַניע: ניין, אָלגאַ זאָל נישט ליידען! איהר הערט, איך וויל עס נישט!

הינדעס: דאָס איז שיין פון אייך.

פאַניע (דורך טרערען): הינדעס, איך דערקען אייך נישט מעהר.

הינדעס (קערט זיך אום צו דער טיר): א גוטע נאכט.

פאניע (ברעכט אויס אין א געוויין).

הינדעס (הינקט צו דער טיר, בלייבט אָבער שטעהן, קוקט צו דער פּאָדלאָגע, דאן הערעט ער אויף זיין בליק אויף פאניען). פריילין סעגאל, פאר וואָס האָב איך די גאנצע צייט, וואָס איך ליעב אייך, נישט ערקלערט זיך אייך אין ליעבע און ניט פאָרגעשלאָגען אייך חתונה צו האָבען מיט מיר?

פאניע (וויינט).

הינדעס: איך וויל עס מיר ערקלערען. האָב איך עס דען נישט געטאָן, ווייל איך האָב געוואוסט, אז איהר ליעבט מיך נישט און איך האָב געוואָלט אייער ליעבע, נישט בלויז אייער אכטונג?

פאניע (פעסט): ניין. איהר האָט עס נישט געטאָן, ווייל איהר האָט געוואוסט, אז איך וועל אייך אָבזאָגען.

הינדעס: און ווען איך וואָלט מיך געריכט אויף יא?

פאניע: וואָלט איהר עס געטאָן.

הינדעס: און חתונה געהאט מיט אייך אָהן אייער ליעבע?

פאניע: יא.

הינדעס: אָבער דאן האָב איך נישט געוואוסט, אז איהר ליעבט אן אנדערען.

פאניע (געבראָכען): דער אנדערער עקזיסטירט שוין מעהר פאר מיר נישט.

הינדעס (לאָזט ווידער אראָב זיין בליק צו דער פּאָדלאָגע). שווייגען.

פאניע: הינדעס!

הינדעס: יא?

פאניע: קומט צו נעהנטער.

הינדעס (צוקומענדיג): איך הינק.

פאניע: לעגט דאָס אלץ אוועק.

הינדעס (פערציהט אַ ווײלע, דאַן לעגט ער אוועק די ביכער מיט די זעקלעך).

פאניע (ווי פערשעמט): אלץ... אלץ...

הינדעס (הארט): שעמט אייך נישט, זאָגט איינפאך: לעגט אוועק די קוליע אויך. (ער לעגט אַוועק די קוליע.)

פאניע (שטעהט אויף און נעמט אָן זײן האנד): הינדעס, דו ווייסט מיין מיינונג וועגען דיר, דו ווייסט, ווי הויך איך שעץ דיך, ווי גליקליך איך האָב זיך שטענדיג געפיהלט צו האָבען אין דיר א גוטען, טייערען פריינד... (לעגט אויף איהם ארויף איהר קאָפּ, מיט לאסקע.) נעם מיך ארום און גיב מיר אַ קוס, א ווארמען, הייסען קוס. לעג אין איהם אריין דיין גאנצע ליעבע, דריק אין איהם אוים דיין גאנצע טרייע נשמה. (געבראָכען, וויינענדיג.) איך זאָג דיר צו, עס וועט גוט זיין — אונזער לעבען. מיר, פון גליק פערגעסענע, וועלען נאָך גליקליך זיין — אויף אונזער אופן — ווי מיר קאָנען. (מוטיגער.) וועסט זעהן, וואָס עס וועט באלד זיין. ליזע וועט קומען, וועט זי אונז שפּיעלען א יובעלמארש, א פריידענסמאַרש... (געבראָכען.) זי איז מיר איהם שולדיג! (וויעדער מוטיגער.) און איך וועל טאנצען. דו קאָנסט נישט טאנצען, וועל איך טאנצען פאר צווייען. וועסט זעהן. און זינגען וועל איך, און איבערקעהרען וועל איך א וועלט. הינדעס, קוס מיך, שטארק, שטארק...

הינדעס (ליידענשאפטליך, דורך טרערען): דו... דו... (ווערט פערגליווערט אין אַ לאנגען קוס.)

דער פאָרהאַנג פאלט לאַנגזאַם.

יסורים

דראמא אין איין אקט

(4 יאַנואר, 1899)

פערזאָנען:

חית גיטע, ר׳ מרדכי דעם גבאי׳ס אלמנה.
ליובא, איהר טאָכטער.
ר׳ אליקים, איין אַלטער גוטער פריינד.
צירל, חית גיטע׳ס דיענסט.

אָרט: אין אַ גרויסער שטאָדט אין רוסלאַנד.

דאָס עסצימער ביי חיה גיטען, אויסגעקלעבט מיט געלע טאַפּעטען. לינקס אין פאָרדערגרונד אַ קאָמאָד, פערדעקט מיט אַ געלען טישטוך מיט רויטע ברעגעס; איבער איהר הייננט אַן אַלטער, אין עטליכע ערטער אַנגעשפּאָלטענער שפּיעגעל, פון וועלכען דאָס געזיכט קומט ארויס פער־דאָפּעלט; אויף איהר שטעהען מעשענע לייכטער: פיער גרויסע און צוויי קליינע, און עס ליעגט אַ דאַמענהיטעלע. ווייטער פון קאָמאָד די טיר, וועלכע פיהרט אין זאַל. רעכטס, מעהר אין פאָרדערגרונד, אַ קאַנאַפּע, בעצויגען מיט ברוינעם לעדער, אויסגעריבען, און אין עטליכע ערטער צוריסען. פאַר איהר שטעהט אַ פליגעל־טיש איבערגע־דעקט מיט אַ טשיראַטע; איבער איהר הייננט דאָס גרויסע בילד פון משה מאָנטעפיאָרע, ארומגערינגעלט פון אַ סך קליינע פאָטאָגראַפישע בילדער. פון ביידע זייטען קאַנאַפּע — פענסטער מיט גאַרדינען. אונ־טער די פענסטער שטעהען ווייכע שטולען, בעצויגען מיט אַ רויטער מאַטעריע. אין דער מיטעל־וואַנד אַ טיר, וועלכע פיהרט אין די קיך און אין פאָרהויז. רעכטס פון דער טיר אַ גלעזער־שראַנק, לינקס פון איהר הייננען אַ האַנדטוך און בגדים.

ליובא — אַ יונג מיידעל פון אַ יאָהר צוואנציג, פון מיטעלען וואוקס, מיט פענסנע, וועלכע הייננען אויף אַ שווארצען שנירעל, שטעהט לעבען דער קאָמאָד איבער אַ הויפען בריעף און געשריעבענע פאַפּיערען, און קוקט איבער יעדעס בעזונדער. איינינע לעגט זי אָב אָן אַ זייט און איינינע פערברענט זי אויפ'ן ליכט, וואָס ברענט פאַר איהר אויף דער קאַמאָד. זי איז זעהר אויפגערעגט, דאָס געזיכט איז בלייך, זי איז צוטראָגען; דער קאָפּ איז ווייט פון דאַנען: איהרע געדאַנקען זיינען ערגיץ וואו אַנדערס; די גאַנצע צייט רעדט זי ווי „נישט זי גאָר". — אין צימער איז רוהיג פון דעם פערברענטען פּאַפּיער. פון קיך הערט זיך דאָס איינטונקען פון אַ טוך אין וואַסער.

ליובא (רופט שטיל, ווי זי וואָלט מורא האָבען עמיצען אויפ־צואוועקען). צירל! (אין קיך ווערט אויסגעדרעהט אַ טוך.)

ליובא (רופט פעסטער, אָבער ווי פריער אַבגעהיט). צירל!

צירל (פון קיך, אונצופריעדען). הא־א?

ליובא. קום אהער, איך קאָן דיר ניט שרייען, די מאַמע שלאָפט אין זאָל אויפ'ן קאנאפּע. — אָבער, צירל!

צירל (ווי פריער). וואָס האָט עס אזוי דאָרטין אָנגע־שפּאָרט? (זי בעווייזט זיך אין טיר, שטעהענדיג מיט אַ זייט און איבערבויגענדיג דעם אויבערקערפּער. זי איז באָרפוס; דאָס קלייד איז אונטערגעבונדען און אין די הענד האַלט זי אַ גרויס נאָס טוך; זי היט זיך נישט אָנצוקאַפּען אין עסצימער.) זעה, וואָס פאר א רויך! פע־ע־ע! וואָס האָט איהר דאָס אָנגעמאַכט, וואָס?

ליובא (נעהמט צונויף די אַש). גאָר נישט, גאָר נישט. עפּעס פערברענט — ביזט יעצט פערנומען, צירל? וואָס טוסט דו?

צירל (מאַכט אַ בעוועגונג צום אָוועקגעהן). איהר זעהט, דאַכט זיך, און הערט, דאַכט זיך, אַז איך שפּיעל מיך נישט. איהר קאָנט, דאַכט זיך, הערען, אַז איך וואַש די פּאַדלאָגע אין קיך.

ליובא (עוסק'ענדיג זיך מיט דער אַש). איך האָב דיך גע־וואָלט עפּעס בעטען — קאָנסט ניט אויף אַ ווייל אויפהערען צו וואַשען? איך האָב דיך געוואָלט בעטען אַ קליינעם גאַנג. (געהט צו צו צירלען און גיט איהר איבער די אַש.)

צירל. נו, נאָך עפּעס האָט מיר געפעהלט. איך האָב, הייסט עס, מעהר נישט וואָס צו טאָן. אַ גאַנג נאָך געהן! (זי פערשווינדט.)

ליובא (עפּענט אויף אַ פענסטער, פערטרייבט מיט איהר טאַשענ־טיכעל דעם רויך, פערלעשט דאָס ליכט, רייניגט אָב די קאָמאָד און לעגט צונויף די געבליבענע פּאַפּיערען. זי בעהאַלט זיי אין דער אונ־טערסטער שופלאָד).

צירל (בעווייזט זיך ווידער, שוין אָהן דעם טוך, רעדט ברוגז'דיג). וואוהין דאַרף איך געהן, וואוהין?

ליובא. קאָנסט דו שוין געהן?

צירל. און אַז איך קאָן נישט, איז וואָס? זאָגט שוין

וואוהין, זאָגט שוין. (זי לאָזט אַראָב די אויפגעהויבענע זייט פון קלייד.)

ליובא (שטעהט־אויף פון נעבען דער אונטערסטער שופלאָד, געהט־צו צו צירלען און זאָגט איהר שטיל). געה אויף די ניקאָ־לאַיעווסקע אוליצע, אָט דאָרטען, וואו... (זי ווערט ענטשוויגען און לעגט עפּעס איבער.) נאַ, ניין, צירל. איך האָב איבערגעלעגט. מען דאַרף נישט. איך וועל אליין געהן.

צירל. איז וואָס האָט איהר מיר גערעדעהט א קאָפּ? איך וואָלט שוין לאַנג פאַרטיג געוואָרען מיט דער קיך! (פערשווינדט.)

ליובא (נעמט אַראָב פון וואַנד איהר מאַנטעל און טוט איהם אָן).

חיה גיטע (קומט אריין. זי איז אַ אידענע אין די פופ־ציגער יאָהרען, פון איין וואוקס מיט איהר טאָכטער. אָנגעטאָן אין אַ דונקעלעם ציצענעם קלייד מיט אַ פאַריק אויפ'ן קאָפּ. געגנעצענדיג).
פע, וואָס שמעקט דאָס אזוי מיט סמאלענעם? וואָס האָט דאָ געברענט?

ליובא. גאָר נישט, א שטיקעל פּאַפּיער פערברענט.

חיה גיטע. שטענדיג נאָר שטיקלעך פּאַפּיער פערברענט. מען שרייבט נישט און מען פערברענט נישט. וואָס פאר א רויך, פע! וואוהין געהסט דו שוין?

ליובא (אָנטוענדיג דאָס היטעלע). איך דאַרף אויף אַ ווײַלע.

חיה גיטע. דײַנע ווײַלעס! דו וואָלסט בעסער גע־בליבען אין דער היים.

ליובא. ניין, איך קום טאַקי גלייך צוריק. אויף וואָס דאַרפסט דו מיך אין דער היים?

חיה גיטע. אויף וואָס דאַרף איך דיך אין דער היים? אויף וואָס זאָל איך דיך דאַרפען? גאָר נישט... מאָגסט א מאָל זיצען אין דער היים אויך, מיט דער מאַמען מאָגסט דו...

ליובא (נעמט איהר שירם).

חיה גיטע. ר' אליקים האָט געזאָגט, אז ער וועט היינט צו אונז קומען. (זי קוקט אַריין אין זאָל אויפ'ן וואַנדזייגער.)

שוין דריי א זייגער. ער דארף טאקי דאָ באלד זיין. וואָלסט דו נעמאָגט זיין אין דער היים.

ליובא (אין טיר). גוט, גוט, איך קום באלד. (אָב.)

חיה גיטע. אוי, אוי, אוי, רעד און רעד נישט! אקוראט ווי איך וואָלט נישט קאָנען איהר „באלד". (זי געהט ארויין אין זאַל, פון וואַנען זי געהט ארוים מיט אַ זאַק. זי געניצט און רופט.) צירל!

צירל (שווייגט, מען הערט זי אויסגיסען וואַסער).

חיה גיטע (בייז). צירל!

צירל (פון קיך, אונצופריעדען). האַ־אַ?!

חיה גיטע (מיט הארץ). דו מאַנסט דיך בעווייזען, אז מען רופט דיך. — צירל!

צירל (אין טיר מיט דעם נאַסען טוך אין די הענד). וואָס איז, וואָס?

חיה גיטע. וואָס איז דאָס ביי דיר פאר א געוועהנ־הייט, אז מען רופט דיך, איז אָדער דו רופסט דיך גאָר נישט אָב, אָדער דו שרייסט, „האַ?"... אז מען רופט דיך, דארף מען דאָך דיך. זאָל איך צוריסען ווערען שרייענדיג איבער אַלע חדרים... וואָס טוסט דו איצטער, וואָס?

צירל (ווערדליג חיה גיטע רעדט, בורטשעט זי אונטער). גוט, נו, גוט... זעהר שיין. (און אויף חיה גיטע'ס לעצטע פראַגע ענטפערט זי מיט הארץ.) איהר הערט, דאכט זיך, אז איך וואַש די פע־רעדנע!

חיה גיטעס. שטעל דעם סאַמאָוואַר, שטעל.

צירל (בורטשענדיג). אַלץ אויף א מאָל, אַלץ!...

פאַוזע.

(חיה גיטע מאַכט די זאַק און געניצט).

ר' אליקים (קומט ארויין. איין אַלטער נידעריגער איד, מיט אַ גרויסער, גרויליכער באָרד און געדיכטע וואָנסען, אָנגעטאָן אין אַ לאַנגען שווארצען מיט פלעקען בעדעקטען מאַנטעל, פערוואָרפען אַ

פאָלע אויף אַ פאָלע. די רעכטע העלפט הויזען איז פערקאַסערט ארויף, די לינקע העלפט איז אַראָבגעלאָזען. די גאַנצע צייט לאָזט ער בישט ארויס פון מויל זיין ציבוק).

חיה גיטע. אָט איז ר׳ אליקים!

ר׳ אליקים. גוט מאָרגען, גוט מאָרגען...

חיה גיטע (לעגט אוועק די זאָק און געהט איהם אנטקעגען). גוטען טאָג, גוט יאָהר אייך. נעמט אראָב אייער פאַלטאָ, ר׳ אליקים, און זעצט אייך. ליובא וועט אויך באלד קומען. זי איז נאָר אויף אַ ווײַלע ארויס. (אין טיר צו צירלען.) צירל, אויף גיך דעם סאַמאָוואר.

צירל (פון קיך). איך שטעל שוין. אלץ אויף גיך. עס ברענט און נאָר.

פאַוזע.

ר׳ אליקים (זעצט זיך אויף דער קאַנאַפּע אין זיין מאַנטעל, שפּאַרט זיך אָן און רויכערט זיין ציבוק).

חיה גיטע (נעמט אַראָב איהר זאָק פון טיש און נעמט ארויס אַ טישטוך פון קאַמאָד. אין דער גאַנצער צייט פון דעם פאָלגענדען געשפּרעך איז זי בעשעפטיגט; זי שפּרייט אויס דאָס טישטוך, נעמט ארויס די גלעזער, ווישט זיי איבער, און שפּעטער איז זי בעשעפטיגט מיט׳ן סאַמאָוואַר און מיט טיי אָנגיסען און טיי טרינקען).

ר׳ אליקים. עס טוט זיך יעצט אַביסעל אין דער ניקאָ־לאיעווסקער גאַס. ארום דער אידישער שקאָלע שטעהט אַ גרויסער עולם... שווארץ פון מענשען. ביי דעם לעהרער — ווי הייסט ער דאָרטין? איהר מוזט דאָך וויסען... ער איז דאָך געוועזען ביי אייך אָן אָפטער אריינגעהער... מיידאַנסקי אָדער ווי? איז גאַנץ פאָליציע מיט זשאַנדארמען. שוין פון דריי זייגערנע שעה זיינען זיי ביי איהם. מען זאָגט, זיי האָבען אויפגעריסען אין דער שקאָלע די פאָדלאָגע מיט׳ן, מיט׳ן, מיט׳ן... ע... בוידעם, אויפגעטרענט אלע נעט אין זיינע קליידער און אין זיינע וועש, זאָגט מען...

חיה גיטע (איבערראשט). ביי מיידאנסקי דעם לעהרער?

ר׳ אליקים. מיידאנסקי אָדער ווי... מיידאנסקי הייסט ער, דאכט זיך. איהר מוזט דאָך בעסער וויסען.

חיה גיטע. מיידאנסקי, מיידאנסקי... איז ביי איהם פּאָליציע?

ר׳ אליקים. אזוי זאָגט מען, אזוי. שוין פון דריי זייגערנע שעה. די גאנצע גאס איז שווארץ פון מענשען.

חיה גיטע. האָט איהר אפשר נישט בעגעגענט מיין ליובען?

ר׳ אליקים (ארויסנעמענדיג דעם ציבוק פון מויל). וואָס אין? זי איז דען געגאנגען אהין?

חיה גיטע. ניין... איך וויים נישט. זי האָט געזאָגט, אז זי געהט אויף א ווײלע. זי זאָגט דען, וואוהין זי געהט. צירל! צירל!

צירל (פון קיך). הא! הא! איך מאך איהם! איך מאך איהם! שוין באלד פארטיג. וואָס זאָל איך מיך ארייגזעצען אין איהם, וואָס? ער זינגט שוין!

חיה גיטע (אין טיר). לאָז איצט דעם סאמאָוואר, איך וועל אליין שוין אויף איהם קוקען, און לויף אויף די ניקאָלאיעווסקע גאס צו דער אידישער שקאָלע און זעה, צו שטעהט דאָרטין נישט ליובא. זאָג איהר, אז איך האָב שוין געהייסען קומען אהיים. אויף גיך נאָר, מאך נישט קיין שהיות.

צירל. אלץ אויף גיך. עס ברענט רק.

חיה גיטע. רעד נישט! רעדען ווערסטו שפּעטער. הערסט דאָך, וואָס ר׳ אליקים דערצעהלט. ביי מיידאנסקין איז פּאָליציע מיט זשאנדארמען.

צירל (מיט שרעק). פּאָליציע! (מען הערט זי אויף גיך אָנטאָן די שיך און באלד האסטיג א קלאַפּ טאָן מיט דער ארויסגאנגטיר.)

חיה גיטע (גרייט אָן דעם טשיינעק).

ר׳ אליקים. וואָס זייט איהר אזוי צוטרעוואָזשעט, וואָס? מיר דוכט, אז...

חיה גיטע. איך וועל אייך זאָגען דעם אמת, ר׳ אליקים. איך וויים נישט, צו זאָל איך זיין טרעוואָזשעט, צי זאָל איך מיך פרעהען. אז איך וואָלט געוואוסט, אז מיין ליובא איז עפּעס דאָ נישט פערמישט, וואָלט איך מאכען א גרויסען „ברוך שפּטרני". ווארום איך האָב איהם נישט געקאָנט ליידען, ווי א שפּין — ווי א שפּין האָב איך איהם נישט געקאָנט ליידען. אז ער פלעגט ארײנקומען — און ׳זאָל ער שוין אזוי נישט קומען, ווי ער פלעגט ארײנקומען! אלע טאָג, ווי ביי גאָט א טאָג, פלעג איך איהם שוין דאָ האָבען — פלעגען מיר פערטרייסלען הענד און פיס. פינסטער אין די אויגען פלעגט מיר ווערען... און ארויסטרייבען...

ר׳ אליקים. איך וואָלט איהם ארויסגעטריבען ווי א הונד. פון אלע טרעפּ וואָלט איך איהם אראָבגעוואָרפען.

חיה גיטע. אָט דאָס רעד איך דאָך... (האָקט אָב אין רעדען און געהט אין קיך און ברייננגט אריין דעם סאַמאָוואַר.) אָט דאָס רעד איך דאָך. ארויסטרייבען איהם — האָט זיך נישט געוואָלט אָנמאכען קיין סקאנדאלען.

ר׳ אליקים. סקאנדאלען! וואָס הייסט סקאנדאלען? מען זאָגט איהם, אז איך וויל נישט, ער זאָל צו מיר קומען און נאָר. וואָס הייסט פערפיהרען מיט איהם סקאנדאלען? מען רופט א גאָראָדאָוואָי, ווען ער וויל נישט מיט גוטען אוועק.

חיה גיטע. איך וויים, איך האָב עס אָבער נישט געקאָנט טאָן. און אזוי האָב איך ביי מיר אין שטוב געדארפט ליידען פון א איך וויים נישט וועמען. איהר ווייסט דאָך מסתמא, ווער מיידאנסקי איז, זיין גרויסען יחוס?

ר׳ אליקים. שדים זאָלען איהם וויסען. ווער האָט איהם געקענט? ווער איז דער מיידאנסקי?

חיה גיטע. מלך דעם שניידער׳ס א זוהן.

ר׳ אליקים (נאָכדענקענדיג און וועלענדיג דערמאָנען זיך). מלך דעם שניידער׳ס א זוהן?

חיה גיטע. אָט מלך דער שניידער, וואס האט געוואוינט לעבען שולהויף. — אָט איהר מוזט איהם קענען. — אך, מלך — א קליינער אידעל, א שיכור, וועלכען מען האָט געכאפּט, איך בעט אייך איבער פאַר די רייד, מיט דער...

ר׳ אליקים. א־א־א, מלך מיט דער ציעג! אזוי רעדט! מלך מיט דער ציעג, ווער קען איהם נישט. איז אָט דאָס איז דאָס מיידאנסקילע? א פיינער יחוס! און אָט דעם האט איהר אריבער־געלאָזען איבער אייער שוועל?

חיה גיטע (גיסט אָן טיי). קאָנט איהר שוין פערשטעהן, וואָס איך האָב מיך אָנגעליטען. און אז מיין ליובען וואָלט נאָר נישט געשאדט, ווייס איך נישט, זאָג איך אייך, ווי לויבען און דאנקען גאָט, וואָס איך בין פון איהם אויסגעלייזט געוואָרען. (זי קוקט אין פענסטער.) און די איז אוועקגעגאנגען, און איז אויך פערפאלען געוואָרען. אז מען שיקט זי, די נאַר. א דיענסט האָב איך, נו! אז עס געהט, זאָג איך אייך, ר׳ אליקים, געהט עס פון אַלע זייטען. (זי זיפצט און טרינקט טיי.)

פּאַוזע.

(ר׳ אליקים „בליאָבעט“ אויפ׳ן קול. חיה גיטע זיפצט).

ר׳ אליקים. יע־ע... איך מוז אייך זאָגען דעם אמת, איהר זייט פאָרט א אידענע. אז..

חיה גיטע. זאָגט אליין, וואָס האָב איך געזאָלט טאָן? איהר וואָלט וויסען, ר׳ אליקים, וואָס איך שטעה מיך אויס. צו מיינע צרות, זאָג איך אייך, איז גאָר קיין גלייכען נישטאָ. עס איז גאָר א חרפה צו דערצעהלען. (היציגער.) אז פון אַלע עקען וועלט און אַלע איך־וויים־נישט־ווער קלייבען זיך צו איהר! רבונו של עולם, אז איך זאָג אייך... עפּעס בעלי־מלאָכות, אָפּגעריסענע, קויטיגע, נישט געוואשענע, עפּעס אזעלכע גראָבע נפשות... אך, גאָטעניו, גאָט!... עפּעס אז פּאָליציע וואָלט זיי אַלע אויסגעכאַפּט

אין איין נאכט, אַט אזוי ווי דעם מיידאנסקי'ן, וואָלט מיר עפּעס געוואָרען אַ ליכט אין די אויגען!

ר' אליקים. איהר זייט אליין שולדיג. אליין, אליין. דאָס וועט איהר מיך נישט איינשמועסען. פון אָנהעב אָן נישט געדארפט גאָר צולאָזען. נישט דאָ, און גאָר! ווי הייסט, מען וועט צו מיר געהן, אז איך וויל נישט?!

חיה גיטע. איהר זייט זעהר גערעכט, ר' אליקים, איהר זייט זעהר גערעכט. נאָר וואָס זאָל איך טאָן, אז ווען איך העב אָן צו רעדען, בלייב איך דער נאַר... און... און גאָר! אַך, אַך, אַך! ווילט איהר נאָך אַ גלאָז?

ר' אליקים (רוקט איהר צו דאָס גלאָז און שפּאַרט זיך צוריק אָן).

חיה גיטע (גיסט אָן און זיפצט). אַך, אַך, אַך... איך בין ווערט... ווייס איך, וואָס איך בין ווערט? מען זאָל מיך צורייסען אויף שטיקער, בין איך ווערט. נאָר ווי די מעשה איז, יעצט איז ביטער, זעהר ביטער. איך קאָן מיר קיין עצה נישט געבען, וואָס העבט מען אָן צו טאָן. (קוקט פערזאָרגט אין פענסטער.)

ר' אליקים. אַט דאָס, וואָס איך האָב אייך געזאָגט. בעסער דארפט איהר נישט. דער בחור איז...

חיה גיטע (רייסט אָב דעם בליק פון פענסטער). גוט, זעהר גוט. איך זאָג אייך, אז איך ווייס עפּעס ניט, וואָס פאַר אַ תשובה איך זאָל אויף זיך נעמען, אז פון דער זאַך זאָל עפּעס ווערען. נאָר וואָס זאָל איך טאָן, אז איך האָב אפילו מורא אָנהעבען מיט איהר צו רעדען. געה רעד איהר שדוכים, אז יענע איז... ע...

ר' אליקים. מורא! וואָס הייסט איהר האָט פאַר איהר מורא?! וואָס, איהר לעבט פון איהר? זי האַלט אייך אויס? וואָס הייסט מורא? וואָס טייטש מורא?

חיה גיטע (זיפצט). וואָס האָב איך וואָס צו רעדען וואָס. אַט איהר וועט זעהן, וואָס זי וועט אייך ענטפערען... (די ארויס-

גאנגטיר ווערט צוגעמאכט. חיה גיטע שפרינגט אויף און געהט ענט־קעגען).

ליובא (קומט אריין, וויזכט אוים דער מוטער'ס פרובענדיגע בליקען, הייגנט־אויף דעם מאנטעל און לעגט אוועק דאס היטעלע אויף דער קאמאד).

חיה גיטע. א שיינע ווײלע, נישט דא וואס צו רעדען. איך האב דאך דיר געזאגט, אז ר' אליקים וועט קומען. ר' אליקים זיצט שוין דא פון צוויי זייגערנע שעה. א שטאט א ביסעל.

ר' אליקים. נו וואס, א גרויסע זאך, ר' אליקים! ר' אליקים איז אלט, ר' אליקים איז א פשוט'ער איד, צו ר' אליקים'ען קומט נישט אין מיטען העלען טאג קיין...

חיה גיטע (פאלט איהם אריין אין די רעד). האסטו צירלען נישט בעגעגענט?

ליובא. ניין. וואוהין האסטו זי דען געשיקט?

חיה גיטע. וואוהין זאל איך זי דען שיקען? א שטאט א ביסעל. ר' אליקים איז געקומען...

ליובא (זעצט זיך צום טיש, קעגען פענסטער). וואס האט איהר דא אזוי אהן מיר אנגעוואָרען? איהר זייט אייך גאנץ רוהיג געזעסען, געטרונקען טיי און גוט געזידעלט מיך אונטער די אויגען.

ר' אליקים. פשש, און אין די אויגען?...

ליובא. גיב מיר אויך א גלאז טיי. עס פריערט מיך עפעס אזוי... או־הו־הו... (זי רייבט זיך די הענד.)

ר' אליקים. און אין די אויגען וועל איך עס דען נישט טאן? איך דארף דא האבען פאר דיר גרוים דרך ארץ? אט אין די אויגען זאג איך דיר...

ליובא (לאכט אויף מיט א נערוועזען געלעכטער).

חיה גיטע (קוקט אויף איהר פערזאָרגט). ביזט מיר עפעס... וואס קוקסטו אלץ אין פענסטער?

ליובא. איך טראכט אלץ, פאר וואס איז ר' אליקים אויף

מיר ברוגז. ווען ער קומט נאָר צו אונז, וואָלט ער ווען מיט מיר קריעגען זיך.

ר׳ אליקים (היציג). איך וועל דיר זאָגען, פאר וואָס. דערפאר, וועל איך דיר זאָגען, דערפאר, וואָס, ווי דו פיהרסט דיך אויף, דארף זיך אויפפיהרען א איך ווייס נישט ווער, אָבער נישט רב מרדכי דעם גבאי׳ס בת יחידה!

חיה גיטע (ווישט זיך די אויגען).

ר׳ אליקים (נאָך היציגער). אז דיין טאטע וואָלט נעלעבט, וואָלט ער דיר צוואנציג מאָל א טאָג צופאטשט די צורה.

ליובא (איז „ווייט פון דאַנען“. זי קוקט אין פענסטער און הערט דאָכט זיך נישט, וואָס ער רעדט).

ר׳ אליקים (בעמערקט עס און מאכט אוועק מיט דער האַנד). נאַ, בעסער אז מען רעדט גאָר נישט.

חיה גיטע (וויינענדיג). אָט אזוי איז זי. אז מען רעדט צו איהר, מאכט זי זיך נישט הערענדיג.

ר׳ אליקים. אָט דאָס זיינען מיר מבלאָמפּערסט די נייע מענשען, די געבילדעטע. מישען זיך אין אלץ, ווילען ראטעווען די וועלט און אז דער טאטע־מאמע מאָג שטארבען ביי זיי אונטער די פיס, ווען זיי אפילו אין יענער זייט נישט א קוק טאָן. אך, א רוח אין אייערע צורות!... (צו חיה גיטע.) ניין, און איהר זייט ווערט!... אז איהר וואָלט געווען א רעכטע מאמע... א מענש מיט דעת, אז איהר וואָלט געווען... ווייסט איהר, וואָס איך וואָלט געטאָן, ווייסט איהר? איך וואָלט שוין לאנג דערלאנגט אין פּאָליציע אויף מייראנסקילען מיט דער גאנצער חברה. אָט, דאָס וואָלט איך געטאָן!

ליובא. שיינע זאכען וואָלט איהר אָבער געטאָן, ר׳ אליקים.

ר׳ אליקים. איך וואָלט עס געטאָן. ווי איך בין א איד, איך וואָלט עס געטאָן. און דו רוף מיך „קנאקניסעל“, אויב דיר געפעלט נישט. וואָרום וואָס מען טוט מיט אייער חברה, איז אלץ א מצוה. אויף אייך איז גאָר אָסור לרחם! וואָרום איהר אליין

האַט גאָר שטיינערנע הערצער... איהר זייט גאָר קיין מענשען נישט...

ליובא (בערוהיגענדיג). נו, גענוג, ר׳ אליקים. לאָמיר אויפהערען צו קריגען זיך. דערצעהלט בעסער, וואָס הערט זיך פאר א נייס ביי אייך, וואָס פאר א גוטס האָט איהר געבראכט.

חיה גיטע. וואָלסט דו נאָר אזוי געוואָלט הערען, אָך, ווי גוט עס וואָלט שוין געוועזען דיר און מיר און אונז אלעמען.

ליובא (לוסטיג). ר׳ אליקים, גוטינקער, טייערינקער, רעדט, זעהט איך בעט אייך! איך וועל הערען, מיטביידע אויערען וועל איך הערען. אָט איהר זעהט, אָ! (ציהט זיך די אויערען.) איז ער עפּעס א שיינער בחור?

חיה גיטע. זעהט איהר, הא? טאָ געהט רעדט מיט איהר.

ר׳ אליקים (מיט כעס). דו ביזט נישט ווערט זיין פּאָר־מיאָטקע אפילו! נישט ווערט, אז איך זאָל דיר גאָר אָנרופען זיין נאָמען!... איך וואָלט מיך אויסלייטערען נישט געקאָנט, ווען איך וואָלט צוגעלאָזען דעם שידוך, אויסלייטערען וואָלט איך מיך נישט געקאָנט!... דו...

חיה גיטע (וויינענדיג). איז ער דען נישט גערעכט?

ר׳ אליקים (ארויסגעהענדיג פון הינטער׳ן טיש). נא, איך האָב דאָ נישט וואָס צו זיצען און אויסעסען מיר דאָס הארץ.

ליובא (לוסטיג און פרעהליך). נו שא, שא, ר׳ אליקים, איך וועל מעהר גאָר נישט רעדען.

חיה גיטע. בלייבט, ר׳ אליקים, בלייבט. וואָס דארפט איהר אייך אויסמאכען פון איהרע רעד.

ר׳ אליקים. ניין, איך וועל שוין געהן. (שטאָפּט אָן העפטיג זיין ציבוק.) איך בין ארייננעגאנגען, בין איך ארייננגע־גאנגען נאָר פון אייערט וועגען. נישט פון מיינעטוועגען. איך בין קיין שדכן נישט און לעב, דאנק גאָט, נישט פון שדכנות. (צינדט אָן דעם ציבוק.) נא, איך האָב מיינס געטאָן. איך ווייס, איך האָב געוואָלט יוצא זיין. נא, מילא, א גוטען טאָג אייך!

נאָר דאָס זאָג איך דיר נאָך: זעה, דו זאָלסט נישט האָבען אזא פּסק, ווי דיין מיידאַנסקי...

חיה גיטע (מיט שרעק). זאָל גאָט אָבהיטען, רבונו של עולם! אין קיין בייזער שעה זאָל עס נישט אויסגערעדט ווערען.

ר׳ אליקים. נו, מילא איהר וועט דערמאָנען מיינע ווער־טער, וואָס ארט אייך. נאַ, אַ גוטען טאָג!

חיה גיטע (בעגלייטענדיג). אַ גוט יאָהר אייך, ר׳ אליקים.

ליובא (פון איהר אָרט). אַ גוט יאָהר.

פּאַוזע.

ליובא (פערברעכט די הענד און לעגט זיי ארויף מיט דער אויבערסטער זייט אויף די אויגען. פּלוצלונג רייסט זי פערנאַנדער די הענד מיט אַ פערצווייפעלטען קרעכץ און לאָזט זיי אַראָב. באַלד שפּאַרט זי זיך אָן אַן שטול, פערברעכט ווידער די הענד און לעגט זיי ארויף ווי פריהער אויף די אויגען).

חיה גיטע (קומט צוריק אריין מיט אַ זיפץ).

ליובא (נעמט שנעל אראָב די הענד פון די אויגען און שטארקט זיך צו שמייכלען).

חיה גיטע (זיפצט). אז ער וועט מעהר צו אונז נישט קומען, וועט ער זיין זעהר גערעכט. וואָרום נאָך אזא אויפנעם...

ליובא (שפּרינגט אויף און נעמט ארום די מאַמען). ניין, ניין, מאַמינקע, מעהר וועל איך עס נישט טאָן. (שטופּענדיג.) אָט זעהסטו מיין האנד, טאַק נאַ דיר מיין האנד, אז מעהר וועל איך עס שוין נישט טאָן. (איהר קול ציטערט. זי כאַפּט ארום די מוטער און העבט זיך אָן מיט איהר צו דרעהען, בעדעקענדיג זי מיט קושען.)

חיה גיטע (רייסענדיג זיך פון איהר). לאָז אָב, משוגענע.

ליובא (זעצט אַוועק די מוטער אויף אַ שטול, בלייבט שטעהן אָנגעשפּאַרט אָן איהר אַקסעל און שאַקעלט זיך מיט איהר צוזאַמען).

חיה גיטע (בעפרייט די הענד, נעמט ארויס איהר נאָז־טיכעל און ווישט זיך די נאָז מיט די אויגען). אַך, טאָכטער, טאָכ־טער, אזא גוטען מזל זאָלען מיר האָבען, ס׳אַר אַ גוט הארץ דו

האָסט. איך ווייס עס דען נישט? אָבער נאָר צו פרעמדע ביזטו גוט, נישט צו דיין מאמען און נישט צו דיר אליין. מיר וואָלטען דאָך אזוי גליקליך געלעבט. וואָלט איך דען געדאַרפט ווי איצטער וויינען נאָך מיינע יאָהרען און טעג? אז דו וואָלסט האָלט גע־האט דיין מאמען ווי דער סדר איז...

ליובא (קוסט זי שטאַרק אויפ'ן מויל). זעהסט, הא, מאמע!

חיה גיטע. אַך, וואָס קומט ארויס פון די קוסען! אז דו וואָלסט מיך האָלט געהאט ווי דער סדר איז, וואָלט איך דאָך געוועזען די גליקליכסטע אין דער גאנצער וועלט. וואָס וואָלט מיר געפעהלט?

ליובא (דריקט די מוטער צו זיך פעסטער).

חיה גיטע. אַך, טאָכטער, טאָכטער, וויפיעל מיר איז דאַרטין בעשערט צו לעבען, וואָלט איך דאָך געזעסען און גאָט געדאנקט, און דיין טאטע אין הימעל וואָלט... (צוואוויינט זיך ביטערליך.)

ליובא (שטאַרק בלייך, מיט טרערען, וועלכע זי שטאַרקט זיך איינצוהאלטען, געהט צו צום פענסטער).

חיה גיטע (טריקענט זיך די אויגען). נא, וואָס איז די פעולה, אז איך רעד. מסתמא איז מיר בעשערט צרות צו האָבען. איין האָפנונג בלייבט נאָר, אפשר איז מיר געבליבען ווייניג צו לעבען...

ליובא (נעמט ארויס איהר טיכעל פון קעשענע, דריקט עס איין אין האנד און טראָגט עס לאנגזאם צו די אויגען. — די ארויסגעגאַנגטיר ווערט האַסטיג צוגעמאַכט).

צירל (לויפט אריין מיט אימפעט).

חיה גיטע. קוים אמאָל געקומען.

צירל. אוועקגעפיהרט איהם. ערשט אוועקגעפיהרט. א מאסע פאָליציייסקע. אָי, וואָס עס האָט זיך צוטאָן! ער איז געוועזען אזוי בלייך... זיין מאמע און די שוועסטער האָבען גע־וויינט ווי אויף א לויה. אָי, אזא טייערען מענשען...

ליובא (פערדעקט די אויגען מיט'ן טיכעל, אנגעשפארט מיט די עלענבויגענס אן פענסטער).

חיה גיטע (וועלכע האט דערווייל צונויפגעשטעלט די גלעזער). נא, נא, פערנעם עס אין קיך, און הער אויף צו דער־צעהלען. מען פרעגט ביי דיר נישט.

ציר ל (נעמט ביי איהר דעם טאץ מיט די גלעזער). אי, וואס עס האט זיך צוטאן!...

ליובא (ווי מעגליך רוהיג). איז ער געוועזען אליין?

צירל. מיט די פאליציייסקע איז ער געוועזען. א סך פא־ליצייסקע. זיי האבען איהם אריינגעזעצט אין א שווארצען וואגען. ער איז געוועזען אזוי בלייך. איך בין געשטאנען ביי דוואשע'ן אין קרעמעל לעבען גאניק. די גאס איז געוועזען שווארץ... אזא טייערען, גאלדענעם מענשען!...

חיה גיטע (שטופט זי צו דער טיר). נו, גוט, גוט, טראג ארויס.

צירל. א, עס האט מיר... א... (פערשווינדט.)

פאוזע.

ליובא (העבט אן ארומצוגעהן איבער'ן צימער, ציהט דאס טיכעל אין ביידע הענד, קייט עס אין מויל, העבט עס אויף איבער'ן קאפ, קעמפפענדיג מיט טרערען).

חיה גיטע (וויל עפעס פרעגען און טריקענט זיך די אויגען).

ליובא. זאג דעם אמת, מאמע... (זי בייסט דאס טיכעל, זי קאן ניט רעדען.)

חיה גיטע. איך וועל דיר זאגען דעם אמת, מיין טאכ־טער, איך האב עס שוין געזאגט ר' אליקים'ען אויך: ווען איך וואלט געוואוסט, אז דו — אין א בייזער שעה צו שווייגען, רבונו של עולם! — אז דו ביזט דא נישט פערמישט, וואלט איך זיין זעהר צופריעדען, וואס מען האט איהם צוגענומען. ער איז ווערט דעם שטעקען...

ליובא (שמייכעלט; זי וויל עפּעס זאָגען, קאָן נישט און בייסט דאָס טיכעל).

חיה גיטע (מיט אַ יאָמער). נאָר איך האָב מורא... אָ, רבונו של עולם, איך וועל עס גאָר נישט אריבערטראָגען מיט מיין געזונד! (יאָמערט.)

ליובא (לויפט צו איהר צו און קוים וואָס זי רעדט). נו שא, שא, מאמע... הערסט דאָך, מאַמע... פערשטעהסט, איך האָב ביי דיר געוואָלט פרעגען... ווי איז דיר בעסער... (זי קוקט זיך איין שטאַרק אין פענסטער.) ווי איז דיר בעסער?... גלייכער?... איך זאָל ענטלויפען... אָדער... (זי ענדיגט נישט, שפּרינגט צו צום פענסטער און קוקט ארויס אין הויף און דאַן לויפט זי צו צו דער קאָמאָד, כאַפּט דאָס היטעלע און רייסט אַראָב איהר מאַנטעל פון דער וואַנד און פערשווינדט.)

חיה גיטע (שרייט). אַי, וואָס איז? וואָס איז? (זי לויפט אויך צו צום פענסטער, קוקט זיך איין.) גאָטעניו, אָי, איך וועל משוגע ווערען... (לויפט צו דער טיר.) וואוהין איז זי אנט־לאָפען?

ציריל (שפּרינגט אריין מיט שרעק). אַי, בעל הבית׳טינקע, פּאָליציע געהט צו אונז, פּאָליציע!...

חיה גיטע (אויסער זיך, מיט די הענד אין די האָר). אַי, געוואַלד, וועה מיר נישט געשעהן, רבונו של עולם!...

ציריל (קוקט מיט שרעק אויף דער טיר).

פאָרהאַנג.